

Thiers, Jean-Baptiste,

De stola in Archidiaconorum visitationibus gestanda a Paroccis,
Disceptatio

Parisiis 1674

J.can.p. 1006

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10546994-0

IN NOMINE DOMINI
AMEN
HABITAT IN TERRA
SANTA
ET IN TERRA
SANTA
ET IN TERRA
SANTA

IN NOMINE DOMINI
AMEN
HABITAT IN TERRA
SANTA
ET IN TERRA
SANTA
ET IN TERRA
SANTA

IN NOMINE DOMINI
AMEN
HABITAT IN TERRA
SANTA
ET IN TERRA
SANTA
ET IN TERRA
SANTA

IN NOMINE DOMINI
AMEN
HABITAT IN TERRA
SANTA
ET IN TERRA
SANTA
ET IN TERRA
SANTA

IN NOMINE DOMINI
AMEN
HABITAT IN TERRA
SANTA
ET IN TERRA
SANTA
ET IN TERRA
SANTA

J. Can. B.

1006

JOHANNIS BAPTISTÆ
THIERS,

*CARNOTENSIS, BACCALAVREI
Theologi Parisiensis, & Camporotundensis
Ecclesiæ Parœci,*

De Stola in Archidiaconorum Visitationibus
gestanda à Parœcis,

DISCEPTATIO,

*In quâ multa ad Archidiaconorum munus,
jurisdictionem ac Visitationes attinentia
curiosè pertractantur.*

Presbyteri non vadant nisi Stola vel Orario induti.
*Concilium Triburiense cap. 26. apud Ivonem
Carnot. part. 10. Decreti, cap. 139.*

PARISIIS,

Apud JOHANNEM Du Puis in vico San-Jacobæo,
ad Coronam auream.

M. DC. LXXIV.

Cum Privilegio & Approbatione.

Per Stolum quid aliud quàm Sacer-
dotii declarantur insignia? *Conci-
lium Roman. 7. in Epist. Nicolai 1. ad uni-
versos Galliae Episcopos.*

Dictum est Orarium, quia quamvis
sine aliis indumentis sacerdotibus bap-
tizare, consignare, & alia plura oran-
do facere liceat, sine Orario tamen, nisi
magna necessitate cogente, nihil horum
facere licet. *Guillelmus Durandus ex De-
cano Carnotensi Episcopus Mimatensis, in
lib. 3. Rationalis divin. Officior. cap. 5.
num. 6.*

Bayernische
Staatsbibliothek
München

PRÆFATIO.

DE Stola in Ecclesiarum Visitationibus gestanda, Archidiaconos inter & Paroecos jampridem disceptatur. Hanc sibi unis deberi putant Archidiaconi; sibi juxta atque Archidiaconis Paroeci. Lis est adhuc sub judice, nec quidquam de ea pronunciatum fuit hactenus, quod, non in universa dicam, sed ne in Gallicana quidem Ecclesia, generalis regulæ loco esse possit.

Anni jam ferè septem sunt, cùm de ejusmodi quæstione quid sentirem, etiam atque etiam rogatus ab amicis quibusdam scribere, adduci numquam potui ut eorum precibus obsequerer. Nempe invidiosum esse argumentum intelligebam,

P R Æ F A T I O.

quod vix ac ne vix quidem tractari posset pro meritis , quin multis Archidiaconis displiceret , & maximè Carnotensibus , quos suspexi semper , & quorum nonnullis plurimum me debere profiteor. Cùm enim Stolæ ita non amici solùm , sed etiam amatores sint , ut eâ exornatos Parœcos inter visitandum sustinere non valeant ; incommodum atque injucundum ipsis futurum existimabam commentarium , quod Stolum Parœcis eorum in visitationibus affereret. Quid autem inimicorum numerum augere necesse est , sibi que detrimenta ultro arcessere ?

Nihilominus tamen ex quo tempore Archidiaconorum unus Francisco Arnulpho Camburciacensi Priori , & Præjecto Cevallerio Orgevallenfi Parœco , litem ea de re intendit , rumpendum silentium viri mihi familiares ac necessarii suafere , & ad justam Parœcorum defensionem , neglectâ omni invi-

P R Æ F A T I O.

diâ aggrediendam. Ipsorum consiliis parui tandem aliquando, tum ut periclitanti veritati succurrerem, cum ne communi causæ deessem, egregium illud S. Augustini in lib. *De dono perseverantiæ*, cap. 16. monitum sequutus: *Dicatur verum, maxime ubi aliqua quæstio ut dicatur impellit, & capiant qui possunt; ne forte cum tacetur propter eos qui capere non possunt, non solum veritate fraudentur, verumetiam falsitate capiantur qui verum capere, quo caveatur falsitas, possunt.*

Isthæc conscribendæ DISCEPTATIONIS hujus oblata fuit occasio; in qua quidem Disceptatione id mihi unicè propositum est, ut *Stolam in Archidiaconorum Visitationibus ferendam à Paræcis* commonstrem. Id autem variis rationibus exequor, quas ex Conciliorum canonibus, decretis Romanorum Pontificum, Synodalibus Diœceseon Statutis, Missalibus ac Ritualibus Ecclesiarum libris, Ecclesiasticis

P R Æ F A T I O.

Scriptoribus, & ipsis etiam Senatus-consultis repeto. Et quoniam in una consuetudine innituntur Archidiaconorum plerique (quo argumento vix ullum sive ad investigandam, sive ad adstruendam veritatem inveniri miserabilius potest) consuetudinem illam ostendo neque *Rationabilem* esse, neque *legitimè præscriptam*, qualem in cap. *cum tanto*, Tit. *De consuetudine*, postulat Gregorius IX. iisque meritò accensendam quæ, licet sacris canonibus adversentur, apud Archidiaconos tamen vulgò receptæ sunt. In pravis autem id genus consuetudinibus enumerandis, multa ad Archidiaconorum munus, jurisdictionem & Visitationes attinentia necesse habui explicare, quæ Illustrissimis Gallicanæ Ecclesiæ Pontificibus, quorum in auctoritatem sæpius involant, ingrata spero non fuerint.

Si quid porrò in Archidiaconos scriptum asperius, disputationis ardori, quæso, condonetur. Nemi-

P R Æ F A T I O.

nem lædere animus fuit. Si fortè
quem læsi, præter mentem accidit;
quoties & quomodocumque lubue-
rit paratus emendare. Archidiacono-
nos, ut Parœcis præpositos ab Epif-
copis, veneror, colo; Sed verita-
tem magis veneror, magis colo. Ar-
chidiaconorum jurisdictionem in le-
vioribus causis agnosco, in majori-
bus non agnosco, quia nec Conci-
lia, nec Jus Canonicum, nec illius
interpretes, nec Senatus-consulta
agnoscunt. Quas contra fas à Pa-
rœcis ac Parœciarum Curatoribus
exigunt *procuraciones*; quam in Ec-
clesiarum Rectores exercent domi-
nationem; ceteras eorum injurias,
nec probare possum, nec debeo.
Non accusamus universitatem (ut cum
S. Bernardo loquar in cap. 20. Tra-
ctat. De conversione ad Clericos)
*Sed nec universitatem possumus excusa-
re.* Si mihi propterea irascantur, si
minas intentent, jamdudum me
Dei omnipotentis gratia duobus
malis ingentibus, spe videlicet ac

P R Æ F A T I O.

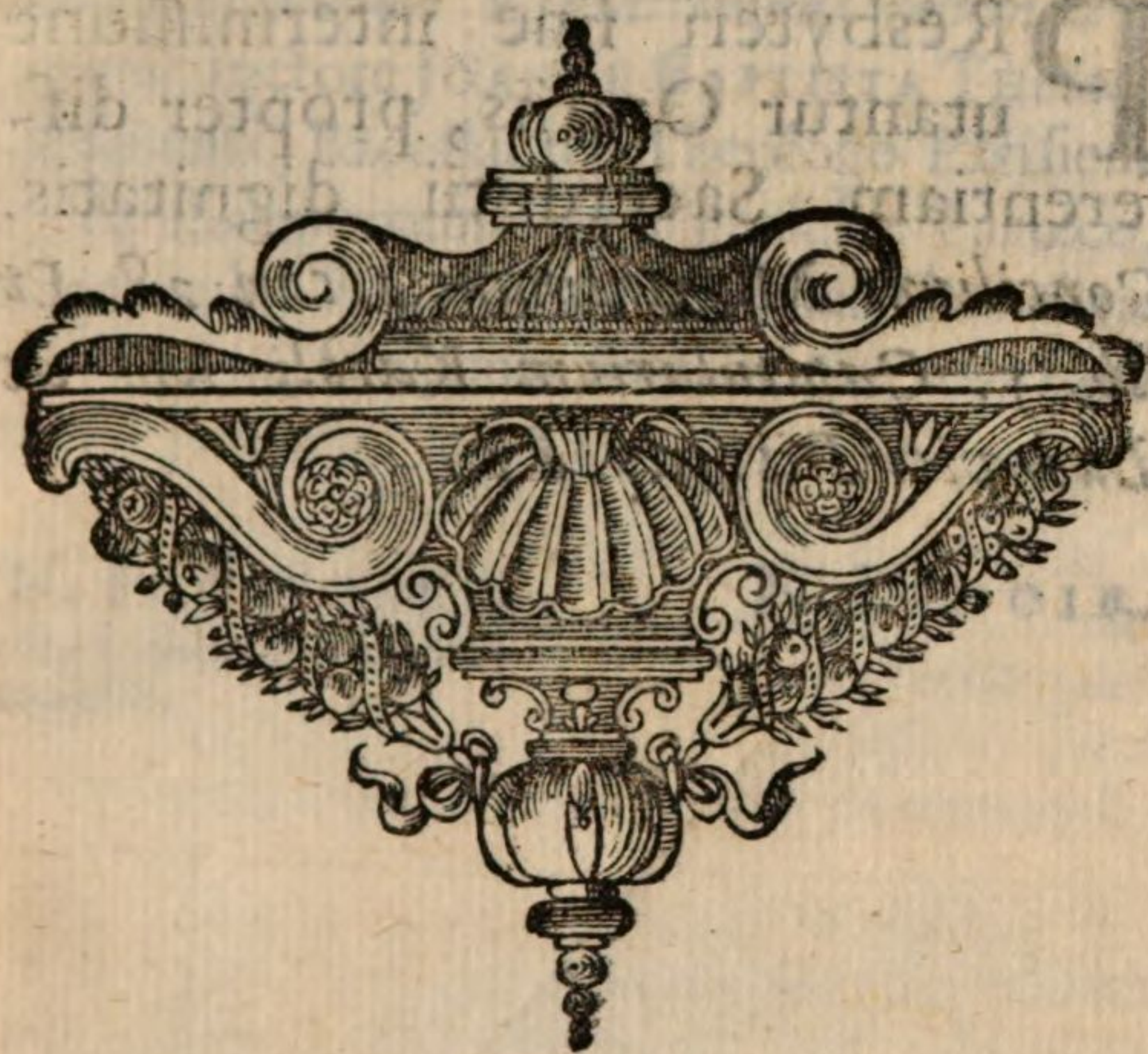
timore, liberavit, illudque Boëtii distichum in lib. 1. *De consolatione Philosophiæ*. Metr. 4. mihi fumo:

*Nec speres aliquid, nec extimescas:
Exarmaveris impotentis iram.*

Quia Carnotensis Cleri negotiis præficiuntur Carnotenses Archidiaconi quidam, grave nimis (uti jam factum expostulavi non semel) *extraordinariarum decimarum* onus imponi mihi curabunt forsitan. At si quid mearum facultatum, quas sentio quàm sint tenues, ea ratione depereat, sanè pauperibus deperibit, quorum omnia propemodum sunt quæ mihi Divina benignitas utenda concessit. *Nihil enim aliud sunt res Ecclesiæ* (inquit S. Prosper, seu potiùs Julianus Pomerius in lib. 2. *de vita contemplativa*, cap. 29.) *nisi vota fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum.* Verùm meliora de Archidiaconis nostris sentire cogit Christiana caritas. Unde futurum confido, ut veterum Archidiaconorum memores, quorum erat ecclesiastica

P R Æ F A T I O.

fiastica bona , pauperésque procu-
rare sub Episcopis , res Ecclesiæ
nostræ ac pauperum laudatissimè
atque integerrimè administrent.

P Resbyteri sine intermissione
utantur Orariis, propter dif-
ferentiam Sacerdotii dignitatis.
*Concilium Moguntinum 1. can. 28. Et
lib. 5. Capitularium Karoli M. ac
Ludovici Pii, cap. 81.*

fiastica

DOCTORVM APPROBATIO.

NO s infra scripti sacrae Facultatis Parisiensis Doctores Theologi ac Socij Sorbonici, testamur & fidem facimus legisse Librum cui titulus, *Disceptatio de Stola in Archidiaconorum Visitationibus gestanda à Paræcis* auctore JOANNE BAPTISTA THIERS, Carnotensi, Baccalaureo Theologo Parisiensi, & Camporotundensis Ecclesiae Paræco, in quo nihil deprehendimus fidei Catholicae contrarium. Signatum Parisiis die trigesima mensis Januarij, anno Domini 1674.

N. PETITPIED,
Pastor Ecclesiae S. Martialis
Parisiensis,

N. LENOIR

SVMMMA PRIVILEGII

Regis Christianissimi.

LUDOVICUS XIV. Dei gratia Galliarum & Navarræ Rex, Christianissimus singulari Privilegio sanxit; nequis per universos Regnorum suorum fines intra decem annos à die perfectæ primæ editionis computandos imprimat, aut alibi excusum venalem habeat Librum cui titulus, *Disceptatio de stola in Archidiaconorum Visitationibus gestanda à Paræcis* authore JOANNE BAPTISTA THIERs, Baccalaureo Theologo Parisiensi, præter Joannem du Puis, Bibliopolam Parisiensem, qui secus fecerit Librorum confiscatione, & pœnis quæ latius in diplomate Regio continentur multabitur. Datum in vico vulgò dicto Versailles, die octavo mensis Martij, Anno Domini millesimo sexcentesimo septuagesimo quarto.

Signatum de mandato Regis, D A L E N C E'.

*In publicas Bibliopolarum Parisiensium Societatis
Tabulas relatum mense Septembris 1674.*

Signatum THIERRY, Synd.

Hæc prima Editio absoluta fuit, die decima Septembris, anno Domini 1674. atque Exemplaria tradita.

JOHANNIS BAPTISTÆ
THIERS

CARNOTENSIS, BACCALAVREI
*Theologi Parisiensis, & Comporotundensis
Ecclesiae Parœci,*

DISCEPTATIO

De Stola in Archidiaconorum Visitationibus
gestanda à Parœcis.

C A P U T I.

*Concertatio de Stola in Archidiaconorum
Visitationibus ferenda à parœcis, cum
jam ferè ab annis quinque in gratiam
Parœcorum dirempta sit Senatus-consul-
to Parisiensi, mirum sanè cur ab Archi-
diaconis quibusdam Parisiensi Senatui
subjectis non ita pridem fuerit instaura-
ta. Quam illi Archidiaconi possessionem
opponunt, pacificam non esse ostenditur.*

P O S T diremptam anno 1669. 3° Ka-
lendas Januarias solemnè Parisiensis
Senatus Decreto, quæ de Stola in
Visitationibus Ecclesiarum gestan-
da, Episcopum inter Ambianensem &

Royensis Ecclesiæ Decanum , intercedebat controversia : neminem unquam ex Archidiaconis , Parisiensi Curia obnoxiiis , futurum existimabam , qui Parœcis novam de eodem argumento litem auderet intentare. Tribus omnino ut ita sentirem rationibus adducebar; tùm quòd res judicata esset , & judicatæ rei sua apud omnes facta tecta integra debeat esse auctoritas ; tùm quòd ab eo tempore nonnullos Galliarum nostrarum Pontifices , atque inter alios Illustrissimum Felicem Vialartium , Catalaunensem Episcopum , certò scirem , suarum Diœceseon Parœcis Stolum in Visitationibus ferendi facultatem impertitos ; tùm denique quòd illa concertatio mihi attentius cogitanti videretur vani cujusdam honoris fœtus , recens ab ambitiosis quibusdam Archidiaconis inventus , prioribus sæculis incognitus , & reipsa ridiculus , quandoquidem Stola Diaconi cujuslibet & Sacerdotis , aliquod munus Ecclesiasticum obeuntis , ornamentum est ac insigne.

Nihilominus tamen hodie quoque inveniuntur Archidiaconi , qui nec Parisiensis Curia (quamvis intra ipsius limites positi sint) judicio stare velint , nec sapientissimorum quorundam Episcoporum vestigiis inhærere , nec ridiculâ illâ vani honoris contentione se abdicare. Quo fundamento constituta sit eorum causa non video , nisi caducæ cujusdam ac fragilis possessionis , quam objectant om-

nibus, & quâ se à præfato Parisiensi Senatus-
 Consulto minimè dejectos ac deturbatos opi-
 nantur.

At quàm ruinosum, quâinque malè mate-
 riatum sit id genus fundamentum, facile in-
 telligitur. Cujus enim ponderis apud æquos
 rerum æstimatores esse possit illa possessio, quâ
 liberè & quietè uti non licet? Et verò Archi-
 diaconos unos & solos liberè semper & quie-
 tè Stolam in Visitationibus suis non induisse
 quis ignorat, ex quo præsertim tempore sibi
 unis induendam illam imaginati sunt? Paræci,
 fateor, maximam partem non contradixere.
 Sed vel negotii gravitatem non satis perspi-
 cientes; vel *Canes muti non valentes latrare*;
 vel *Pastores & idola*; vel aliquo crimine notati
 atque ideo sibi metuentes; vel suæ dignitatis
 parum memores; vel rei familiaris inopia la-
 borantes; vel pacis amantes plus æquo; vel
 amicitia cum Archidiaconis conjuncti; vel Sa-
 cerdotiis ab iis donati; vel eorum minis, cur-
 ribus & equis, atque etiam clamosis, violen-
 tis ac turbulentis Promotoribus, quales ali-
 quando vidimus in visitationibus, perterriti;
 vel denique (ut vero similis videtur) quia of-
 ficioso illo urbanitatis obsequio Archidiacono-
 nos dignari sponte ac liberaliter voluerunt.
 Variis autem temporibus & locis contradixere
 eorum plerique qui Canones sacros & Eccle-
 siasticos ritus habuerunt in numerato, & mu-
 neris auctoritatisque suæ studiosi exstiterunt,

ubi id quasi ex necessitate summa, non verò ex gratuita humanitate ab Archidiaconis flagitari iusserunt.

Exempla sunt hujusce rei plurima, tum domestica, cum extraria. Primum sanè locum habere possunt inter extraria diuturnæ ac pertinaces controversiæ Adriani Behotti Rotomagensis Ecclesiæ Archidiaconi Majoris, cum Parœcis quibusdam Rotomagensibus, nimirum Martino Mesengo, Sahursiensi, Nicolao Dehorsio, S. Petri Honorati, Renato Dehorsio, S. Laurentii Rotomagensis, & Ægidio Theodorico, S. Leodegarii Bordeniacensis: quæ diu multa tribunalia implevere, & ex quibus varia tum Vices-gerentis (ut aiunt) Officialis Rotomagensis, tum Rotomagensis Senatus, tum postremò Consilii sanctioris Decreta, in quarto *Collectionis generalis rerum Cleri Gallicani* volumine recensita. Multa s profectò atq; obstinatiores fuisse has lites inde colligitur, quòd in iis persequendis decem monetæ Gallicæ nummorum millia consumpsisse Behottus memoretur. Accedunt his controversiis & illæ quas Parœcis quibusdam circa Bellissimum commorantibus, maximè autem Francisco Viverio S. Germani Oriniacensis Rectori intulit Nicolaus Regnotus Bellismenlis in Ecclesia Sagiensi Archidiaconus, quâsque homo causæ suæ diffidens ac desperans, ad exitum non audet perducere. Neque omitrendæ sunt altercationes quas S. Nicolai Bau-

genciaci Prior in diœcesi Aurelianensi, cum suo Archidiacono singulis Visitationibus habere consuevit; sicut nec quæ Magnetium inter Vulcassini Franciæ in Ecclesia Rotomagensi Archidiaconum & cl. v. Petrum Richardum, Triellensem Parœcum, intercessere, quæque citra sanguinis effusionem non sunt finitæ.

Domestica exempla nomino, quæ à Carnotensis Ecclesiæ Archidiaconis reperuntur. Vix unus & alter eorum à sexaginta & amplius annis exstitit, cujus in Visitationibus reperti non sint Parœci quidam Stolis suis insigniti. Id factum æquo animo tulerunt alii Archidiaconi; alii neglexerunt; dissimulaverunt alii, quorum è numero fuerunt Archidiaconi Carnotenses duo, Franciscus Chaudetus Lazenæus, Major, & Johannes Edelinus, Pisciacensis; alii injuriam putantes muneri suo illatam, judicio ulcisci conati sunt litigiosi homines; longè secus alii; nonnullos denique scimus, quorum memoriæ parcimus & nomini, eo violentiæ devenisse, ut in ipso ædis sacre meditullio, Ecclesiasticis ipsi vestibus & Stola induti, in quorundam Parœcorum jugulum involarint, Stolas ipsis, quas è collo suspensas habebant, detracturi.

Quid in Blesensi Archidiaconatu evenerit, notum plerisque est; Nempe coram Archidiaconis Blesensibus Fr. Thomam Ravenellum, Eremitam Augustinianum, & Theologum Parisiensem, ac Meriensis Ecclesiæ pastorem,

D. Blanchetum S. Solennis Priorem, Vincen-
tium Doledonium S. Gervasii Parœcum, &
Petrum Fenellum Parœcialis Ecclesiæ S. Dio-
nysii Rectorem, Stolatos eorum in Visitationi-
bus stetisse : Ravenellum quidem an. ferè
1631. Doledonium verò an. circiter 1653. & Fe-
nellum denique an. 1671. Idem fecit in Archi-
diaconatu Dunensi Petrus Brito Capellæ Re-
giæ Parœcus ab Archidiacono Blesensi Visi-
tatus, annis ab hinc circiter duobus, illustris-
simi Carnutum Episcopi nomine.

Compertum etiam plerisque est in Archi-
diaconatu Pisciacensi, anno 1657. septem Pis-
ciacensis Ecclesiæ Parœcos in Philippi Marii
Pisciacensis Archidiaconi Visitatione Stolan
gestasse. Qua de re cùm supplice libello apud
libellorum supplicum in Palatio Parisiensi Ju-
dices conquestus esset Marius die 31. Decem-
bris ejusdem anni, alio supplice libello die 16.
Aprilis an. 1658. denuntiato, apud eosdem
Judices expostularunt Pisciacenses Parœci sep-
tem, se in qua versabantur, Stolæ in Archi-
diaconorum Visitationibus ferendæ possessio-
ne à Mario perturbari, asseverantes ^a. Unde
natum die Julii 23. an. 1660. Judicium, quo
Pisciacenses Parœci (quia se tueri neglexerunt,

*a Les sept Curez de Poissy concluent afin d'être maintenus &
gardez en la possession & jouissance d'être revestus de l'Estole,
dorsque ledit Lemaire Archidiacre de Pinserais fera sa visite
dans l'Eglise de Poissy; & que deffenses luy seront faites de les
troubler au droit & possession en laquelle ils sont. Requête des
sept Curez de Poissy, signifiée le 16. Avril 1658.*

& eorum plerique Marii pollicitationibus victi, vel ipsius minis sunt terrefacti) suâ querimoniâ depelluntur, & quo tamen de Stola in Archidiaconorum Visitationibus gestanda, vel non gestanda à Parœcis, nihil statuitur ^b. In eodem denique Archidiaconatu Pisciacensi an. 1657. Præfectus Cevallerius S. Petri Orgevallensis Parœcus, ejusdem Marii Archidiaconi Visitationi Stolatus interfuit ; atque id graviter ferenti Mario, *se ita possidere* respondit, quemadmodum testatur publicum instrumentum ea de re scriptum à Carolo Pigeonio libellione Orgevallensi, die 23. Octobris anni præfati 1657. horâ post meridiem quintâ. Orgevallensis tamen Dominæ victus precibus Cevallerius, Stolum abjecit, eâ lege ut in posterum nihil inde detrimenti caperet jus portandæ in Archidiaconorum Visitationibus Stolæ, quo gaudebat. Quæ quidem omnia non quietæ ac tranquillæ, sed agitæ potius ac fluctuantis possessionis manifesta sunt argumenta.

Idcirco unis Archidiaconis gestandam in Visitationibus Stolum Parœci jam à longo tempore si tradiderunt, non ex debito ac necessitudine, sed ex pura puta urbanitate tradiderunt ; quemadmodum unis Parœcis, aut

^b La Cour parties ouïes en la Chambre a debouté & deboute les parties de Dangeois (sçavoir les 7. Curez de Poissy) de leur complainte, les condamne aux dépens, & ne pourront les qualitez prejudicier. Sentence des Requestes du Palais du 23. Juillet 1660.

Sacerdotibus extraneis Stolum in Ecclesiis nostris induendam vulgò concedimus ; non quòd eum ipsis necessariè honorem deferamus , sed quòd ita cum ipsis benignè & comiter agendum esse existimemus. Quo modo probabile admodum est unis olim Archidiaconis Visitationibus concessam Stolum ; neque ullam ex ea quoque cum ipsis gestanda Parœcos litem movisse , quàm ubi ipsos in ea esse opinatione intellexerunt , ut sibi unis id licere profiterentur.

Sed fac Archidiaconos pacificè jus illud jam à multis annis possedisse : quid tanti est ? Cùm illos pateat laudato suprà Parisiensis Curiae placito de ejusmodi possessione pulsos fuisse ac remotos. Par enim eorum hac in re causa est & ratio cum Royensis Ecclesiae Decano & Canonicis. Quid enim illi ? Deponi à Parœcis Stolum in Visitationibus suis postulant , seque in ea semper possessione fuisse asseveranter pronunciant. Hoc ipsum etiam est quod à Royensibus Parœcis postulabat , quodque asseveranter pronuntiabat Royensis Ecclesiae Decanus , ut Acta excommunicationis in ipsum ab Episcopo Ambianensi latae fidem faciunt *. Et nihilominus tamen Parisiensis Senatus Stolum Royensibus Parœcis coram Decano &

* A reconnu ledit Sieur Doyen de Roye que les Curez de la dependance du Chapitre de Roye quittent l'Estole quand ils sont visitez par lui ; Mais a dit que tel estoit l'usage non contesté. Procez verbal d'excommunication fulminée par Mr l'Evêque d'Amiens, contre Mr le Doyen de Roye, le 27. Janvier 1669.

Capitulo Royensi suis in Visitationibus ferendam constituit ^b. Ergo cum hoc statuto irrita & inanis facta fuerit Decani & Capituli Royensis possessio, cassa quoque & nulla sit possessio necesse est, quam Archidiaconi nostri tantopere prædicant.

CAPUT II.

Quam Archidiaconi proferunt consuetudinem, nullo numero habuit Parisiensis Senatus, frustra longævam illam tradunt, & eo nomine in causæ suæ patrocinium opponunt, cum neque pacifica sit neque rationabilis, sed corruptela potiùs & abusus, idcòque penitus abroganda.

Sed ea est (inquiunt) Diœcesis nostræ consuetudo, usûsque longævus, cui incorruptè inviolatèque standum arbitramur, cum consuetudinis (ut in cap. eodem, Tit. de Consuetudine legitur) usûsque longævi non sit levis auctoritas, & plerumque discordiam pariant novitates.

Hæc sacra Archidiaconorum anchora. Unde in causa Philippi Marii Pisciacensis in Car-

^b La Cour a dit que le Doyen de Roye pourra porter l'Estole en presence de l'Evesque d'Amiens, dans les visites & autres ceremonies; comme aussi les Curez de la ville de Roye, en presence du Doyen & du Chapitre de Roye, dans ses visites. *Arrest du Parlement de Paris, du 30. Decembre 1669.*

notensi Ecclesia Archidiaconi, & Francisci Arnulphi Camburciacensis Prioris, ac Præjecti Cevallerii Orgevallensis Parœci, alii quinque Carnotensis Ecclesiæ Archidiaconi, apud Juridicum Carnotensis Episcopi Vicarium, scripto contestati sunt^c, *suis ipsorum Visitationibus numquam Stolatos interfuisse Parœcos, & eam essetotius Carnotensis Diœcesis consuetudinem.* Verùm ô præclaros & fide dignissimos in sua causa testes, quos omnium Gentium & omnium regnorum jura repudiant! Eorum unus, dum ejusmodi testimonium perhibuit, non meminerat profectò coram visitante se Stolas induisse Petrum Fenellum, S. Dionysii, & Petrum Britonem, Capellæ Regiæ, Parœcos. Hoc memoriæ, potius quàm animi aut fidei vitio adscribendum. Ad rem revertor. Equidem ego non infitias iverim Archidiaconos totis enixos viribus ut consuetudinem illam (quemadmodum appellant) in suæ jurisdictionis Ecclesias inveherent.

• Nous sous-signez Grand-Archidiacre, Archidiacre de Dunois, Archidiacre de Blois, & Archidiacre de Vendosme en l'Eglise Nostre-Dame de Chartres : certifions à tous qu'il appartiendra, qu'en toutes les Visites que nous avons faites depuis le temps que nous sommes Archidiacres, nous avons esté receus à l'entrée des Eglises par les Curez de chacune Paroisse; que les Curez en nous recevant nous ont présenté l'Estole, & ne l'ont point portée pendant la visite; & que de tout temps tel a esté l'usage en tout le Diocese, que les Curez ne portent point l'Estole en nostre presence faisant nos visites, en foy dequoy nous avons signé le present Certificat l'an 1672 le 17. jour de Juillet.

Robert Grand Archidiacre. Le Maire Archidiacre de Dunois. I. Fr. de Brizay Archidiacre de Blois. De l: Rue Archidiacre de Dreux. De Leris Archidiacre de Vendosme.

Sed (uti jam antea mihi animadversum est)
varii variis temporibus & locis obstitere Parœ-
ci, corruptelam potius censentes, quàm veram
legitimamque consuetudinem; non satis inte-
græ fidei præterea postulantes Archidiaconos
quòd eum honorem quasi debitum sibi exige-
rent, qui ex comitate tantùm & humanitate
redditur. Et sanè egregiam illam Archidiaco-
norum consuetudinem, nisi corruptelam judi-
casset Parisiensis Senatus novitatum hostis
infensissimus, bonarumque consuetudinum
præclarus custos, Royensibus Parœcis stolæ in
Decani ac Canonorum Royensium Visita-
tionibus portandæ facultatem nunquam fuisset
elargitus, consuetudinis contrariæ, quam
Decanus & Canonici Royenses adducebant,
nulla ratione habita. Quod magno argumento
est Archidiaconos ut possessionis, ita & con-
suetudinis suæ jura nequidquam obtrudere,
quo sibi unis & solis in Visitationibus suis Sto-
lam gestandam commonstrent, quandoqui-
dem id quoque Parœcis per Parisiensem Sena-
tum licere, luce meridiana clariùs innotescit.

Omittamus jam Parisiensis Senatus-con-
sulti auctoritatem, quo objecta ab Archidia-
conis in causæ suæ defensionem consuetudo
antiquatur: & si consuetudinem hanc longis-
sima temporis intercapedine usurpatam fatere-
mur ultro, nihil, puto, inde detrimenti Parœ-
corum juribus importaretur. Quod enim vul-
gò fit, non idcirco bene fieri existimandum est;

heicque habere locum potest non incongruè, quod Erasmus in Colloquio cui titulus *Puerpera*, eleganter pronunciavit: *Pessimum nominatis auctorem rei bene gerende vulgum. Vulgò peccant, vulgò luditur alea, vulgò fraudatur, potatur, insanitur.*

Enim vero consuetudinem, quòd consuetudo sit, & quidem antiqua, longæva, perdiuturna ac usitata, eo tolli aut abrogari non posse, minimè cogitandum est. Expendendæ sunt diligenter consuetudines: an bonæ ac incorruptæ? an verò malæ ac periculosæ? Nam si posterioris ordinis fuerint, rescindendas nemo prudens non judicaverit; eoque sensu S. Gregorius Magnus cap. *consuetudines*. Innocentius 3. cap. *ad nostram*, cap. *quanto*, cap. *cùm inter*. & cap. *cùm venerabilis*, Honorius 3. cap. *ex parte*. & Gregorius 9. cap. *cùm tanto*. Tit. *De consuetudine*: Alexander 3. cap. *Sanè*, Tit. *De temporibus ordinationum & qualitate ordinandorum*: Bonifacius 8. cap. *consuetudinem*. cap. *non putamus*, cap. *non est*. & cap. *cùm in tua*. Tit. eodem *de consuetudine*, in Sexto, alii-que multi Romani Pontifices aliis in multis Juris Canonici locis, varias consuetudines dissolverunt. Unde in cap. *Qui contempta*, Dist. 8. ex S. Augustini libro 3. de baptis. contra Donatist. dicitur: *Qui contempta veritate præsumit consuetudinem sequi, aut circa fratres invidus est & malignus, quibus ve-*

*veritas revelatur : aut circa Deum ingratus est , cujus inspiratione Ecclesia ejus instruitur. In Evangelio Dominus Ego sum, ^{cc} inquit , ^a veritas , non dicit , Ego sum con-^{cc} suetudo : Itaque veritate manifestata, cedat consuetudo veritati. Revelatione facta veritatis , cedat consuetudo veritati : quia & Petrus qui prius circumcidebat, cessit Paulo veritatem predicanti. Cùm Christus veritas sit , magis veritatem quàm consuetudinem sequi debemus , quia consuetudinem ratio & veritas semper excludit. Unde etiam Nicolaus 1. in citata Dist. 8. cap. *Mala consuetudo* , sic statuit: *Mala consuetudo, quæ non minus quàm perniciosa corruptela vitanda est , nisi citius radicitus evellatur , in privilegiorum jus ab improbis assumitur, & incipiunt prævaricationes & variæ presumptiones celerrimè non compressæ pro legibus venerari, & privilegiorum more perpetuò celebrari.* Quo sanè respexit sapientissimus Catalaunensis Antistes Felix Vialartius, dum contra consuetudinis, seu corruptelæ potiùs antiquæ torrentem , Diœcesis suæ Paræcos , aliquot abhinc annis , jussit Stolanis suis in Visitationibus induere.*

Si verò prioris ordinis , hoc est bonæ ac incorruptæ existant consuetudines , retinendas illas omnino liquet , modò personarum , locorum ac temporum ferat ratio. Secus enim

resignandas autumo, quemadmodum de non
 flectendis Dominica die genibus inter oran-
 dum, de communione infantium, de vigiliis
 Ecclesiasticis, de asservata in privatorum ho-
 minum ædibus Eucharistia, de eadem ad
 Episcopos Romam venientes in pacis signum
 mittenda, de communione sub utraque spe-
 cie, de antiquis pœnitentiæ publicæ ritibus,
 de Catechumenis & Energumenis, deque
 sexcentis aliis id genus institutis, factum in-
 telligimus.

Videndum igitur superest ad quem ordi-
 nem revocanda veniat consuetudo, cui tota
 propemodum innititur Archidiaconorum cau-
 sa. Profectò cum non possit ad priorem re-
 duci, ad posteriorem referri necesse est. Id-
 circo autem ad priorem reduci non posse
 profiteor, quia cum ex Gregorio IX. in lau-
 dato mox cap. *cum tanto*. consuetudinem
rationabilem & legitimè præscriptam esse
 oporteat, eam, qua de agitur, duobus illis
 conditionibus instructam non invenio.

Primò enim cum Ecclesiastica institutio sa-
 crique Canones nihil à recta ratione alienum
 complectantur, sed potiùs rectæ rationi ef-
 formandæ ac dirigendæ plurimùm possint in-
 servire: consuetudinem *rationabilem* non esse
 constat, quæ Ecclesiasticæ institutioni, & sa-
 cris canonibus adversatur. Hinc Alexander
 III. *De temporibus ordinationum* &c. cap.
Sanè, sacros ordines extra statuta tempora

conferendi consuetudinem *penitus improbandam* affirmat, *utpote institutioni Ecclesiasticae inimicam*. Hinc etiam Innocentius III. *De consuetudine*, cap. *ad nostram*, universè decrevit consuetudinem quæ Canonici obviat institutis nullius debere esse momenti; & cap. *cùm venerabilis*, de quadam consuetudine verba faciens id habet: *Cùm igitur hæc non tam consuetudo quàm corruptela meritò sit censenda, quæ profectò sacris est Canonibus inimica, ipsam mandamus de cetero non servari.*

Nonne autem rationi rectæ, nonne Ecclesiasticæ institutioni, nonne Sacris Canonibus dissentaneum est, Paræcos in Archidiaconorum Visitationibus eo ornamento exui, quo eorum ordo dignitasque declarantur, quo & in ordinatione sua ab Episcopis donati sunt, & in omni officio Ecclesiastico constitutos indui oportere, Ecclesiastica institutione sacrisque Canonibus est præstitutum? Hoc enim Concilium Moguntinum I. sub Leone III. an. 813. in can. 28. sic præscribit: *Presbyteri sine intermissione utantur orariis, propter differentiam sacerdotij dignitatis*. Hoc Karoli Magni & Ludovici Pij Imperatorum Capitularia, lib. 5. cap. 81. in quo præfata Concilij Moguntini vocabula replicantur. Hoc Concilium Romanum VII. an. 865. in Epistola Nicolai I. ad universos Galliæ Episcopos, ubi ait: *Per Stolam quid aliud quàm*

sacerdotij declarantur insignia? Hoc denique Concilium Triburiense in cap. 26. apud Burchardum lib. 6. decreti cap. 10. Juonem Carnotensem part. 10. decreti cap. 139. & Gratianum 17. quæst. 4. cap. *ut Presbyteri*, his vocibus: *Vt Presbyteri non vadant nisi Stola vel orario induti. Quando scilicet ministeria sui ordinis obeunt*, inquit Eminentissimus Cardinalis Bona in lib. 1. *Rerum Liturgicarum* cap. 24. num. 6. An verò *ministeria sui ordinis non obeunt* Parœci quando Archidiaconis visitantibus unâ cum Ecclesiarum suarum Clero (si quem habent) quasi ad solemne supplicationem procedunt obviam; quando eis sanctissimæ Eucharistiæ tabernaculum aperiunt; quando divinum illud sacramentum è tabernaculo extrahunt; quando Sanctorum ipsis Reliquias recludunt & ostendunt; quando baptismatis fontes referant, oleique Catechumenorum ac sacri chrismatis vasa ostentant? Quam itaque consuetudinem producant Archidiaconi, veram esse *corruptelam* pronunciemus, ut *quæ profectò sacris sit inimica Canonibus*, neque multùm ab iis diversa quas olim aut à Conciliis, aut à Romanis Pontificibus antiquatas observamus. Ejusmodi erat de qua Concilium Lateranense IV. sub Innocentio III. sic loquitur in cap. 63. *Sicut pro certo didicimus in plerisque locis & à plurimis personis quasi columbas in tēplo vendentibus, sunt exactiones & extorsiones turpes*
 &

& prave pro consecrationibus Episcoporum, benedictionibus Abbatum, & ordinibus Clericorum, est que taxatum quantum sit isti vel illi, quantumve alteri vel alij persolvendum: Et ad cumulum damnationis majoris, quidam turpitudinem & pravitatem hujusmodi nituntur defendere PER CONSUETUDINEM LONGO TEMPORE OBSERVATAM. Tantum igitur abolere volentes abusum, consuetudinem hujusmodi, quæ magis dicenda est corruptela, penitus reprobamus: firmiter statuentes ut pro iis, sive conferendis, sive collatis, nemo aliquid quocumque pretextu exigere ac extorquere præsumat. Alioquin & qui receperit, & qui dederit hujusmodi pretium omnino damnatum, cum Giezi & Simone condemnetur.

Non dissimilis quoque generis fuerit quæ Pij IV. tempore funditus est abrogata. Rem totam heic recensere non erit à proposito alienum. Diuturno multorum annorum usu receptum olim erat Romæ, ut in Consiliis quæ coram Romanis Pontificibus habentur, Cardinales tecto capite sederent, Archiepiscopi autem & Episcopi starent nudo capite. Ubi hujusmodi Consiliorum cum interfuisset aliquando Illustrissimus Bracarensis Archiepiscopus, Bartholomæus à Martyribus (uti memorat clarissimus ejus vitæ Scriptor in lib. 2. cap. 22.) & tam fœdam Episcopali ordini labem ea agendi ratione inuri graviter ac molestè ferret: Primò apud Cardinalem Lotha-

ringum, cui cum Tridentino Concilio adfuerat, deinde apud Cardinalem Alexandrinum, vehementer expostulavit; addens sibi in animo esse Summum Pontificem ea de injuria convenire. Lotharingus quidem Cardinalis hoc contumelioso more acriter offensum se, Episcopos autem Gallicanos, quos Tridento Romam secum adduxerat; longè acriùs offensos, ingenuè confessus est: verùm privatis quibusdam studiis potiùs quàm Episcoporum honori atque amplitudini consulens, Romanum Pontificem adire noluit unquam, cum eo de ejusmodi contumelia acturus. Quid autem Cardinalis Alexandrinus, qui postea ad Summum Pontificatum, assumpto Pij V. nomine, evectus est? Confirmatam multis ab annis consuetudinem causatus, *Dices* (inquit ad Archiepiscopum Bracarensem; *sed nihil proficies*. Non ideò tamen à proposito destitit Bartholomæus à Martyribus. Pium IV. paucis post diebus invisit. Quàm indignè in prædictis conventibus Archiepiscopi & Episcopi tractarentur, animosè exponit atque intrepidè. Ita jam à longo tempore consuetudinem obtinere affert Romanus Pontifex. Etsi veterem, pravam tamen consuetudinem reponit Bracarensis Archiepiscopus, ut pote quæ *Ecclesiasticis legibus esset contraria*. Ejus denique rationum pondere fractus ac victus Pius IV. corruptelam & abusum patiam ac publicè agnovit, Episcoposque jussit

præter antiquum morem in concionibus illis considerare. Sic nimirum injuriosam in Episcopos consuetudinem, multis licet firmatam sæculis, abolevit sapientissimus Pontifex. Sic etiam ceteræ omnes consuetudines extirpandæ ac tollendæ omnino, ubi rationi rectæ, Ecclesiasticis institutis, ac sacris Canonibus adversæ reperiuntur, quemadmodum habent cap. *Ufus*, & cap. *Consuetudinis*, Dist. II. qualem esse illam patet in qua se constitutos tradunt Archidiaconi ut soli in Ecclesiarum Parochialium Visitationibus Stolati appareant.

CAPUT III.

Eandem præterea consuetudinem rationabilem non esse ostenditur, neque legitimè præscriptam, atque idcirco antiquandam. Quod quidem minùs mirum videri debet Archidiaconis, cùm multa eorum dignitati accesserint contra receptum morem, multa præter usum veterem sint detracta.

VErùm aliis quoque ex causis consuetudinem ejusmodi minimè *rationabilem* esse demonstratur. *Consuetudo rationabilis* (inquit Silvester Prieras in Summa, Verbo *consuetudo*) secundum communio-rem opinionem Innocentii, Archidiaconi & Canonistarum, est quam non improbant jura sed sustinent: Irra-

tionabilis verò, quæ nullo jure sustinetur. At-
qui consuetudo quam excutimus, tantùm abest
ut aliquo jure fulciatur, ut potiùs Concilio-
rum Canonibus & Christianissimorum Princi-
pum Capitularibus adverfetur, quibus nimi-
rum jubentur Presbyteri & sine intermissione
uti orariis, & non vadere nisi Stola vel ora-
rio induti, sicut in proximo capite ex Conci-
lio i. Moguntino, ex lib. 5. Capitularium Ka-
roli Magni & Ludovici Pii, atque ex Conci-
lio Triburiensi dislerebam. Sed hæc nondum
fatis.

Consuetudo in tantum est rationabilis (in-
quit Angelus de Clavasio in Summa, V. con-
suetudo) in quantum participat de fine Iuris:
finis Iuris Canonici est felicitas anima; finis
Iuris Civilis est bonum publicum. Et ideo con-
suetudo debet convenire Religioni, disciplinae
& salutis. Si ergo istis est contraria, de se est ir-
rationabilis. Quis verò Archidiaconorum con-
suetudinem disciplinae Ecclesiasticæ (ut heic
Religionem ac salutem missas faciam) conve-
nire imaginetur, quam gravi ignominia affi-
cit, quia ejus ministros necessariis ornamentis,
ac dignitatis suæ præcipuis insignibus spoliât,
& cujus denique ordinem perturbat & evertit,
Conciliorum Canones, Stolam Parœcis in
functionibus omnibus suis assignantes, dum
contemnit ac nihili ducit. Quî itaque rationa-
bilis esse possit consuetudo quam jura impro-
bant, quæ nullo jure sustinetur, & quæ disci-

plina Ecclesiastica non convenit? Sed neque etiam *legitimè prescripta* est, quod nobis secundo loco demonstrandum.

Nam I. cùm ex tertia Juris regula, in Sexto, *Sine possessione prescriptio non procedat*; ut suam consuetudinem eorum esse quæ præscribi possunt, Archidiaconi probent, ejus possessionem (si fas ita loqui) in primis probare necesse habent. At quam possessionem probabunt, nisi agitatam ac fluctuantem, uti jam in capite I. notavimus?

II. Regula Juris secunda est, *Possessorem malæ fidei ullo tempore non prescribere*. Unde bonam fidem *per totum prescriptionis tempus necessariam esse* ex hujusmodi Reg. cap. *Quoniam*, Tit. *De prescriptionibus*, docet Arnoldus Corvinus à Belderen J. V. Doctor, in *Juris Canonici per aphorismos strictim explicati*, lib. 2. Tit. 33. Atqui hodiernis Archidiaconis malæ fidei suspicio obijci nonne potest, qui quod sibi ex urbanitate conceditur, ex debito reddendum profitentur? Nonne etiam eadem malæ fidei suspicio plerisque eorum decessoribus obijci potest, qui (ut antea quasi in transcurso dictum est, & fusius postmodo dicetur) contra rationem rectam, contra Ecclesiasticas institutiones, contra sacros Canones ausi sunt Paræcos suis in Visitationibus Stola exuere?

III. Sed & si bonam fidem adhibuissent Archidiaconorum primi qui ea injuria Paræcos affecere, bonam fidem solam non sufficere

ad præscriptionem, ex cap. *Si diligenti*, Tit. *De præscriptionibus*, & cap. *Dudum*, Tit. *De decimis, primitiis & oblationibus*, atque etiam ex L. *Obligationum*, 44. ff. *De obligationibus & actionibus*, innotescit: sed *justum* præterea *titulum* requiri, qui *justa est possidendi quod nostrum est causa*, ut Glossa & Canonici Juris interpretes in memoratum caput *Si diligenti*, observavere. Sicut enim nullo temporis tractu tollitur jus aliquod, ita neque constituitur. Quem verò suæ præscriptionis titulum exhibere valent Archidiaconi, nisi exscripta Visitationum suarum Acta? At cujus momenti apud sobrios cordatosque viros esse possunt Acta quæ ab Archidiaconorum libellionibus seu Actuariis, ipsismet Archidiaconis dictantibus, adornata sunt, & à Parœcis in maximam partem absque ullo examine subscripta, nec prævisâ satis ejusmodi subscriptionum gravitate?

In antiquis porrò Visitationum actis haberi non arbitror Archidiaconos unos & solos Stolatos Parœciales Ecclesias perlustrasse; qui sciam antiquitus eo solempni ritu, quo nunc fiunt in plerisque Galliarum diœcesibus præfertim, minimè peractas Visitationes. Ecclesias enim aliquando absentibus Parœcis, aliquando iis sacra facientibus, aut aliud quidpiam Ecclesiasticum munus obeuntibus, atque ideo sacerdotales vestes indutis, aliquando iisdem ne superpelliceo quidem vestitis, invisebant Archidiaconi, vulgari habitu potius quàm

Clericali, minúsque honoris ac reverentiæ quàm pecuniæ, solemniū Epularum & exquisiti vini appetentes; unde natum atq; apud omnes Gallos pervulgatum proverbium, quod heic in seria scriptione nolim percensere. Imò verò proposita quacumque sponfione certaverim, non posse Archidiaconos Visitationum suarum Acta producere ante annos quinquaginta aut sexaginta ad summum descripta, ex quibus constet eos unos Stolatos in Visitationibus exstitisse.

Id tamen ita quandoque factum non infior. Neque enim dubito quin Parœci plerique officiosa honestate aut amicitia singulari, Stolam suam Archidiaconis Visitantibus obtulerint; quemadmodum Parœcis collegis nostris, aliisque Sacerdotibus, aliquod Ecclesiasticum Officium nostris in Ecclesiis fungentibus, eundem passim honorem habemus. At quæ ipsis honestatis aut amicitiae titulo deferatur reverentia, Parœcis damno esse non debuit, ab iisque (uti nunc fieri videmus) tanquam ex debito atque obligatione ab Archidiaconis exigí, ita ut Stolam in eorum Visitationibus ferendi vel non ferendi, facultate careant. Quare Parœcis omnibus magnopere auctor & consiliarius sum, ne plus honoris & reverentiæ Archidiaconis visitantibus impendant, quàm par sit. *Est enim* (inquit Siracides in cap. 19. Ecclesiastici) *qui se nimium submittit à nimia humilitate*; & fortasse futurum aliquando est,

ut quæ ipsis à nobis redduntur ex urbanitate, ex debitione postea à nobis vel saltem à successoribus nostris velint extorquere. In quo quidem Pittaci Mitylenæi consilium istud sequendum videtur: *Μὴ δὲν εἶπαι Ne quid nimis.*

IV. Denique ad præscriptionem legitimam possessio dum exigitur tertia Juris Regula, in Sexto, eaque per tempus lege definitum, L. *continuata 25. ff. de usurpationibus*, sanè pacata & quieta intelligenda est; qua minimè potiri Archidiaconos in cap. 1. superiùs jam demonstravi. Deinde cùm ex L. *Mora 26. C. de rei vindicatione*, duobus modis interrumpatur præscriptio, vel *naturaliter*, quia possidere possessor desiit, vel *civiliter*, nempe per citationem solemnem, denunciationem aut litis contestationem; & multæ variis temporibus & locis de Stola in Archidiaconorum Visitationibus ferenda lites exortæ sint, multæ citationes institutæ, multæ denunciationes factæ, Archidiaconorum consuetudinem veræ præscriptionis nomine nequaquam insigniri posse clarum est.

Apageto itaque mihi tantopere jactatam illam consuetudinem, quæ neque *rationabilis* sit, neque *legitimè præscripta*. De ea certè, quod olim aliud argumentum tractans Tertullianus ferè initio libri *de velandis Virginibus* aiebat, jure posset heic affirmari: *Veritati nemo præscribere potest, non spatium temporum, non patrocinia personarum, non privilegium regionum,*

regionum. Ex his enim fere consuetudo initium ab aliqua ignorantia vel simplicitate sortita, in usum per successionem corroboratur, & ita adversus veritatem vindicatur. Sed Dominus noster Christus veritatem se, non consuetudinem cognominavit. Si semper Christus & prior omnibus: æquè veritas sempiterna & antiqua res. Viderint ergo quibus novum est quod sibi vetus est. Hæreses non tam novitas quàm veritas revincit. Quodcumque adversus veritatem sapit, hoc erit hæresis, etiam vetus consuetudo. Unde meritissimò Stolam sibi in Archidiaconorum Visitationibus assumunt Parœci, reclamante licet multis in locis mala consuetudine, acclamante autem in Ecclesiæ Conciliis Christo, cujus veritas manet in æternum, ex Psalmo 116.

Nihil verò miræ rei videri debet Archidiaconis, quòd in eorum negotio usurpatæ diu consuetudines abrogentur, ac novæ surrogentur; quandoquidem multa eorum ordini & dignitati contra usum accrevisse planum fit, multaque ipsis ablata fuisse, quæ longa consuetudine & possessione longa, fuerant confirmata, ut vel ex Senatus-consulto Parisiensi adversus Parisienses Archidiaconos dato Januarii die 19. an. 1619. intelligitur. Ideo enim, exempli causâ, primum instituti sunt, ut *mensis ministrarent*, quemadmodum habetur in cap. 6. *Actorum Apostolicorum*; postea verò multis & magnis honoribus sunt exornati. Olim Ec-

clericalium bonorum curam gerebant, unde magnum sibi fecere in Ecclesia nomen, magnamque auctoritatem comparavere; at jamdiu est quod ea cura exempti sunt. Quondam Archipresbyteris & Presbyteris subiiciebantur; nunc iis præsunt ex corrupto S. Isidori Hispalensis Episcopi testimonio apud Gratianum, dist. 25. cap. *perlectis*, & falso Concilii Tolentani Canone, in Tit. *De officio Archipresbyteri*, cap. *ut Archipresbyter*. atque etiam ex quorundam Episcoporum facto, qui Presbyteros Archidiaconos elegerunt. Olim erant Episcoporum Vicarii; modò non sunt. Quondam Officiales habebant; nunc non habent, nisi quidam eorum tantummodo; idque contra fas; Qui verò nunc habent, pauciores habent quàm initio. Criminales ac conjugiales causas aliquando disceptabant; verùm id ipsis est à pluribus Conciliis & à Senatu Parisiensi interdictum, uti postea notabimus accuratè. Civiles quoque controversias graviores cognoscebant olim; jam de levioribus tantùm judicant, ex mox citato Parisiensi Senatusconsulto. Quondam in contrahendis matrimoniis *dispensationes* elargiebantur, *absolutiones* dabant, *monitiones* decernebant, propagandarum *indulgentiarum* facultates concedebant, sodalitates seu *confraternitates* probabant & confirmabant, alia denique multa præstabant Episcoporum injussu, quæ nunc vel attingere nefas ipsis fuerit.

Non ergo esset cur stomacharentur cum Parœcis, quòd in eorum Visitationibus Stolti præter consuetudinem apparerent, etiam si aliæ rationes nullæ Parœcis patrocinarerentur. Verùm aliæ plures auctoritatis non contemnendæ postea adducentur. Ostendendum interea non hanc unam consuetudinem apud Archidiaconos vigere, quæ *sacris sit inimica canonibus, & Ecclesiasticis obviet institutis*. Prolixior fortasse videbitur dissertatio, sed rerum tractandarum varietate pariter ac gravitate eruditis lectoribus, spero, non erit injucunda. Multa enim ad Archidiaconorum munus ac jurisdictionem attinentia curiosè & enucleatè explicabit, quæ ad omnium notitiam non pervenere, quæque alibi non reperientur.

CAPUT IV.

Archidiaconi quidam eorumque Officiales nonnullas conjugiales controversias & criminosas ex consuetudine cognoscunt. Sed utroque ipsis est pluribus Conciliis ac Senatus-consultis interdictum.

L Rita consuetudine receptum est, ut Archidiaconi Carnotenses, aliique nonnulli, & eorum Officiales causas ad matrimonium pertinentes cognoscant. Quod

quàm fit à Conciliorum mente alienum, levè negotio colligitur.

Ex Concilio apud Vallem-Guidonis an. 1242. sub Juello seu Juhello Mathefelonensi, Archiepiscopo Turonensi, qui postmodo fuit Remensis Antistes, Can. IV. ubi habes: *Quia nonnulli quos Ecclesiasticus ordo ad relevamen & ad subsidium Episcoporum elegit, & sanctorum Patrum canones decreverunt, ut quod per se ipsos non possent, facilius cognoscentes, per alios explicarent, falcem suam in messem alienam mittentes, & ad illicita manus suas & prohibita mittere non verentur: Statuimus ut Archidiaconi & alij, de causis matrimonialibus, simonia, vel aliis, quæ degradationem vel amissionem beneficii, vel depositionem exigunt, nisi de speciali mandato sui Pontificis, nullatenus cognoscere, vel definire præsumant.* Confirmatus est Canon ille quartus Canone VIII. Concilij Salmuriensis an. 1243. & Canone VIII. alterius Salmuriensis Concilij Provincialis an. 1253.

Ex Concil. Provinciali Marciacensi in Auscitana diœcesi, an. 1326. die Lunæ 8. Decembris, sub Guillelmo Flavacurtio Auscitano Archiepiscopo, c. 4. in quo legitur: *Statuimus ut nullus Archidiaconus de causis matrimoniorum vel sponsaliorum cognoscere, vel censura Ecclesiastica uti valeat, sine mandato sui Episcopi speciali: Et si aliter*

presumptum fuerit, viribus careat ipso facto. Nec de prescripta legitima consuetudine aliud sibi competat in hoc casu.

Et ex Concilio Tridentino sess. 24. Decret. *De reformatione*, cap. 20. cujus hæc sunt verba: *Adhæc causæ matrimoniales & criminales non Decani, Archidiaconi, aut aliorum inferiorum iudicio, etiam visitando, sed Episcopi tantum examini & jurisdictioni relinquuntur: etiamsi in presenti inter Episcopum & Decanum seu Archidiaconum aut alios inferiores, super causarum istarum cognitione lis aliqua in quacumque instantia pendeat &c. Non obstantibus quod ad omnia supra scripta, privilegiis, indultis, concordis, quæ suos tantum teneant auctores, & aliis quibuscumque consuetudinibus. Quo conficitur Episcoporum esse tantummodo de conjugalibus controversiis judicare, non verò Archidiaconorum ipsorumve Officialium, quamquam hac in re ipsis initi conventus faveant, longaque consuetudo patrocinetur.*

Conciliis accedunt Parisiensis Curiae placita quatuor; Primum in causa Henrici Gondij Cardinalis Retzij Episcopi Parisiensis contra Parisienses Archidiaconos an. 1619. die Januarij 19. latum^a, quod in *Archidia-*

^a Dit a esté que ladite Cour faisant droit sur les demandes respectivement faites par les parties, a fait & fait inhibitions & deffenses ausdits Archidiacres de Paris, de Josas & de Brie, & leurs Officiaux, de prendre aucune connoissance des causes matrimoniales, circonstances & dependances.

conorum jurisdictione regula loco esse testatur
 Carolus Fevretus J. C. in Tractatu *de abusu*
& vera causa appellationum eo nomine dona-
tarum, lib. 4. cap. 3. num. 21. edit. 2. ac tria
 alia an. 1613. diebus 16. Januarij, 22. Februa-
 rij, & 13. Martij, pronunciata, quæ Antonius
 Furnius Ambianus, Canonicus & Officialis
 Parisiensis refert integra in *Ordinaria Epif-*
copalis jurisdictionis contentiosa fasciculo,
è Pontificum decretis, canonicis sanctionibus,
Regiis edictis & Senatus-consultis deprom-
pto.

Accedit denique Redonensis Senatus de-
 cretum cujus meminit Tornetius litera A.
 num. 134. pro Johanne Ambasiano Episcopo
 Trecorensi datum adversus Johannem Fleu-
 riotum Abbatem Begariensem & in Ecclesia
 Trecorensi Archidiaconum Majorem, ut
 Fevretus memorat in citato mox loco.

II. Iisdem Carnotensibus Archidiaco-
 nis, aliisque quibusdam, eorûmque Offi-
 cialibus in consuetudinem incidit, crimino-
 sas causas judicare. Verûm huic consuetu-
 dini adversantur laudata superiùs Concilia
 apud Vallem-Guidonis, duo Salmuriensia,
 & Tridentinum: adversatur & Parisiense

Il y a un Arrest du Parlement de Paris le 19. Janvier 1619.
 qui sert de reglement pour la jurisdiction des Archidiacres,
 donné entre l'Official de Paris & l'Evesque prenant en main
 pour luy contre les Archidiacres de Paris & de Brie, par le-
 quel deffences furent faites ausdits Archidiacres de prendre
 connoissance des causes de mariage.

Senatus-consultum an. 1619. Januar. 19.^a

Causarum autem criminofarum nomine cum illæ omnes ab ejusmodi Conciliis & à Senatus-consulto Parisiensi intelligantur , quæ criminis suspicionem movent & afferunt ; mirum profectò videtur cur iis judicandis contra tanti momenti testimonia se se inferant atque intrudent Archidiaconi eorùmque Officiales. Mirum præterea cur id agant cursum , sive (ut vocant) in cursu Visitationum suarum ; quo tempore vel consilio destituti quid facto opus sit non bene perspiciunt ; vel quæ forma judicij tenenda nesciunt , vel aliis negotiis distenti , aliò vocati , aliò expectati , aliò properantes , vix ac ne vix quidem necessariam tam arduis tantique ponderis rebus diligentiam ac sollicitudinem possunt adhibere. Quo fit ut qui criminibus obnoxij putantur , eoque nomine postulantur Clerici , pagatim ac vicatim eos quasi triumphantes , & aliquando etiam pedibus , sequi compellantur. Jo triumphes ! Sic illorum culpæ , quas , vitandæ offensionis ergo , occultari longè æquius fuerit , publicæ evadunt , vel iis in regionibus in quibus erant antea penitus inauditæ. Sic *monstrantur di-*

• Pour le regard des causes criminelles , ladite Cour a pareillement fait deffenses ausdits Archidiacres & leurs Officiaux d'en prendre aucune cour ne jurisdiction : Si ce n'est qu'en faisant leurs visites & au cours d'icelles , se presentent quelques causes de riottes & chaleur pour injures ou excez , qui se puissent juger promptement par quelque amende ou peine pecuniaire , reprehension ou legere correction.

gito prætereuntium, ac per omnium ora infames volitant, quandoquidem ita Archidiaconis placitum.

Egregiam verò laudem & spolia ampla reportant!

Id, inquam, mirum videtur. At illud magis mirum, quòd ita fieri ab Archidiaconis ipsorumque Officialibus, scientes & prudentes patiantur Episcopi, quorum maximè interest prohibere ne fiat, cùm Tridentina Synodus (ut observatum est antea) in Sessionis 24. cap. 20. addat: *Non obstantibus privilegiis, indulgentiis, concordis & aliis quibuscumque consuetudinibus.*

Quod autem de capitalibus criminosisque controversiis generatim à Tridentina Synodo edicitur, de Clericorum in impudicitiae sordibus, immundòque concubinato sese volutantium animadversione statuitur his verbis, in Session. 25. Decret. *de reformatione* cap. 14. *Supradictorum omnium cognitio non ad Archidiaconos, nec Decanos aut alios inferiores, sed ad Episcopos ipsos pertineat, qui sine strepitu & figura iudicii, & sola facti veritate inspecta procedere possint.* Quibus consentanea habet Concilium Provinciale Rotomagensis an. 1581. Tit. *De Curatorum & aliorum Presbyterorum & Paroecianorum officiis*, num. 8.

Et sanè quis Archidiaconum ferat huc & illuc, ultro citròque per Paroecias cursitan-

tem, de Parœcorum, Presbyterorum, Diaconorum, ceterorúmque Clericorum in iis commorantium fama, honore, & facultatibus, pro arbitrio pronunciare ac decernere? Solus (inquiet fortasse aliquis) non pronunciat, solus non decernit; ubi enim difficile aliquid suboritur, unum aut duos Presbyteros secum assumit, qui in proximo occurrunt. Assumi vulgò, equidem non diffiteor, sed potius ut aliqua judicij figura fervetur, quam ut, de quibus agitur, negotia meliùs & accuratiùs examinentur; sed homines ἀμύσους & sacrorum Canonum imperitos, quales plurimos in rusticanis præsertim parochiis invenire est; sed homines ita sibi addictos ac manipatos, ut ab ejus sententia vel transversum unguem discedere piaculo duxerint. Quo fit ut solus pronunciare, solus decernere censendus sit, & solus revera pronunciet, solus que decernat, si seriò loqui velimus.

An porrò Canonica sunt ejusmodi judicia? Ita ne judicandos Clericos statuerunt Ecclesiæ Concilia? Si Concilium Carthaginense IV. in can. 23. statuit, *ut Episcopus nullius causam audiat absque presentia Clericorum suorum; alioquin irrita erit sententia Episcopi, nisi Clericorum presentia confirmetur;* cujus ordinis erit sententia ab Archidiacono currente, in Parœcos, Presbyteros, Diaconos, aliosve Clericos lata? Nonne irritam meritò licet appellare? Si congruenter ad il-

lum canonem, Concilium Hispalense II. an. 619. Presbyteros ac Diaconos de suo gradu ab unis Episcopis pelli non posse, sed à Synodo tantum, ita constituit in can. 6. *Decrevimus ut, juxta priscorum Patrum Synodalem sententiam, nullus nostrum sine Concilij examine dejiciendum quemlibet Presbyterum vel Diaconum audeat*; Cujus ponderis fuerit Archidiaconi adversus Presbyteros & Diaconos judicium in Visitationis cursu prolatum? An *juxta priscorum Patrum Synodalem sententiam*? Imò verò adversus *priscorum Patrum Synodalem sententiam* pugnat ex diametro. Hanc nobis Canonici & Ecclesiastici judicij formam ex citato Concilio Carthaginensi IV. proposuit Triburiense Concilium an. 895. *pro reformanda disciplina Ecclesiastica* celebratum, in can. 10. *Statutum est (inquit) in hac sancta & universalis Synodo ut nullus Episcopus deponatur nisi à duodecim Episcopis, presbyter à sex, Diaconus à tribus. In Concilio Cathaginensi si can. 12. Felix Episcopus dixit: Si quis*
» Episcopus in reatum aliquem incurrerit,
» & non potest plurimos congregare Episcopos,
» ne in crimine remaneat, à duodecim
» Episcopis audiatur, & Presbyter à sex, cum
» proprio suo Episcopo, & Diaconus à tribus
» Episcopis audiatur. *Et in eodem Concilio*
» can. 20. Ut Presbyter à sex, Diaconus à
» tribus discutiatur Episcopis. Reliquorum

Clericorum causas etiam solus Episcopus loci cognoscat & definiat.

Ad hanc regulam si Archidiaconorum nostrorum judicia conferantur, quid illis fiet? Ætatis nostræ disciplinam scio temporumque iniquitatem antiquorum Conciliorum canonibus non posse omnino convenire. Sed si ab iis recedendum, certè leviter esse recedendum sapiens nemo infitiabitur. At quàm recedant volaticis judiciis Archidiaconi quis non intelligit?

C A P U T V.

Nonnulli Archidiaconi & eorum Officiales majora disceptant negotia, cùm tamen hoc ipsis Canonico jure illiusque interpretibus, Santonensi & Exoniensi Synodis, Illustrissimi Carnutum Episcopi Statuto, & Senatus Parisiensis decreto prohibitum fuerit, sintque dumtaxat judices pedanei, quorum est de levioribus tantummodo judicare. Cùm neque conjugiales, neque criminosas, neque majores causas judicare possint Archidiaconi, opus non habent Officialibus.

III. **N**Eque modo conjugialium criminaliumque negotiorum cognitione Archidiaconis Carnotensibus, eorumque

Officialibus interdicitur, sed civilium etiam majorum (quæ tamen ex consuetudine judicant) & universè omnium, quæ *adeo fuerint ardua* (quemadmodum ait Innocentius III. in cap. *Adhæc*. Tit. De Officio Archidiaconi) *ut absque majoris sui præsentia nequeant terminari*. Ejusmodi verò sunt *depositio Clericorum* (inquit Johannes Baptista Bartholinus, Perusinus, nobilis Jure-consultus, in Annotationibus ad titulum 13. libri 1. Institutionum Juris Canonici à Johanne Paulo Lancelotto conscriptarum) *ut notatur in cap. Suffraganeus, de Elect. Etiam si sint in minoribus, ut 15. quest. 7. cap. Episcopus. Item suspensio perpetua vel diuturna, ut in cap. 1. De excessibus Prælatorum; alienatio rei Ecclesiasticæ, & generaliter omnia quæ non possunt expediri per Episcopum sine capitulo, ut in cap. Novit, & cap. Quanto, de his quæ fiunt à Prælat. & per Abbatem in cap. Adhæc, eo.*

Quod etiam ex capite *Perlectis*, Dist. 25. intelligitur, ubi Archidiaconus majora negotia tenetur Episcopo renunciare, minora verò tantum exequi. *Archidiaconus enim* (inquit in eo capite S. Isidorus Hispalensis Episcopus) *imperat Subdiaconis & Levitis: ad quem ista ministeria pertinent, ordinatio vestiendi altaris à Levitis, cura incensi, & sacrificij necessaria sollicitudo; quis Levitarum Epistolam & Evangelium legat; quis preces di-*

cat seu responsoria in Dominicis diebus aut solemnitatibus decantet. Sollicitudo quoque parochiarum & ordinatio & iurgia ad ejus pertinent curam; Pro reparandis diœcesanis basilicis IPSE SUGGERIT SACERDOTI; ipse inquirat Parochias cum iussione EPISCOPI, & ornamenta vel res basilicarum Parochiarum; gesta libertatum Ecclesiasticarum EPISCOPO IDEM REFERT; collectam pecuniam de communione ipse accipit & EPISCOPO DEFERT, & Clericis proprias partes idem distribuit. AB ARCHIDIACONO NUNCIANTUR EPISCOPO EXCESSUS DIACONORUM. Ipse denunciat Sacerdoti in sacrario jejuniorum dies atque solemnitatum, & ab ipso publicè in Ecclesia prædicatur.

Concordat Santonensis Synodus an. 1282. sub Gaufrido de sancto Bricio Episcopo Santonensi cap. 4. in quo habetur: *Archidiaconi & Archipresbyteri de causis minoribus cognoscere poterunt, dum Ecclesias visitabunt.*

Consentit Synodus Exoniensis an. 1287. habita sub Petro Quivil Episc. Exoniensi, cap. 40. his vocibus: *Sollicitè inquirant Archidiaconi de excessibus singulorum, quorum actus boni seu mali, de facili trahuntur à subditis in exemplum. MAIORES EXCESSUS NOBIS REFERANT, illos maxime super quibus criminosi nostra indigent dispensatione: ceteros corrigant, prout secundum suæ discre-*

tionis arbitrium melius viderint expedire : Ita semper ut animarum lucrum quaestui anteponant. Et quamquam sollicitudinis cura per ipsos tanquam oculos nostros in quampluribus habeat relevari : Nolumus tamen quòd præsumptione quadam terminos transcendant, quos sibi statuerunt patres nostri : unde de sequestris nostris, Clericis non ordinatis, non residentibus, Religiosorum excessibus, & aliis ad nostram jurisdictionem immediatè spectantibus, ipsis interdiximus interponere partes suas : nisi saltem ut nobis vel Officiali nostro fideliter referant, quæ in hac parte sciverint corrigenda.

Idem quoque decernunt Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Decani, Archidiaconi & alij status Ecclesiastici in Conventu Melodunensi, nomine totius Ecclesiæ Gallicanæ coacti an. 1579. in Tit. De Ecclesiarum Visitatione. ubi legas : Archidiaconi graviora, quæ eorum auctoritate emendari non poterunt, AD ORDINARIUM REFERENT. Operam autem dabunt ut ea quæ in Visitatione per Episcopum statuta ac precepta sunt, perficiantur : ac de iis quæ vel observata, vel neglecta & omissa fuerint, causisque ac excusationibus hominum pervicacium, statutis non obedientium, EPISCOPUM CERTIOREM FACIANT. In summa cum Archidiaconi oculi sint Episcopi, juxta antiquos ac recenter editos canones constitu-

*tionēſque , ita ſuum munus ac Officium ob-
eant , ut fidelem , hac in re tam ſancta , tām-
que neceſſariā , cū Eccleſiæ , tūm Epifcopo
operam ſuam comprobent.*

Denique idipſum ſentit Illuſtriſſimus Car-
notenſis Epifcopus Ferdinandus Novavillæus
in ſtatuto ſingulari an. 1673. April. 17. ubi ait :
*a Ad hoc maximè devolvitur Archidiacono-
rum munus , ut Epifcopalium conſtitutionum
obſervationi invigilent , ac Promotorum inſtar
videant ne quis illis contraveniat. Majores
autem cauſas ad Epifcopos referant neceſſe eſt ,
eorūmque Paſtorales ſollicitudinem excitent ,
ut occurrentibus malis medeantur. Quod ſem-
per eſt ita in Eccleſia ac diœceſi Carnotenſi
obſervatum.*

His accedit Senatus-conſultum Pariſienſe
an. 1619. die Januarii 19. datum, quo Pariſien-
ſis Eccleſiæ Archidiaconis, eorūmque Officia-
libus prohibetur cauſarum capitalium, civi-
liūmque controverſiarum , quæ alicujus ſint
ponderis, cognitio *b*.

a Le principal devoir & la plus grande obligation des Archi-
diacres dans l'Eglife, a eſté ſeulement de veiller à l'obſervation
des reglemens & ordonnances des Eveſques , & d'eſtre comme
les Promoteurs pour prendre garde qu'il n'y ſoit contrevenu, &
dans les choſes de conſequence referer aux Eveſques les défauts,
& exciter leur ſollicitude Paſtorale pour y apporter le remede.
Ce qui ſ'eſt toujourns pratiqué dans l'Eglife & le Dioceſe de
Chartres.

b Dit a eſté que ladite Cour faiſant droit ſur les demandes reſ-
pectivement faites par les parties , a fait & fait inhibitions &
deffenſes auſdits Archidiacres de Paris, de Joſas & de Brie, &
leurs Officiaux, de prendre aucune connoiſſance des cauſes ma-
rimoniales, circonſtances & dependances ; decerner monitions

Quare dum in cap. *Archidiaconus*, Tit. *De Officio Archidiaconi*, dicitur *Archidiaconus post Episcopum esse Vicarius ejus in omnibus, & omnem curam in Clero, tam in urbe positorum, quàm eorum qui per Parœcias habitare noscuntur, ad se pertinere, sive de eorum conversatione, sive honore & restauratione Ecclesiarum, sive doctrina Ecclesiasticorum, vel ceterarum rerum studio*: Illa verba, *In omnibus, &c.* (ut in citato loco notat Bartolinus) intelliguntur in omnibus præter graviora, cùm graviora sint Superiori reservata. Ubi diligenter est animadvertendum, Archidiaconis minorum seu leviorum causarum cognitionem, aliâque multa gerendi facultatem, Jure Canonico tribui, quatenus sunt Episcoporum Vicarii. Adeoque ætatis nostræ Archidiaconos, quorum nulli prorsus eo nomine sunt Episcoporum Vicarii, ne de minoribus quidem controversiis judicare posse, ac plurima obire munia quæ toto Titulo *De Officio Archidiaconi*, in libro 1. Decretalium Gregorii IX. & citato cap. *Perlectis* concluduntur, nisi velex peculiari aliqua Episcoporum facultate, vel eos in levioribus tantummodo negotiis, quæ ad ipsorum Visitationem attinent, Episcoporum Vicarios fateamur. Unde Carolus Fevretus in

ou absolutions, sans permission expresse dudit Evêque de Paris, ne mesme connoître des causes qui seront de consequence : Ains leur a permis connoître seulement des causes civiles qui seront pour choses legeres, & dont la connoissance peut appartenir aux Juges Ecclesiastiques,

Tractatus

Tractatu de abusu & vera causa appellationum eo nomine donatarum, lib. 4. cap. 3. num. 20. admonet ^a diligenter esse distinguenda quæ nudè ad Archidiaconi, ut Archidiaconus est, officium pertinent, & quæ exercere potest non jure suo ac tanquam Archidiaconus, sed tanquam Vicarius aut Officialis Episcopi. Tanquam Archidiaconus (inquit in num. 21.) ex juris Canonici præscripto, levem solùm ac volaticam habet jurisdictionem. Cùm enim Officialis Episcopi legitimus sit gravium controversiarum Iudex, earumque omnium quæ causæ cognitionem postulant & ab Ecclesiastica jurisdictione pendent, iniquum profectò videretur duos iudices diversos, duoque diversa tribunalia in una eademque diœcesi, reperiri. Idcirco Archidiaconorum jurisdictio ad levia tantùm negotia revocatur, quæ obiter in transitu, in cursu Visitationis expediri possunt.

Sed & si revera Vicarii Episcoporum essent Archidiaconi Visitationis Officium dum exercent, certum nihilominus est alio ex capite tunc

^a Il faut prendre garde à bien distinguer ce qui dépend nuëment de l'Office d'Archidiacre entant qu'Archidiacre, & de ce qui luy peut appartenir & qu'il a droit d'exercer, non pas *jure suo* & comme Archidiacre; mais en qualité de Vicaire ou Official de l'Evesque. Entant qu'Archidiacre, il n'a regulierement & par disposition du droit Canonique qu'une Jurisdiction legere & momentanée. Car l'Official de l'Evesque estant le vray Juge des causes graves & importantes, & de toutes celles qui requierent connoissance de causes & qui dependent de la Jurisdiction Ecclesiastique, il ne seroit pas juste qu'il y eust deux divers Juges ni deux Tribunaux établis en un Diocese. C'est pourquoy la connoissance des Archidiacres est réduite aux affaires legeres & quæ obiter in transitu, in cursu Visitationis expediri possunt.

non posse nisi de levioribus causis decernere, cum sint tantum *Iudices pedanei*, ut appellat Johannes Andreas Bononiensis, doctissimus Juris-consultus, in cap. *Officium*, Tit. eodem, ubi postquam Archidiaconum dixit *de parvis tantum cognoscere, majora referre*, statim subjungit: *Per quod patet quod Archidiaconus est pedaneus parvus, aut nullus Iudex, aut delegatus.* Iudices enim *pedanei*, seu *pedacii* potius (ut Latine loquendum scribit A. Gellius lib. 3. *Noctium Atticarum*, cap. 18.) à *pedibus* dicti (seu quod humi sederent ubi magistratus subsellia pedum habebant, seu quod pede plano judicarent, non pro tribunali, quemadmodum V. Cl. Jacobo Cujacio placet in Novelam 82. scribenti) suum dumtaxat de minimis negotiis judicium interponebant. Hinc Silvester Prieras sacri Palatii Magister in Summa, V. *Archidiaconus* hæc habet: *Intellige quod Iudices pedanei dicuntur, quorum Officium est de minimis causis & infimis cognoscere, licet sint Ordinarii. Majores vero causas tenentur majoribus referre, cum ipsi per se terminare non possint. Cod. de pedan. judicib. lib. 2.* Hinc Johannes Bellonus in *Expositionibus etymologiarum, definitionum & divisionum Juris universi*, ait: *Pedanei Iudices sunt qui negotia humiliora disceptant, L. ulti. C. de Pedan. Judicib.* Hinc etiam Johannes Calvinus I. V. in Academia Heidelbergensi Professor, *Pedaneos Iudices dictos esse credit* in Lexico juri-

dico, qui de levibus & minutis causis cognoscebant, & humiliora negotia disceptabant. Hinc denique Petrus Gregorius Tolofanus I.V. Doctor in lib. 47. *Syntagmatis Iuris universi*, cap. 12. num. 9. ita scribit: *Minimi porro iudices erunt, qui humiliora & viliora judicant, parvique momenti & qualitatis, quales Pedarii, qui in Iure appellantur Pedanei iudices, qui à Græcis dicuntur habere cognitionem κατὰ σκέδον μικρὸν, prope vel ferè parvam. Pedarii dicti per metaphoram, à pedibus, quod quemadmodum pedes inferiores sint corporis partes: ita isti inter iudices minimi & ultimi.*

Idcirco si quid magnum & arduum Archidiaconis in Visitationum cursu sese offerat judicandum, cùm nec judicare illud possint nec debeant (uti ex ante dictis conficitur,) ad Episcopos eorùmq; Officiales oportet referant, qui de eo pronuncient, de parvis ipsi ac minutis rebus *de plano* tantùm (sicut vulgò loquuntur) laturi sententiam. Quo sanè à temporariis Visitatoribus discrepant, quos aliquando Episcopi suis in Visitationibus præcursores habent & emissarios. Illi enim (nisi ex singulari aliquo Episcoporum permissu) tantùm abest ut de gravioribus cognoscant, ut ne minima quidem, quæ Archidiaconorum iudicio relinquuntur, dijudicare possint; sed universa omnino, cuiuscumque tandem generis & ordinis illa sint, ad Episcopos renunciare ac deferre opus habeant. Quod etiam de Archipresbyteris seu

Decanis ruralibus est pronunciandum. At enim hi, juxta atque Visitatores illi temporarii, testium instar Synodaliū sunt, de quibus ita statuit Innocentius III. in Concilio IV. Lateranensi can. 6. quemadmodum legitur in cap. 6. *Sicut olim, Tit. De accusationibus, inquisitionibus & denunciationibus, lib 5. Decretalium. Ut autem* (inquit summus ille Pontifex) *id valeat efficacius adimpleri* (id est, ut excessus corrigi & mores præsertim in Clero possint reformari) *Metropolitani singulis annis, cum suis Suffraganeis, per singulas diœceses statuant personas idoneas, providas videlicet & honestas, quæ per totum annum simpliciter & de plano absque ulla jurisdictione sollicitè investigent quæ correctione vel reformatione sunt digna, & ea fideliter perferant ad Metropolitanum & Suffraganeos, & alios in Concilio subsequenti; ut super his & aliis (prout utilitati & honestati congruerit) provida deliberatione procedant, & quæ statuerint, faciant observari.*

Exploratum igitur est in Archidiaconorum ipsorumque Officialium potestate positum non esse ut Clericos suo gradu ac ordine depellant, suis muneribus ac Sacerdotiis spolient, ipsisque alias id genus pœnas aut multas irrogent: quandoquidem ista omnia majorem jurisdictionem, superioremque postulant auctoritatem.

IV. Cùm igitur neque conjugiales, neque

criminosas, neque maiores controversias judicare possint Carnotenses Archidiaconi (quas tamen tum ipsi, cum eorum Officiales ex consuetudine judicant) cumque nullam nisi in Visitationum suarum curriculo jurisdictionem obtineant, constat eos Officialibus, extra Episcopaliū urbium pomeria, non indigere, contra stante licet consuetudine longeva. Ex quo enim tempore, Parisiensis Curiae decreto, an. 1619. Januar. 19. Parisiensibus Archidiaconis controversiarum ejusmodi cognitio, quam ipsis diuturna consuetudo tribuerat, ablata est, nullos Officiales habuere sibi parentes ac subiectos, quos tamen habere consueverant antea. Quod autem Archidiaconis nulli debeant esse Officiales, variis Turonicae Provinciae Conciliis vetitum legimus, quae rejecta sunt ad calcem libri cui titulus est, *Sancta Metropolitana Ecclesia Turonensis, sacrorum Pontificum suorum ornata virtutibus*, auctore Iohanne Maan Cenomanensi, Theologo Parisiensi, Ecclesiae Turonensis Canonico & Prae-centore.

Concilio I. Provinciali apud Castrum-Gomterii an. 1321. sub Juello Mathefelonensi, Archiepiscopo Turonensi, can. 12. quo statuitur, *Ne Archidiaconi, Archipresbyteri & alii Jurisdictionem Ecclesiasticam habentes extra civitatem Officiales habeant. Sed extra civitatem in personis propriis Officium suum fideliter expleant. Et si aliquis processus fuerit co-*

ram talibus Officialibus habitus (quod fieri prohibemus) illum decrevimus non tenere.

Concilio Provinciali apud Vallem-Guidonis sub eodem Præsule an. 1242. can. 4. ubi Archidiaconis præcipitur ne *Officiales habere præsumant excepto civitatis Archidiacono, qui alias Officiales habere consuevit; cui permittuntur Officiales in civitate solummodo, & non extra, antiquo statuto, abusu eorundem minimè custodito super hoc renovato.* Ubi nota Carnoti Archidiaconum civitatis esse Prodecanum, qui nullum Officiale habet.

Duplici Concilio Salmurienti, altero an. 1243. can. 8. altero, quod provinciale est, sub Petro Lamballensi Turonensi Archiepiscopo, an. 1253. can. 8. Concilio Turonensi 6. an. 1239. sub præfato Juella Pontifice, can. 8. Concilio 2. Langesiensi sub Johanne Monteforellensi Turonensi Antistite, an. 1270. can. 2. ac demum alio Concilio Langesiensi sub eodem Archiepiscopo, an. 1278. can. 8. in quibus omnibus prolatis modò Conciliorum apud Castrum Gonterii & Vallem-Guidonis canones instaurantur ac confirmantur.

Atque hæc ad provinciam Turonensem maximè pertinent. Ceterarum verò omnium quas novi, usus est haud absimilis. Aut enim (quæ maxima turba est) nullos unquam Officiales Archidiaconis permisere illarum Pontifices; aut si qui à primo permisere, tandem aliquando, compertis eorum injuriis, de suis finibus

sustulerunt, quia fortasse *Officiales* ejusmodi
 non ab *Officio nomine*, sed ab *Officio verbo*
mutuaverant originem, ut in *Epist. 25. ad Offi-*
cialem Episcopi Carnotensis loquitur *Petrus*
Blesensis, *Archidiaconus Bathoniensis*, in qua
 etiam *Officialium* sui temporis mores candidè
 describit in hunc modum: *Officium Officia-*
lium (inquit) *hodie est jura confundere, susci-*
tare lites, transactiones rescindere, innectere
dilationes, suppressere veritatem, fovere men-
dacium, questum sequi, aequitatem vendere,
inhiare exactionibus, versutias concinnare.
Isti sunt qui hospites suos gravant superflua e-
vectione & multitudine clientelæ, querunt de-
licatos & superfluos cibos de alieno
enim prodigi, de proprio sunt avari: verborum
insidiatores & aucupes syllabarum tendunt la-
queos & pedicas in capturam pecuniæ. Iura
interpretantur ad libitum, & ea pro voluntate
sua nunc abdicant, nunc admittunt: bene dicta
depravant, prudenter allegata pervertunt,
rumpunt fœdera, nutriunt simultates, forni-
cationes dissimulant, matrimonia distrahunt,
adulteria fovent, penetrant domos, & mulier-
culas oneratas peccatis captivas ducunt, diffa-
mant innoxios, & nocentes absolvunt. Et (ut
multa sub verborum paucitate concludam)
dum omnia venaliter agunt, filii avaritiæ, ser-
vi mammonæ, se diabolo venales exponunt.

CAPUT VI.

Carnotenses Archidiaconi, ad Officiales causarumque conjugalium, criminofarum & graviorum civilium cognitionem quod attinet, Convento quodam cum Episcopo Carnotensi inito, ac duplici Magni Consilii decreto se tuentur. Verum id firmamenti non multum habere virium evincitur. Conventum enim illud Simoniae labe conspurcatum esse ostenditur.

Verum quæ hætenus de abolendis Archidiaconorum Officialibus, & utrisque abroganda conjugalium, aliarumque civilium (si tamen arduæ sint & difficiles) ac criminofarum controversiarum cognitione, à nobis dicta sunt, quanquam apud æquos rerum æstimatores satis habeant firmitatis, ut convelli à quoquam vix possint, duplici tamen ariete concussuros se, ac sursum deorsum everfuros opinantur Archidiaconi Carnotenses. Nimirum duplex Magni (ut appellant) Consilii decretum proponunt; ac alterum, an. 1631. die 11. Februarii latum inter Carnotensem Episcopum Leonorium Stampensem, & Blasium Feronium, Dunensem, Johannem Edelinum, Pisciacensem, Johannem Girardotum, Drocensem, ac Aurelium Paggium, Vindocinensem,

in

in Carnotensi Ecclesia Archidiaconos : quo decreto pactum inter eos percussum die 27. Maii an. 1630. confirmatur ; Alterum die 8. Julii an. 1633. pronunciatum inter eundem Episcopum Carnotensem , ac Paulum Prevotium , Majorem , & Johannem Amelotum Blesensem , in præfata Ecclesia Archidiaconos ; eoque duplici decreto sibi & Officiales habere , & de conjugalibus alijsque civilibus ac criminosis causis penè omnibus judicare , & Visitationum suarum Acta ad duos post absolutas illas menses servare , fas esse contestantur. ^a Hæc

^a Lesdits Sieurs Archidiacres de Dunois & Vendosme, de Pinferais & de Dreux sont demeurez d'accord , que bien que quelques-uns d'entre eux ayent eu cy-devant plus d'un Official dans le détroit de leurs Archidiaconez pour l'exercice de leur justice à l'avenir, ils n'en auront plus qu'un seul en chacun de leurs Archidiaconez, lesquels auront connoissance des promesses de mariages quand ils seront à contracter . . . Ne pourront connoistre des causes grandes & criminelles auxquelles sera besoin que le Juge Royal soit ou doive estre appellé. . . Ne connoistront des personnes & choses qui ne sont de la jurisdiction desd. Sieurs Archidiacres, comme d'Abbayes, Religieux & Religieuses, Chapitres & Chanoines d'iceux . . . sinon que lesdits Religieux ou Chanoines fussent pourvus de Cures ou autres Benefices sujets à leur visite ; auquel cas ils pourront connoistre des deffauts par iceux commis en l'administration des Sacraments, ou manquements de leurs charges seulement , ou autres crimes & delits commis en l'estenduë de leurs Cures , ou autres Benefices sujets ausdits Sieurs Archidiacres, & non autrement. . . . Accordent aussi lesdits Sieurs Archidiacres, que deux mois apres qu'ils auront achevé leurs visites dans le détroit de leurs Archidiaconez, ils seront tenus rapporter audit Seigneur Evêque tous les Procez verbaux d'icelles, pour estre mis en son Greffe ou tresor.

Transaction entre 4. Archidiacres & l'Evêque de Chartres, du 27. May 1630 homologuée au Grand Conseil le 11. Fevrier 1631.
Ordonne nostredit Conseil, que lesdits Archidiacres . . . dresseront leurs Procez verbaux de ce qu'ils auront reconnu pendant le cours de leurs visites , & enverront deux mois apres

sacra Carnotensium Archidiaconorum anchora : Ad quam etsi confugiant, nolim tamen de suæ causæ bonitate securos præstare.

Enimvero si tota res attentè perpendatur, non alio fundamento niti duplex illud magni Consilii placitum videbimus, quàm supra memorato conventu. Hic enim transactus legitur à Petro Thoreto libellione Carnotensi, die 27. Maii, an. 1630. At prius magni Consilii placitum datum est die 11. Februarii, an. 1631. Posterius autem die Julii 8. an. 1633. ut jam observatum fuit. Prius quidem conventum hunc probat, sive (ut Barbarè loquuntur Jure-consulti) *homologat* ^a. Posterius quoque eundem ratum habet ^b. Quare in Episcopi Carnotensis

leursdites visites leursdits Procez verbaux, & ceux des Doyens ruraux, au Greffe dudit Evêque, en la ville de Chartres. Aura ledit Grand Archidiacre deux Sieges pour l'exercice de sa juridiction, & deux Officiaux seulement, & ledit Archidiacre de Blois un seul Official en la ville de Blois. Lesquels Archidiacres & leurs Officiaux auront juridiction, & prendront connoissance de toutes causes civiles de la juridiction Ecclesiastique, fors des causes de Mariages qui seront contractez
Ordonne nostredit Conseil que lesdits Archidiacres ou leurs Officiaux auront connoissance de toutes les causes criminelles en leursdits Archidiaconez, s'ils ne sont prevenus par l'Official ou les Vicaires dudit Evêque de Chartres, fors des crimes d'heresie & sortilege, desquels la connoissance appartiendra audit Evêque seul, ou à son Official, ou Vicaires. *Arrest du Grand Conseil entre Messire Leonor d'Estampes Evêque de Chartres, & Maistre Paul le Prevost grand Archidiacre de Chartres, & Me Jean Amelotte Archidiacre de Blois, du 8. juillet 1633.*

^a Nostre Grand Conseil a homologué & homologue ledit Contract & transaction; a ordonné & ordonne qu'il sera enregistré es Registres de nostredit Conseil, & a condamné & condamne leursdites parties iceluy entretenir de point en point, selon la forme & teneur.

^b Iceluy nostredit Grand Conseil a ordonné & ordonne que la

& Carnotensium Archidiaconorum causa nihil à magno Consilio judicatum fuit, nisi ad ejusmodi conventus verba, ipsiusque auctorum sententiam. Ubi autem semel inter litigantes convenit, non nisi ex eorum arbitrio lis finitur, quemadmodum apud omnes est in confesso, & ratio recta persuadet.

Atque aliam non fuisse magni Consili mentem ex eo manifestè liquet, quòd jam ab anno 1613. Martii 30. die, causarum conjugialium, ceterarumque omnium ad ipsas pertinentium cognitione interdixerat Johanni Fleurioto Abbati Begariensi & Ecclesiæ Trecorensis Archidiacono majori^a. An verò Carnotensibus Archidiaconis causarum hujusmodi cognitionem postea adscripsisset, quam Trecorensi Archidiacono majori abstulerat, nisi quia illam singulari pacto & convento Carnotensibus Archidiaconis concesserat Carnotensis Episcopus? Quæ autem de conjugialibus controversiis adversus Johannem Fleuriotum in Adriani Ambrosiani Trecorensis Episcopi gratiam à magno Consilio statuta sunt, quominus etiam

Transaction faite entre l'Evesque de Chartres & les Archidiacres de Dunois, Pinserais, Dreux, & Vendosme, sera entrete-nuë & gardée entre ledit Evesque & lesdits quatre Archidiacres de point en point selon sa forme & teneur.

^a Iceluy nostredit Grand Conseil a fait & fait inhibitions & deffenses audit Fleuriot, audit nom, de prendre aucune Cour, Jurisdiction, ny connoissance des matieres és causes matrimoniales, circonstances & dépendances d'icelles, Arrest du Grand Conseil entre Messire Adrien d'Amboise Evesque de Treguier, & Messire Jean Fleuriot Abbe de Begar, & grand Archidiacre de Treguier, du 30. Mars 1613.

ad alias controversias trahantur, nihil obstat. Modò examinandum est diligenter quale conventum illud sit quod Carnotensis Episcopus & quatuor Carnotensis Ecclesiæ Archidiaconi feriere; quò deinde faciliùs de duplicis magni Consilii decreti auctoritate ac pondere judicetur.

Equidem ego pacti hujus verba rationesque quò attentius considero, eò magis Simoniaca labe aspersum mihi videtur. *Simonia* enim (quemadmodum ex S. Thoma conficitur 2. 2. quæst. 100. art. 1.) *studiosa voluntas est emendi vel vendendi aliquid spirituale, vel spirituali annexum.* Hoc autem pacto *aliquid spirituale vel spirituali annexum emitur & venditur.* Nempe jam ab anno 1619. die Januarii 4. Paulus Prevotius, Major, Ludovicus Cicoyneus, Dunensis, Johannes Amelotus Blefensis, & Guillelmus Hoycius, Vindocinensis in Carnotensi Ecclesia Archidiaconi, Philippo Huralto Carnotensi Episcopo litem eo fine intentarant, ut illorum unicuique quadringentas (ut aiunt) pecuniæ libras quotannis solveret ^a.

^a Comme dès le 4. jour de Janvier 1619. Maistres Paul le Prevost, Louis Chicogneau, Jean Amelotte & Guillaume le Houye, Archidiacres de Chartres, de Dunois, Blois, & Vendosme, eussent presenté Requête à nostre Cour de Parlement de Paris, & en icelle fait assigner feu Messire Philippes Hurault Evêque de Chartres, à ce que ledit Sieur Evêque fût condamné leur bailler & assigner à chacun d'eux la somme de 400 livres pour leur portion congrüe, soit par union de Benefices à leurs Archidiaconez, ou autrement. Arrest du Grand Conseil du 11. Fevrier 1631. & Transaction du 27. May 1630. entre l'Evêque & 4. Archidiacres de Chartres.

Telum istud ut declinet repellátque Carnotensis Episcopus, quid agit rerum? Archidiaconos Carnotenses quatuor in suam ipsius jurisdictionem involare, apud Senatum Parisiensem eodem anno, die 11. Februarii expostulat^a. Sed eo ante diremptam litem mortuo, idem expostulat ipsius successor Leonorius Stampensis. Causa utrinque magna animorum contentione agitata, demum Carnotensis Episcopus, & Archidiaconi Carnotenses quatuor, Blasius Feronius, Johannes Edelinus, Aurelius Poggius, Ludovici Cicoyne & Guillelmi Hoycii successores, ac Johannes Girardotus, homines Leonorii Stampensis rebus ac studiis omnino devoti, suisque (quod maximè notandum velim) ab eo Archidiaconatibus donati, inter sese conveniunt, scripto de quo agitur convento. Sic Carnotensis Episcopus pecunia sibi quotannis repræsentenda Carnotensibus Archidiaconis quatuor liberatur: & Archidiaconi Carnotenses quatuor suam, Episcopo Carnotensi concedente, vel augment jurisdictionem, vel saltem dubiam ac fluctuantem firmant. Sic mavult Carnotensis Episcopus suam imminui auctoritatem, quàm proventus annuos: Et Archidiaconi Carnotenses malunt proventibus annuis carere, quàm auctoritate. Sic denique, Episcopo Carnotensi deferente, Carnotenses Archidiaconi jurisdictionem (cui profectò spi-

^a Et que ledit Sieur Evêque par sa Requête du 11. Fevrier, se fust audit an incidemment constitué demandeur contre lesdits Archidiacres, pour l'entreprise qu'ils faisoient sur sa justice & jurisdiction. Le mesme Arrest & la mesme Transaction.

rituale aliquid annexum est) conservant, relicto quod poscebant quadringentarum pecuniae librarum pretio singulos in annos numerando. Theologos vidi qui sic vendi tacite emique jurisdictionem dicerent. Verum durior hic sermo. Ut ut sit, nefas esse Ecclesiastica munia, Ecclesiasticamque jurisdictionem emere vel vendere, multis Conciliorum canonibus, Summorumque Pontificum Decretis est sancitum.

Concilio Chalcedonensi, an. 451. can. 2. *Si quis Episcopus per pecunias fecerit ordinationem, & sub pretio redegerit gratiam, qua non potest vendi, ordinaveritque per pecunias Episcopum aut Chorepiscopum, aut Presbyterum, aut Diaconum, vel quemlibet ex his qui connumerantur in Clero, aut promoverit per pecunias dispensatorem, aut defensorem, vel mansionarium, vel quempiam omnino, qui subjectus est regula, pro suo turpissimo lucri commodo; is qui hoc attentasse probatus fuerit, proprii gradus periculo subiacet: & qui ordinatus est, nihil ex hac ordinatione vel promotione per negotiationem facta, proficiat, sed sit alienus à dignitate vel sollicitudine quam pecuniis acquisivit. Si quis verò mediator tam turpibus & nefandis datis vel acceptis extiterit; & ipse, siquidem Clericus fuerit, proprio gradu decidat: si verò Laicus aut Monachus anathematizetur.*

Concilio Remensi, an. 1049. can. 2. *Ne quis sacros ordines aut ministeria Ecclesiastica, vel altaria emeret aut venderet. Et si quis*

Clericorum quidlibet eorum emitter, id cum digna satisfactione suo Episcopo redderet.

Concilio Turonensi, an. 1060. can. 1. *Sancti Spiritus auctoritate, ut credimus, in Calchedonensi Synodo sententia de Simoniacis prolata, sic ab omnibus observetur: quatinus quicumque deinceps pecunia, aut aliqua inconveniente conventionem seculari, aut quolibet modo contra Canonica censuram, Episcopatum aut Abbatiam, aut Archidiaconatum seu Archipresbyteratum, aut aliquam dignitatem Ecclesiasticam, sive aliquem gradum aut ministerium, vel beneficium, quod nonnisi Clericis habere sanctorum Patrum sancivit auctoritas, dare vel accipere quolibet modo canonibus contrario tentaverit: & dans à proprio decidat gradu & dignitate; & accipiens ministerium seu beneficium malè usurpatum, nunquam recuperaturus, amittat.*

Canone Salvator, qui est Urbani 2. & habetur 1. quæst. 3. *Quisquis res Ecclesiasticas (quæ dona Dei sunt, quoniam à Deo fidelibus, & à fidelibus Deo donantur, quæ ab eodem gratis accipiuntur, & Deo gratis dari debent) propter sua lucra vendit vel emit, cum eodem Simone donum Dei possideri pecunia existimat. Ideo qui easdem res non ad quod institutæ sunt, sed ad propria lucra, munere lingue vel indebiti obsequij, vel pecunie largitur, vel adipiscitur, Simonia-*

cus est, cùm principalis intentio Simonis fuerit sola pecuniæ avaritia, idest idololatria, ut ait Apostolus Paulus. Alioquin cur sancta Synodus Calchedonensis 630. Episcoporum, Procuratorem vel defensorem Ecclesiæ, vel quemquam regulæ subiectum adeo per pecuniam ordinari prohibet, ut interventores quoque tanti sceleris anathematizet, nisi quòd eosdem Simoniacos judicet. . . . Sed & beatus prædecessor noster Paschalis 2. de consecratione affirmat, quòd quisquis eorum alterum vendiderit, sine quo alterum non provenit, neutrum invenditum derelinquit: ac per hoc cum qui rem Ecclesiæ vendit vel emit, Simoniacum esse intelligitur. Nomine verò Procuratoris intelligit præfata Synodus quemlibet Ecclesiasticarum rerum administratorem, ut, verbi gratia, Præpositum, Oeconomum, Vicedominum: Defensoris nomine Advocatum, sive Castaldum, iudicem: in subiecto verò regulæ Archipresbyterum, Archidiaconum, Canonicum, Monachum, vel quemlibet Ecclesiastico mancipatum officio.

Concilio Londoniensi, seu Vvestmonasteriensi, an. 1127. can. 1. Ecclesiastica beneficia, seu quoslibet Ecclesiasticos honores, vendi vel emi, autoritate beati Petri Apostolorum principis, & nostra omnino prohibemus. Qui verò hoc præceptum violasse convictus fuerit, Clericus quidem, etiamsi Canonicus

regularis sit vel monachus, ab ordine depōnatur; laicus verò, exlex & excommunicatus habeatur, & ejusdem Ecclesiae vel beneficii potestate privetur.

Concilio Remensi, an. 1131. can. 1. Statuimus ut si quis praeendas aut honorem vel promotionem aliquam Ecclesiasticam, interveniente execrabili ardore avaritiae, per pecuniam acquisivit, honore malè acquisito careat, & emptor ac venditor & intervenitor, nota infamiae percellantur.

Concilio Lateranensi sub Innocentio II. an. 1139. can. 2. Si quis praeendam, vel prioratum, seu Decanatum, aut honorem, vel promotionem aliquam Ecclesiasticam; seu quodlibet sacramentum Ecclesiasticum, ut pote chrisma, vel oleum sanctum, consecrationes altarium, vel Ecclesiarum, interveniente execrabili ardore avaritiae per pecuniam acquisivit, honore malè acquisito careat, & emptor atque venditor & intervenitor, nota infamiae percellantur. Et nec pro pastu, nec sub obtentu alicujus consuetudinis, ante vel post à quoquam aliquid exigatur, vel ipse dare praesumat, quoniam Simoniacum est: sed liberè & absque imminutione aliqua, collata sibi dignitate atque beneficio perfruatur.

Concilio Turonensi, an. 1163. can. 7. Quoniam in quibusdam Episcopatibus, Decani quidam vel Archipresbyteri, ad agendas vices Episcoporum, seu Archidiaconorum,

& terminandas causas Ecclesiasticas, constituuntur sub annuo pretio, quod ad sacerdotum gravamen, & subversionem iudiciorum, non est dubium redundare: id ulterius fieri districtius prohibemus. Quod si facere præsumpserit quisquam, removeatur à Clero. Episcopus quoque, qui hoc in sua diœcesi sustinuerit, & Ecclesiastica judicia patitur sua dissimulatione perverti, Canonica districtione plectatur.

Concilio Lateranensi, sub Alexandro III. an. 1179. aut 1180. ut recensetur cap. *Præterea*, Tit. *Ne Prælati vices suas vel Ecclesias sub annuo concedant*, lib. 5. Decretal. *Præterea* quoniam quidam in quibusdam partibus sub pretio statuuntur, qui Decani vocantur, & pro certa pecuniæ quantitate Episcopalem jurisdictionem exercent: præsentis decreto statuimus, ut qui de cetero hoc præsumpserit, officio suo privetur, & Episcopus conferendi hoc officium potestatem amittat.

Capite *Ad nostram*, quod est Alexandri III. legiturque in Tit. *De Simonia*, lib. 5. Decretal. *Mandamus* quatenus pro ministerio Ecclesiastico exercendo, sive pro Vicariis assignandis, seu pro chrismate nullatenus pecuniam exigatis.

Concilio Provinciali Nicosiensi, sub Raphaële Nicosiensi Archiepiscopo, in Constitutionis instrumentis Græcos & alios, cap. 17.

quemadmodum habetur Tom. II. novæ Conciliorum Editionis, part. I. *Volumus etiam & præcipimus, quòd ordines, beneficia, sepultura, officia, atque alia sacramenta Ecclesiastica, omnino liberè conferantur, nullis pactiõibus vel conventibus interjectis.*

Conventu Melodunensi, nomine totius Ecclesiæ Gallicanæ coacto, an. 1579. Tit. *De his quæ ad forensẽ jurisdictionem pertinent, cujus hæc sunt verba: Tam nefas putet Episcopus si cui ex his, in Ecclesiasticæ jurisdictionis exercitio, venale videri possit commercium. Et quod laicis detestabili vitio datur, in Ecclesiastica politia non patiatur ne in suspensionem quidem, adduci.*

Et Concilio Provinciali Tolosano, an. 1590. part. 4. cap. 5. num. 6. *Qui dignitatem Ecclesiasticam sacrilega illa nundinatione adeptus fuerit, hac ipsa dignitate jure ipso privetur, & ad eam aut alias quascumque deinceps obtinendas inhabilis judicetur. Qui beneficium aut Officium Ecclesiasticum, eo privatus, fructus juris actione restituat: nec umquam aut illud, aut quæcumque alia retinere possit.*

CAPUT VII.

Idem Conventum ex alio capite Simoniacum videtur, multisque Conciliorum canonibus, ac Pontificum Romanorum Decretis contrarium.

PRÆTEREA convento illo Archidiaconis Carnotensibus pollicetur Carnotensis Episcopus, se postulatae pecuniae loco sacerdotia quaedam ab ipsis eo nomine conferenda, illorum Archidiaconatibus uniturum; vel saltem proventuum ejusmodi sacerdotiorum partem aliquam assignaturum. ^a Hoc autem fieri sine Simonia non posse, ex iis apparet quæ S. Thomas scribit in 2. 2. quæst. 100. art. 4. His verbis: *Circa collationem beneficiorum sciendum est, quod si Episcopus, ab eo cui beneficium confert requirat aliquid sibi exhiberi de fructibus illius beneficii, idem est ac si aliquod munus ab eo exigeret; & non caret vitio Simoniae.* Atqui Carnotenses Archidiaconi quatuor cum beneficia conferant quorum è fructibus aliqui exhiberi sibi

^a En ce faisant ledit Seigneur Evêque de Chartres a promis & s'est obligé envers lesdits Sieurs Archidiacres, qu'arrivant vacation des Cures ou benefices dependans d'eux, & qui seront de revenu competant, de les reunir, en partie d'iceux, ausdits Archidiacres, au lieu de la portion congrüe par eux demandée, les solemnitez en tel cas requises observées. *Trans-action cy-dessus citée.*

requirere debent, ut præfato conventui stetur, *hoc non caret vitio Simoniaë*. Unde Carnotensis Curiaë Episcopalis Promotor Menartus, vir pius & sui muneris dignissimus, nostra ætate Philippo Mario, Pisciacensi in Carnotensi Ecclesia Archidiacono fortiter obstitit, partem aliquam proventuum Villanovani sacerdotij Archidiaconatui suo (cui jam alterius sacerdotij fructuum pars non minima addicta est) adungere volenti: consultisque ea de re Parisiensibus quibusdam Theologis integerrimis illis & doctissimis, qui hoc illicitum esse ac Simoniacum scripto contestati sunt, adduci numquam potuit ut huic facto assentiretur. Quare ejus pietati & fortitudini debet Villanovanum sacerdotium, quod ab hujusmodi censu ac tributo liberum sit, quo illud Philippus Marius onerare tentavit. Videant alij Carnotenses Archidiaconi qui similes proventus ex sibi subjectis sacerdotiis percipiunt, utrum à Simoniaë labe sint immunes.

Et verò id genus uniones (ut aiunt) qui passim & nullo discrimine fieri posse existimant, hallucinantur turpiter. Nisi enim *evidens necessitas vel utilitas subsit*, institui non posse liquet ex cap. *Dudum*, Tit. *De rebus Ecclesiæ non alienandis*, in 6. ubi ita ad rem nostram appositè loquitur Innocentius IV. *Dictus Archidiaconus ex adverso respondit illas decimas illi Ecclesiæ restitui non debe-*

re: proferens in medium ordinationem quamdam Episcopi Dulmensis, de consensu capituli sui factam, inter alia continentem, quod idem Episcopus attendens proventus Archidiaconatus Dulmensis adeo fore tennes & exiles, quod non sufficiebant ad ejus onera supportanda: præfatus decimas Archidiaconatui memorato concessit. Quia verò in concessione hujusmodi prædicta Ecclesia (cùm vacaret) legitimo caruit Defensore, qui sibi prius ab eodem Episcopo debuerat deputari; Quia etiam Tractatus sollemnis diligens, qui in talibus concessionibus perpetuis, & alienationibus rerum Ecclesiasticarum exigitur, non habitus in eadem: ordinationem & concessionem ipsam (præsertim cùm evidens necessitas, quare fieri deberet, vel utilitas non subesset) de fratrum nostrorum consilio decernimus non valere: Dictas Decimas ipsi Ecclesie tanquam pertinentes ad eam sententialiter adjudicare curantes.

Quæ verò necessitas evidens, quæ utilitas subest Carnotensibus Archidiaconatibus sacerdotiorum quorundam proventus unire? Vbi necessitas urget (inquit S. Bernardus in lib. 3. de consideratione, cap. 4.) excusabilis dispensatio est: ubi utilitas provocat, dispensatio laudabilis est. Utilitas dico communis non propria. Nam cùm nihil horum est, non planè fidelis dispensatio, sed crudelis dissipatio est. Ad hanc amissim uniones suas si

exigant Carnotenses Archidiaconi, illicitas & nullas, quantumvis ex stylo Romanæ Curiae adornatas, fateantur necesse est. Quæ enim, amabo, earum est *necessitas evidens*? Quæ *communis utilitas*? Neutram ab iis assignari posse constat. Verùm (inquierent) cùm toti Ecclesiæ Carnotensi inserviant Archidiaconi, de ejusdem Ecclesiæ bonis convenit sustineri. Id quidem concesserim ultro. Sed numquid alia sunt Carnotensis Ecclesiæ bona, quàm sacerdotiorum ejusmodi, ex quibus Carnotenses Archidiaconi valeant sustentari? Numquid illi revera ex Carnotensis Ecclesiæ bonis sustentantur, cùm nullus eorum sit nostra ætate qui simul & Canonicus & Archidiaconus non sit? Numquid ex parœcorum *inthronizationibus* (ut appellant) percepta ab iis, jure an injuria, pecunia agendæ clericalem in modum vitæ satis esse potest? Numquid dum parentes sibi Ecclesias & parœcias visitant, ab iis procurationem satis amplam accipiunt? Postremo numquid inter visitandum ex ejusmodi procuratione sustentari possunt? Eorum heic fidem appello qui peracto visitationum suarum curriculo, uberes pecuniæ summas, deductis impensis omnibus, habere dignoscuntur, quas quidem summas vel exornandis domibus, vel pretiosis suppellectilibus comparandis, vel prædiis vineis, ac hortis acquirendis, potiùs quam nutriendis pauperibus, impendunt.

His adde Sacerdotiorum uniones prædicto convento memoratas, illis vocibus à Concilio Tridentino damnatas fuisse in sess. 24. de reformatione, cap. 13. *In unionibus quibuslibet, sive ex supradictis, seu aliis causis faciendis, Ecclesiæ parochiales monasteriis quibuscumque, aut Abbatibus, seu dignitatibus, sive præbendis, Ecclesiæ Cathedralis vel collegiatae sive aliis beneficiis simplicibus, aut hospitalibus, militiisve, non uniantur. Carnotenses autem Archidiaconatus Carnotensis Ecclesiæ Cathedralis dignitates sunt.*

Nullos porro sacerdotiorum fructus in ea conferentis utilitatem cedere posse, nullisque novis censibus onerari sacerdotia, apertis verbis declarant Concilia multa.

Lateranense 3. an. 1179. seu 1180. sub Alexandro III. can. 7. *Prohibemus insuper, ne novi census ab Episcopis vel Abbatibus aliisve Prælatibus imponantur Ecclesiis, nec veteres augeantur, nec partem reddituum suis usibus appropriare præsumant, sed libertates quas sibi majores desiderant conservari, minoribus quoque suis bona voluntate conservent. Si quis autem aliter egerit, irritum quod fecerit habeatur.* Ad hujus Concilij mentem ita ad Archiepiscopum Mediolanensem scribit Innocentius III. Tit. unico: *Vt Ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur. Non licuit ea pactione vel conventionem quacumque sub modo vel tenore præscripto*

præscripto concedere nudum Officium & tibi retinere proventus : cùm in Lateranensi Concilio prohibitum sit , ne quis conferendo Ecclesiasticum beneficium , partem proventuum suis usibus retinere præsumat , & alibi cautum reperiatur in canone , Quod Ecclesiastica beneficia sine diminutione debent conferri.

Oxonienſe , an. 1222. cap. 3. Adhæc ſtatuiſmus , ne Prælatuſ aliquiſ , cùm Eccleſiam contulerit aut præbendam , fruſtuſ eiſdem Eccleſiæ ſive præbendæ nondum collectoſ ſibi præſumat aliquatenuſ uſurpare : vel pro inſtitutione , vel miſſione in poſſeſſionem , vel charta ſuper hoc faciendâ , aliquid audeat extorquere , nec ab Officiariis ſuiſ , Archidiaconiſ ſuiſ , vel Decaniſ , ſuſtineat extorqueri.

Albienſe , an. 1254. capit. 56. Sanè cùm in collatione bonorum Eccleſiaſticorum haberi debeat principaliter ante oculoſ ſoluſ Deuſ : diſtriſtè præcipimur & mandamuſ , ut omnia Eccleſiaſtica bona perſoniſ idoneiſ , & ſtatuto à Canonibuſ tempore conferantur , nullo præcepto vel promiſſo , remotiſ omni conditione & pacto , abſque omni diminutione , nova penſione in eiſdem ad opuſ conferentiſ , vel alteriſ non injecta , prout Canonice ſtatuuunt ſanſtiones : circa quæ fraudem quamlibet evitari proriſuſ volumuſ , & diſtriſtè mandamuſ : firmiter inhibenteſ , ne redituſ Eccleſiarum vacantium præſumat quiſquam , præ-

terquam ipsius Ecclesiae, quae vacat, usibus applicare, aut easdem bonis suis aliquibus spoliare. Si autem aliquis scienter contra fecerit, ipsorum beneficiorum, aliter quam supradictum est collatorum, in pœnam ipsius conferentis & ejus qui recepit, sic collata ad superiorum collationem ea vice, tanquam vacantia, per statutum hujusmodi devolvantur.

Et Avenionense, à trium Provinciarum Præsulibus in monasterio S. Rufi celebratum 18. Junij ann. Dom. 1326. cap. 28. *Item, quod prioratus, seu alterius beneficii Ecclesiastici, facta cum novi census impositione vel pensionis antiquæ augmentatione collatio, non valeat ipso jure, & per proximum Superiorem, illa vice, personæ idoneæ sine dicti oneris vitio conferatur, ac si ad eum propter negligentiam fuisset aliàs collatio dicti beneficii devoluta.* Eadem verba replicat aliud Avenionense Concilium ibidem à trium quoque Provinciarum Episcopis habitum an. 1337. cap. 33.

Vos jam Carnotenses Archidiaconi convenio. Quo jure quibusdam Archidiaconatum vestrorum sacerdotiis impositos novos census retinetis, quos tam multa Ecclesiæ Concilia condemnant? *Pensiones* vocatis census illos; sed numquid mutato nomine crimen excusatur? *Pensiones* appellentur si vultis. Verùm quo præterea jure *pensiones* ex ejus-

modi sacerdotiis possunt vobis assignari? Si quæ vobis antea fuerunt assignatæ, non potuisse nisi per *abusum magnum* assignari, discite tandem aliquando ex Concilio delectorum Cardinalium & aliorum Prælatorum, de emendanda Ecclesia, S. D. N. D. Paulo 3. ipso jubente conscriptum & exhibitum, anno 1538. ubi legitur: *Alius abusus cum beneficia conferuntur, seu cum ceduntur aliis, irrepsit in constituendis super eorum fructibus, pensionibus. Imò quandoque cedens beneficio omnes sibi fructus reservat. Qua in re illud est animadvertendum, nulla alia de causa, nulloque alio jure pensiones constitui posse, nisi ut quasdam eleemosynas, quæ in pios usus & indigentibus concedi debent. Nam redditus sunt annexi beneficio ut corpus animæ: ideo suâ naturâ pertinent ad eum qui beneficium habet, ut possit ex eis vivere honestè pro suo ordine, simulque queat sustinere impensas pro divino cultu & templi, sacrarumque ædium reparatione, ut, quod reliquum est, impendat in pios usus. Hæc est enim natura eorum reddituum. Verùm sicut in rerum naturæ administratione, nonnulla fiunt à natura particulari præter inclinationem universalis naturæ: Sic in Pontifice, quoniam est universalis dispensator bonorum Ecclesiæ, si viderit eam fructuum portionem, quæ in pios usus expendi debet, aut ejus partem in pium quempiam alium usum ut expendatur*

magis expedire, potest procul dubio id facere. Ideo jure merito pensionem ponere potest ut subveniat egeno, præsertim Clerico, ut honestè queat vitam ducere pro ejusdem ordine. Ideo omnes fructus reservari, adimiq; id omne quod divino cultui sustentationique habentis Beneficiũ tribui debet, magnus est abusus. Itemq; pensiones dari Clericis divitibus, qui commodè & honestè vivere queunt ex redditibus quos habent, magnus certè abusus, tollendus uterque.

Ex iis autem omnibus quæ tum in præsentì, cùm in proximè antecedenti capite à nobis commemorata sunt; intelligitur, quænam conventi Carnotensem inter Episcopum & Carnotenses Archidiaconos initi, capita Simoniam redoleant, Conciliorumque Canonibus ac Summorum Pontificum statutis contrave-
niant. Duo quidem Carnotenses Archidiaconi, Paulus Prevotius Major, & Johannes Amelotus Blesensis, privatis quibusdam ex causis, neque Carnotensi Episcopo, neque aliis quatuor collegis suis consensere. At cùm eorum controversia anno tantùm 1633. Magni Consilii decreto composita sit: cæterorum vero Archidiaconorum Carnotensium conven-
tus alio ejusdem Magni Consilii decreto stabilitus fuerit anno 1631. quandoquidem par erat omnium res, idemque jus, aliud in illorum favorem judicare anno 1633. noluerunt Magni Consilii Senatores amplissimi, quàm quòd in horum gratiam anno 1631. pronunciaverant, ne

secum pugnare viderentur, remque judicatam antea contrario iudicio rescindere.

CAPUT VIII.

Eidem convento multiplicem abusum esse probatur; atque ideo quibus confirmatur magni Consilii decreta duo subreptitia esse. Tridentini Concilii autoritas adversus Archidiaconos Carnotenses vindicatur.

Sed ut ad conventum nostrum revertamur, multiplicem illi abusum inesse liquido patet. Tunc enim abusum esse nos Galli dicimus, cum vel in Conciliorum canones ac sanctorum Patrum decreta, vel in supremorum Tribunalium (quæ *Parlamenta* vulgò nominamus) statuta, quidquam profertur. Ita quippe Carolus de Grassatis in lib. 2. de jure litorum, cap. 7. scribit: *Quod attentatur in Francia contra Regis jura, ordinationes regias, decreta sanctorum Patrum, privilegia & libertates Regni & regnicolarum, hoc vocatur in Francia abusus notorius.* Ita Ægidius Burdinus in supremo Parisiensi Senatu Regius & publicus cognitor, *Paraphrasi in constitutiones regias, de litibus brevi compendio decidendis, an. Domini 1539. promulgatas, in artic. 6. 7. & 8. Tribus potissimum formis appellatio ab usu interponitur: puta si lis coram iudice laico*

pendeat, & iudex Ecclesiasticus in præjudi-
cium illius quidquam moliatur tunc abusus
appellatur. Secunda species & forma est si
contra leges & constitutiones regias & formā
prescriptam iudex Ecclesiasticus quidquam
attentet. Tertiō si contra sanctorum Canonum
decreta, si contra Arresta Curie iudicium fe-
ratur, & prohibitiones in eis contentas & con-
clusas. His enim formis & speciebus appellari
ab abusu certum est. Cū itaque appellans
causa vincit tunc malè & per abusum pronun-
ciatum ferunt. Ita Johannes Imbertus rerum
capitalium apud Fontenaiense in Pictonibus
tribunal Quæstor & Iudex, in Enchiridii cap.
1. Abusum definimus cū Præsules vel iudi-
ces Ecclesiastici quidquam in perniciem Re-
gie, vel laicæ jurisdictionis, vel priscam Fran-
cie immunitatem, aut libertatem, vel cū
laici iudices in Ecclesiasticos aliquid moliun-
tur, vel ubi adversus sancta Conciliorum de-
creta aut Constitutiones regias, aut suprema-
rum Curiarum placita, delinquitur.. Ita Phi-
lipus Probus Bituricus in Additionibus ad
Pragmaticam Sanctionem. Tit. De causis, pa-
rag. Si verò, V. In partibus. Quod si aliter
fiat, ab ea commissione in Gallia appellatur
tanquam ab abusu: quia commissio est facta
contra Decreta, quod est medium unum appel-
landi tanquam ab abusu. Secundum, ut aliis
placet, si contra iudicata Parliamentorum.
Tertium si contra leges Principum proceda-

ur ; & in plerisque aliis modis solet eo appellari modo , & ferè in omnibus his quæ per iudices Ecclesiasticos etiam omnes Ecclesiæ Prælatos fiunt. Ita Paulus Foxius Archiepiscopus Tolosanus & Henrici III. ad Gregorium XIII. Legatus , in Epistola 36. ad eundem Regem data anno 1582. die 2. Aprilis ^a. Ita Laurentius Bochellus in *Bibliotheca seu Thesouro Juris Gallici*, lit. A. V. *Abusus* ^b. Ita Ludovicus Rambergensis in Auctuario ad laudatam antea Ægidii Burdini Paraphrasim. Ita denique Carolus Fevretus I. C. in Tractatus *De abusu & vera causa appellationum eo nomine causa donatarum*, libro 1. cap. 6. num 1. editionis secundæ ^c.

^a Et à ce propos je luy disois (à Gregoire XIII.) que les appellations comme d'abus n'estoient point receuës & pratiquées en France comme choses desirables , ni agreables ; ains comme une medecine necessaire, pour remedier aux abus qui se commettoient quelquefois contre l'autorité des Roys , de leurs Ordonnances, & de leur Justice ; & contre les saints Decrets , dont les Rois de France sont protecteurs.

^b Abus est entendu quand les Prelats ou Juges Ecclesiastiques ordonnent ou entreprennent aucune chose contre & au prejudice de la jurisdiction du Roi, ou autre jurisdiction laye ; ou contre les anciennes franchises, droicts , & libertez de l'Eglise Gallicane ; ou contre les SS. Decrets & Conciles, desquels le Roy est protecteur & garde ; ou contre les Ordonnances Royaux, & Arrests de la Cour. Et pareillement quand les Juges Royaux ordonnent ou entreprennent aucune chose contre & au prejudice de la jurisdiction ou ordre Ecclesiastique, s'en doivent relever les appellations en la Cour, & non ailleurs.

^c L'abus en general s'étend à 3. ou 4. points principaux. Le 1. est quand il y a contravention aux SS. Conciles & anciens Canons. Le 2. quand il y a entreprise sur les droicts du Roy & de sa Couronne , & sur la temporalité de son Royaume , liberté , paix , & tranquillité de l'Eglise Gallicane , bien public dudit Royaume, & sujets d'iceuy. Le 3. quand il y a derogation aux

Episcopi verò Carnotensis & quatuor Carnotensium Archidiaconorum conventum multa, non modò Conciliorum Canonibus sanctorumque Patrum decretis, sed & Parisiensis Curiae placitis, adversa complectitur.

Nam primò, conventum Carnotensibus Archidiaconis quatuor, Officiales habendi potestatem impertitur: quod citatis supra in cap. 5. septem Turonensis provinciae Conciliis damnatur, & contrario omnium ferè Gallicanae Ecclesiae diœceseon usu improbatur.

Secundò, conventum Carnotensium quatuor Archidiaconorum Officialibus causarum quarundam ad matrimonium spectantium cognitionem permittit. Atqui vetant hoc Concilium Turonense apud Vallem-Guidonis actum an. 1242. can. 4. Concilium Salinuriense duplex, unum an. 1243. can. 8. aliud Provinciale an. 1253. can. 8. Concilium Provinciale Marciacense in Auscitana diœcesi, an 1326. & Concilium Tridentinum in Sessione 24. Decreto *de Reformatione*, cap. 20. quemadmodum in capite 4. disseruimus. Vetant etiam Parisiensis Curiae placita quatuor ibidem recensita, una cum Redonensis Senatus decre-

Concordats, Edicts & Ordonnances de nos Rois, & Arrests des Cours Souveraines. Et finalement quand il y a entreprise de la jurisdiction Ecclesiastique sur la seculiere, ou de la seculiere sur l'Ecclesiastique En un mot l'appel qualifié comme d'abus a lieu quand il y a entreprise de jurisdiction, attentat contre les statuts anciens receus au Royaume, droicts, libertez, & immunitiez de l'Eglise Gallicane, Concordats, Edicts, & Ordonnances Royaux, & Arrests des Cours de Parlements,

to, cujus Tornetus meminit in litera A. num. 134.

Tertiò, conventum Archidiaconis Carnotensibus quatuor, aut eorum Officialibus licere innuit graves causas civiles disceptare. Non licere autem constat ex cap. *Adhæc*, Tit. *De Officio Archidiaconi*, ex cap. *Perlectis*, Dist. 25. ex Synodi Santonensis an. 1282. cap. 4. ex Synodi Exoniensis an. 1287. cap. 40. ex conventus Melodunensis Constitutionibus, Tit. *de Ecclesiarum Visitatione*, ex Statuto Ferdinandi Novavillæi Carnutum Episcopi, April. 17. an. 1673. & ex Senatus-consulto Parisiensi adversus Parisienses Archidiaconos edito, uti jam animadvertimus in cap. 5. Neque verò id pedaneorum judicium appellatio patitur, cujusmodi tamen sunt Archidiaconi apud Canonici Juris interpretes.

Quartò, conventum Archidiaconis Carnotensibus quatuor fas esse ait criminales causas judicare. Verùm reclamant Concilium apud Vallem-Guidonis can. 4. Concilium Salmuriense an. 1243. can. 8. Concilium aliud Salmuriense Provinciale, an. 1253. can. 8. & Concilium Tridentinum, ut & citatum modò Parisiense Senatus-consultum.

Quintò, conventum Carnotenses Archidiaconos quatuor non vult, nisi post menses duos à peractis Visitationibus suis, earum acta, quæ Barbari *processus verbales* vocant, ad Episcopum Carnotensem referre. Hoc autem

& Senatus-consulto Parisiensi sæpius jam laudato contravenit, & Concilio Tridentino in Sess. 24. Decreto *de Reformatione*, cap. 3. & Concilio Provinciali Remensi an 1564. Statut. 18. & Conventui Melodunensi an 1579. Tit. *de Ecclesiarum Visitatione*; & Concilio Provinciali Rotomagensi an. 1581. Tit. *de Episcopis & Capitulis*, num. 27. ac Tit. *de Episcoporum officiis*, num. 28. Et Concilio Provinciali Turonensi an 1583. in Sessionis apud Andes, Tit. *de jurisdictione & Visitatione*; & Concilio Provinciali Bituricensi an. 1584. Tit. 33. *De Visitatione, procuratione & personis quibus tradita est potestas visitandi*, can. 5. & Concilio Provinciali Tolosano an. 1590. part. 4. cap. 8. *De Visitatione*, num. 20. his enim vel statim atque completæ Visitationes sunt, vel uno saltem post mense, præcipitur Archidiaconi ut Visitationum suarum acta Episcopis dent in manus. Integra ejusmodi Conciliorum testimonia postmodo repræsentabimus.

Interea loci facillimum observatu est, referto tot abusionibus convento innixa Magni Concilii Decreta duo subreptitia esse. Id enim subreptitium conficitur ex S. Leone Epist. 62. ad Maximum Antiochenum Episcopum cap. 4. ex Symmacho Papa in Epist. 2. ad Æonium Arelatensem Episcopum, atque ex aliis bene multis Romanis Pontificibus, quod sacris Canonibus & Ecclesiasticis institutis adversatur. Cujus profectò generis esse quæ expendimus Ma-

gni Consilii placita liquet ex modo disputatis, cum Conciliorum & Juris Canonici effata apertissime reclamant. *Constitutiones* (inquit Hadrianus I. in Collectionis Canonum quam ad Angilramum Metensem Episcopum misit, cap. 36.) *contra Canones & Decreta Præsum Romanorum, vel bonos mores, nullius sunt momenti.* Et S. Gregorius Magnus in Epist. 7. ad Januarium Caralitanum Episcopum, lib. 7. Indict. 2. scribit, *Imperiali constitutione aperte sancitum esse, ut ea quæ contra leges sunt, non solum inutilia, sed etiam pro infectis habenda esse.* Quo conficitur amplissimorum, sapientissimorumque Magni Consilii Judicium pietati ac religioni, ejusmodi placitis egregie fuisse impositum.

Jam amabo vos potuit-ne aliquo jure Carnotensis Episcopus cum quatuor Carnotensis Ecclesiæ Archidiaconis in id consentire, ut conjugiales criminosasque controversias, tam ipsi, cum ipsorum Officiales disceptarent, contrastantibus Conciliis ac Parisiensibus Senatusconsultis pluribus, contrastante etiam Concilio Tridentino in Sess. 24. Decreto *de Reformatione*, cap. 20. his verbis : *Non obstantibus quòd ad omnia supradicta Privilegiis, Indultis, CONCORDIIS, quæ suos tantum teneant Auctores, & aliis quibuscunque consuetudinibus ?* Potuit præterea in id consentire ut civiles causas majores iidem Archidiaconi eorumque Officiales judicarent, nec nisi

duobus post expletas Visitationes mensibus, Visitationum suarum acta sibi exhiberent, contrastantibus Tridentino aliisque multis Conciliis, contrastantibus denique variis Parisiensis Curiae decretis? Sanè si consentire potuit, successores suos obligare non potuit, quandoquidem ejusmodi *Concordiis suos tantùm teneri Auctores* explicatè & distinctè declarat Concilium Tridentinum.

Quis ergo verè pius & Christianus Tridentino potius Concilio conjugialium criminofarumque litium judicio Archidiaconis omnibus interdicens, auctoritatem non adjunget, quàm laudato sæpius conventui, & duobus etiam Magni Consilii sanctionibus? Conventus & sanctiones hujusmodi quo denique numero esse possunt præ Concilii Tridentini (aliorum enim Conciliorum ac Senatus Parisiensis decreta lubens heic omitto) statutis, sive contra Gallicanæ Ecclesiæ quas appellant *Libertates*, sive contra Christianissimi Regis ipsiusve regni jura, nihil quidquam adstruentibus? Ejus porrò ordinis sunt quæ Archidiaconis conjugialium ac criminofarum causarum cognitionem abjudicant. Quotquot enim è nostratibus Concilii Tridentini constitutiones, quæ ad Ecclesiasticam disciplinam pertinent, scriptis suis exagitarunt, ne verbum quidem de iis habuere, quæ Archidiaconos ejusmodi controversiarum cognitione abigunt. Cujus quidem rei fidem facit haud dubiam impius ille ac te-

merarius Caroli Molinæi *De non recipiendo Concilio Tridentino* libellus in centum articulos distributus. Facit Guidonis Coquillii Romeneii Tractatus ita inscriptus vernaculè, *Du Concile de Trente, & de la reception & publication d'iceluy*; ac tomo primo ejus operum publicæ luci datus Parisiis an. 1665. facit scriptio edita anno 1615. sub hoc titulo: *Discours sur la reception du Concile de Trente*. Facit Commentariolus hac inscriptione donatus; *Extrait de plusieurs articles du Concile de Trente, contraires aux droits des Rois de France, libertez de l'Eglise Gallicane, Privileges & Exemptions des Chapitres, Monasteres & Communautéz*; & eodem anno 1615. in lucem emissus. Faciunt denique cetera omnia similis argumenti scripta quæ in ingentibus *Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ*, earumque *Probationum* voluminibus legere est.

Sed ista dum percenseo nefas fuerit non dixisse, tantum abesse ut quæ à Concilio Tridentino de Archidiaconis ipsorumque jurisdictione sunt præstituta, Ecclesiæ Gallicanæ libertatibus, ac Christianissimi Regis, ipsiusque imperii juribus aliquo pacto obsistant, ut contra idem propemodum omnino à Senatu Parisiensi, acerrimo illo Gallicanæ Ecclesiæ libertatum ac Gallicani regni jurium vindice, sæpe numero judicatum sit, uti superiùs citata demonstrant Decreta.

Ergo cùm omnibus, præsertimque Parisiensi

Senatui probata fuerint hætenus quæ in Concilii Tridentini Sess. 24. cap. 20. & Sess. 25. cap. 14. de Archidiaconorum circa criminosas ac conjugiales causas auctoritate statuuntur, quâ æquitatis specie convento Simonix leprâ infecto, & abusibus pleno, ac duplici Magni Consilii placito huic innixo, tectis Carnotensibus Archidiaconis minimè probantur, nisi quia spectabilior est apud eos belli hujus conventi & Magni Consilii, quàm Tridentinæ Synodi vis, fides, existimatio? Bona verba! Qui sic sentiunt, an sapienter & Christianè sentiunt?

Sed (inquier) ita possidemus: ita decessoribus nostris ab Episcopo Carnotensi concessum fuit: ita jussit Magnum Concilium. Jussit, fateor. At quo firmamento jussit? Nimirum quia sic ab anno 1630. inter se se pacti fuerant Carnotensis Episcopus & quatuor Carnotensis Ecclesiæ Archidiaconi. Verùm quàm perperam pacti sint inter sese, fusiùs jam expositum est, per abusum videlicet & Simoniam.

Unum fortean erit adhuc quod ad Tridentini Concilii auctoritatem respondeatur; illud nempe in Galliis non fuisse promulgatum. At meliora de Archidiaconis cogito quàm ut eos putem huic responsionis generi assensum daturos suum; cùm nescire non debeant in Generalibus Cleri Gallicani conventibus Lutetiæ Parisiorum habitis an. 1615. nonis Iuliis, procurante præ ceteris Eminentissimo Cardinali

Francisco Rupifucaldo, communi Gallicanæ Ecclesiæ Pontificum confirmatione receptum fuisse atque approbatum^a. Illud autem quamvis apertè non confirmarint Reges Christianissimi, ipforúmque Judices ac Magistratus, pleráque tamen illius decreta, quæ ad Ecclesiasticum regimen attinent, cùm Carolus IX. ante completum omnino Concilium, & post finitum illud omnino, Henricus III. suas in

^a Les Cardinaux, Archevesques, Evesques & autres Ecclesiastiques sous-signez, representans le Clergé general de France assemblé par la permission du Roy au Convent des Augustins à Paris; Apres avoir meurement deliberé sur le sujet de la publication du S. Concile de Trente, ont unanimement reconnu & déclaré, reconnoissent & declarent estre obligez par leur devoir & conscience à recevoir, comme de fait ils ont reçu & reçoivent ledit Concile, & promettent l'observer entant qu'ils le peuvent par leurs fonctions & autorité spirituelle & pastorale. Et pour en faire une plus ample, plus solennelle & particuliere reception, sont d'avis que les Conciles Provinciaux & toutes les Provinces Metropolitaines de ce Royaume doivent estre convoquez & assemblez en chacune Province dans six mois au plus tard; & que Messieurs les Archevesques & Evesques absens en doivent estre suppliez par lettres de la presente Assemblée, conjointes aux copies du present Acte: pour en iceux Conciles Provinciaux estre ledit Concile de Trente reçu, avec injonction de le recevoir cy-apres aux Synodes de tous les Dioceses particuliers, suivant la deliberation des Estats Generaux du Royaume, dont l'article est inseré au pied du present Acte. Et que au cas que quelque empeschement retarde l'Assemblée desdits Conciles Provinciaux dans le temps susdit, ledit Concile sera neantmoins reçu ausdits Synodes diocesains premiers suivans, & observé par lesdits Dioceses. Ce que lesdits Prelats & autres Ecclesiastiques soussignez ont promis & juré de procurer & faire effectuer à leur possible Fait en l'Assemblée generale dudit Clergé tenuë aux Augustins à Paris, le 7 jour du mois de Juillet l'an 1615. *Resolution de l'Assemblée du Clergé de France Elle est rapportée par Louis Odespun dans sa Collection des derniers Conciles de France, & souscrite par 53. tant Cardinaux, qu'Archevesques & Evesques, & par 30. autres Ecclesiastiques du 2. Ordre.*

constitutiones transtulerint, ille in Aurelianensibus, hic in Blesensibus comitiis, quemadmodum ex mutua earum constitutionum, cum Concilii Tridentini decretis collatione planum fit, tacite confirmasse censendi sunt.

Huc postremo loco accedit, Concilii Tridentini, de quibus agitur, statuta nihil Christianissimi Regis, aut Christianissimi regni juribus, nihil Ecclesiæ Gallicanæ libertatibus contrarium habere, sicut antea observatum est; ideoque non esse cur reiiciantur, etiam si quædam alia viderentur reiicienda. Sed hæc hæcenus. Nunc ad reliquas Archidiaconorum injurias redeo, quas consuetudinis pallio obvelant.

CAPUT IX.

Archidiaconi quidam Archipresbyteros seu Decanos rurales soli instituunt & abdicant soli; sed hoc ipsis nisi ex Episcoporum consensu non licet, sine quorum præterea auctoritate nihil eos agere oportet. Carnotenses Archidiaconi sacerdotiorum quorundam proventus jure caduci seu deportus, percipiunt, nulla æquitatis specie.

V. **N**ONNULLIS Archidiaconis in more positum est, ut Archipresbyteros sive Decanos rurales soli deligant, ac soli suo mu-

nere depellant; Et tamen in cap. *Adhac*, Tit. *De officio Archidiaconi* Innocentius III. Romanus Pontifex, neutrum ab ipsis præstari posse, nisi consentientibus Episcopis, ita tradit: *Subsequenter postea quæсивisti, utrum Decani rurales qui pro tempore statuuntur, ad mandatum tuum solum, vel Archidiaconi. vel etiam utriusque, institui debeant vel destitui, si fuerint amovendi? Ad hoc breviter respondemus, quòd cùm ab omnibus, quod omnes tangit, approbari debeat, & commune eorum Decanus officium exerceat: communiter est eligendus, vel etiam amovendus.* Multo ante Innocentium III. tempore præceperat Archidiaconis suis Hincmarus Remensis Antistes, ut si fortè Decanum aliquem eligerent, ejus electionem ad se referrent, quò vel confirmaretur, vel immutaretur. *Si Decanus* (inquit Capitulis datis an. 877. 5. Idus Jul. Gunthario & Odelhardo Archidiaconibus Presbyteris, Capitul. 13.) *in ministerio vestro aut negligens, aut inutilis & incorrigibilis fuerit, vel aliquis eorum obierit, non inconsideratè Decanum eligite. Et si ego in longinquo sim, Decanum illum qui electus est interim constituite, donec ad meam notitiam electio illa referatur, ut mea constitutione aut confirmetur, aut immutetur.*

Sed neque quidquam aliud, saltem quod alicujus sit ponderis ac momenti, absque

Episcoporum auctoritate Archidiaconi præstare possunt. Idcirco enim in cap. *Adhæc*, Tit. *De Officio Archidiaconi*, in cap. *Perle-ctis* 25. Dist. in Synodo Exoniensi an. 1287. cap. 40. & in Conventus Melodunensis constitutionibus, Tit. *De Ecclesiarum Visita-tione*, graviora negotia jubentur ad *Ordina-rium* seu Episcopum referre. Et in Concilij apud Vallem Guidonis can. 4. dicuntur *ab Ecclesiastico ordine ad relevamen & ad sub-sidium Episcoporum electi*. Ac dum in Con-cilij Cabilonensis II. canone 15. decernitur, ut *quod ab Episcopis eis injungitur, hoc per parochias suas exercere studeant, nil per cu-piditatem & avaritiam præsumentes*: ipso-rum munus ad id unum videtur devolvi ut Synodorum ac Episcoporum Statuta curent observari, quod optimè est ab Illustrissimo Ferdinando Novavillæo, Carnotensi Epis-copo observatum, in decreto an. 1673. April. 17. ubi in hoc maximè positum *Archidiacono-rum Officium* testatur, ut *Episcopalium constitutionum observationi invigilent, ac Promotorum instar videant ne quis illis con-traveniat*. Eoque sensu Petrus de Alliaco Cardinalis & Episcopus Cameracensis in consideratione 5. libelli *de Reformatione Ec-clesie*, ipsos ait, *ab Ecclesia institutos esse ut serviant Episcopis*. Quò etiam videntur res-pexisse Conventus Melodunensis Patres, ubi in citato mox loco Archidiaconorum esse

constituerunt, operam dare ut ea quæ in Visitatione per Episcopum statuta ac præcepta sunt, perficiantur: ac de iis quæ vel observata, vel neglecta & omissa fuerint, causisque ac excusationibus hominum pervicacium, statutis non obedientium, Episcopum certiorrem faciant.

Quare si quid præterea sanciant Archidiaconi, extra potestatis suæ cancellos fieri, in alieno choro (ut proverbio dicimus) pedem ponere, hoc est, aliorum sibi vindicare partes, sacri canones profitentur. Cui malo mederi volens Synodus Cicestrensis, an. 1289. sub Gilberto Episcopo Cicestrensi, statutum illud in cap. 26. edidit: *Volentes ut unicui ne quod suum est, conservetur legitime statuimus ut Archidiaconi & alij qui alicui jurisdictioni præesse videntur, taliter suis finibus sint contenti, ne quid in præjudicium Episcopalis dignitatis nostræ, aut possessionis, seu consuetudinis Cicestrensis Ecclesiæ diu obtentæ & approbatæ, temerè audeant attentare. Fas fuerit Judæos dura cervice & incircumcisis cordibus & auribus, (quemadmodum eos appellat S. Stephanus in cap. 7. Actorum Apostolicorum) gravi variorum præceptorum mole onerasse. Christianis verò & quidem sacerdotibus ac Paræcis Mosaicæ Legis servitute liberatis, & Christi suave jugum onus-que leve amplexis, quid opus est tot leges figere, cum vel apud Ethnicos, legum multi-*

tudini incommodationis ac vitiositatis aliquid inesse, in confesso sit. Unde non minus verè quàm sapienter à Cor. Tacito pronunciatum videtur in lib. 3. Annalium cap. 5. *Vt ante hac flagitiis, ita tunc legibus laborabatur. Iamque non modò in commune, sed in singulos homines latae quæstiones: Et corruptissima republi- ca plurimæ leges.* Quod facili negotio ad quorundam Archidiaconorum rogatiunculas deflecti potest ac detorqueri.

Itaque si constitutiones à Synodalibus ac Episcopalibus diversas Archidiaconi promulgent, sui ipsorum muneris obliviscuntur, & in Episcoporum jurisdictionem irruunt, quorum in Visitationibus suis vices igerunt tantum, quorum unas proponere debent sanctiones, earumque observantiæ invigilare, & à quibus unis suam omnem auctoritatem mutuuntur, sicut Ecclesiæ Canonibus est deliberatum. Hinc in Tit. *De Officio Archidiaconi*, cap. *Vt Archidiaconus*, legitur: *Archidiaconus post Episcopum sciat se Vicarium esse ejus in omnibus, & cuncta quæ emendatione indigent ad vicem sui Episcopi corrigat & emendet.* Et in cap. *Ad hæc: In Epistola B. Clementis Papæ prædecessoris nostri*, Oculus Episcopi Archidiaconus appellatur, ut loco Episcopi per Episcopatum prospiciens, quæ corrigenda viderit corrigat & emendet. Hinc etiam in Concilio apud Vallem-Guidonis can. 4. Archidiaconi di-

cuntur ab Ecclesiastico ordine ad relevamen-
 & subsidium Episcoporum electi, & sancto-
 rum Patrum Canonibus decreti, ut quod per
 se ipsos non possent Episcopi, facilius cognos-
 centes, per alios explicarent.

Quo igitur jure novas constitutiones edere
 possunt Archidiaconi, insciis ac contradicen-
 tibus Episcopis, sine quibus nihil ardui agere,
 nihil alicujus momenti moliri omnino de-
 bent, & ad quos omnia referant? S. Clemens
 Romanus, seu alius quispiam antiquus Scri-
 ptor, in lib. 2. *Constitut. Apost.* cap. 35. de-
 crevit his verbis: *Nihil agat Diaconus sine*
Episcopo, nec cuiquam quidquam det, nisi
de illius sententia. Et cap. 48. *Omnia qui-*
dem Diaconus ad Episcopum referat, ut
Christus ad Patrem refert: sed uæ potest
ipse, per se gubernet, accepta ab Episcopo
potestate, ut Dominus à Patre & creandi &
providendi potestatem accepit. Graviora
Episcopus judicet. Verum esto Diaconus
Episcopi auditus, oculus, os, cor, anima.
Ne sit in multis Episcopus sollicitus, sed
tantum in præcipuis. Quod si Archidiaconos
 nihil posse constat nisi faulrix adjutrixque ac-
 cedat Episcoporum auctoritas; cujus denique
 roboris esse valent instituta ejusmodi auctori-
 rate carentia? Si præterea contingat instituta
 illa Episcoporum præceptis esse contraria,
 an non altare adversus altare erigi videbitur.

Infestisque obvia signis

*Signa, pares aquila, pilisque minantia
pila.*

Ut Lucani verbis utar in libro 1. Pharsaliæ? Illud verò est quod Milo Ilerensis, Episcopus Carnotensis vetat in præceptis Synodali-
bus anno 1489. rubrica 9. *de excommunicatis*, ubi ait: *Item cum ad nos & prædecessores nostros Episcopos Carnotenses solum & in solidum de jure & consuetudine in nostris ci-
vitate & diœcesi Carnotensi pertinuerit & pertineat Statuta condere, hinc est quòd om-
nibus & singulis personis Ecclesiasticis nobis subditis ac eorum loca tenentibus inhibemus, ne ipsi aliqua Statuta, nisi auctoritate no-
stra vel prædecessorum vel superiorum nostro-
rum quorum & prout jure competit, fuerint condita, recipiant vel observent.*

VI. Subjectorum sibi sacerdotiorum (quamdiu de iis pacificè possidendis lites sunt sub judice) *jus caduci ac deportus*, seu *juxta caducaria*, ut Renatus Chopinus vocat in lib. 1. *de sacra politia* Tit. 8. ex consuetudine percipiunt Archidiaconi Carnotenses, nullo per se sacerdotiis ejusmodi ministerio exhibito, sed per sacerdotes tantum mercenarios ac conductitios, quibus, quam minimam possunt, annuorum proventuum portio-
nem dimittunt, quod reliquum est, sibi re-
tento. Verum qua ratione *caducaria* illæ *sacrorum reddituum perceptiones* otiosis Ar-

chidiaconis debeantur, non rectè intelligo. Cum enim ut quis sacerdotij alicujus fructibus legitimè potiri queat, ad *residentiam*, quemadmodum nominant, tot Conciliorum Canonibus commendatam, totque Pontificum decretis imperatam, jure divino teneatur, qua fide Carnotenses Archidiaconi Carnoti commorantes ac residentes, longè positorum sacerdotiorum proventus possunt sibi contra Conciliorum Pontificumque præscripta vendicare? Numquid videntur iisdem vocibus posse compelli, quibus S. Bernardus in Epistola 387. Odonem Majoris Monasterij Abbatem, ejusque Monachos alloquitur? *Qua audacia, ô Archidiaconi præsumitis seu vinum de vinea quam non plantastis, seu lac de grege quem non pascitis? Quo pacto ibi exigitis, ubi nihil exhibetis? Certè si ita vultis, baptizate nascentes, sepelite morientes, visitate jacentes, copulate merentes, instruite rudes, corripite delinquentes, excommunicate contemnentes, absolvite resipiscentes, reconciliate penitentes. . . . Sic fortasse dignum se probabit mercenarius mercede sua. Alio nin invidiosum admodum est velle metere ubi non seminaveris, sed & colligere quod alius sparserit, etiam injuriosum.*

CAPUT X.

Synodos, seu potius supplicationes solemnes, diebus festis indicunt per consuetudinem Archidiaconi quidam, ac præ ceteris Carnotensis Archidiaconus major. Unde duo maxima consequuntur incommoda.

VII. **A**RCHIDIACONI quidam ex consuetudine solemnes supplicationes, quas corruptè Synodos nominant, diebus festis indicunt alios quandoque festos dies proximè sequentibus: illisque supplicationibus subjectos sibi Paræcos, quantumvis locorum intervallo maximè disjunctos, interesse compellunt, etiam propositâ multâ. Sic Carnotensis Ecclesiæ Major Archidiaconus supplicationem suam, seu Synodum, habet feria 3. post festum Pentecostes.

Hinc autem duo gravissima mala eveniunt. Alterum quòd Paræciæ complures, ac præsertim procul ab Episcopalibus urbibus positæ, sine ullis sacerdotibus biduum vel triduum mancant: possintque idcirco Christiani populi absque necessariis Sacramentis ex hac vita migrare. Alterum, quòd in iis Ecclesiis, quibus administrandis unicus Presbyter præficitur (quarum longè major est numerus) sacrum hisce diebus nullum celebretur; in
illis

illis verò, ubi duo Presbyteri commorantur, unum quidem sacrum peragatur, sed cui dimidia tantummodo Parœcianorum pars adsit; sicque plebs fidelis divino & Ecclesiastico audiendæ feriaticis temporibus missæ præcepto satisfacere nequeat, & uberrimo tremendi sacrificij fructu privetur, ut Parœcos ad supplicationes suas vocantibus Archidiaconis fiat satis.

Ita porrò ferre consuetudinem causantur Archidiaconi. Ego verò non consuetudinem, sed abusum potius & corruptelam puto; nec injuriâ Parœcos Archidiaconis ea in re posse respondere, quod Principi Sacerdotum Petrus & Apostoli in cap. 5. act. Apostolic. ita dixerunt: *Obedire oportet Deo magis quam hominibus.*

Diœcesanis Synodis Parœcos adesse præcipiunt Ecclesiæ Pontifices, alij semel, alij bis in anno, rariùs alij: sed festis diebus adesse non præcipiunt.

Rotomagi, si festum omnium Sanctorum evenerit in die Sabbati, vel in die Dominica, aut die Luna, celebratur Synodus Hiemalis die Iovis immediatè sequenti. Si alio die evenerit, celebratur die Martis subsequenti, ut habet antiquum Rotomagensis Ecclesiæ Rituale, in Synodo autumnali Rotomagensi an. 1631. sub Francisco Harlæo Campo-valonio Rotomagensi Archiepiscopo, laudatum, mandato 1.

Cœnomanî Synodus æstivalis (ut legitur in libro Synodali Episcopatus & diœcesis Cœnomanensis correcto an. Domini 1489.) habet celebrari die Iovis quæ proximè sequitur Pentecosten; Et similiter hiemalis die Iovis post festum beati Luca Evangelistæ.

Sanctæ sedis Bisuntinensis Archiepiscopi (inquit Claudius à Bauma & ipse Bisuntinensis Archiepiscopus in Statutis Synodali- bus Lugduni editis an. 1575. Tit. De Synodo, statuto 1.) celebrare duas synodos singulis annis consueverunt; primam quidem in septima & ultima hebdomada Paschalis solemnitatis, in die videlicet Martis ante festum Pentecostes: alteram verò in mense Octobri, die mercurij post festum beati Luca Evangelistæ.

Burdigalæ Synodum diœcesanam haberi statuit in Synodo Burdigalensi an. 1608. diebus 22. & 23. Aprilis, Cardinalis Surdiacus, Burdigalensis Archiepiscopus, a diebus Martis post Dominicam 2. post Pascha, & festum S. Luca; Blavia verò diebus Martis post Dominicam 2. post Pascha & festum S. Luca proximè sequentibus, quemadmodum ex ejus-

* Ordonnons que deormais le Synode diocesain se tiendra le Mardy apres le Dimanche de l'Evangile, *Ego sum Pastor bonus*, en la presente ville comme de coutume. . . . Et le Mardy ensuiuant le Synode se tiendra à Blaye comme à l'accoutumé... Comme aussi nous ordonnons que deormais ledit Synode se tiendra en la presente ville, le Mardy d'apres la feste de saint Luc, & le Mardy ensuiuant audit Blaye, le tout en la sudite forme & maniere.

dem Cardinalis constitutionibus Gallicè evulgatis intelligitur, Tit. 27.

Cameraci ex antiqua & laudabili consuetudine (inquiunt decreta Synodi diœcesanæ Cameracensis an. 1604. Tit. 24.) *Synodus & congregatio Decanorum Christianitatis ad diem S. Remigij in capite Octobris quotannis haberi solet*; quem diem Cameraci profestum esse ex citatę Syn. Tit. 4. cap. 5. & 6. constat.

Apud S. Briocum^a *Synodus Episcopalis ab omni ævo* (ut ait Melchior Marconnæus Briocensis Episcopus in Statutis Synodalibus an. 1606. stat. 1.) *in Episcopali Briocensis civitatis Ecclesia frequentatur bis in anno, nempe die Jovis proxima post Pentecosten, & feria quinta quæ festum S. Lucæ in mense Octobri antecedit.*

Nanneti Synodus peragitur die Jovis proxima post Pentecosten, uti notat Gabriel Bellovellus Nannetensis Episcopus in Decretis & statutis Synodalibus diœcesis Nannetensis an. 1642.^b

^a Le Synode Episcopal se celebre de toute antiquité en nostre Eglise Episcopale en la ville de S. Brieu deux fois par chacun an, sçavoir le Jeudy des feries de Pentecoste & le Jeudy precedent la feste de S. Luc au mois d'Octobre.

^b Nous ordonnons que tous nos Archidiacres, Promoteur & deputez des Chapitres, Recteurs, Prieurs-Cure, Vicaires perpetuels & autres de nostre Diocese qui sont tenus de paroître à nostre Synode, se rendront le Jeudy matin d'après la Pentecoste en nostre Eglise Cathedrale, ou telle autre que nous designerons, selon que nous le jugerons estre expedient, pour assister à la procession, grande messe & autres ceremonies ordinaires dudit Synode,

Grassæ Synodus cogitur die Martis hebdomadæ secundæ post Pascha, ut auctor est Antonius Godellus Grassensis & Venciensis Episcopus, Tit. 2. *Ordinationum & institutionum Synodaliū*, num. 1.^a

Senonis Synodus *singulis annis die Martis ante Pentecosten celebratur*, ex Synodalibus statutis diœcesis Senonensis, an. 1524. sub Stephano Poncherio Senonensi Archiepiscopo, & an. 1554. sub Ludovico Episcopo Prænestino, Cardinali à Borbonio & Archiepiscopo Senonensi.

Parisiis indicebatur olim Synodus *bis in anno videlicet die Jovis post Dominicam de misericordia, & die Jovis post festum S. Luca*, ut ait idem Stephanus Poncherius Parisiensis Episcopus, in statutis Synodalibus Parisiensis diœcesis, an. 1515. rubrica 1. Nunc autem semel tantum, ex statuto 9.^b Synodi Parisiensis anni 1673. & *Ordine Cæremoniarum in Synodo Parisiensi servandarum*.^c Nempe die Jovis post primam mensis Julij Dominicam, ad quam diem, ut pote nullo solemnī festo impeditam, ab Illustrissimo Parisiensium Archiepiscopo Francisco Harlæo

^a Le jour destiné pour tenir le Synode du Diocèse de Grasse est le Mardy de la seconde semaine d'après Pasques.

^b Tous les Curez & autres Beneficiers. . . . se trouveront avec tous les Curez de la ville & banlieuë à nostre Synode general que nous tiendrons toujourns à l'avenir le Jeudy d'après le premier Dimanche du mois de Juillet.

^c Le Synode se doit tenir le Jeudy d'après le premier Dimanche du mois de Juillet.

Campo - valonio revocata est.

Aureliæ quotannis ad feriam tertiam ante festum Pentecostes Synodum ineundam celebrandamque decrevit in Codice statutorum Synodaliū diœcesis Aurelianensis Alphonsus Delbenes Aurelianensis Episcopus, an. 1664. Tit. 1. *De Synodo diœcesana*, statuto 1. Quamquam die Mercurii post festum Pentecostes celebrandam illam sanxerit Germanus Valens Guellius, itidem Episcopus Aurelianensis in statutis Synodalibus an. 1587. Tit. 1. *De Synodali evocatione*.

Meldis ad diem Iovis intra jejunia Quatuor Temporum mensis Septembris, quondam indicebatur Synodus, ut habent statuta Synodalia Johannis Olearii Meldensis Episcopi, an. 1493. evulgata. Nunc autem die Jovis prima Septembris agitur, modò tres occurrant dies profestæ.

Carnotensis Episcopus Synodum evocabat olim singulis annis feria 4. post festum S. Lucæ, quemadmodum tres Episcopi Carnotenses contestantur, Millo Ilerensis in Constitutionibus & Ordinationibus Synodaticis, an. 1489. Ludovicus Guillardus in Constitutionibus Synodalibus an. 1550. Tit. 2. & Nicolaus Thuanus initio Normæ piè vivendi præscriptæ Parochis Carnotensibus in Synodo diœcesana 1575. & in statutis Synodi an. 1587. Tit. Ordo observandus in celebratione Synodi Carnotensis.

Carnotensis Ecclesiæ Capitulum obnoxios

sibi Parœcos quotannis ad Synodum invitat feria 4. post festum Pentecostes.

Promptum esset diœceses alias recensere, quæ Synodos suas habent diebus profestis, nisi in re tam perspicua lectoris otio ac patientia abuti metueremus. Pauca quæ in hanc rem adduximus liquidò commonstrant, Archidiaconorum Synodos seu supplicationes, Episcopalibus Synodis nullomodo comparabiles, festis temporibus depravatè frequentari. Quare culpâ vacare apud Deum non mihi videntur Archidiaconi, qui perspectis hujusmodi supplicationum detrimentis, has alios in dies aptiores & commodiores transferri non curant. Multòque minùs excusandi videntur qui Parœcos, quòd ejusmodi supplicationibus non adsint, pecuniâ mutant. Quasi verò qui bene agit multandus. Quasi verò ea agendi ratione latissimam abusibus fenestram non aperiant Archidiaconi. Quasi verò damnari jure ac merito possint Parœci, quòd totius Ecclesiæ præceptis potius quàm Archidiaconorum mandatis, obsequentes se præbuerint. Si enim Christianos populos singulis diebus festis (nisi legitima accedat excusatio) sacro interesse præcipit universa quacumque se se diffundit Ecclesia, quomodo poterunt interesse sacro quorum Parœci (qui uni & soli Parœcias regunt) festis diebus Archidiaconorum supplicationibus præsentem se sistunt? Facessat igitur consuetudo illa Ecclesiæ præceptis animarumque salutis contraria.

CAPUT XI.

Archidiaconi Paræcos ex consuetudine suis in Visitationibus stare jubent aperto capite, operto capite sedentes ipsi. Sed consuetudinem illam variis Conciliis adversam esse probatur, & in Sacerdotalem ordinem injuriosam. Vnde orta apud Latinos Archidiaconorum in Presbyteros jurisdictio, quæ apud Græcos nulla est.

VIII. **O**RIGINIS suæ parum memores, adeo inconcinnè atque inurbanè se gerunt Archidiaconorum plerique, ut Paræcos & Presbyteros, etiam virtute, famâ, doctrinâ & canitie venerabiles, in Visitationibus suis stare jubeant aperto capite, operto capite sedentes ipsi. Fecit hoc Adrianus Behottus Rotomagensis Ecclesiæ major Archidiaconus^a; hoc etiam ætatis nostræ Archidiaconi complures, quos nominare promptum esset, facere consueverunt, nullo nisi consuetudinis fundamento nixi.

^a Maître Adrien Behotte Grand Archidiacre de Roüen, visitant au mois de Decembre 1625. les Eglises de S. Pierre l'honoré & de S. Laurent, de la ville de Roüen, commanda publiquement à Maître Nicolas Dehors & à Maître René Dehors freres, Curés de ces deux Eglises, de quitter l'Estole & de demeurer debout, la teste nuë, pendant sa visite. Monsieur Chrestian le jeune Avocat au Parlement de Roüen, dans son plaidoyé contre le Sjeur Behotte, imprimé à Roüen en 1626, au mois de Janvier.

Nempe non heri aut nudiustertius Archidiaconi, qui Diaconorum in Ecclesia locum occupant, & plerisque scriptoribus antiquis Diaconi breviter simplicitérque appellantur in Presbyterorum jura invadere, ac multa sibi arrogavere præter fas & æquum. Anni jam sunt mille trecenti & sexaginta cum plurima nutu proprio atque inconsultis Presbyteris agere non dubitabant. Quod à Concilio Arelatensi 1. an. 314. ita damnatum est in can. 18. *De Diaconibus urbicis, ut non sibi tantum præsumant, sed honorem Presbyteris reservent, ut sine conscientia ipsorum nihil tale faciant.* An. 813. eorum dominatio tyrannisque, cupiditas & avaritia, adeo intolerabiles visæ sunt Concilio Cabilonensi 2. ut necesse habuerit eas can. 15. coercere, qui apud Ivonem Carnotensem in 3. parte Decreti, cap. 134. & Gratianum in cap. *Dictum est*, Dist. 94. sic refertur: *Dictum est quod in plerisque locis Archidiaconi super Presbyteros Parochianos quamdam exercent dominationem, & ab eis censum exigunt; quod magis ad tyrannidem, quàm ad rectitudinis pertinet ordinem. Si enim juxta Apostoli sententiam^a Episcopi non debent esse Dominantes in Clero, sed forma facti gregis ex animo: multominus facere isti hoc debent; sed contenti sint regularibus disciplinis, & teneant propriam mensuram; Et quod ab Episcopis eis injungitur, hoc per Parochias*

^a 1. Petr. 5.

*suas exercere studeant, nil per cupiditatem
& avaritiam presumptentes.*

Olim etiam ausi sunt, contra veteris Ecclesiae morem, unâ cum presbyteris assidere. Verum hoc vetuit Concilium Nicænum 1. an. 325. in can. 18. *Sed nec sedere in medio Presbyterorum Diaconis liceat. Quod si hoc fiat, præter regulam & ordinem probatur existere. Si quis autem etiam post has definitiones obedire noluerit, à ministerio cessare debebit.* Vetuit & Concilium Arelatense 2. circa an. 452. in can. 15. *In Secretario Diacono inter Presbyteros sedere non liceat Quod si fecerit, ab officio Diaconatus abscedat.* Vetuit denique Concilium Laodicenum in can. 20. ne Diaconi coram Presbyteris sederent. *Quod non oportet (inquit) Diaconum ante Presbyterum sedere, sed sedere cum jussu Presbyteri.* Idem statuit Concilium Carthagenense 4. an. 398. in can. 39. *Ut Diaconus quolibet loco, jubente Presbytero sedeat.*

Romæ aliter observatum sibi ita narrat in Epistola 85. ad Evagrium S. Hieronymus: *Cæterum etiam in Ecclesia Romæ Presbyteri sedent, & stant Diaconi: licet paulatim increbrescentibus vitiis inter Presbyteros, absente Episcopo, sedere Diaconum viderim, & in domesticis conviviiis benedictionem coram Presbyteris dare.* Sed hoc veluti depravatè & corruptè factum in eadem Epistola sic accusat: *Discant qui hoc faciunt, non se rectè facere.*

& audiant *Apostolos*^a: Non est dignum ut relinquentes verbum Dei, ministremus mensis. *Sciant quare Diaconi constituti sunt; legant Acta Apostolorum; recordentur conditionis suæ.* Eandem consuetudinem sic exagitat S. Bernardus ad Eugenium III. Romanum Pontificem verba faciens in lib. 4. de Considerat. cap. 5. num. 16. *Vnum dico quod in facie est. Ridiculè ministri vestri vestris se compresbyteris anteferre conantur. Non hoc ratio habet, non antiquitas habuit, non consentit auctoritas. Et si de sua consuetudine calumnia struitur, melius profectò illa quàm summus ordo contemnitur. Frivolum tamen satis unde maxime obtinere id volunt. Nos sumus (inquiunt) qui in omni celebritate Domino Papæ conjunctiores assistimus, sedenti propiores assidemus, & priores sequimur precedentem. Hoc totum non dignitatis privilegium, sed sedulitatis debitum est, Diaconi nomen solemni ipsa administratione interpretans. Denique Presbyteris ordinata confessione ambientibus majestatem, vos ad pedes sedetis. Propiores assistitis, ut habeat paratiores.*

Nihil itaque miræ rei est quòd alibi quàm Romæ Diaconi sese Presbyteris præposuerint, & ante eos in primo Ecclesiæ Choro confederint. At huic arrogantiae obicem posuit Concilium Toletanum 4. an. 633. in can. 39. *Nonnulli Diacones in tantam erumpunt su-*

^a Actor. 6. c.

Verbiam, ut se Presbyteris anteponant, atque in primo choro ipsi priores stare presumant, Presbyteris in secundo choro constitutis. Ergo ut sublimiores sibi Presbyteros agnoscant, am hi, quàm illi in utroque choro consistent. Et S. Hieronymus in citata superiùs ad Evagrium Epistola sic scribit: Legimus in Isaia^a: Fatuus fatua loquetur. Audio quemdam in tantam erupisse vecordiam, ut Diaconos Presbyteris, idest Episcopis, anteferret. Nam cùm Apostolus perspicuè doceat eosdem esse Presbyteros quos Episcopos, quid patitur mensarum & viduarum minister ut supra eos se tumidus efferat, ad quorum preces Christi Corpus sanguisque conficitur. . . . Sed dicis, quomodo Romæ ad testimonium Diaconi Presbyter ordinatur? Quid mihi præfers unius urbis consuetudinem? Quid paucitatem de qua ortum est supercilium, in leges Ecclesiæ vindicas? Omne quod rarum est, plus appetitur. Pulegium apud Indos pipere pretiosius est. Diaconos paucitas honorabiles, Presbyteros turba contemptibiles facit. . . . Qui provehitur, de majori ad majus provehitur. Aut igitur ex Presbytero ordinetur Diaconus, ut Presbyter minor Diacono comprobetur, in quem crescit ex parvo: aut si ex Diacono ordinatur Presbyter, noverit se laicis majorem, sacerdotibus esse minorem. Quò etiam pertinent ista ejusdem S. Hieronymi

vocabula in caput ultimum Ezechielis : *Levitarum multitudinem intelligere se à sacerdotali gradu esse disjunctam, & ad decutiendam superbiam ministrorum, qui ignorantes humilitatem status sui, ultra sacerdotes, hoc est Presbyteros, intumescunt, & dignitatem non merito, sed divitiis aestimant.* Ac denique S. Augustinus, seu Autor *Questionum in utrumque Testamentum*, paulò antiquior Augustino, quæst. 101. ubi ait : *Quidam qui nomen habet Falcidii, duce stultitia & civitatis Romane jactantia, Levitas Sacerdotibus & Diaconos Presbyteris coequare contendit : non dicam præferre, quia stultius est, & fortè incredibile videtur, ut nos non emendatores, sed calumniatores habeamur.*

Quandoquidem igitur Diaconis sedere cum Presbyteris nefas est, neque Diaconi inter Presbyteros, nisi Presbyterorum jussu confidere olim ausi fuissent, quo colore Archidiaconi Diaconorum successores, Paræcos volunt suis in Visitationibus stare aperto capite ? An quia tunc ipsis præficiuntur ? At volatica omnino currénsque cùm sit ejusmodi præfectura, quæ nisi in Visitationum cursu non consistit, cur inde tantum sibi sumunt, ut Paræcorum dignitatem tractent indignius ? An quia id temporis eorum judices constituuntur ? At cùm de levioribus tantummodo suum possint interponere judicium, quemadmodum Conciliis, Pontificum decretis, & Senatus-consul-

tis definitum legimus, cur idcirco par fuerit coram ipsis sedentibus Paræcos vitâ, moribûsque spectabiles, & eruditione claros, supplicum more rectos manere? An quia Episcoporum vices agunt, eorûmque personam in Visitationibus suis gerunt? Major quidem eo nomine exhibenda est ipsis reverentia. Tunc enim ante Presbyteros sedere debent, ut Concilium Quini-seximum in Trullo an. 692. statuit can. 7. his verbis: *Quoniam in nonnullis Ecclesiis Diaconos Officia Ecclesiastica habere didicimus, & ex hoc nonnullos eorum arrogantia & licentia fretos ante Presbyteros sedere: statuimus ut Diaconus, etiamsi in dignitate, id est, in quovis sit Officio Ecclesiastico, ante Presbyterum ne sedeatur, præterquam si proprii Patriarchæ, vel Metropolitanæ Vicem-gerens adsit in alia civitate super aliquo capite: tunc enim ut locum illius implens honorabitur. Si quis autem tyrannica adductus audacia, tale quid efficere ausus fuerit, is ex proprio gradu dejectus, sit omnium ultimus ejus ordinis, in cujus est catalogo in sua Ecclesia, Domino nostro admonente, ne in primis sedibus delectemur.* Sed coram Archidiaconis stare Paræcos Concilium illud non statuit. An denique quia inter visitandum Paræcis, Presbyteris, & etiam Archipresbyteris eminentiorem locum obtinent? Verum ab initio non fuit sic, ut Diaconi Presbyteris essent superiores, Archipresbyteris Archidiaconi. Ubi autem poste-

rioribus temporibus Presbyterorum & Archipresbyterorum ignaviâ id contigit, contra rectum Ecclesiæ ordinem contigisse autor est Petrus Blesensis, Bathoniensis Archidiaconus in Epist. 123. ad Richardum Londonensem Episcopum, ubi scribit: *Porro dignitatis turbato ordine, Archidiaconi hodie Sacerdotibus præminent, & in eos vim & potestatem suæ jurisdictionis exercent. Unde verò sic turbatus dignitatis ordo?*

Duplex occurrit istius rei causa, quam in cap. 3. jam antea attigi. Prima ex his vocibus quæ S. Isidoro Episcopo Hispalensi in Epistola ad Ludefredum Cordubensem Episcopum tribuuntur apud Gratianum, can. *Perlectis*, dist. 25. *Archipresbyter verò se esse sub Archidiacono, ejusque præceptis, sicut Episcopi sui, sciat obedire: Et (quod specialiter ad ejus ministerium pertinet) supra omnes Presbyteros in ordine positos curam agere, & assidue in Ecclesia stare; & quando Episcopi sui absentia contigerit, ipse vice ejus Missarum solennia celebret, & collectas dicat, vel cui ipse injunxerit.* Atqui universam periodum illam S. Isidoro Hispalensi suppositam fuisse constat. 1. Quia Archidiaconi officio quod paulò antè enarraverat S. Isidorus, adversatur. Illi enim imperium duntaxat tribuitur in ceteros Diaconos & inferiores Clericos, nulla Presbyterorum mentione facta. Ubi verò Archidiaconus cum Sacerdote componitur, Archi-

diaconus, velut ejus minister numquam verò
 velut Dominus memoratur, quemadmodum
 legenti cuique obvium esse potest. 2. Quia
 Burchardus in lib. 3. Decreti, cap. 50. & Au-
 tor Pannormiæ ex Ivonis Carnotensis Decre-
 to excerptæ lib. 3. cap. 41. præfatam S. Isi-
 dori Epistolam recensentes, de ejusmodi addi-
 tamento ne *gry* quidem habent aut *my*. 3.
 Quia qui Ivonis Carnotensis Decretum edi-
 dit, ad hanc periodum annotavit ista in margi-
 ne: *Hæc non habentur in Codice regio, suspe-
 ctæque mihi perpetuò visa sunt, quòd Archi-
 presbyter subdatur Archidiaconis; quod vetu-
 stum non esse in canonibus Conciliorum vel me-
 diocriter versatus nemo ignorat.* 4. Quia in
 Gratiani Decreto seu emendato cum Glossis,
 seu Lugduni edito an. 1661. citato can. *Perle-
 tis*, ad vocem *Archipresbyter*, legitur: *Hinc
 usque ad versus ad Primicerium, non sunt in
 ipsa Epistola Isidori, neque in Pannormia, ne-
 que apud Burchardum, & extra cap. 1. De
 Officio Archipresbyteri, citatur ex Concilio
 Toletano.* 5. Denique quia Garcias Loaysa,
 & ipse Archidiaconus, Conciliorum Hispaniæ
 collector, ac Philippi II. Hispaniarum Regis
 institutor, integram S. Isidori ad Ludefredum
 Epistolam, in notis ad Concilium Toletanum
 8. an. 653. edidit *ex codice M S. Bibliothecæ
 Regiæ Divi Laurentii Scorialensis peranti-
 quo, dicto Vigilans*, in qua tamen nullum ci-
 tatæ periodi verbum comparet. Ex Concilio

Toletano præterea laudatur spurium illud additamentum in lib. 1. Decretal. Tit. *De officio Archipresbyteri*, cap. *Vt Archipresbyter*; sed non magis in Conciliis Toletanis, quam in Epistola sancti Isidori ad Ludefredum deprehenditur. Hæc autem quanquam ita se habeant, justum existimatum fuit quod sive S. Isidori, sive Concilii Toletani testimonio in speciem confirmabatur. Tandem enim ubique fraus obtinuit, & secundum illam jure judicatum est. Hoc fonte primum derivatam reor Archidiaconorum in Presbyteros & Archipresbyteros jurisdictionem.

Altera verò usurpatæ jurisdictionis illius causa inde profecta est, quod Pontifices plerique Archidiaconos Presbyteros instituerunt, cum tamen unum in Archidiaconis Diaconatus ordinem Conciliorum canones requirant; ad quos proinde Archidiaconos auctoritatem in Sacerdotes deferrebant: quemadmodum videre est apud Hincmarum Remensem Archiepiscopum qui *anno Incarnationis Dominicæ 874. vel 877.* (ut emendavit Jacobus Sirmondus in Tom. 1. ejus operum) *quinto Idus Julias dedit comministris Capitula, Gunthario & Odelhardo, Archidiaconibus Presbyteris.* Quo factum est ut jurisdictio Presbyteris, qui Archidiaconi erant, concessa, facile postea in Archidiaconos, qui Diaconi tantum erant, potuerit prorogari, & revera prorogata sit.

Atque illud duplex est præposteræ Archi-

Diaconorum in Presbyteros autoritatis firma-
 mentum, alterum falsum, alterum tenue admo-
 dum. Quæ quidem autoritas viget apud Lati-
 nos tantummodo, quamquam non ubique.
 Veronæ enim, ut testatur Annibal Rochus in
Tractatu Visitationum, V. *Archidiaconus*,
 Archipresbytero subiicitur Archidiaconus, qui
neque curam habet animarum, neque jurisdi-
ctionem, neque administrationem. Et in Eccle-
 sia Parmensi (quemadmodum notat Innocen-
 tius III. ad cap. *De multis*, Tit. *De præbendis*
& dignitatibus) Archidiaconus nullum exercet
 officium, (licet dignitatem habeat) Græcorum
 namque, saltem posteriorum, Archidiaconi
 autoritate nulla pollent extra sanctuarium di-
 vinæque officia: sed tota illa ad Cartophyla-
 cem aliósque Exocatacælos revocata est. Unde
 Archidiaconatus dignitatem, principatum non
 vocant. Cujus rei fidem facit luculentissimam
 Johannes Episcopus Citri in Responsis ad
 Constantinum Cabasilam Dyrrachii Archi-
 episcopum, quæ referuntur ab Enimundo Bo-
 nefidio in lib. 3. Juris Orientalis. Ubi enim
 quæsitum est: *Archidiaconicum officium cu-*
jus est Ordinis & quis gradus, & an præest
omnibus Diaconis, quasi ipse Archidiaconus
sit ex Officiis Ecclesiasticis, & an præfertur
omnibus in divinorum Sacramentorum assum-
ptione, &c. Ita respondetur: Τὸ Αρχidiaconi-
 κὸν ὁφείκειν ἔκ εἶναι ἀρχοντικόν, ὅθεν ἐκ φι-
 λοτιμίας ἀρχιερετικῆς ὡς περ τὰ ἀρχοντικά. Ar-

chidiaconicum officium non est magisteriale, nec ex liberalitate Pontificali, ut magisterialia.

Utrumque res habeat etsi apud Latinos Archidiaconis auctoritatem aliquam inesse nequaquam diffiteamur, ex ea tamen inferri meritò non potest Parœcis coram Archidiaconis visitantibus standum esse aperto capite. Si enim (quemadmodum Ecclesiæ Concilia decernunt) Archidiaconis, quia ab origine Diaconi sunt, cum Presbyteris federe nefas olim fuit: quid illis jam, quia vulgò Presbyteri sunt, per eadem Concilia fas esse existimabimus, nisi ad summum cum Presbyteris sedere? Sedere ergo Parœcis potiùs cum Archidiaconis, quàm Archidiaconis cum Parœcis licet, si tota res ex Conciliorum canonibus æstimetur. Sic itaque studiosos se Canonum vindices non probant Archidiaconi qui Parœcos suis in Visitationibus stare jubent. Sic contraquam prohibet Apostolorum Princeps in Epistolæ 1. cap. 5. *Dominantur in Cleris*. Sic Parœcorum dignitatem nimium infra se ducunt. Sic cum illis agunt intolerantiùs. Sic *super Presbyteros Parœchianos*, (ut loquitur Concilium Cabilonense 2. in can. 15.) *quamdam exercent dominationem, quod magis ad tyrannidem, quàm ad rectitudinis pertinet ordinem*. Denique sic eorum quæ in Concilio Carthaginensi 4. cui Aurelius Carthaginensis Episcopus, ac totius Africæ prius præ-

fuit, ac S. Augustinus interfuit, sancita sunt, vel inscios, vel immemores, vel minùs observantes se produnt. Præcipit enim in canone 34. *Vt Episcopus quolibet loco sedens stare Presbyterum non patiatur.* Et in can. 35. *Vt Episcopus in Ecclesia & confessu Presbyterorum sublimior sedeat. Intra verò domum, Presbyterorum collegam se esse fateatur.* Quòd si Presbyteris coram Episcopis sedendi quolibet loco facultas conceditur à Concilio Carthaginensi 4. quòd si Parœci in Conciliis Patriarchis, Primatibus, Metropolis, aliisque Pontificibus præsentibus & inspectantibus operto capite confidere olim licitum fuit, hodie quoque licitum est; multò magis oportet ipsis coram Archidiaconis inter Visitandum tecto capite confidentibus, etiam tecto capite confidendi libertatem impertiri, ut sua canonibus Concilii Carthaginensis 4. quod ducentorum quatuordecim Episcoporum fuit, & *universale* appellatur in proloquio, reverentia conservetur, nullaque in Sacerdotalem ordinem ab Archidiaconis fiat aut immittatur injuria.

Ego quidem Parœcos illos jurium suorum non satis tenaces, ac sui muneris indignissimos judicavi semper, qui ita serviliter, abjectè & timidè Archidiaconis Visitantibus subsunt, obliti penitus & originis suæ, quæ (ut postea patebit, divina est) & Archidiaconorum gradus, qui ab hominibus solùm vi-

detur institutus, quemadmodum ex Actorum Apostolicorum cap. 6. conficitur. Quantom virilius, quantom animosius, Vir nunquam satis laudandus D. Bartholomæus à Martyribus, Bracarenfis Archiepiscopus, qui (ut jam antea observatum fuit) Episcopos, quorum Ordinem ab ipsomet Christo Domino institutum liquet, Romæ in conventibus, qui præsentè summo Pontifice agebantur, aperto capite stare coram Cardinalibus, quorum dignitas hominum inventum est, tecto capite sedentibus, ferre non potuit; sed non audente Cardinali Lotharingo, & dissuadente Cardinali Alexandrino, qui postmodum fuit Pius V. ea de re cum Pio IV. conquestus est: à quo tandem præter spem omnium obtinuit, ut Cardinalibus in ejusmodi Consiliis tecto capite sedentibus, tecto quoque capite sederent Episcopi. Historiam hanc omnem fusè & eleganter pro suo more narrat Clarissimus Scriptor *Vitæ prædicti Archiepiscopi Bracarenfis*, in cap. 22. lib. 2.

CAPUT XII.

Archidiaconi quidam subjectas sibi parœcias visitare consueverunt, nulla adventus sui admonitione prævia. Quod & contra Visitationum finem præcipuum, & contra Conciliorum decreta, & contra Autorum qui de Visitationibus scripsere sententiam esse demonstratur.

IX. **A**RCHIDIACONOS quosdam videre licet, qui non expectati, nullaque adventus sui admonitione prævia, sicut fures in nocte (verbo absit injuria) ad Ecclesiarum sibi subjectarum visitationem aggredi consueverunt. Hoc agunt alij ut Parœcos imparatos & alicujus culpæ obnoxios inveniant, quò faciliùs postea lites ipsis intentent vel de lana caprina; Alij verò, quia certo, fixo, ac statò itinere nolunt in visitationibus suis adstringi. Qua quidem in re utrique & Ecclesiastico Ordini adverfantur, & rationibus quæ utiles ac necessarias visitationes efficiunt.

Cùm enim (ut præclarè docet Concilium Tridentinum in sess. 24. De reformatione, cap. 3.) Visitationum omnium præcipuus sit scopus, sanam orthodoxamque doctrinam expulsis hæresibus inducere, bonos mores tueri, pravos corrigere, populum cohortationibus

ad religionem, pacem, innocentiamque accendere; cetera prout locus, tempus & occasio feret, ex visitantium prudentia, ad fidelium fructum constituere: quomodonam clandestini illi visitatores ista omnia præstabunt? Quomodo sanam orthodoxamque doctrinam expulsis heresibus inducent? Quomodo bonos mores tuebuntur, pravos corrigent? Quomodo populum cohortationibus & admonitionibus ad religionem, pacem, innocentiamque accendent? Denique quomodo cetera prout locus, tempus & occasio feret ad fidelium fructum constituent? Si (quod vulgò evenit, repentinis eorum visitationibus nemo hercule nemo, vel duo, vel nemo, interfit. Turpe & miserabile! Monet eodem in loco Concilium Tridentinum omnes & singulos ad quos Visitatio spectat ut paterna caritate, christianoque zelo omnes amplectantur. Quis porro magis paternam ab occultis ejusmodi Visitoribus caritatem, magisque Christianum zelum non desideraret modo, sed etiam postularet & flagitaret erga Paræcos, quos ita ex improviso adoriuntur rixandi causa? An his institutis Ecclesia regitur? Absit ab illa dedecus hoc. Qui visitandi sunt, vel scripto vel alia quavis ratione præmoneri jubet à Visitoribus, ac de ipsa visitationis die antea certiores fieri, ut quorum (interest autem omnium) ad hanc diem Visitoribus se fistant, verbum Dei ac salutaria monita ex eorum ore percepturi.

De Archidiaconis illud satis evidenter ostendit vulgò receptus Archidiaconalium mandatorum usus, cui non spernendum testimonium accedere potest ex *Stilo generali Notariorum Apostolicorum* Rotomagi edito an. 1640. ubi in pagg. 188. & 189. *Mandatum D. majoris Archidiaconi Parisiensis pro visitatione sua facienda*, legitur; & ex *Perfeto Clerico* Claudij à Cruce Presbyteri è Seminario S. Nicolai Carduelini Parisiensis, part. 4. cap. 1. Tit. II. num. 1. ^a *Visitaturus Archidiaconus literas præmittit, ut visitationis diem indicet, quam Populo Paroecus significabit, ejusmodi literas Dominica visitationem proximè antecedenti, in Prono denuncians.*

De Prælati verò idem conficitur ex *Tractatu* Johannis Gersonij Cancellarij Parisiensis *De Visitatione Prælatorum*, vel *De Cura Curatorum*, non longè ab initio. *Primò* (inquit, *visitaturus Prælatus aliquam parochiam personaliter, adventum suum prænunciet per dies aliquot, priùs indicans per schedulam, ut si quis indigeat consilio vel remedio salubri pro facto conscientie sue, sive in commutatione votorum, sive in casibus reservatis, sive in aliis quibuscumque, sit paratus tali die, tali hora, & tunc confidenter adveniat.*

^a Quand l'Archidiacre determine de faire sa visite, il envoie ses lettres pour avertir du jour qu'il la fera. Ce que le Curé fera sçavoir à son peuple en le publiant au presne le Dimanche qui precede le jour de la visite.

Ex Petro Suberti, Episcopo S. Papuli, in lib. *De cultu vineæ Domini*, part. 1. cap. 3. *In quibuscunque Ecclesiis & locis visitandis Prælatus visitans debet prænunciare per tempus congruum adventum suæ visitationis, ut visitandi se præparent ad recipiendum Christi Legatum cum solemnitate processionali. Cùm visitantur Clerus & populus, Curati populis debent in parochiis denunciare, ut Clerus populusque sub pœna excommunicationis conveniat. Christus^a volens visitare templum Iudeorum, duos ex discipulis suis misit ad denunciandum tempus visitationis suæ, qui mandato Christi solverunt & adduxerunt ei asinam & pullum.*

Ex Concilio Provinciali Rotomagensi, an. 1581. Tit. *De Episcoporum Officiis*, num. 27. *Ante suum accessum Episcopi visitantes curabunt omnes moneri de sacramento Confirmationis suscipiendo; omnes ad pœnitentiam cohortabuntur &c. Quomodo autem monebuntur omnes, nisi Episcopalis visitationis dies & tempus indicetur prius?*

Ex Sacerdotali seu Sacerdotum thesauro juxta consuetudinem S. R. E. sacrique Concilij Tridentini sanctiones, autore Francisco Samarino Beneficiato Lateranensi, industria Angeli Rocce à Camerino, expurgato & edito Venetiis an. 1583. part. 2. *Pro Episcopis & Prælati, Tractatu Visitationum*, fol.

^a Matth. 21.

5. verso, Tit. *Visitatio* facienda est prænuncianda: In quibuscumque Ecclesiis & locis visitandis Prælatus visitans debet prænunciare per tempus congruum adventum suæ *Visitationis*, ut visitandi se præparent ad recipiendum Christi Legatum cum solemnitate processionali.

Ex Concilio Provinciali Aquensi, an. 1585. Tit. *De Visitatione*: Id porro omne ut fideles diligenter promptoque animo præstent, frequentissimique in Episcopali visitatione adsint, Parochorum & aliorum, quorum interest, Sacerdotum sit crebrò, prout usus venerit, intra missarum sollemnia illos docere, cum eas officij partes quas Episcopo visitanti ab ipsis præstari conveniat, tum visitationis imprimis utilitates. Non poterunt fideles in Episcopali visitatione frequentissime adesse nisi, quo die instituenda sit, antea compereant.

Ex Rituali Romano Pauli 5. Tit. *De Visitatione Ecclesie Parochialis per Episcopum* facienda: Ut cum fructu spiritali fiat *Visitatio Ecclesie Parochialis*, Parochus accepto *Visitationis* mandato debet illud Parochianis infra missarum sollemnia significare, deque proxima *Visitatione* & illius fine illos monere.

Ex Constitutionibus & Institutionibus Synodalibus Antonij Godelli Episcopi Vencien-
si & Grassensis, Tit. 2. *De Visitatione*, num.

3.ª *Præcipimus Prioribus & Paræcis nostris populum moneant tempus quo eorum paræciis visitaturi aderimus, ut quilibet necessarias Nobis gratias à Domino petat, quò medeamur omnibus, & Dei gloriam ac Ecclesiæ honorem magis ac magis promoveamus.*

Ex *Perfecto Clerico* Claudij à Cruce part. 4. cap. 1. Tit. 4. num. 1. ^b *Aliquem diœcesis suæ locum ingressurus aut primò Visitaturus Episcopus, mandatum quibusdam antea diebus mittit, ut Paræci populos moneant, populi que ad dignè recipienda Confirmationis, pœnitentiæ ac Eucharistiæ sacramenta, instituantur.*

Ex *Rituali Romano* ad usum Diœcesis Alecœtensis, à Nicolao Pavillonio Episcopo Alecœtensi in lucem emissò, 2. part. institut. 6. Tit. *Ordo ad Visitationem Episcopi in Ecclesiis suæ diœcesis* : ^c *Acceptum Visitationis mandatum Paræcus in Prono denunciabit Do-*

^a Nous ordonnons à nos Prieurs & Curez d'avertir le peuple du temps où nous devons nous trouver à leurs Paroisses, afin que chacun demande à nostre Seigneur les graces qui nous sont nécessaires pour remedier à toutes choses, & avancer de plus en plus la gloire de Dieu & l'honneur de l'Eglise.

^b Quand l'Evesque veut faire son entrée ou visite pour la première fois en quelques lieux de son Diocese, quelques jours auparavant, il envoie son mandement, afin que les Curez avertissent les peuples & mesme qu'ils soient instruits pour recevoir le sacrement de la Confirmation dignement, avec celui de Penitence & d'Eucharistie.

^c Le Curé ayant reçu le mandement de Visite, il le publiera au prosne, le Dimanche immédiatement suivant, ou (s'il y a une feste dans la semaine) il en fera la lecture apres l'Evangile de la messe Paroissiale de cette feste.

minica die proximè sequenti, aut (si quod in eam hebdomadam festum incidat) post recitatum in missa parœciali hujusce festi Evangelium.

Ex Constitutionibus & institutionibus Synodalibus S. Francisci Salesij Episcopi & Principis Genevensis, à Johanne Arantonio Alexio ejus successore digestis & auctis, 2. part. Tit. 4. *De Episcopi Visitatione generali*, cap. 1. num. 1.^a *Parœci Parœcianos suos certiores faciant in Prono de tempore quo eorum Parœcias visitaturi sumus, significatumque Visitationis nostræ mandatum ad Ecclesiarum suarum valvas affigi curent, ut ea ratione omnibus quorum intererit innotescat.*

De Archipresbyteris quoque id constat ex Synodo diœcesana Mechliniensi, an. 1609. sub Matthia Hovio Archiepiscopo Mechliniensi, Tit. 16. cap. 5. *Archipresbyteri Ecclesias Decanatus sui visitaturi, tempus visitationi designatum Pastori tempestivè præsignificent, caveantque ne occasione Visitationum comessationes ullæ fiant.*

De quibuslibet denique Visitatoribus illud patet ex Concilio Provinciali Coloniensi, an. 1538. sub Hermanno Coloniensi Archiepiscopo.

• Nous ordonnons aux Curez d'avertir leurs paroissiens en faisant le Profne, du temps auquel nous devons nous trouver dans leur Paroisse, & d'afficher à la porte de leur Eglise les lettres Patentes de nostre visite, apres les avoir publiées; afin de citer par ce moyen tous ceux qui auront interest de s'y trouver.

copo, qui postea in hæresim incidit, Tit. *De Visitatione ac Synodis Episcopalibus Archidiaconalibusque*, cap. 7. *Vbi ad Parochias ibitur, debet Parocho ac populo paucis antè diebus adventus Visitatorum significari, quòrum omnes expediti adsint ac publicæ salutè intendant; denique ea sacramenta ac munera, quæ per solum Episcopum administrantur, expurgati & preparati recipiant.*

Ex Johanne Francisco de Pavinis I. V. & *Sacra Theologie Doctore ac causarum sacri Palatii Apostolici Auditore*, in *Baculo pastoralis seu Tractatu Visitationum*, part. I. quæst. 5. *De preparatoriis visitationis: Plura sunt preparatoria facienda. Et primò quòd quilibet Visitator per suas literas significet adventum suum subjectis quos intendit visitare, & non invadat eos ex improviso; exemplo Christi qui perituri mundi mala denunciavit. Quapropter redarguendi sunt Prelati qui contrarium faciunt secundum Speculatorem qui dicit quòd cùm Prelati aliquid sinistri audiunt de aliquo Ecclesiastico, prius debent eum monere & instruere, nec debent re incognita se accendere contra eum, quia facilis est qui de facili credit. Non enim debet delectare infamia subditorum, sicut quidam faciunt dicentes populo publicè dum visitant: Si aliquis sciat de Rectore vel Clericis dicat mihi, & ego sic & sic faciam & puniam. Nam sunt laici Clericis semper*

infesti. Imò eorum diffamatio vel accusatio audiri non debet. Nam secretè cum aliquibus de Parochia fide dignis inquirere debet. Nec debet passim recipere chartulas, quas frequenter rustici contra suos Rectores clanculò offerunt, de quo Speculator, qui videtur tenere quod non liceat recipere nisi contra publicè infamatum. Quæ præclarè Scriptor ille ex Guillelmo Duranto, Carnotensis Ecclesiæ Decano & Episcopo Mimatensi (cui Speculatoris cognomen inditum est,) admonet, si Visitatores observarent, apud fideles populos curæ suæ traditos meliùs auderent Parœci ac Sacerdotes plerique, quibus vel nullâ, vel levi saltem ex causa, quam dissimulare præstitisset aliquando, infamiæ labes sæpissimè inuritur per totam vitam duratura. Quod heic eo animo à me non profertur, ut criminosè ac suspiciosè agentes Parœcos ac Sacerdotes puniri nolim, cùm eos potius omni accuratatione disquirendos suadeam, quo castigentur pro meritis; sed ut in eorum animadversione & pœna conveniens aliquis modus adhibeatur, qui sine offensione sit Iudæis & Gentibus & Ecclesiæ Dei, quemadmodum habet S. Paulus in Epistolæ primæ ad Corinthios cap. 10. Plura in eam rem scribere animus esset, sed, quod proverbio dicitur, vereor ut ferrer extra oleas.

Ex Luca Antonio Resta, Episcopo Andriensi & Apostolico Visitatore, in *Directo-*

rij Visitatorum parte 1. editionis Romanæ an. 1593. cap. 2. ubi denunciandum visitandis ait Visitatoris adventum *generali proposito edicto*, quod legendum inter publica missarum solennia. Et part. 2. cap. 1. *Adventum Visitatoris* testatur indicendum scripto & voce.

Ex Annibale Rocho in *Traçtatu Visita- tionum*, in quo *Visitatores* qui non significant per literas adventum suum illis quos intendunt visitare, redarguendos esse dicit.

Denique ex Bartholomæo Gavanto Præposito Provinciali Romano Congregationis Clericorum Regularium S. Pauli, & sanctæ Romanæ Rituum Congregationis Consultore, in *Praxi compendiaria visitande civitatis & Diœcesis ab Episcopo*, parag. 4. Tit. *Index preparandorum à Visitatore pro Visitatione*, num. 2. *Præmonitiones* fiunt per literas ad Parochos. Et parag. 5. Tit. *Index preparandorum à visitandis*, num. 2. *Monitio* populo fiat de proxima visitatione, causis, effectibus & ritu, intra missas lectis Pastoralibus literis, si datæ sunt, & moneatur populus ad revelandum ea quæ correctione egent.

Videant nunc qui clam & quasi furtivè, nec præmonitis Parœcis, Parœcias lustrant Archidiaconi, alique Visitatores omnes, utrum S. Paulo Gentium Apostolo audientes se præbeant, *Omnia honestè & secundum ordinem fieri*, in Epist. 1. ad Corinth. cap. 14. præcipienti.

CAPUT XIII.

Nonnulli Archidiaconi Ecclesias sibi subiectas, aliis lustrandas committere solent, qui & procurationem exigunt: cum eas per se ipsi visitare teneantur, nec nisi per se visitantibus debeat procuratio, ut variis est Conciliis Statutum. Solis Episcopis Ecclesias per alios visitare concessum.

X. **Q**UIBUSDAM in locis Archidiaconi non ipsi coram obnoxias sibi Ecclesias lustrare solent, sed aliis lustrandas committere, quibus *procuratio*, seu *circada* (ut vocant Episcopi Carnotenses Fulbertus in Epist. 110. & Ivo in Epist. 186.) quasi ipsismet Archidiaconis pensitatur. Qua quidem in re Archidiaconi tum sacris Canonibus & Episcoporum sanctionibus, cum Regiis constitutionibus ac Parisiensis Curiae placitis contraveniunt; quibus omnibus aperte decernitur ut ipsi Parœcias visitent, non verò alios ad id muneris obeundum delegant. Id enim colligere est ex cap. *ut Archidiaconus*, ex cap. *Mandamus Tit. De Officio Archidiaconi*: Et ex his verbis Concilij Provincialis Rotomagensis an. 1445. sub Radulpho Rousselio Archiepiscopo Rotomagensi, cap. 19. *Item monet eadem Synodus Archidiaconos suos*

Archidiaconatus personaliter visitare. Id etiam expresse docet Concilium Tridentinum in Sess. 24. Decreto *De reformatione*, cap. 3. ubi legitur: *Archidiaconi autem, Decani & alij inferiores, in iis Ecclesiis ubi hactenus Visitationem exercere legitime consueverunt, debeant quidem assumpto notario de consensu Episcopi deinceps per se ipsos tantum ibidem visitare.* Consentit Provinciale Concilium Remense an. 1564. sub Carolo Cardinale Lotharingo Archiepiscopo Remensi, stat. 18. ubi ait: *Archidiaconi Visitationem suam statuto tempore exequantur diligentissime per se ipsos.* Et Concilium Provinciale Turonense an. 1583. sub Simone Mallæo Archiepiscopo Turonensi, in Sessionis apud Andes Tit. *De jurisdictione & Visitatione*, in quo legas: *Archidiaconis annis singulis per se suas Ecclesias visitare districte precipimus.* Concordant denique Parisiensis Senatus & Magnum Consilium. Ille dum Decreto an. 1551. Archidiaconis Carnotensibus; hoc autem dum Placito an. 1613. Johanni Fleurioto Abbati Begariensi & in Trecorensi Ecclesia Archidiacono Majori, constitutâ juris pœnâ mandat, ut Ecclesias ipsi per se visitent. Unde constat contra Conciliorum Canones, SS. Patrum decreta, & supremarum Galliaë curiarum sanctiones peccasse olim Parisienses Archidiaconos, qui se subjectas jurisdictioni suæ Ecclesias per Vicarios visitare posse existimabant.

bant, in *Stylo generali Notariorum Apostolicorum*, Rotomagi in lucem emissio an. 1648. pagg. 188. & 189. Ac peccare etiam nunc Sagienses Archidiaconos dum suis in Mandatis Paræcos ita alloquuntur : *Notum facimus quòd pro implendo nostræ dignitatis munere die. vestram Ecclesiam per nos seu Vicarium nostrum visitare intendimus.* Quæ verba sunt Mandatorium Nicolai Regnoti Bellismensis in Sagiensi Ecclesia Archidiaconi an. 1663.

Solis quippe Episcopis diœceses suas per alios visitare concessum fuit, modò tamen ipsi sint legitimè præpediti. *Patriarchæ* (inquit eodem in loco Concilium Tridentinum) *Primates, Metropolitani & Episcopi*, propriam diœcesim per seipsos, aut (si legitimè impediti fuerint) per suum *Generalem Vicarium* aut *Visitatorem* (si quotannis totam propter ejus latitudinem visitare non poterunt, saltem majorem ejus partem, ita tamen ut tota biennio per se, vel *Visitatores* suos compleatur) visitare non prætermittant.

Hoc ipsum constituit Provincialis Synodus Rotomagensis an. 1581. sub Cardinali Carolo Borbonio, Archiepiscopo Rotomagensi, Tit. *De Episcoporum officiis*, num. 27. his vocibus : *Archidiaconi & Decani, & si qui alij habuerint jus visitandi eadem præstabunt, nec propter eos Episcopus, vel, eo impedito, ejus Visitator easdem Ecclesias seorsum ab his*

visitare prohibeatur. Et clariùs adhuc in Tit. De Episcopis & Capitulis, num. 27. Archidiaconi quotannis per se visitent, & diarium suae Visitationis ad Episcopum referant. Quod si neglexerint, aut alia de causa per Episcopum dijudicanda fuerint impediti, per Episcopum aliquis Doctor in Theologia, aut alius idoneus repertus, & ab ipso approbatus ad visitandum deputeretur. Quæ verba propemodum eadem replicantur in mandato 1. Synodi Autumnalis Rotomagi celebratæ an. 1631. sub Francisco Campo-valonio Archiepiscopo Rotomagensi. Accedit Concilium Provinciale Aquense an. 1585. sub Alexandro Canigiano, Archiepiscopo Aquensi, Tit. De Visitatione, dum ait: Hoc ita necessarium planè debitum visitandi munus Provinciæ nostræ Episcopi ita sollicitè exequantur, ut suæ quisque urbis ac diœcesis Visitationem singulis annis, aut si impediti, biennio ad summum ipsi per se conficiant. Si verò, legitima occupatione causave impediti, id muneris aliquando per seipsos obire nequeant, Vicarios Generales Visitatoresque alios hujus rei usuperitos atque idoneos adhibeant, qui Visitationis officium sedulò (ut par est) præscripto tempore exequantur.

Atque ejusmodi constitutiones Canon 36. Concilij Toletani 4. an. 633. consentaneæ sunt omnino. Sic enim loquitur: *Episcopum per curâs diœceses Parochiasque suas, per*

singulos annos ire oportet, ut exquirat quo unaquæque basilica in reparatione sui indigeat. Quòd si ipse aut languore detentus aut aliis occupationibus implicatus id explere nequierit, Presbyteros probabiles aut Diaconos mittat, qui & reditus basilicarum, & reparationes, & ministrantium vitam inquireant. In eandem sententiam abeunt Innocentius III. cap. *Inter cetera*, Tit. *De officio iudicis ordinarij*, & Henricus III. Gallorum Rex in Comitibus Blesensibus, cap. *De Statu Ecclesiastico*, art. 32.^a cujus verbis abrogatus videtur (ad Archiepiscopos & Episcopos quod attinet) articulus 6. capitis 1. Constitutionum in Consiliis Aurelianensibus promulgatarum, ubi Karolus 9. jubet Archiepiscopos, Episcopos & Archidiaconos suarum diœceseon Ecclesias coram perlustrare.^b

Denique id ipsum docet Johannes Gerfonius in Tractatu *de Visitatione Prælatorum* vel *De cura Curatorum*, ferè initio, ubi ait: *Pastor juxta Canonicas sanctiones visiter diligenter, & crebrò suum gregem, aut per ipsum, aut per Vicarios doctos, habentes plenariam ab eo potestatem, in negotiis præsertim spiritualibus ordinandis & expediendis, præ-*

^a Les Archevesques & Evêques seront tenus de visiter en personnes, ou, s'ils sont empêchez légitimement, leurs Vicaires généraux les lieux de leurs Diocèses tous les ans.

^b Visiteront les Archevesques, Evêques & Archidiacres en personne les Eglises & Cures de leurs Diocèses, & taxeront leur prétendu droit de Visitation si modérément, que l'on n'ait occasion de s'en plaindre.

cipuè circa materiam pœnitentie , prout eis visum fuerit expedire , & cum moderato stipendio eis ordinando per Prælatum.

Quòd autem Archidiaconis nulla procuratio debeatur , nisi per se ipsi Ecclesias invisant , aperte colligitur.

Ex Concilio Parisiensi , sub Roberto de Corceone Cardinale Legato , an. 1212. part. 1. cap. 15. *Firmiter inhibemus , juxta Concilium Toletanum , ne quis Archidiaconus exigat procurationem , aut pretium pro redemptione procurationum ab Ecclesiis quas personaliter non visitat , & quibus debitum Visitationis Officium non impendit. Si quis autem contra hoc venire tentaverit , simonitus non destiterit , prædictas procurationes sibi subtrahi precipimus , ut in eo puniatur in quo deliquerit. Si verò nec per hoc correctus fuerit , excommunicetur.*

Ex Constitutionibus Richardi Poorefarum Episcopi , circa an. D. 1217. cap. 77. *Certum est quòd procurationes Archidiaconorum , aut officium exercètes non debent quærere quæ sua sunt , sed quæ Iesu Christi , prædicationi , exhortationi , correctioni & reformationi insistentes , ut fructum referant qui non perit. Quapropter Sacrosancti Concilij vestigiis inherentes precipimus , quòd procurationes nullatenus dentur , nisi personis Visitationis officium exercentibus.*

Ex Concilio Oxoniensi an. 1222. sub Ste-

phano Langtonio Cantuariensi Archiepiscopo, can. 21. *Vt singula Ecclesiastica Officia in Ecclesia rite procedant secundum Canonicas sanctiones, Archidiaconis districtius inhibemus ne aliquo modo procurationem recipiant sine causa rationabili, nisi illo die quo personaliter visitant Ecclesiam procurantem; nec redemptionem pro visitatione extorquere presumant.*

Ex Concilio Londinensi an 1268. sub Othobono Cardinale S. A. Legato, can. 19. *Naturalis dispositionis effectus semen serenti reddi, & semen labris multiplicabit operanti. Absurdum verò simulque iniquum nemo dubitat, ibi quemquam, ubi non seminat, metere: & ex iis colligere quæ non spargit. Ex iis sacrorum Canonum provisió equitate ponderata decrevit, ut Ecclesia, quæ Visitationem recipit, temporalibus & spiritualibus Ecclesiarum bonis salubriter institutam procurationem exhibeat visitanti. Cùm autem ratione visitationis procuratio debeatur: si quid exigitur vel recipitur, huiusmodi ratione cessante jam malè accepti & indebiti nomen subit. Cùm igitur intellexerimus, quòd plerique Prælati procurationes à subditis exigunt, licet Visitationis officium non impendant: Nos tam indemnitati Ecclesiarum, quàm Prælatorum saluti consultius providentes, districtius inhibemus, ne quis eorum procurationem, quæ ratione Visita-*

tionis debetur, ab Ecclesia quacumque recipiat, nisi cum eidem officium impendit Visitationis. Qui verò aliter receperit: donec restituerit, ab ingressu Ecclesie sit suspensus.

Ex Concilio Provinciali Langesiensi, an. circiter 1274. sub Johanne Monte Sorellensi Archiepiscopo Turonensi, can. 1. *Quia cautum est in jure, procurationem ratione Visitationis deberi in victualibus, non in pecunia numerata; ac nonnulli Ecclesiarum Prælati non visitantes Ecclesias, ab eis etiam in pecunia recipere procurationes præsumunt: inhibemus ne pecuniam pro procurationibus, sed expensas tantummodo in victualibus à locis quæ visitaverunt, recipiant moderatas: nisi à locis in quibus taxata sunt procurationes ab antiquo in pecuniis, vel quæ inhabilia sunt ad sustentationem Prælati; adeo quòd in eis Prælati honestè procurari non posset: quæ tamen loca, ante procurationis susceptionem, Prælatos statuimus visitare teneri.*

Ex Synodo Exoniensi, an. 1287. sub Petro Quivil, Exoniensi Episcopo, cap. 40. *Æterni largitor præmij laborantibus panem manducare concessit, quem otiosis omnibus interdixit. Idemque Dominus omnium solis operariis in vinea sua laborantibus, retributionis dona est largitus: Idemque ipse in sacro Evangelio austeritati imputat dominantis, si tollat quod non posuit, & metat quod minime seminavit. Ex his sancti Patres provi-*

de informati in suis Canonibus decreverunt, ne quisquam Prelatorum, cui Visitationis incumbit officium, procurationem ea ratione reciperet, nisi quando personaliter visitaverit, ut procuratio aliud non sit nisi sustentatio Visitantis. Alioquin duplici infamia, negligentiae scilicet & avaritiae notaretur. Hinc est quod singulis Archidiaconis praecipimus, ut ab Ecclesiis, quando personaliter non visitant, procurationes exigere, vel percipere non praesumant: alioquin, quod receperunt, velut indebitum & non suum restituant.

Ex Concilio Provinciali Londinensi, an. 1321. sub Vvaltero Reynaud Cantuariensi Archiepiscopo, can. 2. *Nos districtius inhibemus praesentis auctoritate Concilij, ne quis procuracionem, ratione Visitationis solvendam, ab aliqua praesumat recipere Ecclesia, nisi visitationis officium eidem diligens impenderit, scrutatis personaliter & inspectis per ipsum cum effectu quae fuerint indaganda.*

Ex alio Concilio Provinciali Londinensi, an. 1342. sub Johanne Stretford Cantuariensi Archiepiscopo, can. 7. ubi laudata mox verba replicantur.

Ex Concilio Provinciali Andegavensi, an. 1448. sub Johanne Bernardi Archiepiscopo Turonensi, can. 9. *Auctoritate praesentis Concilij districtè prohibemus, ne de cetero dispensatione legitima super hoc cessante Archidiaconi, Archipresbyteri, Decani: aliaeque*

persona ultra unam procuracionem recipere una die, sive unum locum visitatum, sive plura etiam loca visitare sufficeret, ad procuracionem integram persolvendam quoquomodo præsument: nec non etiam, si non debite visitabunt, quidquam percipiant; Cùm ferendum minimè sit, ut temporalia metat, qui spiritualia non seminat.

Ac demum ex Concilio provinciali Burdigalensi an. 1624. sub Francisco Cardinali Surdiaco, Archiepiscopo Burdigalensi, can. 21. num. 2. *Archidiaconi & alij, de consensu Episcopi duntaxat visitantes, & quicumque id munus exequentes, jus procurationis, nisi personaliter visitent, exigere non possunt.*

CAPUT XIV.

Ita sordidi & desides sunt Archidiaconi quidam, ut equo insidentes ad visitandas Ecclesias non descendant, & tamen procurationem efflagitent. Quamvis Ecclesias non perlustrant, exigunt procurationem, quæ unius Visitationis titulo pensatur. Plures uno die Ecclesias invisunt, pluresque procurationes accipiunt, cum unam uno die Ecclesiam invisere, unamque proinde procurationem accipere debeant.

XI. **A**D E O imperitè, avarè & negligenter in Visitationibus suis se gerere consueverunt Archidiaconorum nonnulli, ut in equo hærentes ad perlustrandas Ecclesias nequidem descendant, & à Parœcis tamen ac Parochiarum procuratoribus, etiam pauperum ac miserarum, procurationem extorqueant in pecunia, si possint; si verò non possint, Ecclesiarum missales libros (ut mihi à viris fide dignis nunciatum est) & Parœcorum pilea (quis credat?) per pedissequos auferri mandent. Quod quàm turpe sit ac flagitiosum nemo non intelligit.

Decrevit in Concilio Lateranensi 3. can. 4. Alexander III. & memoratur in capite *Cum Apostolus*, Tit. *De censibus, exactionibus &*

procuracionibus, lib. 3. Decretalium, ut Paroecias visitantes ita procedant, ut non quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi querere videantur. Innocentius III. in cap. Procuraciones, eodem Tit. ait: Visitationis officium exercentes, non querant quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi, predicationi & cohortationi, correctioni & reformationi vacando, ut fructum referant qui non perit. Tridentini Concilii in idem argumentum verba sunt ista, ex Sess. 24. Decreto de reformatione, cap. 3. repetita: Visitationum omnium præcipuus sit scopus, sanam orthodoxamque doctrinam expulsis hæresibus inducere, bonos mores tueri, pravos corrigere, populum cohortationibus & admonitionibus ad religionem, pacem, innocentiamque accendere, cetera prout locus, tempus & occasio feret, ex visitantium prudentia ad fidelium fructum constituere.

An verò de quibus agitur id præstant Archidiaconi, quorum præcipuus Visitandi scopus videtur esse *sua querere non quæ Iesu Christi, curando cuticulā, & Ecclesiarum ac Paroecorum crumenas emungendo? Audiant illi quæ post verba mox laudata proximè subjungit Innocentius III. Qui autem contravenire tentaverit (hoc est, Qui quæ si velit quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi, qui predicationi & cohortationi, correctioni & reformationi non vacaverit, ut fructum referat qui non perit) & quod accepit reddat, & Ecclesiæ quam taliter ag-*

gravavit tantumdem impendat. Audiant (inquam) & ad meliorem vitæ frugem reversi, quod ita per avaritiam exegere, restituant ocyus, si salutis suæ consultum velint. Eorum quoque recordentur quæ in Constitutionibus Melodunensis conventus, Tit. *De Ecclesiarum Visitatione*, decreta sunt: *Cavendum hac tempestate ne Visitatio fiat onus intolerabile, & offensio detur Evangelio: sed Visitatores visitandos tractent ut filios, ac pro sua decencia, comitatu ac victu mediocri sint contenti: & si Parœciæ sint tenues, benignè & gratis visitentur*. Et longè ante Melodunensem conventum, in Concilio provinciali Rotomagensi an. 1186. 3. Idus Februarias, sub Vvaltero de Constantiis ex Lincolnienſi Episcopo, Archiepiscopo Rotomagensi, tempore Clementis III. capitulo 12. *Sicut (inquit) in Lateranensi Concilio cautum est, statuimus & firmiter observari precipimus ne Archidiaconi per Archidiaconatus suos incedentes subditis onerosi existant; nec ab aliquo Clerico procurationem recipiant, nisi competentes redditus habuerit. Statuimus etiam ut à nullo Clericorum, penes quos honestè & sine magno gravamine hospitare non valent, nonnisi tres solidos usualis monete in recompensationem hospitii sui recipiant. Si verò apud pauperes Clericos hospitari decreverint, vel forsàn propter loci amodietatem, vel propter negotiorum quæ tractant commoditatem, statuimus ut quinque vel qua-*

tuor ad minus de vicinioribus Clericis beneficia habentibus, onera ipsius hospitii communiter supportent. Unde meritò Sacerdotale, juxta consuetudinem S. R. E. sacrique Concilii Tridentini Sanctiones, Autore Francisco Samarino Beneficiato Lateranensi, part. 2. agens Archidiaconi de quibus debent per Visitatores interrogari, tradit ista: Visitantes autem Archidiaconos interrogent an faciant tallias in Presbyteros? Item si volunt habere vaccam albam, vel aliud certum temporale pro facienda investitura? Item si vendunt jurisdictionem & vices suas? Item si opponunt se contra Episcopos indebitè, quorum oculi sunt; unde vellent aliqui Episcopi amisisse oculos? Propter quod talis Archidiaconus tamquam membrum putridum ab Ecclesia est meritò removendus. Item si sunt circa suum Officium negligentes?

Ejusmodi porro avarorum negligentiumque Archidiaconorum agendi ratio prudentissimis regulis consentanea non est, quas Visitatoribus ita præscribit Johannes Gersonius Serm. habito in Concilio Remensi, an. 1408. 3. partitione generali, provisione II. ubi scribit: Fiat frequentior utiliorque Visitatio per totam diocesim vel provinciam, spargendo ubique bonum semen verbi Dei, etiam (si fieri commodè potest) præsentè Prælato principali, prout jura volunt ut circumbeat Parochiam. Hic est cardo totius Reformationis Ecclesia-

stice Quernadmodum enim vetere proverbio dicitur , Oculus Domini impinguat equum : sic presentis Pastoris autoritas nutrit & pascit gregem suum. Ita tamen si providus & compositus in se & familia sua pastor fuerit & sagax , non latro vorax Concernit quoque sic Visitationis modus Archidiaconos , ne plus ad quæstum & subversionem , quàm ad pietatem & adificationem sua visitatio judicetur executâ ; Et ne sint velut cattus abigens quidem mures à caseis , ipsos verò plus devorans. Quam heic pius Academiae Parisiensis Cancellarius instituit comparisonem , avidorum Archidiaconorum mores graphicè exprimit, qui cùm avaritiam Deo pariter ac hominibus invisam à Paræcorum ceterorùmque Clericorum animis amandare debeant , studiosè illam confectantur, securi malorum quæ olim collegis suis Lucio Pelusiotæ , Lampadio Lingonensi , Lysiaro & Theobaldo Noterio Parisiensibus Archidiaconis intentata sunt ac contingere. Lucium ita affatur S. Isidorus Pelusiotæ in lib. 4. Epistolarum, Epist. 188. Oculi sunt Episcopi venerandi altaris Diaconi. Tu verò cùm horum sis permissione divina princeps , totus oculus esse debes , perinde ut illa multis oculis prædita animalia , quæ propinquo ad Deum accessu imitaris, non vita. ut audio , sed sola sacri muneris functione. Neque divinum altare avaritiæ iniquitate contaminare , neque electiones quæstui habere, ut ex

illarum pretio opes ac reditus tibi compares. Nam eos qui columbas vendebant Christus flagellatos ex templo proturbavit. Quare ne tu quoque unâ cum illis expellare, desine tales divitias colligere, & materiam ac pabulum futuro igni sempiterno præparare. Lampadium Autor est S. Gregorius Turonensis in lib. 5. Histor. Francor. cap. 5. quòd multùm de rebus fraudasset Ecclesie, ac de spoliis pauperum agros vineasque vel mancipia congregasset, à Mummolo Lingonensi Episcopo omni re nudatum à præsentia ejus jussum abigi. Quis fuerit Lysiardus, his exponunt Leuthericus Senonensium Archiepiscopus & Fulbertus Carnotensium Episcopus, in Epistola Clero sanctæ Parisiensis Ecclesie scripta, quæ inter Fulbertinas numero 34. reperitur: *Inter adversarios Pastoris vestri Parisiensis Episcopi unus est nomine Lysiardus, olim quidem Archidiaconus: qui cum esse deberet oculus Episcopi sui, dispensator pauperum, catechizator insipientium, apostatavit ab omnibus his, & factus est Episcopo suo quasi clavus in oculum, prado pauperibus, dux erroris insipientibus: quia superba & contumeliosa maledicta in Episcopum suum jaculans, serenitatem speculationis ejus turbat, decimas & oblationes altarium, stipem videlicet pauperum, suo Episcopo inconsulto, seculari militiæ tradit. Et cum talia facit, dat insipientibus erroris & perditionis exemplum, quibus impendere*

debuerat vera scientia Catechismum.
 Quapropter & nos à Sanctorum Patrum sententia discrepare nolentes, consequenter illum à communione separavimus, quantum nostra potestati conceditur, donec resipiscat, & Episcopo suo dignè humiliatus satisfaciat: Et nisi citò resipiscens ad satisfactionem venerit, in plenaria Synodo perpetuo anathemate ferietur. Nota denique omnibus est Theobaldi Noterii historia, qui nepotum suorum ministerio clarissimum Martyrem Magistrum Thomam S. Victoris ad Parisios Priorem, prope Calam monasterium occidit, quòd publicis illius exactionibus extremæque rapacitati vehementer obsisteret. Cujus mortis causâ coactum est Jotrense Concilium an. 1130. Scriptæque literæ Stephani Parisiensis Episcopi ad F.R.E.H. Archipresbyteros & Gaufridum Carnotensem Episcopum ac S. A. Legatum, Innocentii II. & Hugonis Gratianopolitani Episcopi ad Concilii Jotrensis Patres S. Bernardi 158. suo, & 159. Stephani Parisiensis nomine ad Innocentium II. ac postremò Petri Venerabilis, Abbatis Cluniacensis 17. lib. 3. ad eundem Summum Pontificem. De quibus omnibus mentionem facit Philippus Gorrellus S. Victoris Prior in *Vita & Martyrio prædicti Magistri Thomæ*.

Ceterum heic non videtur omnittendum, quod de Archidiaconorum avaritia sic tradit Concilium Parisiense 6. an. 829. lib. 1. cap. 25.

Non solum rumore, sed etiam evidentibus factis comperimus, quorundam Episcoporum ministros, non solum in Presbyteris, sed etiam in plebibus Parochia sua, avaritiam potius exercere, quam utilitati Ecclesiasticae dignitatis inservire, populiue salutis consulere. Quam negligentiam, imò & execrabile ac damnable cupiditatis vitium, omnibus in commune deinceps vitandum statuimus. Pertimescenda porrò & vigilanter cavenda est Domini sacerdotibus Heli sacerdotis ruina, qui filios suos indignè agentes, Dominumque in suis pravis actibus ad iracundiam provocantes, sacrificioque Domini, injuriam irrogantes, quia verbis tantum & non verberibus corripuit, eis divina, justaque ultione ruentibus ruit. At si fortè, quod absit, ullus Episcoporum deinceps sectatores avaritiae ministros in Parochia sua constituerit, & eorum cognitam pravitatem auctoritate Pastoralis acriter ferire detrectaverit, exemplum negligentes Heli sacerdotis imitari se cognoscat, sciâtque quia quidquid pravitatis vel avaritiae hujusmodi subjecti in plebibus Christi egerint, si eos corrigere juxta facti qualitatem neglexerit, in eum procul dubio à quo constituti sunt, ea quae admiserint redundabunt, & Synodali correctioni modis omnibus subiiciendum. Nam & in communi consensu statuimus, ut unusquisque Episcoporum super Archidiaconis suis deinceps vigilantiores Curam adhibeat, quoniam

niam propter eorum avaritiam & morum improbitatem, multis scandalizantur, & ministerium sacerdotale vituperatur, & in Ecclesiis à sacerdotibus multa propter eos negliguntur. Eadem ferè verba replicat Concilium Aquigranense 2. an. 836. Tit. *De vita & doctrina inferiorum ordinum, can. 4.*

XII. Archidiaconi sunt qui procurationem flagitent & extorqueant ex consuetudine, quamvis Visitationem nullam, sive per se ipsi, sive per alios exercent; cum tamen unica Visitationis causâ (uti jam in cap. 13. probavimus) Visitantibus Ecclesias procuratio debeatur, quemadmodum Gregorius IX. in capitulis *Cum nuper*, & *Auctoritate*, lib. 3. Decretalium, Tit. *De censibus, exactionibus, & procurationibus*, declaravit, ac cum eo Innocentius III. ibidem, cap. *Procuraciones*, in quo ait: *Procuraciones, quæ ratione Visitationis debentur Episcopis vel Archidiaconis, vel quibuslibet aliis, etiam Apostolicæ Sedis Legatis aut Nuntiis, absque manifesta & necessaria causa nullatenus exigantur, nisi quando personaliter officium Visitationis impendunt.* Quibus conformia sunt quæ Concilium Provinciale Salmuriense, an. 1253. sub Petro Lamballensi Archiepiscopo Turonensi habitum, ita fancivit in cap. 9. *Non sine radice cupiditatis procedit quòd nonnulli Prælati provincie Turonensis in Prioratibus & Ecclesiis, procuracionem, aut aliquid nomine procuracionis, re-*

cipiunt in pecunia numerata; & nihilominus subditos ad eos in eisdem locis procurandos compellunt, sic ab eis procuracionem duplicem exigendo. Quod fieri districtius prohibemus. Cum ratione Visitationis debeat procuratio: inhibemus districtè præcipientes, ut nullus procuracionem recipiat nisi à locis dumtaxat Visitatis. Unde meritò Parisiensis Senatus Decreto an. 1566. in gratiam Prioris Ferto-Galceriani prolato vetuit procuracionem Meldensi Episcopo pensitari, nisi per se ipse visitaret.

Id verò est quod ipsum procuracionis nomen enucleatè indicat. Unde enim *procuratio* dicitur, nisi vel quia datur *pro Cura Visitatorum*, seu *pro curando eorum corpore*, seu *pro cura* quam Parœcis, Parœcianis & Parœcialibus Ecclesiis impendunt: seu denique quia Visitatores Parœcorum, Parœcianorum & Parœcialium Ecclesiarum rationes ac negotia *procurant* in bonum? *Vt procuratio aliud non sit* (quemadmodum loquitur Synodus Exoniensis, an. 1287. cap. 40.) *Nisi sustentatio visitantis.* At quomodo talia procurare possunt non visitantes Archidiaconi?

Denique Innocentius IV. Tit. *De censibus, exactionibus & procuracionibus*, in Sexto, cap. *Romana*, ait *universos visitantes debere procuraciones à locis tantum recipere visitatis.* Et Gregorius X. in Concilio generali Lugdunensi, cujus mentio fit in cap. *Exi-*

git, Tit. eodem, Innocentii IV. Constitutionem, unde citata modò vocabula depromuntur, instaurans, præcipit *ut universi & singuli qui ob procuratorem sibi ratione Visitationis debitam, exigere pecuniam, vel etiam à volente recipere, vel aliàs, Constitutionem ipsam Innocentii IV. recipiendo munera, sive, Visitationis officio non impenso, procuratorem in victualibus, aut aliquid aliud procuratorem occasione, violare præsumpserint, duplum ejus quod receperint, Ecclesie à qua id receptum fuerit, intra mensem reddere teneantur. Alioquin (inquit) ex tunc Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, duplum ipsum ultra prædictum tempus restituere differentes, ingressum sibi Ecclesie sentiant interdictum. Inferiores verò ab officio & beneficio noverint se suspensos, quousque de duplo ejusmodi gravatis Ecclesiis plenariam satisfactionem impendant, nulla eis in hoc dantiurn remissione, liberalitate, seu gratiâ valiturâ. Quæ voces à Bonifacio VIII. confirmantur ibidem in cap. Felicis, & à Concilio Tridentino Sess. 24. Decreto de Reformatione, cap. 3. quantum ad dupli restitutionem attinet intra mensem faciendam.*

XIII. Plerique (ne dicam omnes) Archidiaconi multas una eadémque die Ecclesias invisere solent, multasque proinde una eadémque procuraciones recipere. Atqui procuratorem unicam, etiamsi multas una eadémque

die lustrent Ecclesias, quibuscumque Visitationibus deberi, in mox laudato, cap. *Felicitis*, ita tradit Bonifacius VIII. *Felicitis recordationis Gregorius Papa X. prædecessor noster prohibuit in Concilio Lugdunensi, ne aliqui ob procuracionem sibi ratione Visitationis debitam, exigere pecuniam præsumerent, vel etiam recipere à volente. Verum, quoniam rerum experientia nos instruxit ex hoc tam personis visitantibus, quàm locis & Ecclesiis visitatis multa incommodorum dispendia provenire, concedimus ut Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi & alii quibus ex officio competit visitare, à volentibus Ecclesiarum & locorum visitorum Rectoribus seu personis, pecuniam licitè recipere valeant pro sumptibus moderatè faciendis in victualibus, diebus quibus Visitationis officium personaliter exercebunt. Adjicientes quòd NON LICEAT VISITANTI NISI UNAM PROCURATIONEM RECIPERE UNA DIE, SIVE UNUM LOCUM SOLUM VISITAVERIT, SIVE PLURA, ETIAMSI LOCUS QUILIBET VISITATUS AB ILLO SUFFICERET AD PROCURATIONEM INTEGRAM PERSOLVENDAM, cùm eidem sufficere debeat ut temporalia metat à locis personaliter visitatis, pro diebus quibus eis spiritalia subministrat. Eadem legas in provinciali Londinensi, an. 1321. sub Vvaltero Reynaud Archiepiscopo Cantuariensi, cap. 2. his vocibus: Si quis plures Ecclesias visitare voluerit uno*

die, procuratione unica in victualibus, vel pecunia, ad quam omnes & singulas sic unico die visitatas, proportionaliter faciat contribuere, prout tradunt Canones, sit contentus.

Quæ in alio provinciali Concilio Londinensi, an. 1342. sub Johanne Stretford Cantuariensi Archiepiscopo, repetuntur cap. 7. consonat Concilium provinciale Andegavense, an. 1448. sub Johanne Bernardi Archiepiscopo Turonensi, cap. 9. ubi dicitur: *Autoritate presentis Concilii districtius prohibemus ne de cetero dispensatione legitima super hoc cessante Archidiaconi, Archipresbyteri, Decani, aliæque persone ultra unam procurationem recipere una die, sive unum locum visitatum, sive plura etiam loca visitare sufficeret, ad procurationem integram persolvendam quomodo præsumant: nec etiam, si non debitè visitabunt, quicquam percipiant Si autem quis prædictorum contra præmissa quicquam agere præsumpserit, Ecclesiæ à qua receptum fuerit, infra mensem reddere teneatur. Quod si non fecerit, se noverit jure ab officio & beneficio fore suspensum, quousque de duplo hujusmodi gravatis Ecclesiis plenariam impenderit satisfactionem, in illa & in hac dantium remissione, liberatione, seu gratia valitura.*

Atque hæc decreta Ecclesiæ menti & rationi naturali apprimè convenientia videntur. Neque enim rectè & ut oportet duabus,

tribus, quatuor aut pluribus una eadēque die visitationibus instituendis pares sunt Archidiaconi. Satis quippe est unica, modò res tota serio peragatur. Ceteroquin indiligentiæ arguentur ac socordiæ, eorūque malorum conscij habebuntur, quibus, cū potuerint & debuerint afferre, opportunum non attulerint remedium.

Adde his *in optione eorum esse qui visitantur* (ut ait Concilium Tridentinum in Sess. 24. decreto *De Reformatione*, cap. 3.) *si malint solvere id quod erat ab ipsis antea solui, certā pecuniā taxatā, consuetum: an verò victualia subministrare, quæ sibi ac suis frugaliter moderatēque, pro temporis tantū necessitate & non ultra sunt ministranda.* Quod etiam est à Benedicto 8. in lib. 3. *Extravagantium Communium*, tit. 10. cap. unico, De Archiepiscopis & Episcopis, & à Senatu Parisiensi 8. Aprilis, an. 1556. de Archidiaconis coram visitantibus, constitutum. At pro una die unius diei alimentum cū sufficiat, unam quoque procurationem sufficere fatendum est, qualis ubique ferè Archidiaconis à singulis Parœcis & Ecclesiis penditur. Quare si ea ipsis ab Ecclesiarum quas invisunt Rectoribus sive in pecunia, sive in victualibus erogetur, ab earundem Ecclesiarum Provisoribus eadem die aliam non debent accipere; alioquin adversus Conciliorum Canones, & Romanorum Pontifi-

cum decreta oppidò committunt.

Huic doctrinæ adstipulantur uno quasi ore Scriptores illi quos vulgus *Summistas* vocat, Angelus de Clavasio, Silvester Prieras, Johannes de Tabia & alii id genus complures, qui Casuitarum instar sese exscribunt. In Summis enim, ad V. *Visitatio* sic aiunt: *Potest Visitator recipere procurationem. Et nota quòd oportet quòd primò procurationem recipiat solùm. Secundo quòd solùm à locis Visitatis & non ab aliis. Tertiò quòd solùm sit pro victu illius diei, sive sit in victualibus, sive in pecunia. Quartiò quòd tantùm una die unam procurationem recipiat, sive unam, sive plures visitet Ecclesias.* Quibus utique vocabulis ea quoque stabiliuntur quæ à nobis sunt hætenus de procurationibus Visitatorum conscripta. Unde etiam conficitur Archidiaconos acceptâ, seu à Parœcis, seu à Visitatarum Ecclesiarum provisoribus, unâ unius diei *in victualibus aut in pecunia procuratione*, alias eadem die ab aliis, seu Parœcis, seu Visitatarum Ecclesiarum provisoribus, recipere nec posse, nec debere. Quas si accipiant, (ut revera omnes accipiunt) ad restitutionem quin teneantur, nemo est qui ambigere meritò valeat. Quod idem est de Archipresbyteris, seu Decanis ruralibus, ceterisque omnibus Visitatoribus existimandum.

Ceterùm Archidiaconi si verentur ut non

habeant unde solidam diem in unius Paræ-
cialis Ecclesiæ Visitatione transigant, Hinc-
mari Remensis Archiepiscopi *Capitula quibus de rebus Magistri & Decani per singulas Ecclesias inquirere & Episcopo renunciare debeant; Inquisitiones per Archidiaconatus Episcopatus Lincolnensis à singulis Archidiaconis faciendas*, quæ in 1. part. tomi 2. Conciliorum novæ editionis Parisiensis habentur; Reginaldi Poli Cardinalis *Reformationem Angliæ*, anno 1556. editam, decreto 12; partem 4. Actorum Ecclesiæ Mediolanensis; Pauli Fusci Episcopi Sarsimensis *de Visitatione* libros duos; *Formulam Visitationis diœcesis Coloniensis* quæ habetur ad calcem *Enchiridii Christianæ institutionis* in Concilio Provinciali Coloniensi ab Hermanno Coloniensi Archiepiscopo editi; Constitutiones Conventus Melodunensis an. 1579. Tit. *De Ecclesiarum Visitatione*; Concilium Provinciale Burdigalense an. 1583. sub Antonio Prenotio Sanfaco Archiepiscopo Burdigalensi, Tit. 32. *de Visitatione*; Concilium Provinciale Aquense an. 1585. sub Alexandro Canigiano Archiepiscopo Aquensi, Tit. *De Visitatione*; F. Feliciani Comensis Episcopi *Manuale Visitatorum*; Annibalis Rochi *Tractatum de Visitatione*; Lucæ Antonii Restæ, Episcopi Andriensis & Apostolici Visitatoris, *Directorium Visitatorum*; Michaelis Timothei *instructionem compendiosam*

compendiosam visitandi Ecclesias; Pauli Salodij *Praxim de Visitatione*, Johannis Francisci de Pavinis *Baculum pastorem ad dirigendos in viam pacis pedes visitantium & visitorum*, seu *Tractatum Visitationum*; Petri Suberti Episcopi S. Papuli *De cultu vineæ Domini librum*; Synodum Bituntinam sub Cornelio Musso Episcopo Bituntino an. 1579. celebratam Sermon. 1. Bartholomæi Gavanti, *Enchiridij seu Manualis Episcoporum* partem 2. ac denique, ut ceteros omit-
tam, Claudij à Cruce Presbyteri *Perfectum Clericum*, part. 4. cap. 2. legant attentius; & si, quæ ejusmodi libris præscribuntur, accurate velint exequi, tot actantis (aut vehementer fallor) in unius Ecclesiæ Parœcialis Visitatione occupationibus impeditos se sentient, ut iis una die vix se possint relaxare.

Sed de pravis Archidiaconorum consuetudinibus jam satis fusè disputatum licet non inutiliter, aut *παρέρχως*, nisi me fallit animus. Cùm enim sibi unis gestandam in Visitationibus Stolam idcirco putent Archidiaconi, quòd ita ferat consuetudo; ideòque in consuetudine tanquam in præcipuo ac propè unico firmamento, nitatur eorum causa, necesse visum est consuetudinem illam multis refellere, iisque accensendam demonstrare, quæ quamquam ab Archidiaconis vulgò usurpata, penitus tamen reiiciendæ veniunt, quia *sacris sunt inimicæ Canonibus, & Ecclesia-*

sticis obviant institutis. Quàm verò ab Ecclesiæ, Conciliorum, Scriptorum Ecclesiasticorum, ac Senatus Parisiensis mente atque à recta ratione alienum sit Paræcos Archidiaconorum visitationibus Stolatos non interesse, vel cæco & puero (quemadmodum proverbio dicitur) perspicuum fiet in sequentibus, ubi de variis Stolæ nominibus & notationibus aliqua differuero.

CAPUT XV.

Stola unde dicta? Pro veste quavis accipitur. Propriè tamen muliebrem innuit. Heic pro veste Ecclesiastica tantum usurpatur. Quo tempore gestari cœperit in Ecclesia? Cur hoc illi nomen inditum? Vocatur aliquando palla linoctima: aliquando orarium & orarius. Quid significet orarium, tum apud profanos, cum apud sacros Scriptores? Unde originem habeat sive Græcam, sive Latinam? Stola etiam dicta Græcis ἐπιτραχήλιον, hoc est cervicale seu collarium. ἐπιτραχήλιον unis Presbyteris, ὠράριον verò Presbyteris juxta atque diaconis convenit.

OMNE vestimenti genus quo seu viri, seu mulieres utuntur, σολὴ Græcis scriptoribus est appellatum; vel à σέλλειν, quod

est ornare sive honestare : vel à σέμεδαι, quod inter alia ἐνδύειν ac περιβάλλειν, hoc est vestire atque induere, significat.

Ejusdem omnino significationis est *Stola* apud Latinos Auctores, tum sacros, cum profanos. Hinc Nonius Marcellus in libri *De proptietate sermonum* cap. 14. observavit, *Stolam* veteres nominasse, non *honestam vestem solùm, sed etiam omnem quæ corpus tegeret*. Hinc etiam Vulgatus noster sacrorum Bibliorum interpres, sive S. Hieronymus, sive quispiam alius, multis in locis, sed maximè Genes. cap. 41. 45. & 49. Judith cap. 16. Esther cap. 6. Eccli. cap. 6. 45 & 50. Baruc cap. 4. lib. 1. Machab. cap. 6. & 14. lib. 2. Machab. cap. 3. & 5. Marc. cap. 12. & Luc. cap. 15. ac 20. *Stolam* generatim accipit pro quocumque tum Regum, tum Patriarcharum, tum Sacerdotum, tum etiam privatorum hominum privatarumque mulierum indumento; quod & alij scriptores propemodum innumeri factitarunt.

Propriè tamen *Stola* muliebrem vestem innuit, si Lazaro Bayfio fides in cap. 17. libri *De re vestiaria*, & Octavio Ferrario in lib. 3. de eodem argumento, cap. itidem 17. *Ad matronarum vestem* (inquit Bayfius) hoc vocabulum translatum est, quæ demissa erat ad imos usque pedes, & cujus extremam partem ambibat instita assuta, quæ erat fasciola quædam sive limbus. Patrum nostrorum me-

moria^a matrone illustriores instita utebantur, quos Goddetos vulgò dicebant. Quò fit ut à S. Isidoro Hispalensi Episcopo in lib. 19. originum, cap. 25. Stola inter feminarum pallia recenseatur, his verbis: *Stola matronale operimentum, quod cooperto capite & scapula à dextro latere in levum humerum mittitur. Stola autem Gracè vocatur, quòd superemittatur. Eadem & Ricinium Latino nomine appellatum, eo quòd dimidia ejus pars retro eiicitur, quod vulgò Mavortem dicunt. Vocatam autem dicunt Mavortem, quasi Martem. Signum enim maritalis dignitatis & potestatis in eo est. Caput enim mulieris vir est. Inde & super caput mulieris est. Ubi animadvertendum in transcurso, S. Isidorum Stolam quidem à σέμειν deducere, non ut ornare aut honestare notat, sed mittere, quòd cooperto capite & scapula (ut ait) à dextro latere in levum humerum mittatur.*

Stolam quoque femineum esse vestimentum satis apertè testatur Tullius in 2. oratione Philippica, dum effeminatos M. Antonii, qui se Curioni prostituerat, mores carpens, ipsum ita per jocationem alloquitur: *Sumpsisti virilem togam, quam statim muliebre Stolam reddidisti.* Eodem sensu usurpant Ulpianus L. 23, ff. de auro, argento &c. sta-

^a Bayfius florebat sub Francisco 1. Galliarum Rege, ex lib. 1. *Elogiorum Gallorum doctrina illustrium*, Scavolæ Sammarthani.

ruis legatis, & Valerius Maximus lib. 6. cap. 1. qui *matronalem stolam* vocat, quod sine mollitiei aut infamiae notâ, feminarum indumenta viri non possent assumere. Atque id quidem Flavius Iosephus lib. 19. Antiquitatum Judaicarum in vitio ponit Caligulae Imperatori quod *Stolam* gestaret.

Heic autem *Stolam* usurpamus non pro indumento quolibet, sed Ecclesiastico solùm. Atqui hoc duplicis generis esse invenio. Alterum quod totum corpus tegebat & ad pedes usque protendebatur; de quo nobis in praesenti scriptione sermo non instituitur. Alterum verò quod fasciae instar à collo per *anteriora descendens* (ut Ivo Carnotensis habet in sermone de significationibus indumentorum sacerdotalium) *dextrum latus ornat & sinistrum*.

Prius quidem ita describit S. Germanus Constantinopolitanus Patriarcha, in *Theoria rerum sacrarum: Stola sacerdotalis* (inquit) *est ad exemplum talaris Aaron, idest vestimentum quod sacerdotale est indumentum, ad pedes usque honorabilissimum. Est autem ignea specie, secundum Prophetam dicentem:*
 a Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos ignem ardentem. Ac de eo exponendus sanè est Theodoretus, dum in libri 2. historiae Eccles. cap. 27. narrat Machario Hierosolymitano Pontifici datam fuisse à

a Psal. 103.

Constantino Magno Stola aureis filis contextam, ut ea indutus sacri baptismatis ministerium obiret, & à Cyrillo Hierosolymitano Episcopo venditam, quemadmodum ipsi fuit ab adversariis objectum.

Posterius autem, commune antea vestimentis Ecclesiasticis, proprium sibi ac peculiare nomen retinuit. Adeout nunc Ecclesiasticum indumentum *Stola* nomine insignitum aliud ab eo apud nos non sit, quàm quod modò ex Ivone Carnotensi designavimus.

Quo tempore camisia, sive alba gestari cœpit in Ecclesia, eodem ferè ipso delatam fuisse Stola, Guillelmus Durandus, ex Decano Carnotensis Ecclesiæ Mimatensis Episcopus, affirmat his vocibus: *Antiquitus* (ait ille in lib. 3. *Rationalis divinorum Officiorum*, cap. 5. num. 6.) *Stola erat vestis candida, pertingens usque ad vestigia, quâ Patriarchæ utebantur ante legem: quam primogeniti, cum benedictionem patris acciperent, induebant, & Domino victimas, ut pontifices, offerebant. Sed postquam alba cœpit portari, mutata est in torquem.*

Plausibilis utcunque foret illa Durandi conjectura, si quandonam albæ usus primùm viguerit in Ecclesia, certò constaret. Verùm hoc neque ipse, neque alij, quod sciam, Ecclesiastici Scriptores in aperto posuerunt. Cur autem huic sacro vestimento *Stola* nomen inditum fuerit, ita investigat doctissimus juxtà

atque eminentissimus Cardinalis Bona, in lib. 1. *Rerum Liturgicarum* cap. 24. num. 6. *Vnde* (inquit) *nomen Stola huic ornamento? An quia successit veteri Stola, ut innuit Durandus? An potius deducta est nomenclatura à fascia, quæ in limbo ejus vestis assuta erat, quæ olim Stola dicebatur, retento totius vestis nomine in parte quadam illius? Ita coniicit, & mea quidem sententia probabiliter, Vincentius Riccardus in Commentariis ad orationem 6. sancti Procli. In extrema namque parte antiquæ Stola, ut observat Baysius de re vestiaria cap. 17. assuta erat fasciola seu limbus ipsam vestem ambiens, cui cum sit valde similis hodierna Stola, hinc fieri potuit ut hoc illi nomen tributum sit. Ac postea ex actis S. Silvestri, quæ Damaso adscribuntur, & canonibus 22. ac 23. Laodicensi Concilij, infert, ante annos mille & trecentos usum Stola in Ecclesia invaluisse. Baysijs porro observationem confirmat Adrianus Turnebus in lib. 29. *Adversariorum*, cap. 31.*

Stola etiam, præcipuè vero diaconalis, minùs usitato vocabulo, *palla linostima*, seu potius (ut scribit S. Isidorus in lib. 19. *Originum*, cap. 22.) *linostema* nuncupatur, in præfatis S. Silvestri Actis, hoc est, *ex lana linoque contexta*, quòd *in stramine linum, in trama lanam haberet*. Atque hujus nomenclaturæ meminit S. Carolus Borromæus 4. parte Actorum Ecclesiæ Mediolanensis, in *Instru-*

Etione supellectilis Ecclesiastica, lib. 2. ubi de *Stola* universum agit.

Alio præterea satis vulgato nomine *Stola* dicitur *Orarium* in genere neutro, ut frequentius accipitur, & *Orarius* in masculino, quemadmodum loquitur Ordinis Romani scriptor antiquus (etsi Bonifacius S. Livini Episcopi & martyris Vitæ Auctor num. 14. apud eruditissimos Dacherium & Mabillonium, in *Sæculo 2. Actorum SS. Ordinis S. Benedicti*, aliquid discriminis *Stolam* inter & *Orarium* constituere videatur.) Quæ profectò vox & profana est & Ecclesiastica.

Profana *strophium*, *lindeolum* ac *sudarium* denotat, quo nasum, os & faciem abstergimus, uti conficitur ex Flavio Vopisco in *Vita Aureliani Augusti*; ex S. Ambrosii Epist. 54. *De miraculis SS. Gervasii & Protasii*, & oratione in obitu fratris Satyri; ex S. Augustini lib. 22. *de civitate Dei* cap. 8. ex Pontio Diacono in *vita S. Cypriani*; ex Gregorii Turonensis lib. 3. *Histor. Francor.* cap. 5. ex S. Isidori *Regula monachorum*, cap. 12. & ex cap. *Monacho* 27. quæst. 1. Quibus consentiunt omnino *Veteris Etymologici* Auctor ita loquens: φάσων, σινδων, φασώνιον, λινούντι ἤτοι σινδόνιον, κ. τ. λ. λέγεται δὲ ἕτω καὶ ὁ παρὰ Ρωμαίοις καλεῖται ὠράριον; Cyrillus in *Glossis*, & Glossarii Latino-Græci architectus, ubi ὠράρια exponunt φακλώλια, hoc est, ut Barbari dicunt, *faciales*, quos vulgò *mouchoirs* appellamus.

Ecclesiastica verò talarem vestem aliquando designat, quam supra ex S. Germano Constantinopolitano expressimus, & qua Græci Pontifices & sacerdotes hodie quoque in sacris peragendis utuntur. Aliquando *velum* cui Romanus Pontifex & Archiepiscopi *pallium* super humeros imponunt, ut putat Onuphrius Panuinus in *interpretatione vocum Ecclesiasticarum quæ obscuræ vel Barbaræ videntur*, quo sensu etiam *Orale* vocatur à Durando in lib. 3. Rationalis divin. Offic. cap. 9. num. 1. Sæpius autem sacerdotale illud indumentum designat, quod veluti torquis à collo per humeros sacerdotis ad pectus pendet, & *ad genua tendit*, quemadmodum loquitur Amalarius Fortunatus in lib. 2. *De Ecclesiasticis officiis*, cap. 20. quodque Diaconi in humero lævo gerunt à dextris pendens.

Erat autem orarium (inquit in citato mox loco Cardinalis Bona) *magis longum quàm latum, instar fasciæ, ut ex Ambrosii oratione de Satyro fratre ostendit Casaubonus in notis ad Vopiscum. Favet Gregorius Turo- nensis lib. 3. Historiæ, cap. 5. ubi refert Sigismundum Burgundionum Regem filium suum dormientem iussisse occidi. Dormienti, ce- ait, orarium sub collo positum ac sub mento ce- ligatum, trahentibus ad se invicem duobus ce- pueris suffocatus est. Ex hac autem orarii for- ma oblonga suspicor translatum hoc vocabulũ*

in Ecclesiam, & sacrae Stola tributum. Cui suspicioni robur aliquod addit supràreclatum Silvestri decretum de palla linoftima, ex lino, sicut & sudarium, contexta. Favet etiam S. Augustinus in lib. 22. De civitate Dei; cap. 8. ubi ait: Oculum lapsum atque pendentem (tenui venula) loco suo revocatum ligavit orario.

Apud profanos originem fortasse sumpsit ab *ora* seu extremitate vestis, qua antiquos, priusquam in usu essent sudaria, faciem detergere solitos Plautus indicat in *Mercatore*, act. 1. scen. 2. ubi ait:

At tu edepol sume laciniam, atque absterge sudorem tibi.

Quo quidem loco *laciniam*, extremam & laxiorem vestimenti partem interpretari par est. Verosimiliùs tamen ab *ore* deductum *orarium* autumat Cardinalis Bona: *Quia* (inquit) *orario os tergitur: quam notationem sequi videtur Prudentius Hymno 1. de Corona, hoc versu.*

Hic sui dat pignus oris, ut ferunt, orarium.

Eadem quoque sententia est Johanni Meurfio in *Glossario Græco-Barbaro*, ubi ait: *Orarium Diaconi erat & sacerdotis: ab ore deducta appellatione id est ἐκμαρτυρίον τῆ προσηγορίας; quod quia etiam χειρόμακτρον dicunt Græci, Isidorus quoque vertit Manuale; sic enim in Glossis ejus legitur, Manuale, orarium.*

Apud Ecclesiasticos autem Scriptores notationem habet Latinam & Græcam, quamquam Suidas in *Lexico*, & *Etymologici veteris* Auctor Latinum vocabulum contestentur.

Græcorum nonnulli, atque inter eos Theodorus Balsamon in can. 22. Concilii Laodicensi, ac Matthæus Blastares in *Nomocanone*, seu *canonum Synopsi*, litera E can. 9. qui est *De vestimentis viris sacris accommodatis*, ab ὡρᾶ ὁρᾶ, id est, *video, observo*, petitum asserunt: quod Presbyteri *orarium* induti diligenter *videre* debeant & *observare* quæ in mysteriis sacris agenda sunt, eaque *Orario* significare Diaconis qui sunt in ambone. Εκλήθη ὡρᾶειον (inquit Balsamon) ἐκ τῆς ὁρᾶς, τὸ φυλάσσει καὶ ἐπιτηδεύει.

Alii (ut Simeon Thessalonicensis in libro *de septem Sacramentis*) derivant ab ὥρα, quæ vox *pulchritudinem, speciem & venustatem* denotat; quia *orarium* gratiæ venustate diaconum ornat, & divina pulcritudine illustrem facit.

Alii, quorum est Petrus Arcudius in lib. 6. *De concordia Ecclesiæ Occidentalis & Orientalis in septem Sacramentorum administratione*, cap. 20. trahunt ab eodem vocabulo ὥρα, ut *horam & tempus* significat: Ὅτι δείκνυσιν ὁ διάκονος τῇ τοιαύτῃ σολῇ τὰς ὥρας καὶ τὸν καιρὸν τῷ ψάλλειν, τῷ προσεύχεσθαι, τῷ ἐναρχεσθαι τῆς λειτουργίας: Quod Diaconus (inquit) *accepta extremitate Stole tribus digi-*

tis invitat populum ad orandum, cantores ad psallendum, Pontificem ad incipiendum sacram ; & in summâ ostendit horas atque indicat tempus quo aliquid est faciendum. Idque etiam nunc à Græcis observatur in Liturgiis solemnibus quæ Romæ ab iis celebrantur in Basilica S. Athanasii, quemadmodum testatur oculatus testis Johannes Cabassutius, Aquisextiensis, Presbyter Congregationis Oratorii Domini Jesu, in *Notitia Conciliorum sanctæ Ecclesiæ*, ubi veterum Ecclesiarum situm, partes & formam explicat.

Non incongruè etiam deduci potest ab ὄρα, id est, cura & custodia : quia qui orarium ferunt sive Pontifices, sive Sacerdotes, sive Diaconi, fideles populos curare eosque custodire debent, sicut & sacra ac mysteria quæ suæ sollicitudini ac fidei commissa sunt. Tuncque scribendum erit *orarium* sine aspiratione ; contra verò per aspiratam H, si vel ab ὀράω ὀρῶ, vel ab ὄρα derivetur.

Latini omnes quos legerim Ecclesiastici scriptores ab *oro* profectum putant. At verbum illud cùm duo præ ceteris significet, nimirum *rogo* seu *precor*, & *concionor* seu *sermonem habeo*, duplicem, si fas ita loqui, ex hoc unico fonte rivulum, hoc est duplicem ἑτυμολογίαν ducunt.

Alii enim ab *oro*, quod est *precor*, dictum censent, quia in publicis Ecclesiæ precibus, atque in Sacramentorum administratione adhi-

betur *orarium*, veluti auctores sunt Durandus in laudato superius Capite, Nicolaus Thuanus Carnotensis Episcopus, tum in vernaculo Diœcesis suæ Rituali an. 1580. pag. 109. in expositione *Sacramenti ordinis*, cum in Gallica *collectione & explicatione Missæ*, pag. 13. Ludovicus Richeomus S. J. Presbyter in Tomo 2. *De Missa*, lib. 4. cap. 26. ac Gilbertus Grimaldus in Facultate Theologiæ Parisiensi Doctor, & Metropolitana Ecclesiæ Burdigalensis Canonicus Theologus, in parte 1. *Liturgiæ sacræ*, cap. 6. parag. 5. num. 4.

Alii ab *oro*, quod est *concionor*, vocatum arbitrantur, quia *oratoribus* sacris, seu *concionatoribus* dabatur; quæ sententia est Concilii Toletani 4. in can. 39. Venerabilis Bedæ in Collectaneis, cap. *de septem Ordinibus*, Alcuini in libro *de divinis Officiis*, Tit. *Quid significant indumenta*, Rabani Mauri in lib. 2. *de institutione Clericorum*, cap. 19. & ejusdem Nicolai Thuani in citata pagina 13. Unde non nisi Episcopis, Presbyteris & Diaconis traditur, quibus unis in Ecclesia concionandi, & sermonem habendi ad populum, munus convenit. Hinc Valafridus Strabo in capite 10. *De rebus Ecclesiasticis* ait. *Cum Domus Dei oratorium dicatur, potest & à deprecationibus in ea faciendis, & à locutione doctrinæ ita dicta putari, quia oratio, id est oris ratio, & non tantum humilis postulatio, verum & rationabilis intelligitur hoc nomine locutio.* In-

de est quòd primi ordines in Ecclesia utantur orariis, quia ad ipsos pertinet docendi officium; & publici declamatores ac sapientes dictionum compositores, oratores appellantur.

Denique Græci *Stolam* nominant ἐπιτραχήλιον, id est (ut Erasmus in Expositione Liturgiæ S. Johannis Chrysostomi vertit) *cervicale*, sive *collarium*, uti Meursius in *Glossario Græco-Barbaro* explicat: quia ἐπὶ τῷ τραχήλῳ in *cervice* seu *collo* gestatur à Sacerdotibus, non item à Diaconis. Nam etsi ὠράριον, *orarium*, Diaconis æquè ac Presbyteris commune sit; illud tamen Diaconis propriè tribuunt Græci, Presbyteris autem ἐπιτραχήλιον seu *cervicale* aut *collarium*, quod orario latius est, nullisque literarum notis insignitum; Diaconorum autem *orario* vocabulum ἅγιος, id est, *sanctus*, ter inscriptum sit, ut in citato antea libro Eminentissimus Cardinalis Bona annotavit.

His ista constitutis, jam ad alias rationes aggrediendum est, quæ Parœcis Stolæ in Archidiaconorum visitationibus ferendæ jus concedunt.

CAPUT XVI.

Bisariam accipitur Iurisdictio, propriè & minùs propriè. Vtra, ut quid significet? Alia iurisdictio interni, alia externi fori. Quodnam utriusque munus? Neque propriè, neque minùs propriè sumptæ iurisditionis signum est Stola. Archidiaconis eo nomine nulla est interni externivè fori iurisdictio. Ecclesiarum visitandarum jus, ad externam iurisditionem attinet, quæ etiam à non Sacerdote potest exerceri. Archidiaconis nulla competit iurisdictio interior. Nec exterioris, nec interioris iurisditionis insigne est Stola. Turpis Archidiaconorum error de Stola. Paræcorum iurisdictio cum ad visitantes Archidiaconos non transferatur, neque potest, neque debet Stola in Archidiaconorum visitationibus à Paræcis exui.

IN eo sunt errore Archidiaconorum plerique ut Stolatōs ideo visitationibus suis adesse Paræcos nolint, quod Stolam iurisditionis signum esse, omnemque Paræcorum iurisditionem, quanta quanta est, coram se evanescere debere, imaginentur. Quo conficiunt Stolam suis in ipsorum visitationibus esse deponendam. Hoc autem quàm perperam ac

præposterè dicatur, exposito Jurisdictionis vocabulo patebit manifestè.

Bifariam usurpatur Jurisdictio, propriè & minùs propriè. Minùs propriè sumpta Jurisdictio, quomodo nunc multi utuntur, locum & regionem, hoc est ditionem, potestatem, aut regnum significat. Propriè verò sumpta Ciceroni aliisque optimæ notæ Scriptoribus Latinis, ipsius est juris administratio, qua decernitur aut à principe, aut à magistratu, quid cuique jure debeatur, & non. Ita sumptam Accursius in L. 1. ff. *De Jurisdictione omnium Iudicum & de foro competenti*, Johannes Bellonus in *Expositionibus etymologiarum, definitionum & divisionum Iuris universi*, Petrus Gregorius Tolosanus in lib. 47. *Syntagmaris Iuris universi*, cap. 21. num. 8. aliique propemodum omnes Jureconsulti, definiunt, *Potestatem de publico introductam cum necessitate juris dicendi & æquitatis statuenda.*

At cùm duplex sit jurisdicendi & æquitatis statuendæ ratio, una exterioris, alia interioris fori, duplex quoque jurisdictio distinguitur; alia fori exterioris, interioris alia. Hæc ad Christianum populum in interno conscientiæ foro dirigendum refertur; illa autem ad eundem in foro externo gubernandum revocatur.

Jurisdictionem minùs propriè si sumimus, Stolum jurisdictionis esse signum nemo asse-

vera-

veraverit, cū neque ad locum aut regionem, neque ad ditionem, potestatem aut regnum, rationem habeat. Si verò propriè intelligimus, neque jurisdictionis exterioris, neque interioris fori argumentum erit in Diacono, qui nullam Christianum populum in interno externovè foro regendi potestatem in ordinatione sua accepit, sed tantum *legendi Evangelium in Ecclesia Dei tam pro vivis, quam pro defunctis in nomine Domini*, ut habet Pontificale Romanum Clementis VIII. & Urbani VIII. *De Ordinatione Diaconi.* Quibus sanè verbis exponendi publicè in Ecclesia Evangelii auctoritatem Diacono concessam in ordinatione nolim accipias. Cū enim *Diaconus* (inquit Gabr. Biel lect. 3. in Canonem Missæ, lit. g.) *accipit textum Evangelii de manu Episcopi, non dicitur ei,*
 „ Accipe potestatem docendi & prædicandi
 „ Evangelium: *Sed*, accipe potestatem legendi Evangelium in Ecclesia Dei, tam pro vivis, quàm pro defunctis in nomine Domini. Ex quo magis insinuat eos tunc recipere orandi officium, quàm prædicandi vel docendi; & quòd ista recitatio Evangelicæ lectionis magis sit oratio ad aliquid impetrandum pro vivis & mortuis, quàm populi edificatio. Absurdum enim intellectu & dictu est, ut docens vel prædicans Evangelium, docere aut prædicare intelligatur pro vivis & mortuis.

Quare si Diaconi jam ab ipsis nascentis Ec-

clesiae incunabulis (uti patet ex Actorum A-
 postol. cap. 7. & 21.) & subsequutis postea
 temporibus, publicas ad Christianam plebem
 in Ecclesia conciones habuere, ac habent ho-
 die quoque; id non ex ordinationis suae pote-
 state, sed ex peculiari Apostolorum, Episcopo-
 rum ac Sacerdotum permissu atque licentia
 consequuti sunt. Huic doctrinae illustrandae
 non parum conferunt quae Guillelmus Estius
 sacrae Theologiae Doctor & Duacensis Aca-
 demiae Cancellarius, Commentariis in lib. 4.
 Sentent. dist. 24. paragr. 16. ita scribit: *Quia
 & Diaconorum est praedicare Evangelium:
 Non quod ad id munus propriè ordinati sint,
 sed ut summaria quadam Evangelii exposi-
 tione plebem praearent ad solidiorem & exac-
 tiorum verbi Dei explicationem, quae fit per
 Sacerdotem. Nec verò hoc ipsum eis permit-
 titur, nisi in absentia Sacerdotis, vel Episco-
 pi, vel certè iis iubentibus, & id quidem è lo-
 co humiliori, quemadmodum Catechismus
 Parochorum admonet. Nimirum ut intelli-
 gant munus illud sibi non jure ordinis, sed sola
 Superioris delegatione competere. Sic legimus.
 Act. 8. Philippum Diaconum sua praedicatione
 Samaritanorum animos praeparasse, ut apti
 fierent capiendis majoribus fidei mysteriis, quae
 audituri erant praedicatione Petri & Iohan-
 nis. Simili exemplo Ephrem Diaconus ad
 plebem in Ecclesia Edessena conciones habuit,
 & S. Vincentius (ut testatur Breviarium*

Romanum) supplebat in prædicatione Verbi Dei vices Episcopi sui.

Quo conficitur Archidiaconos, ut qui Diaconis successerint, eo nomine nullam prorsus jurisdictionem in Ecclesia obtinere, seu in interno, seu in externo foro, nullaque eo titulo Evangelii prædicandi potestate donatos esse. *Quòd autem dignitatis turbato ordine* (ut ait Petrus Blesensis Archidiaconus Bathoniensis in Epist. 123. ad Richardum Londonensem Episcopum) *Archidiaconi hodie Sacerdotibus præeminent, & in eos vim & potestatem suæ jurisdictionis exercent*, levioribus nimirum in causis & ad tempus tantum, id est in Visitationum suarum cursu, qualescumque sunt veteris auctoritatis reliquæ, quam ipsis olim ut Vicariis & Officialibus suis Episcopi concesserunt, postquam nimirum spurio additamento corrupta fuit S. Isidori ad Ludefredum Cordubensem Episcopum epistola, & Archidiaconi Presbyteri sunt instituti, ut in cap. 11. superius nobis observatum est. Unde quod modò visitandarum Ecclesiarum jus obtinent, nec obtinebant antiquitus nisi ex peculiari Episcoporum concessu, ad externam jurisdictionem pertinet, quæ vel ab homine sacris Ordinibus minimè initiato potest administrari, ut optimè annotavit Johannes Baptista Bartholinus in Tit. 13. libri 1. Institutionum Juris Canonici à Johanne Paulo Lancelotto conscriptarum, his verbis: *Nota 2. visitare*

esse actum jurisdictionis exterioris. Ideo etiam non sacerdoti competit. Atque ideo nullum munus, quod interioris jurisdictionis sit, in Visitationibus suis obire possunt Archidiaconi, nisi ex singulari Episcoporum concessu, cum illorum sollicitudo cogitationesque in iis solum evigilare debeant, quæ concernunt jurisdictionem & forum contentiosum, ut in sequenti Titulo idem Bartholinus loquitur; ubi præterea observat Archidiaconos & Archipresbyteros esse Episcoporum juris Vicarios: Illos in his quæ concernunt jurisdictionem & forum contentiosum; hos verò in his quæ concernunt ordinem & forum Pœnitentiarium. Sed ut è diverticulo in viam redeam

Stola præterea jurisdictionis in exteriori foro insigne non est, à quocumque tandem, sive Diacono, sive Presbytero, sive Episcopo deferatur. Cum enim in divinis & Ecclesiasticis tantum functionibus adhibeatur, quæ ad fidelis populi salutem, ejusque institutionem conducunt, ad eundem in externo foro gubernandum revocari nulla ex parte potest.

Neque etiam, accuratè loqui si velimus; jurisdictionis in interiori foro signum est. Nam licet ex Guillelmo Parisiensi Episcopo, seu alio potius Scriptore, in libello *De septem Sacramentis*, cap. 8. & S. Thoma in *Supplemento*, quæst. 40. art. 7. in corp. *Sacerdoti in utroque humero ponatur stola,*

ut ostendatur quòd ei plena potestas dispensandi sacramenta datur: Quibus etiam consentandum est quod Rupertus Tuitiensis Abbas ait in lib. 8. de operibus Spiritus sancti, cap. 7. Stolam esse cujuslibet ministerii quo ad sanctum altare Christo ministratur dignitatem; quia tamen ferendæ in utroque humero stolæ facultas cuilibet Sacerdoti permittitur: neque ideo quilibet sacerdos potestatem habet jurisdictionis, sed ordinis tantum, quæ ad dispensanda Sacramenta sufficit: jurisdictionem in interno conscientie foro stola non designat. Idem Sentit V. CL. Dionysius Talæus generalis in Senatu Parisiensi Advocatus actione forensi in causa Episcopi Ambianensis & Royensis Decani:

Errant itaque toto cœlo Archidiaconi, ceterique omnes, qui stolam jurisdictionis

*Il est certain que jamais l'Estole n'a esté une marque de jurisdiction; la raison est qu'elle est accordée aux Diares pour les distinguer d'avec les autres Clercs inferieurs, & non pas pour leur attribuer aucune preeminence. Nous voyons cette verité dans le Sacramentaire de S. Gregoire, où sont marquées les fonctions de chaque Ecclesiastique, leur pouvoir & leur vestement. Quand l'Evesque ordonne un Diacre, en luy donnant l'Estole il luy dit: *Per hoc signum vobis Diaconatus officium humiliter imponimus.* Dans l'ancien Pontifical de Cambray le Prelat prononce ces paroles en l'ordination du Diacre: *Accipe Stolam tuam, imple ministerium tuum, potens est enim Deus ut augeat tibi gratiam.* Le Pontifical Romain se sert presque des mesmes termes, & dans l'Euchologe Grec nous observons que l'Eglise Orientale pratiquoit la mesme chose. Il faut receuillir de tous ces passages que l'Estole est un simple ornement particulier au Diaconat, lequel n'emporte aucune jurisdiction; & que si le Prestre & l'Evesque la portent, on peut soutenir que ce n'est qu'à cause qu'ils l'ont receuë lorsqu'ils ont esté faits Diares.*

notam esse opinantur. Errant etiam tota via iidem Archidiaconi dum eam idcirco jubent in Visitationibus suis à Parœcis abiici, quòd jurisdictionis esse putent argumentum, & Parœcos ideo velint suam omnem jurisdictionem coram se deponere. Quæ enim, amabo vos, Archidiaconorum inter & Parœcorum jurisdictionem collatio possit institui? Quæ inter utramque collata æqualitas? Archidiaconi, ob id ipsum quia Archidiaconi, nulla jurisdictione gaudent. Quia verò ad visitandas Ecclesias ab Episcopis allegantur: gaudent quidem jurisdictione, sed exterioris fori tantum; Parœci verò interioris. Quæ porrò jurisdictionis externi fori, cum interni fori jurisdictione similitudo? Quæ paritas? Suam Archidiaconis jurisdictionem integram dimittunt Parœci: cur suam Parœcis intactam non relinquent Archidiaconi? Externam Archidiaconorum in Ecclesiarum Visitationibus jurisdictionem agnoscunt Parœci, suscipiunt, venerantur. Internam Parœcorum jurisdictionem in iisdem Visitationibus cur non profitebuntur Archidiaconi? Cur extinctam volent, deletam, in nihilum redactam? Diversa cum sint utriusque jurisdictionis munia, nec una obsit alteri: quid utramque in diversis personis stare prohibet? Quid divinis humanisve legibus, quid canonico civili-ve juri, quid Conciliorum decretis, quid Episcoporum constitutionibus, quid rationi,

quid æquitati, quid honestati, quid denique bonis moribus repugnat, obsistitque, interioris fori jurisdictionem, exterioris jurisdictioni subjacere? Quid stolam quæ neque Parœcialis, neque Archidiaconalis jurisdictionis signum est, Parœcis æque ac Archidiaconis in Visitationibus gestari vetat? Sed hunc locum angustius urgeamus.

Quo tempore Visitatio ab Archidiaconis instituitur, si sacris baptisimi undis abluendus infans? Si tumulo mandandum cadaver? Si ministranda Eucharistia? Si benedicendum mulieri post partum, aut alii cuiquam bene precandum? Si sponsalia facienda? Si celebrandum matrimonium? Profecto Parœcorum erit ea omnia obire munia, videntibus etiam, & inspectantibus, quamvis fortasse reclamantibus Archidiaconis, quibus ex officii sui ratione illa exercere non licet, nisi aut ex consensu Parœcorum, aut ex peculiari Episcoporum mandato, quod (si sapiunt) antequam ad visitandas Ecclesias proficiscantur, ab Episcopis, aut eorum Vicariis generalibus consequuntur. Nisi enim horum alterutro sint instructi, nulla Parœcorum officia tractare possunt (una fortè divini verbi concione dempta, quæ potest iis, & quidem è loco humiliore (ut Estius loquitur in lib. 4. Sentent. dist. 24. Parag. 16. non quia Archidiaconi, sed quia Visitatores, aliquo pacto convenire) & si quando alia tractare volue-

rint, non videntur à Parœcis ferendi. Nam cum (ut jam ex Bartholino observatum fuit) *visitare sit actus jurisdictionis exterioris, qui ideo etiam non sacerdoti competit* : Visitantibus Archidiaconis nullam aliam jurisdictionem inesse liquet, quam externam; cujus sanè non est sive baptismum conferre, sive fidelium populorum humare corpora, sive Eucharistiam distribuere, sive mulieri post partum aut aliis quibuslibet benedicere, sive matrimonium aut sponsalia frequentare; quandoquidem istaec omnia primò, verè, propriè & legitimè ad interiorem Episcoporum & Parœcorum jurisdictionem pertinent. Quapropter cum ea jurisdictione in Archidiaconorum Visitationibus spoliari non possint Parœci, immeritò suam omnem in visitantes Archidiaconos jurisdictionem dicuntur transferre. Qua proinde retenta, Stollam, sine qua functiones multæ ad eam attinentes ritè præstari nequeunt, à Parœcis in eorum Visitationibus retineri convenientissimum est, atque æquissimum.

CAPUT XVII.

Stola sacerdotis & Diaconi cujuslibet Ecclesiasticum aliquod munus obeuntis, ornatus est ac insigne. A quibusdam Episcopis omni tempore gestabatur olim. Ea utitur Romanus Pontifex etiam extra sacramenta. Cum ea Pontifices, Sacerdotes & Diaconi sepeliuntur. In sacramentorum administratione & publicis orationibus semper ferenda est. Vnde ad Archidiaconorum nutum non potest Parœcis auferri, nisi per infamiam.

EX alio præterea capite Stolam in Archidiaconorum Visitationibus à Parœcis deferri, convenientissimum est atque æquissimum; quòd nempe sit cujuslibet sive Diaconi, sive Sacerdotis Ecclesiasticum aliquod officium fungentis ornatus (unde *Stola* à *σέλλω* id est orno) aut insigne seu *χαράκτερ*, ut V. Cl. Dionysius Talæus in Senatu Parisiensi generalis advocatus, & Pharo Clericus Parisiensis Theologus ac Royensis Ecclesiæ Decanus, loquuntur; hic in actis excommunicationis adversum se ab Episcopo Ambianensi latæ, die 27. Januarii an. 1669. ^a Ille

^a Ledit Sieur Doyen a répondu, qu'il n'avoit leu nulle part que l'Estole fust une marque de jurisdiction, mais bien le caractère du Prestre en Office.

verò in actione forensi de causa ejusdem Episcopi adversus præfatum Royensis Ecclesiæ Decanum. ^b Quod ante eos scripserat Ignatius Lopez de Salcedo I. C. Academiae Complutensis Primarius Professor ac Decanus, in *Practica criminalis canonica*, cap. 38. his verbis : *Oraria, quæ frequentissimè Stole nuncupantur in antiquioribus Conciliis tanquam Presbyterorum & Diaconorum propria ornamenta constituuntur. Vtcumque sit, illud est asseverandum, hanc esse Apostolorum vel universalium Conciliorum antiquissimam traditionem.*

Hinc Concilium Toletanum 4. an. 633. in can. 28. Episcopo, Presbytero, ac Diacono, quorum tantummodò est Stolum induere, si injustè de suo ordine dejecti fuerint, orarium postea restitui decernit, cùm perspecta eorum innocentia pristino statui redduntur. *Episcopus (inquit) Presbyter, aut Diaconus, si à gradu suo injustè dejectus, in sancta Synodo innocens reperiatur, non potest esse quod fuerat, nisi gradus amissos recipiat coram altario de manu Episcoporum. Si Episcopus est, orarium, annulum, & baculum. Si Presbyter, orarium & planetam. Si Diaconus, orarium & albam. Si Subdiaconus, patenam & calicem. Sic & reliqui gradus ea in reparationem sui recipiant,*

^b L'Estole est un simple ornement particulier à Diaconat, lequel n'emporte aucune juridiction.

qua, cum ordinarentur, perceperunt. Hinc Rupertus in lib. 8. de operibus Spiritus sancti, cap. 7. Stola sacerdotalem esse gloriam testatur, vel cujuslibet ministerii, quo ad sanctum altare Christo ministratur, dignitatem. Hinc Concilii Moguntini 1. sub Leone 3. an. 813. can. 28. & lib. 5. Capitularium Karoli Magni ac Ludovici Pii, cap. 81. Statutum est: Ut Presbyteri sine intermissione utantur orariis, propter differentiam sacerdotii dignitatis: Et Concilii Triburiensis can. 26. apud Burchardum lib. 6. decreti cap. 10. Ivonem Carnotensem part. 10. Decreti cap. 139. & Gratianum cap. Ut Presbyteri, 17. quæst. 4. Ut Presbyteri non vadant nisi Stola vel orario induti. Hinc denique Concilium Romanum 7. an. 865. in Epistola Nicolai 1. ad universos Episcopos Galliae, ut Rothadum Sueffionensem Episcopum à se restitutum benignè suscipiant, ita loquitur: Itaque Rothadum Episcopum tandem à nobis, imò à Deo, pristino gradui restitutum benignè suscipite; quia ille Evangelicus filius rediens, non solum suscipi meruit, sed & dignus paternis complexibus invenitur, & annulum fidei recipit, & Stola circumdatur, PER QUAM QUID ALIUD QUAM SACERDOTII DECLARANTUR INSIGNIA?

Atque hos quidem Canones Conciliorum Moguntini & Triburiensis, ita studiose à quibusdam Episcopis videmus observatos, ut

Stolam sine ulla propemodum intermissione gestaverint. De S. Thoma Cantuariensi Archiepiscopo narrat in ejus vita MS. Johannes Saresberienſis Episcopus Carnotensis, beatissimum illum martyrem *Stolam, jugum Christi suave, circa collum diebus ac noctibus habuisse*. Non absimili fortean ratione S. Franciscus Salesius vulgò Stolatus depingitur, etiamſi sacra non faciat; & Romanum Pontificem, vel *extra sacramenta Stola* uti memorat Bartholomæus Gavantus *Commentariis in Rubricas Missalis Romani*, part. 2. Tit. 6. Quod etiam de Pio II. & Paulo II. tradit Christophorus Marcellus Corcyrensis Archiepiscopus in *Rituum Ecclesiasticorum*, lib. 1. sect. 12. cap. 3. his vocibus: *Pium II. cui per annos quatuor ad minus in suo Pontificatu deservivi, etiam per agros & nemora peragrantem cum Stola semper conspeximus; Et Paulus, cum per Urbem vehebatur, etiam lectica clausus, numquam erat sine Stola*. Claudius quoque Vaurus Doctor Theologus, Regiique Sacelli & Oratorii Clericus in Tractatu *De Curia Romana sancta*, pag. 182. auctor est Summum Pontificem ad urbem seu Ecclesiam aliquam, aut alio proficiscentem, Stolarum esse.^a

Extraordinarium quid ea de re ac rarum de S. Mauro recensetur in ejus Vita à Fausto Mo.

^a Le Pape marche avec son capuchon, & Estole pendue au col, avec le manteau ou mante, & le chapeau rouge.

nacho ipsius discipulo scripta, & ab Odone Glanna-folienfi Abbate interpolata; hunc nempe ex recepto sæculi sui more Diaconalem Stolam primo Ordinationis suæ anno extra rem sacram detulisse. Verba vitæ sunt ista, apud Cl. VV. Lucam Dacherium, & Johannem Mabillonum, in Sæculo 1. *Actorum Sanctorum Ordinis S. Benedicti*, pag. 281. num. 15. ubi de claudi & muti cujusdam sanatione legitur: *At Maurus, ut erat piissimus, lacrymis perfusus atque in oratione prostratus, postquam diutissimè oravit, Stolam cum qua eodem anno, jubente beato Magistro suo, ordinatus ad ministerium fuerat Leviticum, & quam juxta morem, sanctitatis gratia PRIMO INDESINENTER FEREBAT ANNO, de collo suo protulit, & super caput infirmi, Crucis signum faciens, posuit, &c.* Qui ritus si aliis Diaconis usurpabatur, certè non alio consilio, aliòve fine, quàm ut ordinis sui dignitatem in oculis haberent semper, atque à Subdiaconis discriminarentur. Quo fortassè pertinet Concilii Bracarenfis 1. can. ille 27. *Placuit quia aliquanti hujus provincie Ecclesie Diacones absconsis infra tunicam utuntur Orariis, itaut nihil differre à Subdiacono videantur, ut de cetero superposito scapula utantur orario.* Et hæc Ratherii Veronensis Episcopi verba in *Epistola Synodica ad Presbyteros & ordines ceteros forinsecus, id est per universam diocesim constitutos*, quæ Tom. 2.

Spicilegiū Dacheriani refertur : *Nullus sine Stola in itinere incedat.*

Neque solū Pontifices , Presbyteri & Diaconi , dum in vivis agunt , Stolam ordinis sui insigne gestant , sed cum ea quoque sepe- liuntur & humantur. Liquet hoc ex Christo- phoro Marcello lib. 1. *Rituum Ecclesiast. sect. 15. cap. 1. Ministri Cardinalis defuncti* (in- quit) *ut corpus mundaverint , illud vestiant omnibus quotidianis indumentis usque ad ro- chetum inclusivè. Deinde ornent eum sacris vestibus , ac si Missam esset celebraturus. Si est Presbyter aut Episcopus Cardinalis , im- ponant sandalia , amictum , albam , cingulum , STOLAM , manipulum , tunicellam , dalmati- cam , chirothecas , planetam , mitram simpli- cem & annulos. Si verò esset Diaconus , supra STOLAM transversam , dalmaticam tantūm imponent , & mitram simplicem in capite , ea scilicet ornamenta quibus uteretur si Evan- gelium esset dicturus. Et in cap. 2. ejusdem Sectionis : Pœnitentarii induant Romanum Pontificem communes vestes usque ad roche- tum , deinde sacras , ac si esset celebraturus , incipiendo à sandaliis usque ad mitram sim- plicem , &c.*

Ex Claudio Vauro in Tractatu *de Romana Curia sancta* , pag. 18. ubi eadem de Summo Pontifice mortuo memorat^a , quæ modò Chri- stophorus Marcellus.

^a Les Penitenciers vestent le pape de ses vestemens ordinai-

Ex Cæromonialis Episcoporum, lib. 2. cap. 38. *Loro & terso corpore* Episcopi defuncti, *Clerici familiares, seu alii Ecclesiastici viri cum Magistro Cæremoniarum, induant illud primùm vestibus ordinariis, usque ad rochetum: deinde sacris vestibus quibus vivens induebatur dum solemniter erat celebraturus, hoc est caligis & sandaliis, amictu, alba, cingulo, STOLA, manipulo, Cruce pectorali, tunnicella, dalmatica, chirothecis, planeta coloris violacei, annulo & mitra simplici.* Atque hic ritus mortuos Episcopos sacras vestes induendi antiquissimus est. Venerabilis enim Beda (referente Amalario Fortunato in lib. 4. *de Officiis Ecclesiasticis*, cap. 41.) de S. Cuthberti Lindisfarnensium Episcopi sepultura scribens, eum ait *vestimento Sacerdotali fuisse indutum.* Frodoardus etiam Remensis Presbyter, in lib. 4. *Historiæ Remensis Ecclesiæ* cap. 48. inventum S. Merolitani Scoti corpus integrum refert *Sacerdotalibus infulis redimitum.* In vita S. Birini Episcopi Dorcestrensis, apud Surium, ad diem 3. Decembris recensita, habetur, *inventum ejus annulum, crucem plumbeam, calicem parvum, & particulas vestimentorum ejus, quæ Pontificalia fuissè, evidenter innotescit ex adjunctis.* Sanctum quoque Gebehardum Constantiensem Episco-

res jusqu'au rochet : Et apres comme s'il vouloit celebrer in Pontificalibus, l'habillent de tous ses ornemens Pontificaux de couleur rouge,

pum, in cap. 22. lib. 1. Vitæ illius apud Henricum Canisium tom. 6. *Antiquarum Læctionum*, videmus *lautum & sacerdotalibus, ut moris est, vestibus indutum, & feretro impositum ad Ecclesiam fuisse deportatum*. Quo præterea referendus videtur S. Gregorius Turo-nensis Episcopus, dum in libro *de vita Patrum*, cap. 3. memorat S. Gallum Aruernorum Episcopum *ablutum & vestitum in Ecclesiam delatum*; ac in cap. 4. de S. Gregorio Lingonensi Episcopo ita fatur: *Sed nec de ipso vestimento quod cum eo positum fuit, aliquid ostensum est diminutum*. Unde constat antiquitus Ecclesiæ Pontifices sacris vestibus, quæcumque tandem illæ essent, indutos humi fuisse mandatos. Quod tamen subsequitis postea temporibus videtur alicubi immutatum, & præsertim Romæ, quemadmodum ex iis discimus quæ Johannes Chenutus Bituricus, in Senatu Parisiensi patronus, de Guillelmo Toravillæo Rotomagensi Archiepiscopo, Cardinalitii Collegii Decano, S. R. E. Camerario & S. Mariæ Majoris Archipresbytero, in *Archiepiscoporum & Episcoporum Gallia chronologica historia*, sic narrat: *Cùm ejus funus efferretur, ob sacras & aureas vestes quibus ejus corpus erat indutū, contentione inter canonicos S. Maria Majoris & fratres Augustinianos (quorum magnificum templum à fundamentis erexerat & in quo humari voluerat) exorta, cujus essent, annulis à digitis extractis, parum*

abfuit quin nudum ignominiosè relinqueretur.

Ex Sacerdotali ad consuetudinem S. Romanæ Ecclesiæ aliarumq; Ecclesiarum, ex Apostolica Bibliotheca ac SS. PP. jurium sanctionibus & Ecclesiasticorum Doctorum scriptis collecto, Summorum Pontificum autoritate multoties approbato, atque Venetiis edito an. 1579. Tit. Ordo commendationis animæ in agone mortis: Tunc illi quibus injunctum fuerit lavent corpus, postea induant eum paramentis sui ordinis, & ponant eum in feretro.

Ex Rituali Romano Pauli V. Tit De Exequiis: Sacerdos aut cujusvis ordinis Clericus defunctus vestibus suis quotidianis communibus usque ad talarem vestem inclusivè; tum desuper sacro vestitu Sacerdotali, vel Clericali, quem ordinis sui ratio deposcit, indui debet. Sacerdos quidem super talarem vestem, amictu, alba, cingulo, manipulo, STOLA & casula seu planeta violacea sit indutus. Diaconus verò induatur amictu, alba, cingulo, manipulo, STOLA, super humerum sinistrum, quæ sub axilla dextra annectatur & dalmatica violacea.

Ex Rituali Romano Pauli V. ad usum Diœcesis Macloviensis, jussu Guillelmi Gubernatoris Macloviensis Episcopi an. 1617. Maclovii edito, Tit. de Exequiis: ubi eadem verba replicantur.

Ex Rituali Carnotensi Leonorii Stampensis Carnotensis Episcopi, Tit. De Exequiis: Sacerdos sepeliendus vestibus suis quotidianis

communibus usque ad talarem vestem inclusivè, tum de super sacro vestitu sacerdotali indui debet; amictu videlicet, alba, cingulo, manipulo, STOLA & casula seu planeta.

Ex Ritualis Alec̃teñsis Nicolai Pavillonii Alec̃teñsis Episcopi, part. 1. Instit. 16. *De sepulturis*, ubi dicitur *Sacerdotes aliosque Clericos fato functos vestibus ordini suo convenientibus esse induendos: ut quibus ornari debent virtutes significentur, quò operum ac ministerii sui mercedem à Deo recipiant* ^a.

Ex Manualis sacrarum cæremoniarum Michaëlis Baldrici Ecclesiæ Cathedralis & Regularis Malleacensis Magni Prioris, part. 5. edit. 2. pag. 721. num. 10. ubi superiùs citata Cæremonialis Episcoporum verba repetit.

Ex Praxis Cæremoniarum seu sacrorum Romanæ Ecclesiæ rituum accurata tractatione Andrea Piscara Castaldi Neapolitani Congregationis Clericorum Regularium Presbyteri, lib. 1. sect. 9. cap. 9. *De obitu & exequiis Abbaris*, num. 1. *Abbas defunctus induitur Pontificalibus, eodem modo quo Episcopus, cum baculo & aliis insignibus.* Et sect. 10. cap. 12. *De infirmitate, obitu & exequiis Episcopi*, num. 8. *Loto ac terso corpore, cubicularii prius vestibus communibus, quibus uti consue-*

^a Pourquoi revest-on les Prestres & les Ecclesiastiques des habits propres à leur estat? Pour marquer les vertus dont ils doivent estre ornez, afin de recevoir de Dieu la récompense de leurs œuvres & de leur ministère.

vit, usque ad rochetum, ipsum induent : deinde Sacrista cum Clericis, adjuvante Magistro Cæremoniarum, Pontificalibus vestibus eum induent, videlicet caligis & sandaliis, amictu, alba, cingulo, STOLA, manipulo, cruce pectorali, tunicella, dalmatica, chirothecis, planeta coloris violacei, annulo & mitra simplici, & (si uti debeat) pallio, &c.

Ex Cæremonialis Monastici Congregationis S. Mauri Ordinis S. Benedicti, lib. 3. cap. 17. *De exequiis defunctorum*, num. 2. Corpus lavabitur, saltem manus & facies ejus, tum ligabitur & obturabitur, ne humores defluant: postea vestiet eum infirmarius tunica, cingulo, scapulari, tibialibus, crepidis, & insuper (si fuerit Clericus professus) cucullâ, si Sacerdos, supra cucullam STOLA violacea hinc inde pendente.

Ex *Perfecto Clerico* Claudii à Cruce Presbyteri, part. 4. cap. 9. art. 5. num. 6.^a Presbyteri mortui corpori indumentis communibus vestito imponitur manipulus in brachio sinistro, & stola in collo ante decussata, quemadmodum in Missa, postmodo casula, quam

^a Le corps du Prestre mort estant revestu de ses habits ordinaires & communs . . . on luy met le manipule au bras gauche, & l'Estole au col, que l'on croise pardevant, comme l'on fait pour la sainte Messe, & apres la chasuble, qui ordinairement doit estre violette & benite. Si c'est un Diacre on luy donne tout ce qu'il doit avoir quand il sert à l'Autel avec la tunique. L'Evesque doit estre revestu de ses ornemens Pontificaux, & mesme enterré avec, comme il se pratiquoit il y a plusieurs centaines d'années.

vulgò violaceam & benedictam esse convenit. Et num. Si Diaconus obierit, iis omnibus induetur, quibus dum ad altare ministrat, induitur, Episcopum oportet Pontificalibus vestibus exornari, & cum iis humari, quod à multis seculis observatur.

Ex Cæremonialis Ecclesiastici ad usum Fratrum Minorum, part. 2. cap. 27. De exequiis defunctorum, num. 2. Corpus fratris nostri lavabitur, saltem manus, facies & pedes, tum ligabitur & obturabitur, ne humores defluant: postea vestiet eum infirmarius suis pannis: Si Sacerdos fuerit, STOLA violacea, ad ejus collum imponetur, hinc inde pendens.

Ex Cæremonialis Parisiensis à Martino Soneto editi, part. 4. cap. 10. De agrotatione, Sacramentorum administratione, visitatione, morte, funere & exequiis alicujus dignitatis, Canonici, Parochi, & alterius sacerdotis, ac etiam Clerici non Sacerdotis, num. 21. Loto & terso corpore, Clerici aut alii Ecclesiastici induant illud primùm vestibus ordinariis, hoc est indusio, veste talari, zona: tum sacris vestibus quibus vivens induebatur dum Missam erat celebraturus, hoc est superpelliceo, amictu, alba, cingulo, manipulo, STOLA & planeta coloris violacei; detúrque ei parva crux ex ligno nigro cum Crucifixo, quam tenebit manibus junctis super pectus ligatis, si opus sit, mitra violacea: Caput ejus cooperietur bireto æstate, & involvetur amictu hyeme. Diacono-

nus autem Diaconalibus, Subdiaconus Subdiaconalibus indumentis violacei coloris vestientur: Et promoti ad quatuor Minores atque Clerici, si clericaliter vivant, & alicui Ecclesie inservientes privilegio fori & canonis gaudeant, induuntur super vestem talarem superpelliceo & bireto aestate, vel camali hyeme.

Denique ex Cæremonialis Ecclesiastici juxta ritum Ecclesie Romanæ ad usum Congregationis Gallicanæ FF. Tertii Ordinis S. Francisci, de *Pœnitentia* nuncupati, *strictæ observantiæ*, ex decreto Capituli generalis ejusdem Congregationis, editi part. 4. Tit. *Observationes generales circa exequias: Si frater defunctus aliquo sacrorum Ordinum, dum viveret fuit initiatus, violaceo ordinis sui paramento in lectulo doloris parabitur, ita ut Sacerdos Stolam à collo recta pendentem habeat, Diaconus ab humero sinistro sub dextrum latus ductam, & Subdiaconus manipulum in sinistro brachio.*

Ergo si Pontifices, Sacerdotes & Diaconi, vel post mortem, Stola induantur, Paræcos eadem Stola insigniri tunc maximè convenit cùm aliqua eorum ordinis & dignitatis munia tractanda sunt, uti jam ex Cardinali Bona lib. 1. *Rerum Liturgicarum*, cap. 24. num. 6. observavimus. Unde in Sacramentorum administratione, in Christianorum exequiis, in supplicationibus, in benedictionibus ac de-

num in publicis omnibus Ecclesiæ orationibus Stola adhibetur. Quare appositè ad rem nostram scribit Ludovicus Richeomus Societatis Jesu Presbyter, in Tomo 2. *De Missa*, lib. 4. cap. 26. *Sacerdotes olim Stolam semper gestare solitos, etiam concionando, aut Sacramenta ministrando;*^a Et Gilbertus Grimaldus Burdigalensis Ecclesiæ Theologus, in parte 1. *Liturgiæ sacræ*, cap. 6. parag. 5. n. 4. ait.^b *Qui præest Ecclesiæ jus habere Stolam gestandi, non ad altare tantum, quemadmodum alii Presbyteri aut Diaconi, sed etiam in omnium Sacramentorum administratione, intra & extra Ecclesiam, & in omnibus publicis functionibus.*

Quæ igitur ratio esse potest Archidiaconis Paræcos Stola suis in Visitationibus exuendi? Nam cum à Paræcis ubique fermè in Ecclesiasticis officiis feratur, & Ecclesiasticorum officiorum numero accenseri meritò possint pleraque illorum quæ suis in Visitationibus exercent Archidiaconi, cur iis Stolari non intererunt Paræci? *Dictum est orarium* (inquit Guillelmus Durandus in lib. 3. *Rationalis divinorum Officiorum*, cap. 5. num. 6.) *quia quamvis sine aliis indumentis Sacerdotibus baptizare, consignare, & alia plura*

^a Les Prestres portoient anciennement toujours l'Estole, même en preschant, ou administrant les Sacremens.

^b Celuy qui preside dans l'Eglise a droit de porter l'Estole, non à l'Autel seulement, comme les autres Prestres ou les Diacons, mais en l'administration de tous les Sacremens, au dedans & au dehors de l'Eglise, & dans toutes ses fonctions publiques.

orando facere liceat, sine orario tamen, nisi magna necessitate cogente, nihil horum facere licet. Quæ verò magna necessitas cogit Paræcos in Archidiaconorum Visitationibus orarium exuere? nulla profectò nisi Archidiaconorum voluntas ac beneplacitum. Eadem cum Durando sentit Silvester Prieras, sacri Palatii Magister, in Summa, V. Diaconus, num. 6. ubi ait: Stola utitur Sacerdos in celebratione & exhibitione Sacramentorum, & in omni oratione solemni: nec portare debet infirmis Eucharistiam, nisi ea circumseptus in pectore in modum crucis. Et similiter ea utitur Episcopus in conferendo Ordines, etiam primam tonsuram, quia sic habet Ecclesiæ consuetudo. Concordat Nicolaus Thuanus Carnotensis Episcopus in Rituali vernaculo diœcesis Carnotensis, an. 1580. Tit. De Sacramento ordinis, pag. 109. ubi Stolam dicit Latinis orarium appellari, quod in publicis Ecclesiæ orationibus deferatur. ^a Et in Brevis explicatione Missæ, in qua sic loquitur, pag. 13. Stola in sanctis Decretis vocatur Orarium, quia in Ecclesiasticis orationibus & in sacra concione gestari debet à Sacerdote. Sicut purpura Regibus & magistratibus supremis convenit, Monachis cucullus, toga & prætexta causidicis, chlamys, abolla, paludamentum & lana militibus, vestis civibus ac rusticis,

^a L'Estole est dite en Latin Orarium, parce qu'elle se porte és oraisons publiques de l'Eglise.

ita sacerdotibus Stola.^a Adeout quemadmodum Rex aut Imperator sceptro & diademate, Conestabilis (ut vocat Vincentius Lupanus in lib. i. Commentariorum *De magistratibus & praefecturis Francorum*) ense, Duces ac Pares Franciæ pallio, Cancellarius sigillis regiis, Tribuni seu Praefecti militum baculo, utriusque Ordinis Equites utroque torque, & infulatus Praeses infula: Sic Stola Presbyteri dignoscuntur. Ea propter ut Regi aut Imperatori sceptro & diademate, Conestabili ense, Ducibus ac Paribus Franciæ pallio, Cancellario sigillis regiis, Tribunis militum baculo, utriusque Ordinis Equitibus utroque torque, & Infulato Praefidi infula exui contra voluntatem, injuriosum est: Ita nec Presbyteris, atque ideo Paræcis in Archidiaconorum Visitationibus, auferri Stola, nisi per infamiam & dedecus non potest.

^a L'estole est par les Saints Decrets appellée *Orarium*, parce que le Prestre la doit porter en faisant les prieres de l'Eglise & la predication. Comme l'écarlate est propre au Roys & Magistrats Souverains, la cuculle aux Moines, la toge & robe longue aux Advocats, la chlamyde, manteau court, hocqueton & vestement estroit aux gensdarmes, & l'habit aux citadins & rustiques, ainsi est l'étole aux Prestres,

CAPUT XVIII.

*Stola exuuntur Presbyteri & Diaconi cum ob scelus exauctorantur. In signum admissi criminis detracta olim S. Genebaldo primo Laudunensium Episcopo, Maschario Antiocheno Patriarchæ, & Rothado Sues-
sionensi Episcopo. Quare Paræcis nisi per
summam ignominiam auferri non potest in
Archidiaconorum Visitationibus.*

ENIMVERO quando Diaconus aut Presbyter exauctoratur, seu (ut vulgò dicunt Barbari) *degradatur*, utrique Stolam à Pontifice detrahi fidem facit Pontificale Romanum Clementis VIII. & Urbani VIII. auctoritate recognitum. Diacono quidem his additis: *Stolam candidam quam acceperas immaculatam in conspectu Domini perferendam, quia non sic cognito mysterio, exemplum conversationis tuæ fidelibus præbuidisti, ut plebs dicata Christi nomine posset exinde imitationem acquirere, justè à te amovemus, omne Diaconatus officium tibi prohibentes.* Presbytero autem cum hac verborum formula: *Signum Domini per hanc Stolam turpiter abiecidisti: ideoque ipsam à te amovemus, quem inhabilem reddimus ad omne sacerdotale officium exercendam.* Quamobrem qui ad Ar-

chidiaconorum Visitationes sine Stola praesentes adsunt Parœci, exauctoratis sacerdotibus similes mihi videntur: suoque ordini fœdam infamiae labem aliquo modo inurere; cujus infamiae manifestum esse argumentum Stolaë detractionem tribus antiquitatis sacrae monumentis ostendi potest.

Primū à Frodoardo Remensis Ecclesiae Canonico & Culmiciacensium Parœco in lib. 1. *Historiae Remensis Ecclesiae cap. 14.* sic refertur: *Genebaldus primus Laudunensis Episcopus de antea vita nimium, gradusque sublimitate confidens, ab uxore quam reliquerat, incautè quasi pro instruenda ea se crebrius visitari permisit. Sed, ut divina testantur eloquia, lapides excavant aquae, & alluvione terra consumitur, rupis transfertur de loco suo: Ita quoque huic contigit, ut frequentes mulieris visitationes, blandaque colloquia, durum validumque contra libidinem pectus emollirent Episcopi, & quasi ad rupem de loco sanctitatis ad cœnum transferrent luxuria. Qui suasionem diabolica in libidinis flammam exagitatus erupit, veterique se miscens sodali, filium ex eadem progenit, quem velut in latrocinio procreatum, Latronem nominari præcepit. Et quia culpa pluribus ignota, ne in suspicionem hinc fortè procederet, si à solita se Praesulis visitatione femina submoveret, coepit ut antea domum frequentare Pontificis. . . . Qui velut oblitus quod plan-*

xerat, iteravit crimen quod deflexerat. At ubi exortam de flagitio comperit filiam, nomen eidem mandat imponi *Vulpeculam*, ne pote fraudibus arguta matris generatam. Domino denuò, qui beatum Petrum respexerat, hunc quoque respiciente, compunctus mente Genebaldus S. Remigium petit ire Laudunum. Quo cum debita veneratione suscepto, postquam cubilis iniere secretum, magnum prorumpens in ejulatum, STOLAM deponere nititur reus, sancti se Patroni prosternens pedibus. Quo doli tanti causam diligenter indagante, lacrymis singultuque præpediente, vix admissa transgressor narrat ex ordine &c. Quibus utique verbis ad propositum nostrum colligitur, Et S. Remigium Archiepiscopum Remensem à S. Genebaldo Laudunensi Episcopo, ejus Suffraganeo, & quidem Stolato, cum debita veneratione susceptum fuisse; & S. Genebaldum in signum admissi sceleris coram beato Remigio nixum Stolam deponere, quasi ea se indignum reputaret. Hanc autem Stolam Sacerdotalem seu Pontificalem fuisse ita tradit Antonius Bellottus Laudunensis Ecclesiæ Decanus in *Observationibus ad Ritus Ecclesiæ Laudunensis redi vivos*, pag. 251. col. 1. Vnde datur intelligi Stolam orarii, seu Aurarii nomine dictam fuisse; non solum quòd orarium seu Aurarium Oratoribus seu prædicatoribus Evangelii concessum fuerit: sed quia apparatus ipse sacer ornatus esset Sacer-

dotum, quem idcirco S. Genebaldus Episcopus primus Laudunensis in signum penitentiae deposuit: quem & post exactum in poenitentia septennium, tandem in cœnâ Domini, divino jussu recepit à beato Remigio; una cum plena officij Episcopalis potestate.

Secundum autem exemplum ab Anastasio Bibliothecario in Agathonis vita memoratur his vocibus: *Die 25. mensis Februarij residente Synodo 6. generali, quæ est Constantinopolitana 3. una cum pio principe Constantino Pogonato, simulque & Legatis Sedis Apostolicae, Macarium Antiochenum Patriarcham adesse jusserunt; & data à Principe licentia ut se partes quis in quas vellet divideret: Georgius Patriarcha regie civitatis Constantinopolitanæ cum suis in partes Orthodoxorum stetit: Macarius verò cum suis in parte alia Hæreticorum. Et deducentes ad medium professionem Georgij Patriarcha, quam fecerat, porrecta est principi & relecta est. Et commonitus supra scriptus Macarius quid sentiret vel crederet, respondit se in ea perfidia, quam ante proposuerat, perdurare, & nullatenus Orthodoxæ fidei acquiescere. Eâ horâ sancta Synodus unâ cum Principe, eius ORARIUM AUFERRI IUSSERUNT A COLLO eius; & exiliens Basilius Cretenfis Ecclesiæ, ejus orarium abstulit, & anathematizantes projecerant eum foris Synodum, simulque & thronum ejus. Idem brevius narrat*

hunc in modum Alphonsus Ciaconius Bajacensis, Ordinis Prædicatorum, Penitentiarius Apostolicus, in ejusdem Agathonis vita: *Macarius Patriarcha* (inquit) *quod sui judicii esset de Monotelitarum damnatione rogatus, se cum suis in pristino manere proposito affirmavit, citiusque milles moriturum, quàm de suscepta sententia decederet. Quam vocem ubi Imperator & Catholici audierunt, irâ perciti ORARIUM COLLO DEMI IUSSE- RUNT, eumque ex Concilio pulsum sacro anathemate persecuti sunt.* Ex quo haud difficiliter noscitur, & Macario Antiocheno Pontificij Orarium, ob Monothelitanæ hæreseos crimen per maximam ignominiam fuisse in Synodo 3. Constantinopolitana ablatum; Et Stolatōs Synodis interfuisse Pontifices. Ubi alienum à proposito non erit heic annotare, non Pontifices tantum, sed & Abbates ac Presbyteros aliosque Clericos vestibus Ecclesiasticis indutos adfuisse Synodis.

De Pontificibus & Abbatibus id intelligere est ex cap. 1. Concilij Provincialis Silvane- tensis, an. 1326. sub Guillelmo de Tria Archiepiscopo Remensi, ubi habetur: *In hoc sacro Provinciali Concilio ordinem procedendi cupientes statuere Deo gratum, ut suavis & dulcior reddatur Pastoralis sollicitudinis labor in fructu, ordinamus pro futuris temporibus ut ingressu sacri Provincialis Concilij missa de Spiritu sancto per Nos Archiepisco-*

pum & successores nostros Archiepiscopos Remenses, vel quibus committemus, in Pontificalibus celebrabitur solemniter, Suffraganeis secundum suum ordinem in cappis & baculis Pastoralibus, una cum Abbatibus presentibus secundum sui decentiam status ornatis: qua completa preponetur verbum Dei, & indulgentia concedetur, & statim decantabitur, Veni creator Spiritus. Ita quòd totam spem nostram ad solam referentes summæ providentiam Trinitatis, procedamus confidenter ad tractatum & expeditionem in Concilio agendorum horis & diebus sequentibus opportunis, quibus peractis fiet diffinitio per Archiepiscopum seu ejus commissarium: & statuta, si quæ sunt ibidem facta, pronuntiabuntur Suffraganeis cum mitris & baculis pastoralibus, ac presentibus aliis in Concilio congregatis; & data benedictione recedere poterunt ad hujusmodi Concilium congregati.

De Presbyteris autem aliisque Clericis hoc colligitur ex Aimoini Historiæ Francicæ continuatore, lib. 5. cap. 33. qui sequentia verba ex Annalibus Bertinianis descripsit ad an. 876. ubi de Synodo Pontigonensi: Undecimo Kalendaras Iulij, indictione 11. Episcopis & ceteris quibusque Clericis, vestibus Ecclesiasticis indutis, & domo ac sedilibus palliis protensis, atque in gremio Synodi & prospectu imperialis sedis, lectorio superpositis Sacrosanctis Evangeliiis, venit Dominus Imperator Ka-

solus in vestitu deaurato habitu Francico cum Legatis Apostolica Sedis in Synodum &c.

Tertium denique exemplum ex Historia Rothadi Sueffionensium Episcopi repetitur. Illum *Metropolitanus Hincmarus* (ut ipse loquitur in *libello proclamationis* quem Nicolao Papæ I. in Concilio Romano 7. an. 865. obtulit) *sanctæ Remensis Ecclesiæ Antistes*, quibusdam occasionibus exortis, acri infestatione certans, diu multis ac variis laboribus vexabat, & in Synodo, quasi omnium Dominus, præsidens ac prævalens, sententiam in eum damnationis violenter ac præcipitanter jaculatus erat. Injustè damnatum se cum intelligeret Rothadus, Apostolicam sedem appellavit, statimque Sueffionem reversus est, ad iter necessaria paraturus. Interea loci Hincmarus missis ad eum tribus Episcopis mandat ad Synodum ipsam ut sine mora veniret. Quibus cum sibi non ita licere sæpius respondisset, obsecratis ostiis in eadem cum eis est cella inclusus non longè à Synodo, neque egredi omnino potuit, donec de eo, sicut quibusdam tunc placuit, diffiniretur. Ejus enim Archiepiscopus voluntatis suæ propositum, quantum poterat, implere curavit, factusque est gratis ejus ipse accusator, ipse testis, ipseque iudex; & sicut eum absentem, prout voluit, culpabat, sic & temerè judicare nec timuit nec retractavit. Sic è sua sede dejectus est Rothadus. In ea autem dejectione Pontifi-

calibus indumentis, atque ideo stola exutum fuisse manifestò constat. Antè enim quàm damnationis in eum proferretur sententia, declarat in citato Proclamationis libello, se *ad locum, quo eum deducebant præfati tres Episcopi, transivisse sacerdotalibus vestitum indumentis, sanctum Evangelium & lignum sanctæ Crucis circa sua pectora gerentem.* Non exponit quidem quomodo sacerdotalibus ejusmodi indumentis fuerit exutus, sed tantùm quomodo detrusus in carcerem. *E vestigio (inquit) tanquam in latronem, more satellitum, homines in me manus injecerunt, meque rapaciter ad carceralem duxere custodiam.* Exutum tamen fuisse ex eo facilè colligitur, quòd postquam pristino honori redditus fuit, *Stola Episcopali indumento ac Episcopalibus infulis vestitus* dicatur à Nicolao I. in Concilio Romano 7. & ab Anastasio Bibliothecario in Nicolai I. vita. Ita namque Nicolaus I. in Epistola ad universos Episcopos Gallie, ut Rothadum à se restitutum benignè suscipiant, loquitur: *Itaque Rothadum Episcopum, tandem à nobis, imò à Deo, pristino gradui restitutum, benignè suscipite, quia ille Evangelicus filius rediens non solum suscipi meruit, sed & dignus paternis complexibus invenitur, & annulum fidei recipit, & Stola circumdatur, per quam quid aliud quàm sacerdotii declarantur insignia?* Hæc autem narrat Anastasius: Consensiente Ni-
colao

colao Episcoporum, Presbyterorum & Diaconorum, omniumque conventu decrevit ut dignus esset Rothadus indui Sacerdotalibus indumentis, qui à nemine per tot menses accusabatur, & ad Sedis Apostolicæ judicium proclamabat, ne honore privaretur. Vbi vestitus Episcopali Rothadus indumento, omni tempore se pollicitus est suis infestatoribus responsurum. Et post omnium consensum in Ecclesia beate Constantiæ, decreto beatissimi hujus præsulis jam restitutus Episcopus, missarum solemnitas solemniter celebravit. Sequenti verò die. in gradum pristinum est restitutus & ad propriam sedem cum Apostolicis sanctionibus remissus, quatenus vestitus Episcopalibus infulis, si provocatus fuisset de cetero, suis accusatoribus coram Sedis Apostolicæ Præsule responderet.

Ea verò quantumvis ex sese clara sint, non minimum tamen lucis accipient si notaverimus Episcopos, ut Conciliis Stolatos se sistent, quemadmodum mox dicebamus, ita qui in Conciliis dignitate depellebantur, exautorari, ac proinde Stola exui consueville. Unde in Concilii Duziacensis 1. an. 871. parte 4. cap. 10. idem Hincmarus Remensis Archiepiscopus depulsionis sententiam in Hincmarum Laudunensem Episcopum nepotem suum ita pronunciat: *Hincmarum Ecclesiæ Laudunensis Episcopum Episcopali honore ac dignitate privatum judico, & omni sacer-*

dotali officio spoliatum decerno. Quæ verba exauكتورationem designare testatur Ludovicus Cellotius S. I. Presbyter in Notis ad prædicti Concilii caput 10. num. 47. *Præter abrogationem Episcopalis officii & gradus, quam degradationem appellamus, deprimitur etiam Hincmarus Laudunensis ad laicam communionem, ut neque Missam cantare, neque cum Clericis in choro communicare possit.* Quis autem nescit Stolum in degradatione exui?

Baculus quoque Pastoralis, unum ex Episcopi insignibus, aliquando Episcopis detractus est ob gravem aliquam culpam; quod Photio Constantinopolitano Patriarchæ contigisse refert Concilium Constantinopolitanum 8. act. 7. Cùm enim baculo innixus ad Synodum venisset, hunc illi auferri iussit „ *Macarius Vicarius Romanus dicens, Baculus signum est dignitatis Pastoralis, quod hic habere nullatenus debet qui lupus est, non Pastor.* Verùm heic solùm de Stola agimus.

Ex his porrò exemplis liquet Archidiaconos dum Parœcos vetant Visitationibus suis Stolatatos adesse, aut iis Stolum eripiunt si gestent, non aliter cum ipsis quàm cum sceleratis, infamibus, ac de suo gradu atque ordine depulsis sacerdotibus agere. Id verò citra apertam sacerdotalis ordinis ac Parœcialis dignitatis contemptionem, utrum fiat, aliis relinquendo judicandum.

CAPUT XIX.

Inquiritur causa propter quam Paræcos tantopere despiciunt Archidiaconi, nec invenitur nisi injusta. Paræci dicti olim Presbyteri Cardinales, sunt Minores, seu inferiores Prælati. Archidiaconi Episcoporum ministri appellantur; Paræci verò Episcoporum Adjutores, fratres, Compresbyteri & cooperatores. Vnde Paræcorum Ordo Archidiaconali illustrior. Archidiaconi primis septem Diaconis succedunt; Paræci verò 72. Christi Discipulorum locum occupant. Archidiaconorum auctoritas mobilis & volatica, Paræcorum firma & constans. Quare Paræci non ita sunt ab Archidiaconis contemnendi, ut Stola in ipsorum visitationibus exuantur.

INTEREA quid tandem causæ esse possit Archidiaconis ita Paræcos despiciere, non video. An fortè quia cùm eorum nonnullos aliquando minùs idoneos Christi ministros, ipsiùsque mysteriorum dispensatores, ut ait Apostolus 1. Corinth. 4. cap. ac proinde nullius propemodum honoris dignos inveniant, ceteros omnes eodem cubito, eadèmq. mensura æstimandos arbitrantur? At

præterquam quòd hoc ipsum de quibusdam Archidiaconis pari jure pronunciari posset, nec minùs fortassè vitiositatis (habita numeri ad numerum proportionè comparationeque) in Archidiaconis inveniretur, si visitarentur à Parœcis, quàm in Parœcis inveniunt visitantes Archidiaconi: Si ingloriæ sunt Parœcorum aliquot personæ, ut & Archidiaconorum quorundam, eorum saltem inhonestas esse non debet dignitas, inhonoratus Sacerdotalis ordo. Jàmque singulari Dei præpotentis beneficio ad ea tempora devenimus ubi necesse non est Archidiaconos *in sua Visitatione providere, quòd Sacerdotes ritè proferre noverint saltem verba Canonis & baptismatis, & quòd in hac parte sanum habeant intellectum*, quemadmodum sanxit in capitulo 23. Concilium Oxoniense, sub Stephano Langtonio Cantuariensi Archiepiscopo *pro reformatione Ecclesiæ Anglicanæ* anno 1222. celebratum; vel sollicitos esse frequenter interesse Capitulis per singulos Decanatus, *in quibus diligenter instruant inter alia Sacerdotes, ut bene sciant & sanè intelligant verba Canonis & baptismi, quæ scilicet sunt de substantia sacramenti*, uti loquitur Concilium Londoniense an. 1237. sub Othone Sedis Apostolicæ Legato, Capitulum 20. Tam crassam tamque pudendam ignorantiam Parœci jampridem excussere. Sicut neque nunc opus esse arbitror ea Ar-

chidiaconos interrogare, de quibus ipsos interrogandos à Visitatore memorat Lucas Antonius Resta Visitator Apostolicus & Episcopus Andriensis, in Directorii Visitorum part. 1. cap. 75. Nimirum, *An bene legat? An literas Latinas calleat? An incedat in habitu & tonsura, & scribat?* Quis fit ergo ut ab Archidiaconis Visitantibus tam injuriosè tractentur Parœci?

Nonne quia cùm intelligant Parœcorum dignitatem ordinis esse suo officio longè præstantioris, conantur ilam, quoad possunt, deprimere, ut inde se magis erigant atque extollant? Sed quàm dissimiliter Christiana humilitas, quæ suis partibus contenta, in aliorum jura numquam involat: quæque tantùm abest ut quemquam, ne dum Christi Sacerdotes, debitis honoribus privet, ut potiùs, qui deferuntur, respuat omnino. An verò quibus honorificis nominibus indigentur Parœci, ignorant Archidiaconi? Parœcos aliquando *Presbyteros Cardinales*, id est principales, multis ostendit Johannes Filescus Theologus Parisiensis in libri de *Parœcia sive de Parœciarum & Parœcorum origine, nec non de missa Parœciali*; cap. 3. Quo sensu Vvallerius Aurelianensis Episcopus in Capitulis an. 858. in Synodo promulgatis apud *Bullensem fundum*, cap. 2. Statuit, *Vt per Archidiaconos vita, intellectus, & doctrina Cardinalium Presbytero-*

rum investigetur. Ad quas voces Ludovicus Cellotius S. I. Presbyter ista annotavit ad calcem Concilii Duziacensis primi : Cardinales Presbyteri sunt addicti & incardinati Ecclesiis , in quibus moventur quidem ut omnibus provideant , sed ita tamen ut ab illis non moveantur. Et quia cardo rerum omnium præcipua pars dicitur , præcipui & primarii earum Ecclesiarum Presbyteri sunt quos Parochos sive Curatos appellamus.

Dicuntur præterea Paræci prælationis officio fungi , in cap. *Tua* , Tit. *De Clerico egrotante vel debilitato* ; dicuntur Ecclesiarum Prælati , cap. *cum ab Ecclesiarum* , Tit. *De officio judicis ordinarii* ; dicuntur Prælati minores , in censura facultatis Theologiæ Parisiensis an. 1408. 2. Januar. adversus fratrem Johannem de Gorello , in Sermone Johannis Gersonii *contra Bullam Mendicantium* , & in ejusdem facultatis censura , 24. & 25. Maii an. 1664. contra librum fratris Jacobi Vernantii ; dicuntur denique Prælati inferiores , in prædictæ facultatis censura , 2. Martii an. 1429. adversus fratrem Johannem Sarazinum.

Varia quidem & insignia fuisse olim , ac esse nunc etiam Archidiaconorum munia , non me præterit , quorum pleraque S. Isidorus Hispalensis Episcopus in Epistola ad Ludfredum Episcopum Cordubensem , & Nicolaus Januarius in Carnotensi Ecclesia Du-

nenfis Archidiaconus in libro *de Archidiacono*, seu *de ipsius jure & officio*, commemorant. Sed ea non gessisse Archidiaconos liquet nisi ut *Episcoporum ministros*. Quare Concilium Carthaginense 4. in can. 37. sic decernit: *Diaconus ita se Presbyteri, ut Episcopi ministrum esse cognoscat*. Atque ideo si in omni celebritate Episcopo conjunctiores assistunt (quemadmodum apud S. Bernardum loquuntur in lib. 4. de Considerat. cap. 5. num. 16.) si sedenti propiores assident & priores sequuntur procedentem: hoc totum non dignitatis privilegium, sed sedulitatis debitum est, Diaconi nomen solemni ipsa administratione interpretans. Propiores assistunt, ut habeat paratiores.

Verum alia est Parœcorum ratio. Quas enim functiones obeunt, non ut ministri, sed ut *adjutores Episcoporum*, obeunt. Unde in Epistola Montani Episcopi Toletani ad fratres territorii Palentini legitur ipsos *adjutores suos Dominum* Episcopalis laboris secundo dignitatis gradu esse voluisse. Unde fratres dilectissimi & Compresbyteri Episcoporum vocantur à Theodulpho Aurelianiensi Episcopo in Capitulari ad Parochia suæ Sacerdotes. Unde cum Episcopis solitudinem gregis Domini percepisse, & in sacerdotali ministerio secundi ordinis & dignitatis locum obrinere dicuntur à Riculpho Sueffionum Episcopo in Constitutione an.

889. Unde etiam à Leone 4. & S. Udalrico Augustano Pontifice in *Sermone Synodali in singulis Synodis Parochianis Presbyteris enunciando*, qui sub *Admonitionis Synodalis* nomine, in Pontificali Romano antiquo, novo & novissimo, Tit. *Ordo ad Synodum*, reperitur, *Episcoporum fratres & cooperatores* Episcopalis ordinis appellantur.

Quantum igitur *Episcoporum Adjutores*, eorum *ministri*, quantum Presbyteri Diaconis præstant, tantum Archidiaconis Paræci. Archidiaconi enim septem Priorum Diaconorum locum occupant, quos ab Apostolis electos refert S. Lucas in Actorum Apostolicorum cap. 6. ubi & eos *ministrasse mensis ac constitutos super hoc opus* asseverat. Paræcos autem Septuaginta duorum Christi Discipulorum successores esse, & ab ipsomet Christo institutos, ex pluribus Ecclesiasticis monumentis demonstrari potest.

Ex inodò citata Epistola Montani Episcopi Toletani *ad fratres territorii Palentini*, quæ habetur ad calcem Concilii Toletani 2. *Revolvatur manibus vestris, ô Presbyteri sacratissimus Numeri liber, in quo vestri officii in Septuaginta Seniorum personis auspiciatus est honor; & invenietis quorum negotiorum vobis prærogativa concessa sit. Adjutores suos Dominus nostri laboris, secundo dignitatis gradu esse voluit, non temeratores sacrarum quarundam rerum permisit.*

Ex Beda Venerabili lib. 3. Commentariorum in novum Testamentum, cap. 10. in hæc S. Lucae verba : *Post hæc autem designavit Dominus & alios Septuaginta duos &c. Sicut (inquit) duodecim Apostolos formam Episcoporum exhibere simul & præmonstrare nemo est qui dubitet : sic & hos Septuaginta duos figuram Presbyterorum, id est secundi ordinis Sacerdotum, gessisse sciendum est : tametsi primis Ecclesie temporibus, ut Apostolica scriptura testis est, utrique Presbyteri, utrique vocabantur Episcopi.*

Ex lib. 7. Capitularium Karoli Magni & Ludovici Pij capitul. 329. *Nullum ex Septuaginta ex his aliquid umquam fecisse legimus vel scimus, ad quorum exemplum & formam Presbyteros, vel Chorepiscopos, antequam ipsi Chorepiscopi prohibiti essent, fuisse agnovimus.*

Ex Theodulpho Aurelianensi Episcopo, in capit. 1. Capitularis : *Scitote vestrum gradum nostro gradui secundum & penè conjunctum esse. Sicut enim Episcopi Apostolorum in Ecclesia, ita nimirum Presbyteri ceterorum Discipulorum Domini vicem tenent. Et illi tenent gradum summi Pontificis Aaron, isti verò filiorum ejus. Vnde oportet nos semper memores esse tantæ dignitatis. Ita vulgò ab Episcopis suis monebantur Presbyteri seu Paræci, ut se 72. Christi Discipulorum successores esse recordarentur. Quod ipsum*

etiam ætate nostra observatur in Synodis, in quibus *Admonitio Synodalis*, de qua postmodo, & Evangelium, *Designavit Dominus alios Septuaginta duos* &c. perleguntur.

Ex Hincmaro Remensi Archiepiscopo, capitulo 8. eorum quæ Presbyteris dedit anno Christi 832. Kalend. Novemb. *Homilias 40. Gregorii quisque Presbyter studiosè legat & intelligat. Et ut cognoscat se ad formam Septuaginta duorum Discipulorum in ministerio Ecclesiastico esse promotum, Sermonem prædicti Doctoris de 72. Discipulis à Domino ad prædicandum missis, plenissimè discat, ac memoriæ tradat.* Ceterum ex universo hujusmodi Capitulorum contextu clarum est Presbyteros Hincmaro nominari, quos nunc *Paræcos* dicimus. Quod idem de aliis Scriptoribus affirmandum, quos hætenus produximus, & eorum aliquot quos postea recensēbimus. Antiquis enim *Paræci*, vulgò *Presbyteri* seu *Sacerdotes* appellantur, ut in libro *de Paræcia sive de Paræciarum & Paræcorum origine* cap. 3. probat Johannes Filescus Parisiensis Theologus.

Ex Riculpho Sueffionensium Episcopo in Constitutione an. 889. *Attendite ô Presbyteri, quia nobiscum sollicitudinem gregis Domini percepistis, & in sacerdotali ministerio secundi ordinis & dignitatis locum possidetis. Et sicut Nos, licet immeriti, Apostolorum vices in hac Ecclesia agere*

debemus : ita & vos quoque 72. Discipulorum nobiscum ministerium in hac plebe Dominica exercere oportet. Nam & in veteri Lege Moyses & Aaron locum Summi Pontificis tenuerunt, & filii quoque Aaron officium sacerdotale in secundo gradu sortiti sunt. Ex Sermone Synodali in singulis Synodis, Parochianis Presbyteris enunciando, quem in Tom. 9. Conciliorum novissimæ Editionis Parisiensis legere est : *Fratres Presbyteri & Sacerdotes Domini, cooperatores nostri ordinis estis. Nos quidem quamvis indigni, locum Aaron tenemus, vos locum Eleazari & Ithamaris. Nos vice 12. Apostolorum fungimur, vos ad formam 72. Discipulorum estis. Nos Pastores vestri sumus, vos Pastores animarum vobis commissarum. Nos de vobis rationem reddituri sumus summo Pastori Domino Iesu Christo, vos de plebibus vobis commissis.* Sermone hunc, ex codice MS. Monasterii Neresheimensis in Augustana Diœcesi, scripto an. Christi 1009. hoc est 36. post mortem S. Udalrici Augustani Episcopi, à S. Udalrico fluere autumat Marcus Velferus Augustanæ Reipublicæ Duumvir, & post eum Severinus Binius, à quo primum editus est. Reperitur etiam, nonnullis immutatis, in Pontificali Romano tum Augustini Episcopi Pientini, cum Clementis 8. & Urbani 8. Tit. *Ordo ad Synodum*, & in Appendice librorum 2. Regino-

nis Abbatis Prumiensis *De Ecclesiasticis disciplinis & Religione Catholica* ; à Cl. V. Stephano Balusio evulgatorum, ubi nomine *Admonitionis antiquæ, novæ & novissimæ* indigitatur : habetur denique in Tom. 8. eorundem Conciliorum, sub nomine Leonis 4. quem an. 847. Pontificatum iniisse scribit Onuphrius in Chronico Ecclesiastico Unde si hujus Pontificis revera est, in nihilum abeunt Velferi & Binii, conjecturæ de S. Udalrico.

Ex Fulberto Carnotensi Episcopo in Epist. 2. ad Finardum : *Nosti populo Hebræorum sub Moyse & manna de cælo per annos 40. subministratum : qui Moyses dux populi secundis adjutoribus, Septuaginta Viris videlicet de eodem populo sustentabatur : per quos forma Presbyterorum exprimitur, qui nunc in Ecclesia novitia Pontificale onus in se suscipientes, regendis populis invigilant. Porrò sumens de spiritu Moyse, illis Septuaginta Senioribus dedit, per quos populum sibi commissum per 40. annos judicavit : quia dux noster Dominus Iesus Christus Discipulis quos ad prædicationis officium missurus fuerat in mundum, spiritualium dona charismatum infudit.*

Ex Gratiano 21. Dist. in titulo : *Simpliciter majorum & minorum sacerdotum discretio in novo Testamento, ab ipso Christo sumpsit exordium, qui 12. Apostolos tam-*

quam maiores sacerdotes, & 72. Discipulos quasi minores sacerdotes instituit.

Ex Ebehardo Ratisp. Archid. in Chron. ad an. 1287. ubi ex sententia *Magistrorum & Sapientum Parisiensium* ita loquitur: *De Parochialium Presbyterorum certa autoritate, nulli sacra Scripturæ vel Canonum Sapientes dubitaverunt hætenus; qui in locum Septuaginta duorum Discipulorum, sicut Episcopi in locum Apostolorum, certissimè successerunt.*

Ex Censura Facultatis Theologiæ Parisiensis, lata an. Domini 1408. die 2. Januarii adversus Fr. Johannem de Gorello, in qua Minor iste, ita jubente facultate, id ait: *Domini Curati sunt in Ecclesia MINORES PRÆLATI & Hierarchæ ex primaria institutione Christi, quibus competit ex statu jus prædicandi, jus confessiones audiendi, jus sacramenta Ecclesiastica, secundum exigentiam sui status & Parochianorum, ministrandi, jus sepulturas dandi, jus insuper decimas & alia jura Parochialia recipiendi.*

Ex censura ejusdem facultatis proposita die 2. Martii an. 1429. contra Fr. Johannem Sarazinum Ordinis Prædicatorum: *Dicere inferiorum Prælatorum potestatem jurisdictionis, sive sint Episcopi, sive Curati, esse immediatè à Deo, Evangelicæ & Apostolicæ consonat veritati.*

Ex Johanne Gersonio Parisiensis Aca-

demiae Cancellario, in Sermone contra Bullam mendicantium: *Hic ordo est in Sancta Ecclesia, ut sit unus Papa Iesu Christi Vicarius, sint Cardinales, Archiepiscopi, Episcopi Apostolorum successores, sicut Curati successores 72. Discipulorum* Et postea exponens revocationem fratris Johannis de Gorello, de quo antea: *Domini Curati in Ecclesia minores Prælati sunt Hierarchici, hoc est principales aut dominantes, per primam institutionem Iesu Christi. Hoc fundatur in Evangelio Luc. 10. cum glossis & in Iure Canonico 21. dist. & dist. 68. & 13. quæst. 1. Evangelium est Bulla Curatorum. Et in Tractatu De statibus Ecclesiasticis, De Curatorum statu, considerat. 1. Status Curatorum succedit statui 72. Discipulorum Christi, quoad legem novam, & figuratus est in antiqua Legge per Levitas. Ac proinde status Curatorum est de institutione Christi & Apostolorum suorum à principio foundationis Ecclesiæ. Quæ institutio per declarationes Summorum Pontificum & Synodorum tam generalium, quàm specialium magis ac magis innotuit. Haud dissimilia tradit in Tractatu De Consiliis Evangelicis & statu perfectionis, parte 3. Status Curatorum in ordine proximus est statui Episcoporum. Patet quia eadem opera Hierarchica eis incumbunt quæ & Episcopis, etsi non in tam excellenti gradu. Debent enim subditos purgare arguendo*

& intrepando; illuminare docendo & prædicando; perficere sacramenta ministrando. Teneantur & in casu, sicut Episcopi, animas pro ovibus ponere. Vnde & in missione 72. Discipulorum, quibus Curati succedunt, secundum Theologos & Iuristas, quasi eadem opera mandavit eis Christus, quæ Apostolis, Luc. 10. Hæc de Paræcorū institutione Johannes Gersonius, qui (ut in Concilio Constantiensi, referente Johanne Cochläo lib. 2. historiæ Hussitarum, loquitur Franciscus Zarabella Cardinalis Florentinus) usque adeo superexcellens Doctor est, qualis in tota Christianitate vix reperiri queat; quique Johanne Juvenali Ursino teste in historia Caroli VI. ad an. 1413. Erat insignis Doctor in Theologia & vir magnæ estimationis.

Ex Henrico Kalteisen Dominicano, in Academia Colonicensi Theologiæ professore, & hæreticæ pravitatis Inquisitore, oratione habita in Concilio Basileensi an. 1433. refutando 3. articulum Bohemorum de libera prædicatione verbi Dei, quem proposuit per biduum Vdalricus Presbyter Orphanorum. Sicut soli Pontifices (inquit) vel Episcopi sunt ordinarii successores Apostolorum, quanquam sunt multi Prelati in Ecclesia Dei: ita soli Presbyteri Curati succedunt 72. Discipulis Domini, quamquam sint multi alii Presbyteri & Diaconi. Istud patet originaliter ex » Glossa Lucæ 10. ubi dicitur sic: Sicut in A-

„ postolis præcessit forma Episcoporum : ita
 „ in 72. Discipulis figura relucet minorum
 „ Presbyterorum *Hoc secundariò claret, dist.*
 „ 21. In novo, *ubi sic dicitur* : Videntes Apo-
 „ stoli messem esse multam & operarios pau-
 „ cos, rogaverunt Dominum messis ut mittat
 „ operarios in messem. *Vnde ab eis electi sunt*
 72. Discipuli, quorum typum gerunt Presby-
 teri, atque in eorum loca sunt constituti in Ec-
 clesia. De quibus Sacerdotibus hoc intelliga-
 tur, quod ibidem exprimitur in Capitulo præ-
 cedenti Decreti, ubi dicitur sic : Simpliciter
 „ verò majorum & minorum Sacerdotum
 „ discretio in Novo Testamento ab ipso Chri-
 „ sto sumpsit exordium, qui 12. Apostolos
 „ tanquam majores Sacerdotes, & 72. Dis-
 „ cipulos quasi minores Sacerdotes instituit.
Ita quòd veri Pastores sunt tantùm Episcopi,
sed plebani sunt Pastores substituti ac coope-
ratores instituti. Idem dicit venerabilis Doc-
tor Fr. Augustinus de Ancona in lib. de Ec-
clesiastica potestate, cap. 104 art. 1. Quòd soli
Curati, qui vocantur secundi ordinis Presby-
teri succedunt 72. Discipulis Domini : non
quò sit per omnia similitudo, sed inter multas
differentias quatuor reperio eorum convenien-
tias. Prima est in potestate dominii ; accepe-
runt enim Discipuli à Christo potestatis domi-
nium, quando dictum est eis Luca 10. Ecce dedi
 „ vobis potestatem calcandi super serpentes &
 „ scorpiones & super omnem virtutem ini-
 mici,

„mici, & nihil vobis nocebit. *Ac si diceret: Dedi vobis potestatem ejiciendi omne genus immundorum spirituum ab obsessis corporibus, & hoc ne putaretur esse dictum de bestiis, ut exponit beatus Chrysostomus. Illud autem representant Presbyteri Curati in Sacramentorum administratione, ubi & per quæ Demones seu serpentes, id est peccata expelluntur à pœnitentibus. Secunda, in administrationis officio, quod 72. Discipuli acceperunt quando dictum est eis: In quamcumque domum intraveritis, primum dicite: Pax huic domui. Quia enim bonorum omnium pax mater est, sine qua cetera inania sunt, ideo Christus misit Discipulos pacem primò offerre, tamquam bonorum omnium initium, quorum ministros eos faciebat, ut dicit beatus Chrysostomus. Hoc autem representant Curati Presbyteri in Evangelii sancti prædicatione, in qua primò numeranda est pax, juxta illud ad Rom. 10.*

„Quàm speciosi pedes Evangelizantium pacem, Evangelizantium bona. Tertia, in caritatis vinculo quod 72. Discipuli receperunt, quando bini missi sunt in omnem civitatem & locum, in signum quòd qui Caritatem Dei & proximi non habent, officium prædicationis nullatenus assumere debent, ut beatus Gregorius exponit. Illud totum representant Presbyteri in plebis curæ receptione, pro qua ipsorum animam & vitam propriam tenentur exponere. Ultima, in honoris præconio, quod 72,

Discipuli receperunt, dum reversi cum gaudio dixerunt Luc. 10. Domine etiam Dæmonia subijciuntur nobis in nomine tuo. Vbi dicit Glossa: Gaudebant enim quod quasi sublimes effecti, terribiles dæmonibus & hominibus erant. Hoc autem representant Presbyteri in subditorum jurisdictione, à quibus, si bene præsumt eis, digni duplici honore debent haberi, ut dicit Apostolus 1. ad Timoth. 5. Representant ergo Discipulos Christi Domini sacerdotes hoc modo, quamvis etiam sit dissimilitudo: quia isti non possunt facere miracula, sicut illi; nec habent determinatas Parochias, sicut isti: sed prædicabant in omni loco quo erat Christus venturus. Luc. 10.

Ex Ægidio Carlierio Parisiensi Theologo & Cameracensis Ecclesiæ Decano, qui anno 1448. Vicariorum Tornacensis Episcopi rogatu, cujusdam Franciscani concionis articulos quinque confutans, postquam articulum 3. ita retulit: Quod Cordigeri & omnes Mendicantes melius possent audire confessiones hominum, quàm Curati; Nam potestatem quam Curati habent, tantum habent ab Episcopo, & ipsi habent potestatem à Papa: hæc habet: Tertius articulus est erroneus, malè sapiens in fide, puta contra divinam Scripturam Luc. 10. contra ordinem Hierarchicū Ecclesiæ. Quia sicut Apostolis succedunt Episcopi, sic 72. Discipulis Sacerdotes Curati. Vnde sicut status Episcoporum à Christo est institutus in Apo-

stolis, sic & Curatorum in 72. Discipulis.

Ex Gabriele Biel Tubingensi Gymnasiarcha in Canonem Missæ, Lect. 3. lit. G. *horum Apostolorum & 72. Discipulorum typum & figuram gerunt modò in Ecclesia Episcopi & Curati; Apostolorum, Episcopi: 72. Discipulorum, Curati ut in Canone In novo, 21. Dist.*

Ex Johanne Majore Parisiensi Theologo, quæst. 3. in Distinctionem 24. lib. 4. Sententiarum: *Reliquos Apostolos Episcopos factos à Christo diximus post Resurrectionem, & per consequens tam Episcopi quàm Curati sunt de jure divino, quemadmodum Romanus Pontifex; nec aliquis purus homo potest illud jus & illas potestates tollere ab Ecclesia, plusquam summum Pontificatum; licet Petrus Paludanus & de Turrecremata teneant oppositum. Sed hoc quod ipsi tenent censuit in fide hæresim Facultas nostra, & hoc idem aliis rationibus munivimus.*

Denique ex Censura Facultatis Theologiæ Parisiensis, diebus 24. & 25. Maii an. 1664. evulgata in librum Jacobi Vernantii Metis editum an. 1658. Recensitis enim ex eo libro propositionibus sex de iis ita pronunciat: *hæ sex propositiones, quatenus asserunt, vel inferunt, Potestatem jurisdictionis Curatorum non esse immediatè à Christo, quantum ad institutionem primariam, falsæ sunt, & decretis sacre Facultatis contrariæ; salva semper immediata Episcoporum in*

PRÆLATOS MINORES seu Curatos & plebem
subditam auctoritate.

Itaque cum Parœcialium à Christo Domino institutionis suæ auctorem non agnoscant, necessario conficitur eorum auctoritatem fixam esse, statam & permanentem, nec posse, quamvis Papali & Episcopali subjectam coram Papa aut Episcopis, ac multo minus coram Archidiaconis extinguere, ut Johannes Gersonius & Johannes Major in citatis mox locis contestantur. Sequitur (inquit Gersonius in Sermone contra Bullam Mendicantium) *quod de ordinatione essentiali & stabili sanctæ Ecclesiæ equè bene est status Curatorum, sicut ille Prælatorum, Cardinalium, Archiepiscoporum, imò sicut status ipsius Papæ, quamvis non sit adeo perfectus. Sequitur Papam hunc statum destruere aut annihilare non posse, cum status ille non ex sua proveniat positiva ordinatione, sed sine medio ex Dei auctoritate ad Curatos spectat ex statu eorum jure aut facultate concionari, in Clementinis, cap. Dudum, paragr. Verùm ne Parœciales Ecclesiæ sequitur Papam aut alium quemvis jus hoc Curatis auferre aut impedire non debere. Et ideo nullus in Ecclesia eorum concionari debet absque eorum facultate, quemadmodum dixit Decretalis Super Cathedram ad Curatos pertinet jus audiendi confessiones, aut providendi ut audiantur, & committendi, si Presbyter non*

est, aut si minus sufficiens. Sequitur Papam aut alterum non debere auferre istam potestatem aut jus ipsis Curatis absque eorum placito & voluntate, saltem expediens non est. Sequitur nullum Privilegiatum confessionem audire debere in loco Parochialis Ecclesie absque consensu & facultate Curati, sicut etiam dicit Decretalis. Sequitur Curatos obligari ad audiendas confessiones suorum Parochianorum, aut procurare ut audiantur. Et hanc obligationem non habent Mendici & Privilegiati Ius prædicandi & confessiones audiendi essentialiter & principaliter spectat ad Prelatos & Curatos. Sequitur expediens non esse ut jus hoc illis auferatur aut turbetur directe, sive indirecte, sicut Papa aut alius nollet sibi turbationem fieri in illo quod ad eum spectat. Videte hoc de omnibus Mendicantibus qui auferuntur Prelatis secularibus per exemptiones, & quomodo nunquam confitentur alicui nisi sit sui ordinis. Et tamen cupiunt audire omnium confessiones. Apparet quod ipsi judicant & existimant non esse bonum neque expediens, ut alii suas audiant confessiones, nec volunt alios facultatem hanc habere. Volunt erga jus unum pro seipsis habere, & aliud pro vicino eorum Et si dicat aliquis Papam eos mittere, videndum est an sit necessitas. Non enim auctus est Curator aut Coadjutor Prelato, aut alteri, ipso invito sine defectu ejus aut impotentia; alio-

quin gravatur; quod non vult, aut velle non debet facere Papafratribus suis Prælati. Eadem sentit in *Regulis Moralibus*, cap. de *Pœnitentia*, ubi ait: *Episcopus non minùs habet auctoritatem constituendi Coadjutores & Confessores in sua diœcesi, quàm Curatus in sua Parochia. Caveat tamen Episcopus perturbare Ecclesiasticam Hierarchiam, tollendo directè vel indirectè potestatem Curatorum absque culpa eorum, vel causa manifesta. Quo conficitur Parœcorum dignitatem longè antecellere Archidiaconali, quam in insignioribus Christiani orbis partibus omnino extinctam constat. Factum id in Ecclesia Romana Gregorii VII. ætate memorat Onuphrius Panuinius in interpretatione multarũ vocum Ecclesiasticarum, quæ obscuræ vel barbaræ videntur. Camerarius (inquit) à Camera vox est recens inventa. Archidiaconi enim S. Romanæ Ecclesiæ, Officio Gregorii VII. Papæ tempore extincto, in ejus locum successit Camerarius, qui quod pecuniarum Ecclesiasticarum, quæ in Cameris conservabantur, Curam gereret, ita appellatus est Codinus quoque Curopa-lata in libri de Officialibus Palatii Constantinopolitani, & Officiis magnæ Ecclesiæ, cap. 17. deletum suo ævo in Ecclesia Constantinopolitana Archidiaconi munus testatur his vocabulis: Καὶ εἰς μὲν τὸ παλαιὸν εἶχε καὶ ἡ Ἐκκλησία Ἀρχιδιάκονον, νυνὲ δ' ὀδυσμῶς. Ἀλλ' ἔχει τῶτον ὁ Κληρὸς τῆς Βασιλείας: Olim quidem*

*Ecclesia habebat suum Archidiaconum, nunc verò minimè, sed eum habet Imperatoris Clerus. Quod argumento est Ecclesiæ Dei non ita necessarios esse Archidiaconos, ut iis care-
re non posset citra grave Hierarchici ordinis incommodum; cùm & revera ipsos, utpote inutiles ministros, penitus extirpandos sua-
deat Petrus Alliacensis Cardinalis & Episco-
pus Cameracensis in libello de reformatione
Ecclesiæ, quem Patribus in Constantiensi
Concilio congregatis an. 1415. ipsis Kalendis
Novembribus obtulit, consideratione 5. quæ
est, de reformatione ceterorum Ecclesiastico-
rum, in qua scribit: Item quia Archidiaconi ab
Ecclesia instituti sunt ut serviant Episcopis,
ut habetur originaliter Actuum 6. & specia-
liùs declarantur eorū Officia 93. distinctione,
quasi per totum, ideo providendum erit ut de-
bita officia exerceant: vel, cùm sint Ecclesiæ
onerosi, penitus extirpentur, sicut supra de
chorepiscopis dictum est. Unde constantem,
firmam & stabilem non esse constat Archidi-
conorum auctoritatem, sed temporariam, mo-
bilem ac volaticam duntaxat, utpote quæ tol-
li omnino valeat, & qua uti extra visitationum
suarum cursum non licet.*

Quare ergo in lubrico illo visitationum sua-
rum cursu Paræcos, multis titulis se majores
illustrioresque, sic infra se ducunt, ut Stola
exuant injuriosè, quæ ornamentum est ipso-
rum muneri maximè conveniens; & sine qua

nullum, aut ferè nullum Parœciale officium
 in Ecclesia obire possunt, si suam Canonibus
 sacris & Ecclesiasticis institutis salvam esse ve-
 lint reverentiam? Siccine divinum Christi
 Sacerdotium in Sacerdotibus honorant, quos
 vel ab Episcopis honorandos ita docet S. Hie-
 ronymus in Epist. ad Nepotianum, *de vita
 Clericorum & Sacerdotum: Illud dico quòd
 Episcopi sacerdotes se esse noverint, non Do-
 minos: honorent Clericos, quasi Clericos,
 ut & ipsis à Clericis, quasi Episcopis, honor
 deferatur. Scitum illud est Oratoris Domitii:*
 „Cur ego te, *inquit*, habeam ut principem,
 „cùm tu me non habeas ut Senatorem? *Quod
 Aaron & filios ejus, hoc Episcopum & Pres-
 byteros esse noverimus: Vnus Dominus, unum
 templum, unum sit etiam ministerium. Re-
 cordemur semper quid Apostolus Petrus præci-
 piat Sacerdotibus*^a: Pascite eum, qui in vo-
 bis est, gregem Domini, providentes non
 coactè, sed spontaneè secundum Deum: ne-
 que turpis lucri gratia, sed voluntariè; neque
 „ut dominantes in Clerum, sed forma facti
 „gregis ex animo: ut cùm apparuerit Prin-
 „ceps Pastorum, percipiatis immarcessibilem
 „gloriæ coronam. Hæc verba si concoquere
 possint, devorent Archidiaconi honoris &
 auctoritatis plus æquo sibi arrogantes; nec
 mirentur se aliquando à Parœcis in honore
 magno non esse, quos & ipsi magno non ha-
 bent in pretio.

^a 1. Petr. 5.

CAPUT XX.

Quamvis Stola jurisdictionis signum diceretur, non ideo tamen esset à Parœcis in Archidiaconorum visitationibus deponenda. Nam neque deponitur à Presbyteris sacramenta aut sacramentalia exhibentibus, coram Romano Pontifice, Cardinalibus, Patriarchis, Primatibus, Metropolis ac Episcopis; neque à Diaconis dum iisdem Pontificibus ministrant in solempni sacro. Stolati sacerdotes, si sacra non faciant, Eucharistiam à quibuscumque Presbyteris, etiam Ecclesiarum Præfatis, accipere debent semper, maximè verò in communione generali feriæ quintæ in Cœna Domini, & in morbis quibus laborant. Non ergo dolendum Archidiaconis si Parœci eorum visitationibus Stolati intersint.

JA M verò ut fatear Stolum, dum à Parœcis in Archidiaconorum visitationibus fertur, certissimum esse jurisdictionis signum, ac Parœcos omni ex parte Archidiaconis subjici: Num idcirco Archidiaconis ita præcipientibus, eâ spoliandi sunt, quòd ipsis sint superiores Archidiaconi? Atqui Parœcos & Presbyteros, ac etiam Diaconos, in superiorum sibi Pontificum seu Sacerdotum oculis Stolatos esse posse ac debere, multis argumentis ex usu

Ecclesiastico de Stola repetitis, promptum est demonstrare.

I^o. Enim quia Romano Pontifice, Cardinalibus, Patriarchis, Primatibus, Metropolitans & Episcopis inferiores sunt Paræci: an idcirco eorum in cōspectu neque poterunt sacram facere, neque baptizare, neque Eucharistiam fidei populo distribuere, neque sacram habere concionem, neque sponsalia aut matrimonium celebrare, neque Christianorum corpora humare, neque cineribus, aut ramis, aut aquæ, aut pani, aut mulieri post partum, aut alteri cuiquam rei benedicere, neque postremo quidlibet aliud agere ad quod necessario requiritur Stola? At contrariam in partem quotidie fieri videmus in Ecclesia.

II°. Si res ita se haberet, Presbyteris abii-cienda esset Stola quoties Eucharistiæ sacramentum Ecclesiæ Pontificibus, aliisque quibuslibet sibi præpositis, necesse haberent conferre; quod tamen ab iis sine Stola conferendum non esse omnium Ecclesiæ Rituales libri omnes contestantur.

III°. Nemini Christianorum latet siue Paræcos, siue Presbyteros, siue Diaconos, qui seu Romano Pontifici, seu Cardinalibus, seu Patriarchis, seu Primatibus, seu Metropolitans, seu Episcopis, seu demum aliis quibuscumque Ecclesiæ quarumcumque Præfatis, in solemnibus sacris ministrant, Stolatos esse ac Stolatis ministrare. Nam exempli causâ

Pontifice sacrum chrisma die Coenae Dominicae conficienti, adesse debent Presbyteri duodecim & septem Diaconi, congruentes ordinibus suis vestes, atque ideo Stolas induti, ex Romani Pontificalis praescripto; Et Avarici Biturigum sexdecim Urbis Paroeci una cum novem Archidiaconis, Archiepiscopo Patriarchae Bituricensi solemnem hanc caeremoniam frequentanti assistunt. Paroecis autem, Presbyteris seu Diaconis coram Stolatis ejusmodi Praesulibus & Archidiaconis Stolam gestare si liceat, cur eandem Paroecis coram Stolatis & visitantibus Archidiaconis gestare nequaquam licebit? Diaconos suo tunc officio fungi, sicut & Paroecos ac Presbyteros dum Ecclesiae sacramenta tractant ac sacramentalia, fortasse dicent Archidiaconi. Sed numquid etiam in Archidiaconorum visitationibus Paroeci suo funguntur officio? Numquid Archidiaconorum visitationibus ex debito subiiciuntur? Numquid ubi supplicum libellorum Magister aliquis vel rei judicariae Praefectus in fori Praesidialis tribunali sedet, illius fori iudices jurisdictione sua carent, aut jurisdictionis suae insignia abiiciunt? Numquid ubi provinciae praeses aut Administrator aliquis urbem suae provinciae lustrat, illius urbis Rector ac Gubernator enssem discingit vel deponit? Variis Ecclesiasticae historiae monumentis constat Apostolicae Sedis Legatos, aut etiam iudices quosdam a Romanis Pontificibus delegatos, quatuor-

tumvis Diaconos vel Subdiaconos tantum
suis ipsorum facultatibus, Archiepiscopis &
Episcopis fuisse præpositos; at Archiepisco-
pos & Episcopos quoque constat in eorum
oculis Pontificalia indumenta, dignitatique
sue insignia non exuisse. Quid igitur causæ est
cur Stola, *per quam Sacerdotij declarantur
insignia*, ut in Concilio Romano 7. an. 865.
loquitur Nicolaus I. Epist. *ad universos Gal-
lie Episcopos*, non induant Paræci in Archi-
diaconorum visitantium conspectu?

IV°. Sacerdotes, cujuscunque ordinis &
dignitatis fuerint, sacra si non faciant, & Eu-
charistiam velint percipere, Stola insignitos
esse oportet. Illud enim & communis Eccle-
siæ usus postulat, & cap. *Ecclesiastica*, Dist.
23. propositâ excommunicationis pœnâ sic sta-
tuit: *Ecclesiastica & antiqua institutione
præfixum novimus, ut omnis sacerdos cum
ordinatur, orario utroque humero ambiatur:
scilicet ut qui imperturbatus præcipitur con-
sistere inter prospera & adversa, virtutum
semper ornamento, utroque circumseptus ap-
pareat humero. Qua ergo ratione tempore sa-
crificii non assumit, quod se in sacramento
accepisse non dubitat? Proinde modis omni-
bus convenit ut quod quisque percepit in con-
secratione honoris, hoc retineat & in oblatio-
ne, vel perceptione sue salutis; scilicet ut
cum Sacerdos ad solennia missarum accedit,
aut per se Deo sacrificium oblaturus, aut sa-*

cramentum corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi sumpturus, non aliter accedat, quàm orario utroque humero circumseptus, sicut & tempore ordinationis suæ dignoscitur consecratus; ita ut de uno eodemque orario cervicem pariter & utrumque humerum premens, signum in suo pectore præparet crucis. Si quis autem aliter egerit, excommunicationi debitæ subjaceat.

Eadem sentiunt Angelus de Clavasio, Silvester Prieras, & Johannes de Tabia, in Summis, V. Sacerdos, his vocibus: *Vtrum Sacerdos volens recipere Eucharistiæ sacramentum, putà quia infirmus, vel aliàs impeditus à celebratione, debeat habere orarium sive Stolam?* Respondeo quòd sic, circa collum & super utrumque humerum, quòd signum Crucis præparet in suo pectore: sic etiam quando vult celebrare, 23. Dist. Ecclesiastica.

Gabriel Biel Lect. II. in Canonem Missæ, lit. B. Congruit ut unusquisque, quod percepit in consecratione honoris, hoc retineat etiam in oblatione, seu perceptione suæ salutis, ut habetur 23. Dist. Ecclesiastica: *Vbi suadetur quòd Sacerdos etiam solùm per se offerens, aut sacramentum percipiens, ut in infirmitate secundum Glossam, non aliter quàm orario, idest Stola, utroque humero circumseptus accedat, sicut tempore ordinationis suæ dignoscitur consecratus.*

Johannes Jacobs Brugenſis Eccleſiæ Canonicus in *Compendio Cæremoniæ in celebratione divinatorum officiorum obſervandarum*, cap. 5. num. 3. Sacerdotes non indui paramentiſ, volentes accipere communionem de manu celebrantiſ, debent habere Stola à collo pendentem, ſupra habitum quo in choro utuntur.

Martinus Bonacina Theologiæ & utriuſque Juris Doctor, Tom. 1. Diſput. 4. quæſt. 6. punct. 2. num. 1. & 2. *Verum circa Sacerdotes advertendum eſt eos, quoties communicant, teneri ex præcepto Concilii Bracarenſis induere Stola in modum cruciſ ad pectus, ſub pœna excommunicationiſ*, cap. Eccleſiaſtica, Diſt. 23.

Bartholomæus Gavantus *Commentariis in Rubricas Miſſaliſ Romani*, part. 2. Tit 10. num. 9. Sacerdotes cum Stola de collo pendente communicent, ex Concilio Bracarenſi 3. can. 3. Et in *Manuali Episcoporum*, V. *Eucharistiæ*, num. 34. Sacerdotibus communicatio detur addita Stola in modum cruciſ.

Michael Baldricus in *Manuali Sacrarum Cæremoniæ*, part. 3. cap. 11. art. 10. De *communione generali vel particulari in Miſſa ſolemni*, num. 7. Si qui Prælati inferiores Episcopo, ſacerdotali tamen charactere inſigniti, ſint communicandi, aut alii etiam Sacerdotes, accedunt poſt miniſtros ſacros cum habitu choralis & Stola de collo pendente.

Cæremoniale seu Rituale Fulientinum an. 1637. Parisiis editum, lib. 2. cap. 24. parag. 1. *De communione quæ fit extra missam, num. 5. Sacerdotes cum Stola à collo pendente communicent.* Et parag. 3. *De communione intra missam solemnem facienda, num. 8. Quòd si Prælati aliqui, Episcopo inferiores, vel alij sacerdotes sint communicandi, post ministros sacros accedant cum Stola à collo pendente.*

Cæremoniale Ecclesiasticum ad usum Fratrum Minorum, part. 2. cap. 27. *De communione generali, parag. 12. Si qui sacerdotes communicent, Stola utentur de collo pendente, coloris, quantum fieri poterit, temporis convenientis.*

Eundem ritum observare est in plerisque Ritualibus libris, ut Romano, Pauli 5. Carnotensi, Leonorij Stampensis Carnotensis Episcopi, Macloviensi Guillelmi Gubernatoris Macloviensis Episcopi, & aliis in Ordine ministrandi sacram communionem, ubi habent: *Sacerdotes cum Stola communi-*

Neque profectò alia mens fuit Gallicanæ Ecclesiæ Præsulibus, cùm in actis Conventus sui ann. 1614. & 1615. pag. 38. constitutum ab iis est, ut *Prælati sacro interessent & communionem laicam instituerent cum vestibus violaceis, rochetis, camalibus & Stolis; alii minime Prælati cum superpelliceis, aut roche-*

tis & mantellis, pro sua quisque dignitate; Presbyteri verò cum Stolis.^a

Atque hæc universim dicta sint de Stola à sacerdotibus communionem sacram percipientibus gestanda. Nunc ad peculiare duas occasiones descendo in quibus idem ab ipsis præstandum Missales & Rituales libri decreverunt: nimirum in communionem generali quæ fit in die Cœnæ Domini, & in communionem Pontificum seu sacerdotum infirmorum.

Et quidem in die Cœnæ Domini à Presbyteris omnibus Stolatis de sacrum celebrantis manu accipiendam esse Eucharistiam sic tradit Cæremoniale Episcoporum in lib. 2. cap. 23. *Antequam se purificet Episcopus communicat primum Diaconum & Subdiaconum, deinde omnes Canonicos paratos, & alios sacerdotes de Ecclesia, qui Stolam à collo pendentem super cottam habere debent.*

Sic Bartholomæus Gavantus *Commentariis in Rubricas Missalis Romani*, part. 4. Tit. 8. *De Feria 5. in Cœna Domini*, num. 7. *Sacra Rituum Congregatio 27. Septembris 1608 Communionem Cleri jubet in hac missa, in memoriam quòd Christus communicavit Apostolos; Et hoc est servandum. Communicent autem Presbyteri cum Stola de collo pen-*

^a Que Messieurs les Prelats assisteroient à la messe & feroient la communion laïque avec habits violets, rochet & camail & estoiles; les autres non Prelats avec surplis, ou rochets & mantelets, suivant leurs qualitez; & les Prestres avec estoiles.

dente, ex Concilio Bracarenfi 3. can. 3.

Sic Michael Baldricus in Manuali sacrarum Cæremoniæ, part. 4. cap. 9. art. 2. num. 9. *Cùm Sacerdotes omnes, sive Dignitates, sive Canonici non debeant celebrare, sed communionem accipere de manu celebrantis, juxta morem universalis Ecclesiæ, in memoriam quod Christus Dominus hac die manu propria Apostolos communicavit, ex sacra Congregatione Rituum 27. Septemb. 1608. Ideo cantato Agnus Dei accedunt ad altare & alii de choro, incipiendo à dignioribus, ibique manent expectantes communionem: & Stolas capiunt sacerdotes albas à collo pendentes si cotta tantùm utantur: vel transversas ante pectus, si albis sint parati; Et num. 10. Tum celebrans communicat primò Diaconum & Subdiaconum paratos, deinde Sacerdotes cum Stola, & alios secundum ordinem Dignitatis.*

Sic Cæremoniale Monasticum jussu & auctoritate Capituli generalis Congregationis S. Mauri, Ordinis S. Benedicti editum, lib. 4. cap. 8. parag. 2. num. 9. *Facta confessione accedet Diaconus & Subdiaconus ante omnes alios communicaturi; quos sequentur Cantores pluvialibus parati, desuper etiam Stola pendente, si sint sacerdotes; tum Acolythi albis induti; deinde succedent sacerdotes qui Stolas collo imponent, quando ad altare pervenerint, ac eas hinc inde pendentes*

gerent, non verò transversas ante pectus, quia non sunt in albis.

Sic Cæremoniale Romanum ad usum Canoniorum Regularium Ordinis S. Augustini, Congregationis Gallicanæ, jussu & auctoritate Capituli generalis evulgatum, 4. part. cap. 9. parag. 1. num. 13. Deinde celebrans communicat primò Diaconum & Subdiaconum, postea omnes sacerdotes de Ecclesia, qui Stolam à collo pendentem habere debent.

Sic Cæremoniale Fulientinum lib. 4. cap. 12. parag. 1. num. 7. Posthac fit generalis communio Ad eam omnes accedunt, primò Diaconus & Subdiaconus soli, etiamsi adsint alii Congregationis Prelati, deinde sacerdotes cum Stola hinc inde à collo pendente, & non in modum Crucis posita.

Sic Cæremoniale Ecclesiasticum ad usum FF. Minorum, part. 3. cap. 7. parag. 2. num. 6. Facta confessione accedunt Diaconus & Subdiaconus ante omnes alios communicaturi, quos sequuntur Cantores pluvialibus parati, desuper etiam Stola pendente, si sint sacerdotes; tum Acolythi albis induti; deinde succedunt sacerdotes, qui Stolas collo imponunt.

Sic Compendium variarum Rubricarum ex Decretis, Conciliis, gravibusque auctoribus depromptum, & Sacerdotibus Seminarii S. Nicolai Carduelini Parisiensis dicatum:

Clerici omnes feria 5. in Cœna Domini, Eucharistiam accipere debent, Presbyteri Stolis induti.^a

Sic denique Claudius à Cruce in *Perfecto Clerico*, 3. part. cap. 1. Tit. *De missis & multis aliis ritibus*, num. 10. *Clerici omnes Eucharistiam recipere debent feria 5. in Cœna Domini, Presbyteri superpelliceo & Stola alba vestiti.*^b

Postremò Episcopos ac sacerdotes ubi divina Eucharistia in ægritudine donantur, Stolatatos esse debere vulgò receptum videmus.

De Episcopis liquet illud ex Cæremonialis Episcoporum lib. 2. cap. 38. his vocabulis : *Episcopus ægotans cum extremum diem suum appropinquare cognoverit, primò peccata sua Confessario diligentissimè confiteatur; deinde tempore congruo sacrum perat viaticum, & antequàm communice, indutus rocheto & Stola, præsentè sanctissimo Christi corpore profiteatur Catholicam fidem &c.*

De sacerdotibus verò idem testatur Rituale Romanum Pauli 5. Tit. *Ritus conferendi sacerdotibus infirmis sacram Eucharistiam* : ubi habet : *Sacerdos sumpturus sacram Eucharistie sacramentum, paretur superpelliceo & Stola à collo pendente.*

Rituale Sagienfè Jacobi Camusii Pontcar-

^a Tous les Ecclesiastiques communient le Jeudy Saint, les Prestres avec l'estole.

^b Tous les Ecclesiastiques doivent communier le Jeudy Saint les Prestres en surplis avec l'estole blanche.

ræi Episcopi Sagienfis an. 1634. Tit. *Ritus conferendi sacerdotibus infirmis sacram Eucharistiam*, in quo legas : *Sacerdos sumpturus sacrum Eucharistia sacramentum paretur superpelliceo & Stola à collo pendente.* Et Tit. *Ritus conferendi Eucharistiam Diacono & Subdiacono infirmis*, idem de Diaconis ita testatur : *Diaconus communicaturus induatur superpelliceo, pareturque ei Stola ad humero sinistro ad latus dextrum.*

Andreas Piscara Castaldus Neapolitanus Congregationis Clericorum Regularium Presbyter in *Praxi Cæremoniæ*, lib. 2. sect. 14. cap. 8. *de communione infirmorum*, num. 7. *Si infirmus sit Clericus, ubi commodè fieri potest, superpelliceo induatur, & si fuerit sacerdos, etiam Stola habeat ab humero pendentem.*

Claudius à Cruce in *Perfècto Clerico*, part. 4. cap. 9. art. 2. ubi agit de Presbyteri infirmi communione. ^a Presbyter, modo per morbum liceat, vestietur superpelliceo mundo rite extenso supra cubili, & Stola alba pretiosa in modum crucis composita, aut, ex aliquot dioceseon more, Stola rubra. Et art. 3. *Nota conferendum Diaconis infirmis Viatique*

^a Si la maladie le peut permettre il faudra luy mettre son surplis blanc étendu sur son lit bien proprement avec une riche étole blanche, que l'on met en forme de Croix, ou, selon l'usage de quelques Diocèses on s'en sert de rouge. Notez que la Communion en Viatique aux Diacres se doit faire comme aux Prestres. On leur doit mettre l'étole blanche sur le col, & par dessous le bras gauche.

cum, ut Presbyteris. Alba Stola imponenda est eorum collo & infra sinistrum brachium demittenda.

Cæremoniale Parisiense à Martino Soneto Presbytero editum part. 4. cap. 10. num. 6. *Infirmus induatur superpelliceo, & Stola rubei coloris appendatur collo ejus & componatur ad instar crucis ante pectus, ut in celebratione missæ.*

Cæremoniale Monasticum Congregationis S. Mauri, lib. 3. cap. 15. parag. 4. num. 2. *Si infirmus sit Clericus, seu choro deputatus, parabitur cuculla, vel etiam Stola alba, si fuerit sacerdos: nisi fortè non posset infirmus indui sine incommodo: tunc enim cuculla non induetur. Attamen Stola circumponetur super collo sacerdotis.*

Et Cæremoniale Ecclesiasticum ad usum Fratrum Minorum, part. 2. cap. 27. parag. 4. num. 2. *Infirmus interim, si possit sine notabili incommodo, de lecto exhibit, & habitu Religionis indutu: prope lectum genuflectet. Si fuerit sacerdos Sola alba collo ipsius circumponetur.*

Ex his autem omnibus colligere est, cum & Stolati Episcopi Stolatis sacerdotibus atque etiam aliquando jurisdictione nulla gaudentibus, Eucharistiam distribuunt, & Stolati sacerdotes eam Stolatis Episcopis erogent, nihil esse cur Presbyteri, quantumvis ordine juxta atque dignitate inferiores, coram sibi

præpositis, qualescumque tandem illi sint, Stolam non gestent; Atque ideo non esse cur Archidiaconis doleat, si ea exornati in ipsorum visitationibus compareant Parœci.

CAPUT XXI.

Minores Presbyteri coram majoribus Stolam gestant, ut Cardinales atque etiam Monachi coram Romano Pontifice, & alii sacerdotes coram Ecclesiarum quibus addicti sunt Patriarchis, Primatibus, Metropolitibus, Episcopis, aliisque Præpositis; Quod pluribus exemplis demonstratur. Quare nihil est cur eam in Archidiaconorum visitationibus non ferant Parœci.

VERUM alia tempora, aliæque occasiones sunt in quibus Presbyteri minores coram majoribus, veluti Romano Pontifice, Episcopis, ac ceteris Ecclesiarum præfectis, Stolam habent è collo pendente. De Episcopis dicam in sequenti capite. De ceteris Ecclesiarum præfectis modò differendum est, ac primùm de Romano Pontifice.

Coram eo Stolatus sit necesse est. Prior Episcopus Cardinalis, sive alius quispiam à quo coronatur & consecratur: cùm ante augustum ejusmodi ritum Christophorus Marcellus Corcyrensis Archiepiscopus in lib. I.

Sacrarum Cereemoniarum, sect. 2. cap. 3. testetur ipsum *capere sandalia & paramenta omnia Pontificalia*, ac si celebraturus esset.

Eundem quoque priorem Episcopum Cardinalem, & priorem Presbyterum Cardinalem in Imperatricis coronatione, Stolatos esse in facie summi Pontificis ita memorat idem scriptor in lib. 1. sect. 5. cap. 6. *Pontifex stat, ubi solet capere paramenta..... Interim duo juniores Diaconi Cardinales cum suis cappis laneis ducunt Augustam ad Ecclesiam, & prior Episcopus Cardinalis cum pluviali, Stola & mitra, accedens in tempore expectat eam in porta Ecclesie principali..... ducitur deinde ad confessionem beati Petri..... Litaniâ finitâ prior Episcoporum Cardinalium cum suis paramentis (quorum est utique Stola) ad Confessionem descendens sine mitra, dicit super eam Pater noster &c.*

Scribit præterea in lib. 2. sect. 1. cap. 29. celebraturum missam die Cinerum Cardinalem, Romani Pontificis capiti cineres Stolatatum imponere. *Celebraturus Cardinalis (inquit) jam omnibus ornamentis sacris (ideoque Stola) pro missa dicenda indutus... accedit ad Papam (quem ferè initio capitis Stolatatum esse ait) & sine mitra solus detecto capite, facta Papæ reverentia, stans coram eo supra scabellum, nihil dicens imponit Papæ sedenti Cineres supra caput in formam crucis.*

Denique in ejusdem sectionis cap. 47. narrat *consuevisse Romanos Pontifices die Cœnæ Dominicæ conficere sanctum chrisma & oleum sanctum & Catechumenorum in primo anno Pontificatus*. In ea autem sancti chrismatis, olei sancti ac Catechumenorum confectione, duodecim Presbyteros & septem Diaconos, convenientibus ordini suo ornamentis vestitos Pontifici adesse statuit Pontificale Romanum, sicut in capite proximè sequenti referemus.

Atqui si Cardinales Stolati summo Pontifici Stolato sistunt se; Stolati Parœci Stolatis Archidiaconis in eorum visitationibus cur se non sistunt, cùm Papalis dignitas Cardinalitiæ lōgè magis præstet, quàm Parœciali Archidiaconalis antecellit, vel apud ipsos Archidiaconos.

Sed non modò Cardinales, verùm etiam Monachos in oculis Romani Pontificis Stolatōs esse posse indicant ea quæ referuntur ab Angelo Roccha Camerte, Apostolici Sacra-rii Custode, sub Clemente VIII. in 3. parte Cōmentarii *de sacro-sancto Christi corpore Romanis Pontificibus iter conficientibus præferendo*, pag. 77. Ait enim Clementem VIII. anno 1598. die 7. Maii, antequam Ferrariam ingrederetur, sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum in Ecclesia S. Georgii adorasse, ibique orasse aliquantulū: *Peracta* autem ejus oratione (inquit) *arcula sanctissimi Sacramenti à quatuor S. Georgii Cœnobitis seu Monachis Stola insignitis, ad Ecclesiæ usque val-*

vas, ubi asturco foris paratus erat, delata fuit. Sequebantur deinde Romanus Pontifex Stola indutus, quem Cardinales 28. ac multi Episcopi comitabantur. Non alia autem ferendæ in conspectu Clementis VIII. Stolæ ratio fuit quatuor illis S. Georgii Monachis, nisi quia *arculam sanctissimi Sacramenti deferebant*, ideoque aliquod munus Ecclesiasticum peragebant. Eadem ex causa Stolam sibi in Archidiaconorum visitationibus gestandam profitentur Paræci, quia in ejusmodi visitationibus Ecclesiasticum munus obeunt. Atque hæc de Stola coram Summo Pontifice portanda sufficiant; nunc de ea coram majoribus Presbyteris à minoribus ferenda disputandum est. Id verò pluribus ostendi potest.

I. Enim si quando Eucharistia super altari suspensa demittenda est, à Stolato Sacerdote demittendam scribit Martinus Sonetus Presbyter in Cæremonialis Parisiensis, part. 3. cap. 21. num. 5. *In die Festo Corporis Christi exponitur SS. Sacramentum hoc modo . . . Celebrans cum Stola & cappa rubra procedit ad altare . . . osculatur illud in medio, & stans recipit SS. Sacramentum quod ex suspensione deprimitur . . . ab aliquo Sacerdote in Stola . . . deinde idem Sacerdos in Stola elevat SS. Sacramentum in ciborio. Et num. 23. Celebrans accipit SS. Sacramentum . . . surgit & accommodat & firmat adjuvante Sacrista cum Stola super baculum argenteum.*

Tum in 4. part. cap. 9. num. 21. agens de oratione serotina, quam salutem *Sen salutationem vespertinā* appellat, ita loquitur: *In salutationibus vespertinis de SS. Sacramento hæc servanda erunt. Celebrans superpellicem induens Stola rubra & cappa simili ex Sacristia accedit ad majus altare osculatur illud in medio; statim exponit SS. Sacramentum in medio altaris ex ciborio suspenso (quod Sacerdos aliquis vel Sacrista Stola ornatus descendit, funem decenter & paulatim laxando. Atqui Celebrans Ecclesiæ, in quo ejusmodi officia fiunt, vulgò præpositus est.*

II. Sacerdoti quem *assistentem* vocant Stollam in Missa solemni coram celebrante induendam, scribit Johannes Jacobs Brugenſis Ecclesiæ Canonicus, in *Compendio Cæremoniæ in celebratione divinorum Officiorum observandarum*, cap. 19. his vocibus: *Si Celebrans habeat Capellanum assistentem, is erit Sacerdos indutus superpelliceo cum Stola à collo pendente. Idem etiam fieri aliquando posse sic statuit Cæremoniale Fulientinum lib. I. cap. 10. num. 1. Solis Superioribus in festis primæ classis Missam celebrantibus, præter Diaconum & Subdiaconum, aderit Presbyter assistens, pluviali coloris Officio convenientis supra superpellicem vel albam sive Stola paratus: aut deficiente pluviali, indutus superpelliceo vel alba cum Stola desuper.*

III. Qui audiendis in Ecclesia fidelium po-

pulorum confessionibus vacant. Sacerdotes Stolatos esse præcipit S. Carolus Borromæus lib. 2. *Actorum Ecclesiæ Mediolanensis*, Tit. *De Pœnitentiariorum ejusque examine*. num. 12. Episcopus, quò decentius atque adeo religiosius Sacramenti Pœnitentiæ administratio fiat, Presbyteros Confessarios, etiam qui alicujus Congregationis Clericorum Regularium alteriusve Societatis Regularis sint, ad audiendam confessionis officium ne admittat, neve illam audire, etiam in suis Ecclesiis, sine superpelliceo & Stola patiatur.

Præcipit Sacerdotale ad consuetudinem S. Romanæ Ecclesiæ aliarumque Ecclesiarum ex Apostolicæ Bibliothecæ ac SS. Patrum, jurium sanctionibus & Ecclesiasticorum Doctorem scriptis collectum, atque summorum Pontificum auctoritate multoties approbatum, quod Venetiis an. 1579. prodiit in lucem, Tract. 3. 1. part. *De sacramento Pœnitentiæ*, cap. 15. Sacerdos ad Ecclesiam, vel alium locum honestum accedens ad audiendas Confessiones, cum superpelliceo & Stola, juxta antiquos codices, sedeat. Ubi observare est non novum aliquem ritum proponi, sed qui juxta antiquos codices sit frequentandus.

Idem decernit Stephanus Põncherius Parisiensis Episcopus in statutis Synodalibus an. 1515. Tit. *de vita, modo, gestu & habitu rerum & personarum Ecclesiasticarum*, ubi ait: *Dum Confessiones audiunt Religiosi, Presby-*

teri, Curati & non Curati, aut alia Sacramenta ministrant, sint induti superliciis, & Stola, super veste talari.

Præcipit quoque Cardinalis Perronius Ebroicensis Episcopus in *Enchiridio seu Manuali divinorum Officiorum ad usum diœceseos Ebroicensis*, Tit. *De sacramento Pœnitentiae*, cap. 2. paragr. 2. num. 1. Sacerdos indutus cotta & Stola modestè & decenter sedeat in Ecclesia eo in loco in quo & ipse & pœnitens facile conspici possint. Præcipit & Romanum Pauli V. Rituale, si tamen id tempus, aut locorum ferat consuetudo: Superpelliceo (inquit in *Ordine ministrandi sacramentum Pœnitentiae*) & Stola violacei coloris utatur Sacerdos, prout tempus vel locorum ferret consuetudo. Qui autem Christianorum confessiones excipiunt Stolati Presbyteri, Stola vel coram Episcopis, aliisque Ecclesiarum præpositis non abjiciunt, coram quibus ejusmodi confessiones excipiunt.

IV. Qui sacras ad populum conciones habent è suggestu, sive Sacerdotes sint, sive Diaconi, Stolatos esse statuit S. Carolus Borromæus *Actorum Ecclesiæ Mediolanensis*, part. 4. in *Institutione Prædicationis verbi Dei*, ubi ait: Quod si Parochus, animarumve Curator, aut alius sacerdos, aliquando intra Missarum solennia, quæ alter sacerdos celebra, aut alio tempore quàm in Missa, concionetur, ad ejus muneris functionem superpelliceo & Stola

utetur. Diaconus si quando ex facultate aut permissu concionatur, superpelliceo etiam utetur & Stola in transversum ducta. Neque verò si Episcopus interfit concioni, oratori sacro deponenda est Stola. Unde in Vicariatus Pontæfiani Synodo, qui Synodalem orationem pronunciat, vel præsentente Rotomagensi Archiepiscopo, Stolatus est.

V. Lutetiæ Parisiorum in die Cinerum, celebranti Stolato, quicumque ille sit, Stolatus sacerdos inincipite cineres dat, teste Martino Soneto in Cæremonialis Parisiensis, part. 3. cap. 7. num. 12. *Prima Dignitas Chori post celebrantem, vel Vicarius in Ecclesiis Parochialibus, vel antiquior post Superiorem in aliis, accedit ad celebrantem, & accepta alia Stola nigri coloris à Cæremoniario, locum & vicem celebrantis subit. Celebrans autem ad pedes ejus flexis genibus, cum Stola sua nigra in collo pendente, cineres similiter recipit. Idipsum Carnoti observandum tradit Missale Carnotense Ferdinandi Novavillæi Carnotensis Episcopi, an. 1669. pag. 66. Distribuntur cineres ita sciticit ut dignior ex Clero in habitu choralis cum Stola imponat cinerem celebranti, stanti cum Stola. Tunc ergo Sacerdos inferior coram superiore Stolam gestat.*

VI. Die Dominicæ Cœnæ Sacerdos qui hostias consecratas à majori Altari ad aliud portat in crastinum servandas, Stolatus esse debet ex Manuali sacrarum Cæremoniarum

Michaëlis Baldrici part. 4. cap. 9. art. 3. num. 24. ubi legitur : *Dum dicuntur vesperæ sacrista, vel alius Sacerdos cotta & Stola alba, ac velo etiam albo paratus, defert ex altari particulas reservatas pro infirmis ad locum ubi positus fuit calix, vel alium locum honestum ad id paratum decenter.*

Ex Cæremonialis Monastici Congregationis S. Mauri, lib. 4. cap. 8. paragr. 4. num. 1. *Facta processione, antequam denudentur Altaria, Sacrista vel alius Sacerdos, aut si commode non possunt, Diaconus Missæ, modo sit Sacerdos, paratus alba & Stola coloris albi transversa ante pectus . . . accedet ad Altare SS. Sacramenti . . . & aperto tabernaculo reverenter accipiens pyxidem SS. Sacramenti deferet illam ad locum paratum in quo jam est calix cum SS. Sacramento.*

Ex Cæremonialis Romani ad usum Canonorum Regularium Ordinis S. Augustini Congregationis Gallicanæ, part. 4. cap. 9. paragr. 2. num. 7. *Postea in choro dicuntur vesperæ sine cantu. Interim sacerdos indutus cotta & Stola removet particulas consecratas de altari. . . & reponit eas in sacello prope calicem deportatum, &c.*

Ex Cæremonialis Fulientini lib. 4. cap. 12. paragr. 2. num. 20. *Dum dicuntur vesperæ, seu iis completis, antequam altaria denudentur, Sacrista vel alius Sacerdos superpelliceo paratus cum Stola coloris albi hinc inde à collo*

pendente, aut alba & Stola transversa indutus, & velo oblongo albo circa humeros appposito defert ab altari pyxidem sacram ad locum paratum, in quo paulo ante calix cum Sacramento repositus fuit.

Et ex Cæremonialis Ecclesiastici ad usum Fratrum Minorum, part. 3. cap. 7. paragr. 3. num. 10. *Postea in choro dicuntur vespera sine cantu. Interim Sacerdos indutus alba & Stola alba removet particulas consecratas de altari & reponit eas in capsulam prope calicem deportatum.* Dum autem id à Sacerdote Stolato peragitur, Ecclesiæ præfectus non abest.

VII. Ad Ecclesias Fratrum Pœnitentium è tertio Ordine S. Francisci, strictæ Observantiæ, ubi palam expositum est sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, si quæ Processio (ut vocant) accedat, ei qui ejusmodi Processioni præficitur Episcopo seu Sacerdoti, modò aliqua dignitate insignis fuerit, cum thuribulo & incenso Stolatus occurrit Diaconus, ut habet eorum Cæremoniale part. 3. Tit. Festum Corporis Christi cum Processione & publica ejusdem adoratione, his verbis: *Externa processione Ecclesiam nostram, in qua publicè expositum est augustissimum Sacramentum, ingrediente, Celebranti ejusdem Processionis incensum cum thuribulo ab Acolytho parato præsentabitur ad incensandum SS. Christi corpus. Si tamen Celebrans aliqua dignitate insignis.*

fuerit, Diaconus alba & Scola paratus, thuribulum & naviculam Thuriferario iuvante ad eundem effectum ei presentabit.

VIII. Feria 6. in Parasceve apud Fratres Minores qui Passionem cantant Diaconi seu Sacerdotes, Stolati sunt, ex illorum *Cæremonialis Ecclesiastici*, part. 3. cap. 8. paragr. 1. num. 5. In Sacristia parabitur Crux processionalis præterea tres Stole nigrae & totidem manipuli pro cantoribus Passionis. Atqui Generali ac Provinciali Ministro & Guardiano (ut aiunt) præsentibus cantatur Passio.

IX. Eadem die frequentior populi concursus si divino Officio intersit, Stolatus Sacerdos in alio quàm in majori Altari Crucem adorandam exhibet, ex Bartholomæo Gavan-
to, *Commentariis in Rubricas Missalis Romani*, part. 4. Tit. 9. num. 13. ex Michaële Baldrico, in *Manuali sacrarum Cæremoniarum*, part. 4. cap. 10. art. 3. num. 19. & 20. ex *Cæremonialis Fulientini* lib. 4. cap. 13. paragr. 3. num. 11. & ex *Cæremonialis Ecclesiastici ad usum Fratrum Minorum* parte 3. cap. 8. paragr. 3. num. 11. Integra ejusmodi scriptorum testimonia dabimus inferiùs in cap. 27. Quamquam verò Ecclesiis transpositi Pontifices seu Sacerdotes vulgò celebrent Officium ea die, Stolati tamen coram iis Presbyteri comparent.

X. Hac ipsa die, à Stolato Presbytero hostiæ consecratae feruntur ad aliud altare quàm majus,

maius, ut habet Cæremoniale Monasticum Congregationis S. Mauri, lib. 4. cap. 9. parag. 4. num. 23. *Dum vespera dicuntur in choro, vel (in minori congregatione) iis finitis, Sacrista aut Diaconus Missæ paratus alba, Stola & velo oblongo albi coloris. reportat pyxidem cum particulis consecratis ad aliud sacellum, seu aliquem locum secretiorem & remotiorem, &c.* Et Cæremoniale Fulgentinum 4. part. cap. 13. parag. 5. n. 12. his verbis: *Dum dicuntur vesperæ, vel, si minor sit congregatio, iis finitis, Sacrista aut alius Sacerdos paratus ut hesternæ die, etiam cum Stola & velo oblongo albi coloris reportat pyxidem, cum particulis consecratis ad aliud sacellum, seu locum aliquem secretiorem, & remotiorem cum luminibus præparatum, non autem ad altare majus. Absente autem tunc temporis Ecclesiarum Præfectos quis putet?*

X. Eadem die Venetiis, & aliis in Ecclesiis quæ Romano ritu Officia divina peragunt, supplicationi quæ ad recondendum sepulcro Christi corpus instituebatur, plures aderant Stolati Sacerdotes, vel coram Ecclesiarum Præpositis. Ita enim loquitur *Sacerdotale ad consuetudinem S. R. E. aliarumque Ecclesiarum ex Apostolicæ Bibliothecæ ac SS. Patrum, Furium sanctionibus & Ecclesiasticorum Doctorum scriptis collectum, atque summorum Pontificum auctoritate multoties ap-*

probatum, Tit. De Processione in Feria V¹. in Parasceve ad ponendum Corpus Domini in sepulcro: Feria 6. in Parasceve post Officium Missæ, vel etiam post prandium, ordinatur sollemnis, sed lugubris processio. Paratur enim Sacerdos omnibus paramentis, & pluviæ desuper cum Diacono & Subdiacono cum Dalmaticis nigri coloris. Parantur etiam 4. Sacerdotes vel duo ad minus induti camisiis nigris cum amictu & cingulo ejusdem coloris, si haberi possit, aliàs in albis. Parantur etiam duo alii Sacerdotes vel unus tantum, cum amictu, alba, cingulo, manipulo & Stola completo Responsorio duo Sacerdotes apparati cum Stolis ut supra, stantes ante Sacramentum cantent, &c. Idem Venetiis observari patet ex sequentibus ejusdem Sacerdotalis vocabulis.

XI. Sabbato sancto, completa fontis baptismalis benedictione, alius Sacerdos à Celebrante qui sacra facit ea die, assumptâ Stola fidelem populum aqua benedicta aspergit; ex eodem Cæremoniali Fulientino, lib. 4. cap. 14. parag. 4. num. 6. ubi ait: Sacerdos hebdomadarius vel alius designatus, Stola supra superpelliceum aut albam imposita, spargit de ipsa aqua super populum circumstantem. Quod & alibi quàm apud Fulienses Monachos observatur, & quidem Ecclesiarum Præpositis inspectantibus.

XII. Die eadem, hostias consecratas quæ

Feria 5. in Cœna Domini à majori Altari ad aliud portatæ fuerant, ab eo Altari ad majus seu ad familiare tabernaculum reportat Stola- tus Sacerdos, quemadmodum videre est in Manuali sacrarum Cæremoniarum Michaë- lis Baldrici part. 4. cap. 11. art. 5. num. 1. Post Missam celebrans, vel alius paratus Stola alba . . . reportat pyxidem ubi sunt hostiæ con- secratæ in tabernaculum solitum.

In Cæremoniali Monastico Congregationis S. Mauri, lib. 4. cap. 10. parag. 5. num. 16. Fi- nita Missa solemni Sacrista vel Diaconus, si sit Sacerdos, cum alba & Stola transversa, imposito sibi oblongo velo, reportabit ad altare majus pyxidem cum particulis consecratis.

In Cæremoniali Fulientino, lib. 4. cap. 14. parag. 5. num. 15. Completa Missa solemni, Sacrista vel alius Sacerdos refert ad Altare majus pyxidem cum particulis conse- cratis.

In Cæremoniali Ecclesiastico ad usum Fra- trum Minorum, part. 3. cap. 9. parag. 4. num. 11. Finita Missa solemni, vel citius, Sacrista vel alius Sacerdos indutus alba & Stola transversa, imposito sibi velo oblongo, repor- tabit ad Altare majus pyxidem, cum parti- culis consecratis.

Et in Missali Carnotensi an. 1669. pag. 193. hodie Sacerdos Sacrista, vel alius, in habitu chori, cum Stola rubri coloris, assistente sal- tem ministro cum luminari, portat particulas

consecratas ad majus Altare, postquam tamen cereus Paschalis & lampades accensæ sunt.

Hoc autem præsentibus Ecclesiarum Præpositis fieri à Stolatis Sacerdotibus quis neget ?

XIII. Ad Unctionis extremæ Sacramentum ægrotis conferendum, Presbyteros septem esse vocandos Græcorum consuetudine traditum est (inquit Simeon Thessalonicensis in libro de 7. Sacramentis) nonnulli verò, ubi penuria est Sacerdotum, tres tantum convocant Quidam autem plures etiam quam septem convocant, ad declarandam majorem fidem, animique alacritatem. Idipsum testatur Jacobus Goar in Notis Euchologii seu Ritualis Græcorum, ad Officium Olei sancti. Multos etiam Presbyteros in Ecclesia Latina ad conferendum infirmis supremæ unctionis Sacramentum vocatos fuisse, varii scriptores contestantur.

Hermoldus enim Presbyter in cap. 44. lib. 1. *Chronici Henetorum & Sclavorum* narrat Ludolphum venerabilem Sacerdotem ætate decrepitum, vigore spiritus integrum, ubi ægritudine mortali decubuit, misisse ad accersendos Sacerdotes & Religiosos quosque, & impetrato sanctæ unctionis Officio con-vestum esse, &c. Sanctus Thomas ad finem capitis 73. lib. 4. contra Gentiles scribit; Quia hoc Sacramentum perfectæ curationis effectum habet, & in eo requiritur copia gratiæ, compe-

tere huic Sacramento ut multi Sacerdotes intersint, & ut oratio totius Ecclesiae ad effectum hujus Sacramenti coadjuvet. Reinerus Ordinis Dominici Theologus, qui an. 1254. florebat, contra Vvaldenses agens, eorūque, sive *Pauperum de Lugduno*, errores enumerans, Sacramentum unctionis ab iis reprobari tradit, quia tantum divitibus datur, & propter plures Sacerdotes ibi necessarios. Petrus Ledesma Societatis Jesu Presbyter, 2. p. quæst. 33. art. 1. dub. unico, ait *de necessitate Sacramenti unctionis extremæ, solum unum sufficere, sed ex decentia debere esse plures Sacerdotes; & ita habere consuetudinem Ecclesiae universalis, quod plures Sacerdotes conveniant ad ministrandum hoc Sacramentum; & in hac sententia esse Glossam in cap. Quæsit, De Verborum significatione*. Nicolaus Serarius ejusdem Societatis scriptor in Opusculorum tomo 2. Opusc. *De extrema unctione* cap. 4. Fuisse quibusdam in locis eam consuetudinem testatur, ut ad agrotorum unctionem septem Sacerdotes accederent, & totos septem dies pro illis obsecratio fieret. Matthæus Galenus in *Promptuario Theologico*, Catechesi 182. quæ est 4. *de extrema unctione*, docet antiquitus ad ministrandum Christianis extremæ unctionis Sacramentum, quamplurimos advocatos Presbyteros; qui si deessent, adhibitos qui erant à Clericorum aliis Ordinibus; quorum si non fuisset copia, vocatos utriusque

sexus religiosissimos quosque, & omnium fuisse eundem laborem, extorquere effectum Sacramenti. Denique, ut alios omittam, Hugo Menardus Benedictinus Monachus in Notis & observationibus ad librum Sacramentorum S. Gregorii, antiquos conferendæ unctionis extremæ ritus ex variis codicibus MSS. recensens, infirmos ait ungi à multis Sacerdotibus.

Presbyteros autem illos, five septem, five plures, five etiam pauciores, qui unâ omnes extremæ unctionis Sacramentum peragebant, verosimilius est sæpissime æqualis ordinis æqualisque auctoritatis non exstitisse, sed eorum aliquem ceteris fuisse præpositum, putâ Episcopum, aut alium alia quavis dignitate conspicuum; & tamen ceteros in ejus oculis Stolatos esse oportebat, ut id muneris ritè obire possent.

XIV. In publica 40. horarum Oratione, qui coram SS. Eucharistiæ Sacramento publicè exposito precantur Sacerdotes, Stolati esse debent ex libro Rituali Perusino an. 1597. Tit. Ordo ad communicandum infirmum, num. 5. Cum etiam propter Orationem 40. horarum vel consimilem causam, in altari Sacramentum est collocandum, non in calice aut pyxide, sed in tabernaculo conspicuo velo sericeo cooperto ponatur, corporali mundissimo ei substrato: & si Sacerdotum copia adsit, Sacerdos aliquis superpelliceo & Stola indutus ad ejus custodiam continenter advigilet. Et ex

Manuali sacrarum Cæremoniæ Michaelis Baldrici, part. 4. cap. 16. art. 11. num. 8. in quo legas : *In Oratione publica & solemnè indicta pro re gravi, coram SS. Sacramento, quæ dicitur 40. horarum, si Episcopus velit ibi orare, paretur ei genuflexorium conveniens; Presbyteri autem habeant præter cotta, Stolam albam à collo pendentem.* Ecce tibi Stolatos Presbyteros coram Episcopo orantes ex Baldrico.

XV. In Ecclesia Carnotensi, *inferioris chori* (quemadmodum nominant) *Paræcus*, aliquando coram Episcopo Carnotensi, vulgò autem coram Decano, Cantore, Archidiaconis & ceteris ejusdem Ecclesiæ Canonicis, sibi præfectis, solus Stolam gestat in Capellano- rum ac Cantorum exequiis. Quare autem Stola ab inferioris Ecclesiæ suæ Paræco latè patientes erunt Archidiaconi Carnotenses : ejusdem verò ab aliis aliarum Ecclesiarum Paræcis, hoc longè nobilioribus constan- tioribûsque, gestatæ impatientes erunt?

XVI. In illis denique statis supplicationi- bus quæ Quadragesimali tempore ab Ec- clesia Carnotensi fiunt ad S. Carauni, S. Pe- tri, S. Saturnini, S. Aniani, & alias Eccle- sias, Decano, Cantori, Archidiaconis, Ca- nonicis, totique Capitulo Carnotensi, E- vangeliarum librum deosculandum offert unus ex ejusdem Ecclesiarum Presbyteris Stola vestitus. Nemo contradicit, nemo re-

luctatur, nemo de sua auctoritate quidquam detractum putat, ne ipse quidem Episcopus Carnotensis, si adsit, ne Decanus, ne Cantor, ne Archidiaconi. Cur ergo suis in Visitationibus, quàm iis in supplicationibus delicatioris stomachi sunt Archidiaconi? Cur iis in supplicationibus Stola à Paræco, Presbytero, aut Monacho gestata non irritantur: suis autem in visitationibus irritantur? Cur eam demum in illis æquo ferunt animo, in his iniquo?

Ex his autem omnibus in aperto est ac propatulo minoribus Presbyteris coram maioribus ipsóque Romano Pontifice Stola ferre licitum esse. Jam eandem ipsis facultatem coram aliis Ecclesiæ Pontificibus concedi, demonstrandum venit.

CAPUT XXII.

Coram Patriarchis, Primatibus, Metropolitibus, & Episcopis Solati cum sint variis in Cæremoniis Archidiaconi, Presbyteri, & Diaconi etiam: quominus coram Archidiaconis visitantibus Stolati quoque sint Paræci, nihil vetat.

SA NE quidem coram Patriarchis, Primatibus, Metropolitibus & Episcopis, Stolatos sæpius esse posse ac debere Presbyteros, his rationum ponderibus evincitur.

I. Sacri chrisomatis confectionem, ac olei Catechumenorum & infirmorum benedictionem à Pontifice unâ cum duodecim Presbyteris septemque Diaconis Stolatis, ipsi ad altare assistentibus, institui tradit Romanum Clementis VIII. & Urbani VIII. Pontificale, in Tit. *De officio in feria 5 Cæne Domini*, his vocabulis: *Hora competenti Pontifex venit ad Ecclesiam, ubi parat se ad missam omnibus Pontificalibus ornamentis pretiosis albi coloris: parant se etiam ministri Pontificis, & ultra illos duodecim Presbyteri, septem Diaconi, septem Subdiaconi...* Quibus omnibus paratis procedunt ad altare processionaliter &c.

II. Patriarchæ, Primati, Metropolitæ, aut Episcopo, dum Abbati benedicit, adsunt

Abbates alij duo Stolis vestiti , ex Romani Pontificalis præscripto , in Tit. *De benedictione Abbatis* , ubi ait : *Adsint Pontifici duo Abbates assistentes , qui sint induti superpelliceo , Stola , pluviali & mitra simplici alba.* Et ipse Electus Abbas , alique duo assistentes Abbates , coram eodem Pontifice Stolam habent , quemadmodum ibidem ita notatur : *Deinde electus vadit ad capellam suam , in qua paratur amictu , alba , cingulo & Stola in modum Presbyteri ac pluviali ; & associatus medius inter duos Abbates indutos superpelliceo , Stola , pluviali & mitra simplici.... ducitur ad Pontificem in faldistorio ante altare sedentem.*

Tum in Tit. *De benedictione Abbatis auctoritate Apostolica* , in quo habet : *Electus vadit cum assistentibus. accipit crucem pectoralem & aptatur ei Stola , ut ab humeris dependeat..... Si non sit de mitra , deposito pluviali & retenta Stola in modum Presbyteri , accipit planetam tantum.*

Ac demum in Tit. *De benedictione Abbatis auctoritate Ordinarii* , ubi legitur : *Pontifex accipit omnia Pontificalia paramenta..... Electus verò in sua capella indutus amictu , alba , cingulo , Stola , pluviali ac sandaliis..... ducitur medius inter duos Abbates assistentes superpelliceo , Stola , pluviali & mitra indutos..... coram Pontifice.*

Hic autem Abbates Stola vestiendi ritus

antiquus esse ex eo probatur, quòd in cap. 1. lib. 3. *Antiquiorum consuetudinum Cluniacensis monasterij*, à S. Vdalrico Benedictino Monacho circa an. Domini 1109. collectarum, & à doctissimo Luca Dacherio in tom. 4. *Spicilegij* editarum, ita memoratur: *Tertia die, scilicet in Cathedra S. Petri, cum Electus benedicendus esset, indutus est alba, Stola & cappa, & Archiepiscopus Bison-tiensis similiter, & adhuc duo Abbates, qui Electum ad benedicendum in manibus deduxerunt.*

III. Peracta communione generali, quæ in Cathedralibus Ecclesiis frequentatur in missa solemni festi Paschalis, quam Episcopus celebrat, Cæremoniale Episcoporum observat sacras hostias in ciborio ad locum ubi sanctissima Eucharistia asservari solet, à Presbytero parato cum Stola & cotta portari. *Finita communione* (inquit in lib. 2. cap. 29.) *repor-tantur funalia..... & Diaconus reposito vase seu pyxide cum hostiis super altare, si quæ remanserunt, illam cooperit, & consignat alicui Presbytero parato cum Stola & cotta, seu pluviali, qui illam sub baldachino, si commodè fieri potest, præeuntibus Clericis cum funalibus, & aliquibus de Clero comitantibus, portat ad locum ubi asservatur sacramentum.*

IV. Metropolitanis ut majoribus sacerdotibus, aliquo titulo obnoxios esse Suffraga-

neos Episcopos, ut minores, Ecclesiasticus ordo & sacri Conciliorum Canones postulant; Et tamen Suffraganei Episcopi in Metropolitinorum oculis Stolum gerunt in Regis coronatione, quemadmodum ex Pontificali Romano discimus, in Tit. *De benedictione & coronatione Regis*, ubi dicitur: *Die Dominica, qua Rex benedicendus & coronandus est, omnes Episcopi conveniunt manè in Ecclesia in qua hoc fieri debet; & Metropolitanus, sive Pontifex ad quem spectat, parat se solemniter cum ministris, missam celebraturus, paramentis temporis convenientibus. Episcopi verò, induuntur supra rochetum (vel supra superpellicem si sint Religiosi) amictu, Stola, pluviali albo, & mitra simplici. Quibus omnibus paratis Metropolitanus in faldistorio ante medium altaris posito, sedet cum mitra, & Episcopi parati hinc inde super sedibus pro eis paratis, quasi in modum coronæ, sedentes sibi assistunt.*

Stolati præterea Suffraganei Episcopi diocesis Remensis in Synodo provinciali possunt sacram concionem habere coram Metropolitano Remensi, uti constat ex *Cæremoniis & sacris precibus quibus in publica sessione Concilij provincialis Remensis solitum est uti*; & quæ à Ludovico Odespuno Presbytero Turonensi referuntur inter *Concilia Novissima Gallie*. Ibi enim habetur: *Cùm ex laudabili consuetudine ante inchoationem missæ soleant*

haberi conciones è suggesto, commodior erit prædicatio divini verbi ante sacrum missæ, omissis interim supplicationibus. Quam si contingat à D. Archiepiscopo, aut aliquo ex Coëpiscopis fieri; indutus is rochetum cum superposita Stola orabit primum ante altare, deinde suggestum ascendens concionem ad finem usque perficiet.

Quamvis ergo Archidiaconis aliquomodo subsint Parœci, quid obstat, quominus coram ipsis visitantibus Stolati compareant?

Certum denique est aliquando Metropolitæ posse Suffraganeorum sibi Episcoporum Ecclesias visitare, ut patet ex cap. *Sopitæ*, Tit. *De censibus, exactionibus & procurationibus*, capite *Romana*, parag. *Deinde*, Tit. eodem, in Sexto, & Concilio provinciali Turonensi an. 1583. in Sessione apud Andes, Tit. *De jurisdictione & visitatione*: modò id fiat *causa cognita & probata in Concilio provinciali*, ut loquitur Concilium Tridentinum, Sess. 24. Decreto *de reformatione*, cap. 3. At quis putet Episcopos Suffraganeos coram Metropolitæ eorum Ecclesias visitantibus Stolas suas abjecturos? Has itaque si non abijciant coram Metropolitæ Episcopi Suffraganei, quare Parœci coram Archidiaconis abijcient? Ac proinde quod Episcopis ea in re licet, Parœcis quoque cur non liceat?

V. In Purificationis beatæ Mariæ festo,

Senior Cathedralis Ecclesiæ Dignitas, seu *Canonicus Stolatus*, Episcopo præsentē & sacra mox facturo, mulieribus cereas candelas distribuit, ex lib. 2. Cæremonialis Episcoporum cap. 16. his vocibus: *Mulieres à Seniore Dignitate vel Canonico cum cotta & Stola parato candelas accipiunt*. Canonicus si coram Episcopo Stolam habet, cur non habebit coram Archidiacono Paræcus?

VI. In publicè pœnitentium reconciliatione, quæ feria 5. in Cœna Domini fit, Archidiaconus coram Pontifice Stolatus est, ut legimus in Romano Pontificali; Tit. *De reconciliatione pœnitentium* &c. hunc in modum: *Pontifex paratus amictu, alba Stola, pluviæ coloris violacei, mitra simplici & baculo Pastoralis, ministris etiam paratis..... atque Archidiacono cum amictu, alba & Stola sine dalmatica, prosternit se super faldistorium, coram altari..... dicens septem psalmos pœnitentiales.... Tunc Archidiaconus paratus ut præmissum est, stans in limine ostij &c.* Quod autem Archidiacono in publicè pœnitentium reconciliatione fas est coram Episcopo: quare Paræcis coram Archidiaconis visitantibus, nefas erit?

VII. Dum ordinantur Diaconus & Presbyter, utrique Stola ab Episcopo imponitur. De Diacono quidem id testatur Pontificale Romanum, Tit. *De ordinatione Diaconi*, ubi dicit: *Posthæc Pontifex sedens cum mitra*

cuiuslibet ordinando ante se genuflexo, Stolam quam singuli in manu habent imponit successivè super humerum sinistrum. De Presbytero autem Tit. De ordinatione Presbyteri, his vocibus: Pontifex sedet accepta mitra & reflectit orarium sive Stolam ab humero sinistro cuiuslibet ordinandi, capiens partem quæ retro pendet & imponens super dexterum humerum, aptat eam ante pectus in modum Crucis. Quibus non absimilia legas in cap. Presbyter. Dist. 23. Presbyter cùm ordinatur Episcopo eum benedicente, & manum super caput ejus tenente, etiam omnes Presbyteri, qui præsentés sunt, manus suas juxta manum Episcopi super caput illius teneant. Sicut autem in de sua ordinationis sacerdos orario utroque humero ambitur: ita tempore consecrationis eodem orario debet uti instanter. Quo tempore ordinantur Diaconus & Presbyter, si licet ipsis coram Episcopo Stolatis esse, unde hoc ipsum coram Archidiaconis visitantibus non licebit Parœcis?

VIII. In eadem Presbyteri ordinatione testatur idem Pontificale Romanum, tres aut etiam plures sacerdotes adstantes & Stolatos cuiuslibet ordinandi capiti utramque manum imponere. Pontifex (inquit) stans..... imponit simul utramque manum super caput cuiuslibet successivè, nihil dicens. Idemque faciunt post eum omnes sacerdotes, qui adsunt, quorum tres, aut plures planetis, vel saltem

cum Stolis parati, si commodè fieri potest, esse deberent. Presbyterorum ordinatio præcipua cum sit Episcoporum functio, & in ea ordinatione sacerdotes coram Episcopo Stolum ferant: quare eam Paræcis in conspectu Archidiaconorum, qui tantummodo Episcoporum ministri sunt, gestare illicitum fuerit?

IX. Ea est Cathedralium Ecclesiarum vulgò recepta consuetudo, ut singuli suo ordine Canonici divinis præsent officiis, in quibus Stola aliquando est induenda, ut in Canonicorum, aliorumque nonnullorum exequiis fieri videmus. Eam verò cum gestent, vel in facie Episcoporum suorum Canonici, quis umquam contradixit Episcopus? Qui fit igitur ut Archidiaconi visitantes contradicant si Stolatos animadverterint Paræcos?

X. Quot annis Dominica I. Quadragesimæ supplicabundi ad B. Mariæ Parisiensis Basilicam procedunt Parisiacæ urbis Paræci omnes Stolis induti, neque, quamdiu in ea morantur Basilica, Stolas abijciunt, etiamsi præsens adsit illustrissimus Parisiensis Archiepiscopus. Nemo gravatè fert, nemo irascitur. Paræci Archidiaconorum visitationibus si adsint Stolati, quare gravatè ferent, quare irascantur Archidiaconi?

XI. Regi Christianissimo Ecclesiam aliquam Paræcialem ingredienti, Stolum indutus occurfare solet illius Ecclesiæ Paræcus: quantumvis Regem Cardinales, Archiepiscopi

epi & Episcopi comitentur, & ipsemet seu Archiepiscopus, seu Episcopus, cui Paræcus iste subijcitur. Hoc ego tum Lutetiæ Parisiorum, cum Versaliis aliquando observavi. Et Archidiaconi nostri Stolatos suis in visitationibus Paræcos ferre nequeunt.

XII. In Moniti, quod nomine Cleri Gallicani editum est an. 1626. art. 11. pagg. 15. & 16. sic statuitur: *Ante inceptum Concilium, & priusquam quidquam vocetur in deliberationem, instituenda erit sollemnis supplicatio unâ cum indulgentiarum denunciatione: Cui quidem supplicationi aderunt Episcopi Pontificales vestes induti, Abbates cum baculis Pastoralibus, & procuratores delegati, cum superpelliceis & Stolis.* Delegatos procuratores, qui nihil aliud quam sacerdotes sunt, sollemni supplicationi secum interesse cum Stolis non dedignantur Gallicanæ Ecclesiæ Pontifices; & Paræcos suis visitationibus Stolatos interesse dedignantur Archidiaconi.

XIII. Dum suprema Cleri Gallicani comitia Pontæsiæ an. 1670. haberentur, qui illis præerat Rotomagensis, nunc autem Parisiensis Archiepiscopus Harlæus, Ecclesiam B. Virginis Mariæ Pontæsiæ cum septem Episcopis, Synodum in ea celebraturus intra-

a Auparavant l'ouverture du Concile & devant que d'entrer en aucune deliberation, il se fera une procession solennelle en laquelle assisteront les Evêques en leurs habits Pontificaux, les Abbez avec leurs croses, & les Procureurs deputez avec surplis & estoles.

vit, ipsique intranti illius Ecclesiæ Paræcus, aliique aliarum Pontæfiani Vicariatus Paræci, Stolas induti occurfarunt; nec nisi post adoratam crucem, à Philippo Eleemosynario Stolam prædictus Pontifex accepit.

XIV. *Supplicationi* quam *Magna confraternitas* vocant, institutæ Parisiis apud S. Mariam Magdalenam, Sacerdotes omnes, cuiuscunque gradus ac dignitatis fuerint, Stolis & pluvialibus induti adsunt, vel ipso Archiepiscopo Parisiensi præsentē. Quod non multis abhinc annis evenisse vidimus ubi illi supplicationi interfuit Harduinus Perefixeus Parisiensis Archiepiscopus. Qui & cum fermè eodem tempore Ludovici Messerii S. Landrici Lutetiæ Pastoris, & Facultatis Theologiæ Parisiensis Decani tumulo, Pontificali habitu daret inferias, Parisienses Paræcos Stolatos unâ secum mortuo iusta persolvere, nullo pacto indignatus est. Longè aliter Archidiaconi qui Paræcis in suis Visitationibus Stolâ vestitis lites intentant.

XV. Denique Parisienses Paræcos constat mortuis collegis coram Archidiacono Parisiensi Stolatos parentare, quod in funere Brötonni Pastoris S. Petri *de Arsiciis*, Payeni S. Genovefæ *de Ardentibus* Paræci, & Pietræi S. Germani *vetuli* Rectoris, non ita pridem observatum accepi ab ipso Archidiacono Parisiensi Hamelino V. Cl. teste omni exceptione majori. Unde in Pietræi *schedula* typis

evulgata, quam Lutetiæ *funeream* vocant, & cujus exemplar apud me habeo, ab Archidiacono Parisiensi rogati sunt Parisienses Parœci, Ecclesiæ S. Germani *vetuli* sepulturæ, cum *superpelliceis & Stolis interesse.* ^a

Sexcenta possem id genus argumenta recensere & congerere, quibus licitum esse probarem, inferioribus Presbyteris in Ecclesiæ Pontificum facie Stolam induere. Sed pauca quæ attuli opinor plus satis erunt. Deposito jam omni partium studio, si quid sit Episcopus, quid Abbas, quid Archidiaconus, quid Parœcus, & quid cuique auctoritatis, seriò expendatur: non ita ab Archidiaconis distare Parœcos inveniemus, ut ab Episcopis Abbates & Archidiaconi discrepant. Cùm ergo Abbates & Archidiaconi (uti ex antecedentibus liquet) coram Episcopis in plerisque Cæremoniis Ecclesiasticis Stolam ferant: eandem Parœci coram Archidiaconis in ipsorum visitationibus quare non ferent?

^a Messieurs les Curez de Paris sont priez de la part de Monsieur le grand-Archidiacre, de s'y trouver en surplis & Estole.

CAPUT XXIII.

Decanis Ruralibus, qui Parœci sunt, Stolum ferre in Synodis præcipiunt Statuta Synodalia diœcesis Remensis, circa an. 1328. Lingonensis, an. 1404. Meldensis, an. 1493. Senonensis, an. 1524. Cameracensis, an. 1550. Carnotensis, an. eodem, & Senonensis, an. 1554. Idem Parœcis permittunt Constitutiones Synodales Simonis & Galonis, A. S. Legatorum, circiter an. 1215. Diœcesis Cenomanensis, an. 1231. Rotomagensis, an. incerto. Budensis an. 1279. Bajocensis, circa an. 1300. Piëtaviensis, an. 1367. & 1387. Cenomanensis an. 1489. Sagiensis an. 1532. Turonensis, an. 1537. Sagiensis, an. 1547. Cameracensis, an. 1550. Suesionensis, an. 1561. Acta Concilii Provincialis Cameracensis, an. 1565. Statuta Synodalia diœcesis Atrebatensis, circa an. 1569. Rotomagensis, an. 1581. Remensis, an. 1583. Lemovicensis, an. 1619. Vceticensis, an. 1635. Nannetensis, an. 1642. Rotomagensis, & Lexoviensis, an. 1651. Idipsum quoque Neapolitanis Parœcis conceditur.

HEC autem Presbyteros Stolum sæpius coram Pontificibus deferre solitos dum

ostendimus, nefas fuerit omisisse Parœcos Synodis Stolatos cum suis Episcopis interesse. Ac de Decanis quidem ruralibus seu Archipresbyteris, qui ut plurimum Parœci sunt, & in diœcesi nostra Carnotensi jam (quod norim) Parœci sunt omnes, illud ex multis Constitutionibus Statutisque Synodalibus, ac Ritualibus quibusdam perspicuè intelligitur.

Ex Constitutionibus Synodalibus diœcesis Remensis, quas Laurentius Bochellus laudat in lib. 5. *Decretorum Ecclesie Gallicane*, Tit. 19. *De Synodo Diœcesana*, cap. 82. Et in *Nomenclatura Synodorum & Auctororum* ad calcem operis sui rejecta, digestas scribit à Guillelmo de Tria Cardinali; Philippi Valesii Regis (quem Remis an. 1328. coronavit) avunculo, & Archiepiscopo Remensi: *Inprimis sciendum est quòd Abbates totius Remensis Diœcesis Albis induti & cappis sericis cum baculis pastoralibus & albis mitris non aurifrigiatis, in altis Cathedris Chori Ecclesie Remensis, Decani in secundis, in albis & stolis ac manipulis, sedere debent.*

Ex Statutis Synodalibus diœcesis Lingonensis, Ludovici De Barro Cardinalis & Episcopi Lingonensis, an. 1404. *Feria 4. post Dominicam qua cantatur pro introitu misse, Misericordia Domini: Abbates induti albis, stola, manipulo, & desuper cappa*

serica cum baculis pastoralibus, & illi quibus competit cum mitris albis non aurifrigiatis: Archidiaconi cum cappis sericis: Decani verò cum albis, stolis & manipulis: Curati & alii cum superpelliciis intrent ad missam Synodalem, & deinde ad Synodum jejuni.

Ex Statutis Synodalibus Meldensis diœcesis à Johanne Oleario Sorbonæ Provifore, Facultatis Theologiæ Parisiensis Decano, Regi Ludovico II. à confessionibus & Eleemosynis, ac Episcopo Meldensi, propositis an. 1493. die Septembris 19. part. 1. Rubrica 2. *Sanctam Synodum jejuni omnes rasique coronam & barbam, nec non Decani albis & stolis, alii verò superpelliciis induti, intrent.*

Ex Statutis Synodalibus diœcesis Senonensis, Stephani Poncherii Senonensis Archiepiscopi, an. 1524. *Curati & alii qui nostræ Synodo interesse personaliter tenentur, cum dictam Synodum intrant, sint rasi coronam & barbam, & quamdiu Synodus celebrabitur, sint induti superpelliciis aut albis. Decani nostri ultra superpellicium aut albam, stolam habeant.*

Ex antiquis Statutis Synodalibus diœcesis Cameracensis, auctoritate Synodi Episcopalis initio mensis Octobris an. Domini 1550. Cameraci celebratæ, recognitis, correctis & innovatis à Roberto Croyio Episcopo Ca-

meracensi, Tit. 1. *Præcipimus ut Prelati, Personæ sive Patroni Sacerdotes Parochialium Ecclesiarum, & Sacerdotes ad hoc electi, ad Synodum venientes, veniendo, morando, recedendo, honestè se habeant. Veniendo, non nimis citò iter arripiant; nec à Synodo sine licentia recedant; jejuni intrent Synodum; Presbyteri sint induti superpellicio cum stola, Decani cum alba & stola, Abbates in albis cum cappa Chori & baculo Pastoralis.*

Ex Constitutionibus Synodalibus diœcesis Carnotensis, à Ludovico Guillardio Episcopo Carnotensi an. 1550. mense Octobri evulgatis, Tit. 2. *Omnes & singulis qui ad Synodum nostram venire tam de jure, quàm de consuetudine tenentur, constituimus ut singulis annis feria 4 post festum S. Lucae compareant hora 7. de mane in Ecclesia Carnotensi sponsa nostra. Curati ante celebrationem Synodi coram Decano suo. Et deinde ad navem Ecclesiæ procedentes, conclave Synodi nostræ intrent. Abbates in habitu prelaturæ suæ assueto, Curati seu Vicecurati induti sint suppelliciis. Decani nostri ultra suppellicium stolam habeant quamdiù Synodus celebrabitur, omnes jejuni, barbis rasis & tonsura decenti. Quam heic Parœcis Synodo Carnotensi assistentibus Stolam non permittit Ludovicus Guillardus, gestandam illis præceperat Millo Ilerensis Carnotensis*

Episcopus in Statutis an. 1489. ac gestandam quoque præcepit Ludovici Guillardus nepos & successor Carolus Guillardus, itidem Carnotensis Episcopus in Statutis an. 1559. ut cap. sequenti ostendemus. Sicque injuriam Paræcis Carnotensibus à Patruo illatam refarcivit.

Et ex Ordinationibus Synodalibus Ludovici Episcopi Prænестini Cardinalis Borbonii, & Archiepiscopi Senonensis an. 1554. In quibus modò memorata Stephani Poncherii decessoris sui verba adoptavit.

Idem etiam de Paræcis generatim liquet. Ex Constitutionibus Synodi in Galliis habitæ anno circiter 1215. à Galone & Simone Sedis Apostolicæ Legatis, apud Laurentium Bochellum lib. 5. *Decretorum Ecclesie Gallicane*, Tit. 19. cap. 93. *Præcipitur Sacerdotibus ut jejuni & induti superlucis & stolis mane intrent Synodum.* Ubi locorum in Galliis coacta fuerit illa Synodus, non constat. Illi præfuisse constat Galonem & Simonem S. A. Legatos, unde *Galonis & Simonis Synodus* appellatur. Aliquando enim, & maximè initio tertiæ Regum nostrorum prosapie, Gallicanis Synodis aliisque, vulgò præsidebant Romanorum Pontificum Legati, *In detrimentum Metropolitanorum, Conciliorumque Provincialium & generalium regni Gallicani*, inquit Petrus de Marca Parisiensis Archiepiscopus in lib. 6. *de Concordia*

Concordia Sacerdotii & imperii, cap. 30.
num. 1.

Ex Synodo Cænomanensi sub Mauritio (qui ex Episcopo Cænomanensi Rotomagensis Archiepiscopus factus est an. 1231. secundum Chronicum MS. Ecclesiæ Rotomagensis , cuius fragmentum in Tomo 2. *Spicilegii* sui edidit eruditissimus Dacherius Bibliothecæ S. Germani à Pratis Præpositus) Tit. 2. *Præcipitur Sacerdotibus ut jejuni superliciis & stola manè intrent Synodum. Ceteri autem personatum sive vicarias animarum habentes , induti sint superliciis tantum.* Quænam essent Archidiaconorum jura optimè noverat Mauritius Pontifex , qui (ut ait Thomas Cantipratanus in lib. 1. *boni universalis de apibus* , cap. 1. num. 4.) in *Triensi Ecclesia Archidiaconus constitutus , circuibat diœcesim pedes , & eam in solo baculo prædicationis officio visitabat ;* longè diversè à nostrorum temporum Archidiaconis , qui equorum multitudine & longo famulatu Paræcos gravant , & quorum plerique ne verbum quidem de Deo ad populum faciunt. Et tamen Mauritius ille Pontifex gestandæ in Synodis stolæ potestatem Sacerdotibus seu Paræcis concedebat , eandem profectò Paræcis in Archidiaconorum Visitationibus concessurus. MS. ejusmodi Synodum habet in Bibliotheca sua Doctissimus Blasius Feronius Doctor ac Socius Sorboni-

cus & Carnotensis Ecclesiæ Canonicus. Porro quàm studiosus fuerit iurium suorum cultor & custos Mauritius vel ex iis patere potest quæ in mox citato MS. Rotomagensis Ecclesiæ Chron. sic referuntur MCCXXXII. *Post decessum Ælicie Abbatisse monasterii Villarensis, celebrata fuit electio in eodem monasterio & fuerunt duæ electæ, & representata fuit electio Mauritio Archiepiscopo, qui electionem examinavit prout debuit; & comperto quod non fuit forma servata Concilii in eligendo, electionem de utraque factam cassavit, & Capitulum jure eligendi ea vice privavit, assignavitque eidem Capitulo Abbatissam Leciam de Bonsemoncel; sed ipsa non obtinuit Abbatiam propter contradictionem Regis; & ipse Archiepiscopus excommunicavit omnes Moniales adhaerentes Regi in hoc facto, & contradicentes prædictæ Abbatisse. Qui talia præstitit, sanè numquam Paræcos Stolum in Synodis gestare passus esset, si quid ex eo gestamine detrimenti cœpisset ipsius jurisdictionis. Is autem ferendæ à Paræcis Cœnomanensibus in Synodis diœcesanis Stolæ mos hodie quoque servatur. Postremæ enim Synodo quam Cœnomani die Sept. 15. an. 1671. celebravit Illustrissimus Cœnomanensium Episcopus Ludovicus Tressanus Averneus, Paræci Stolas induti adfuere.*

Ex antiquo Rotomagensis Ecclesiæ Ri-

tuali, incerti temporis: Synodus hiemalis ita celebratur. *A dextris & sinistris Archiepiscopi sint Abbates presentes in cappis; & ante pulpitem sint super unam sedem omnes Domini Canonici Ecclesie, qui voluerint interesse; Et Dignitates sint in cappis sericis, & alii Canonici in cappis suis nigris; Et Curati civitatis Rotomagensis in albis cum stola & manipulo, sedentes retro Canonicos; Et omnes alii Curati sint in superpelliceis cum stola, & omnes ibi sic assistentes. Et ita celebretur Synodus aestivalis die Martis post Ascensionem Domini: excepto quod Domini Canonici non obtinentes dignitates sint in superpelliceis, & nullæ scedule tradentur à Domino Succentore. Hunc celebrandæ Synodi Rotomagensis Ordinem peculiari constitutione data Pontæsie an. 1630. 3. nonas Octobres probavit, & in Synodo autumnali Rotomagensi an. 1631. confirmavit Franciscus Harlæus Campo-Valonius Rothomagensis Archiepiscopus, quemadmodum ex ejus Synodi Mandato i. discimus.*

Ex Concilio Budensi an. 1279. celebrato à Philippo Firmano Episcopo, in Hungaria, Polonia, Dalmatia, Croacia, Rama, Servia, Lodomeria, Gallicia ac Cumania, Sedis Apostolicæ Legato, Sub Nicolao 3. capitul. 19. *Præterea statuimus quod Archiepiscopi, Episcopi, Abbates & quilibet alii, qui ex*

privilegio mitris utuntur, mitrati cum superpelliciis, Stolis & cappis seu pluvialibus; Præpositi verò, priores, & alii inferiores Prælati, cum superpelliciis & stolis, si Diaconi saltem sint, & si velint, pluvialibus seu cappis; Rectores verò & simplices Sacerdotes, cum cottis seu superpelliciis & stolis tantum; inferioris verò status vel ordinis Clerici, cum cottis Synodum intrent, & in ea devotè & cum reverentia usque ad finem, nisi casus necessitatis emerferit, perseverent. Religiosos quoque, nullam Prælaturam vel administrationem habentes perpetuam, permittimus in habitu suo cum stolis in Synodo posse stare, etiam si administrationem habeant. Stolam jurisdictionis argumentum esse non putarunt illius Synodi Patres, qui eam simplicibus Sacerdotibus & Religiosis nullam Prælaturam vel administrationem habentibus perpetuam, in Synodo coram se ferendam concessere.

Ex Synodo Bajocensi, Tit. 3. *Præcipitur Sacerdotibus ut jejuni & induti superpelliciis & stola manè intrent Synodum. Ceteri autem personatus sive Vicarias Ecclesiarum habentes, superpelliciis tantum.* Synodum illam circa an. 1300. coactam annotavit Gabriel Cossartius Societatis Jesu Presbyter in Tom. I I. part. 2. novæ Conciliorum editionis, ubi recensetur; Quo tempore Antonius Monchiacenus Demochares in lib.

De divina missæ sacrificio, cap. 21. Claudius Robertus in *Gallia Christiana* & Johannes Chenetus in *Archiepiscoporum & Episcoporum Gallia Chronologica Historia*, Episcopum Bajocensem fuisse testantur Guillelmum Bertrandi Bonnetum, Collegii Bajocensis apud Parisios Auctorem.

Ex Statutis Synodalibus diœcesis Pictaviensis Aymerici de Montibus Pictavorum Episcopi an. 1367. apud Laurentium Bochellum in lib. 3. *Decretorum Ecclesiæ Gallicanæ*, Tit. 19. cap. 97. *Cum secundum Constitutiones alias per prædecessores nostros factas, & juramenta quæ à Curatis nostræ diœcesis præstantur, omnes personæ Ecclesiasticæ curam animarum habentes debeant venire ad Synodum, nisi de nostra licentia remanserint speciali, aut necessitate inevitabili sint detenti, quo casu debent mittere capellanos, seu idoneos clericos loco sui; qui interim intrant Synodum induti superliciiis & stolis.* Constitutionem illam iisdem omnino verbis à Simone de Cramaudo Johannis Pictorum Comitis Cancellario, Pictavensi Episcopo ac demum Remensi Archiepiscopo, innovatam anno 1387. ibidem testatur Bochellus.

Ex libro Synodali Episcopatus & diœcesis Cœnomanensis, correcto an. Domini 1489. In Præfatione: *Præcipitur Sacerdotibus sub pœna suspensionis, quod à tempore pulsa-*

tionis Synodi, omni occasione postposita jejuni & induti suppelliciis & Stolis cum libro Synodali majorem Ecclesiam vel locum Synodi intrare festinent. Ceteri autem personatum habentes vel Vicariam, suppelliciis tantum. Et Abbates Cappis sericeis sint induti.

Ex Synodo Sagienfi an. 1532. sub Jacobo Syllio Sagienfi Episcopo celebrata, tit. De Statu & honestate Ecclesiasticorum: Item volumus & ordinamus ut de cetero Curati seu eorum Vicarii, Priores & ceteri qui in Synodis comparere tenentur, compareant superlicio & Stola induti (si Sacerdotes existant) sin autem cum solo superlicio. Negligentes & contemnentes volumus emenda quadraginta solidorum puniri.

Ex Synodo Turonensi Antonii Barrei Archiepiscopi Turonensis an. 1537. cap. 1. Qui Synodis nostris interesse tenentur conveniant, videlicet Abbates in habitu praelaturæ suæ assueto; ceteri verò barbam & coronam rasi in habitu decenti, nec nimia brevitate, nec longitudine notando, videlicet Priores Religiosi, cum alba & stola; ceteri verò cum suppellicio & stola.

Ex libro Synodali Episcopatus Sagienfis emendato an. 1547. à Petro Valla Episcopo Sagienfi, ubi Jacobi Syllii decessoris ejus verba modò relata repetuntur ac confirmantur.

Ex antiquis Statutis Synodalibus Cameraensis diœcesis an. 1550. emendatis à Rober-

to Croyio Episcopo Cameracensi, Tit. I. *Præcipimus ut ad Synodum venientes Presbyteri, sint induti superpellicio cum stola.*

Ex Statutis Synodalibus diœcesis Sueffionensis Caroli Rucyensis Sueffionum Episcopian. 1561. Tit. *De modo celebrandæ Synodi: Sanctam Synodum jejuni intrent; sine corona apertè rasa & similiter barba habitûque sibi congruenti, videlicet & Curatî suppellicio & stola ornati.* Comitîis, maximè Paschalibus, quæ vulgato nomine *Kalendas* appellant, coram Sueffionensi Episcopo, ejus Vicariis Generalibus aut Archidiaconis, Stolati interfunt hodie quoque Parœci Sueffionenses, quemadmodum intelligitur ex Statutis Synodalibus Caroli Borlonii Sueffionum Episcopi, die 17. Maii an. 1673. in Synodo evulgatis, Tit. *De Decanis Ruralibus.*^a

Ex Actis Concilii Provincialis Cameracensis an. 1565. Sub Maximiliano à Bergis Archiepiscopo Cameracensi, Antuerpiæ editis an. 1566. fol. 7. vers. *Die igitur 25. mensis Junii Reverendissimus D. Archiepiscopus pallio, mitra, aliisque Pontificalibus insigniis amictus &c. à Reverendissimis D. D. Episcopis comprovincialibus, Reverendis-que D. D. Abbatibus mitellatis & pedis seu baculis, ut vocant, Pastoralibus deco-*

^a Tous Curés se trouveront revestus de surplis & couverts du bonnet quarré, avec l'Estole de couleur blanche & iront en l'Eglise &c.

*ratis, collegioque Metropolitano Camera-
censi, Tornacensi, Atrebatensi, Namur-
censi, & Audomarensi Ecclesiarum Cathe-
dralium Delegatis &c. Canonicis & Reli-
giosis Chlamydibus, quas cappas vocant,
insignitis, reliquisque collegiatarum Eccle-
siarum deputatis, habitu Canonicali, Ar-
chipresbyteris verò, seu Decanis ruralibus
& Curatis, absentiumque procuratoribus
& legatis seu nunciis superpelliciis & stolis
indutis, ac copiosa denique cleri & populi
multitudine ad Ecclesiam Metropolitanam à
palatio suo Archiepiscopali deductus fuit &c.*

*Ex Statutis Synodalibus diœcesis Atreba-
tensis, rejectis ad calcem Statutorum ejus-
dem diœcesis editorum à Francisco Richar-
doto Episcopo Atrebatensi; qui anno 1569.
Concilio Tridentino interfuit: Sanctam Sy-
nodum omnes intrent jejuni. Curati cum
superpelliciis & stolis pendentibus.*

*Ex Synodo Provinciali Rotomagensi, an.
1581. Sub Carolo Cardinali Borbonio civi-
tatis Avenionensis & Sedis Apostolicæ de
latere Legato, ac Rotomagensi Archiepis-
copo, Tit. De Episcoporum officiis, num.
32. Synodis Diœcesanis Curati ne deinceps
compareant sine superpellicio, Stola, ac
toto habitu sacerdotali; alias durè incre-
pentur & mulctentur.*

*Ex Synodo Provinciali Remensi an. 1583.
Sub Ludovico Lotharingo Cardinali & Ar-*

chiepiscopo Remensi, capitul. 27. num. 3.

Assistere Synodo Parœci teneantur cum habitu & tonsura statui congruentibus, nec non cum stola & superpelliceo.

Ex Statutis & ordinationibus diœcesis Lemovicensis an. 1619. in Synodo promulgatis à Raimundo Marthonienſi Episcopo Lemovicenſi & à Francisco Fayetano itidem Lemovicenſi Episcopo confirmatis, cap. 8. num. 5. ^a *Supplicationi, miſſe, benedictioni & concioni Synodali, omnes jejuni ad finem uſque aderunt cum superpelliceis & stolis: aliàs absentes declarabuntur. Et eodem habitu ſiſtent ſe pomeridianis horis ac quoties in aula Episcopali congregabuntur, acturi de Ecclesiasticis rebus, propter quas indicuntur Synodi.*

Ex Statutis Synodalibus diœcesis Uceticenſis Nicolai Grilliæi Uceticenſis Episcopi, Nemausi evulgatis an. 1635. pag. 60. ^b *Conſtituimus Priores & Vicarios Synodis interesse cum superpelliceo & Stola, alias verò cum Stola tantum.*

Ex Statutis & Ordinationibus diœceſanis

^a Quant à la proceſſion, meſſe, benediction & predication du Synode, tous y viendront à jeun, & y aſſiſteront juſqu'à la fin avec leurs Surplis & Eſtoles, à peine d'eſtre declarez absents; Et avec les meſmes habits comparoiſtront l'apreſdinée & toutes les fois qu'on ſ'aſſemblera en la Sale Episcopale pour traiter des affaires qui touchent à l'eſtat Ecclesiastique & par leſquelles les Synodes ſont aſſemblez.

^b Nous ordonnons qu'ils aſſiſteront aux Synodes. Les Prieurs & Vicaires avec Surplis & Eſtole, & les autres avec le Surplis ſeulement.

Alani Solminiensis Episcopi Cadurcensis, an. 1638. cap. 4. De Synodo: ^a *Ecclesiarum Rectores supplicationi, Sacro, Benedictioni & Orationi Synodali intererunt superpelliceum, biretum ac Stolam induti.*

Ex decretis & statutis Synodalibus diœcesis Nannetensis à Gabriele Bellovello Nannetensi Episcopo editis an. 1642. ^b *Decernimus ut nostri omnes Archidiaconi, Promotor, & à Capitulis allegati, Rectores, Priores-Curati, Vicarii perpetui, & alii nostræ diœcesis, qui nostræ Synodo comparere tenentur, matutinis horis die Iovis post festum Pentecostes, in Ecclesia nostra Cathedrali, aut alia quavis à Nobis, ut conveniens videbitur, designanda coeant, ac supplicationi, solemni sacro, aliisque consuetis præfata Synodi ritibus intersint, cum corona, toga, superpelliceo, bireto & Stola; ibique placatè, moderatè, ac graviter, ut oportet, se gerant.*

Ex 2. parte *Parochialis seu Sacerdotalis Ecclesiæ Rotomagensis* à Francisco Harlæo

^a Les Recteurs assisteront à la Procession, Messe, Benediction, & Predication du Synode, avec le surplis, bonnet, & Etole.

^b Nous ordonnons que tous nos Archidiacres, Promoteur, & Deputez des Chapitres, Recteurs, Prieurs-Cure, Vicaires perpetuels, & autres de nostre Diocese, qui sont tenus de paroistre à nostre Synode, se rendront le Jeudy matin d'après la Pentecoste, en nostre Eglise Cathedral, ou telle autre que nous designerons, selon que nous le jugerons estre expedient, pour assister à la Procession, grande Messe, & autres Ceremonies ordinaires dudit Synode, avec la couronne, soutanne, surplis, bonnet carré & Etole, & s'y comporter avec la modestie, retenue, & gravité convenable à leur dignité.

Campo valonio in publicam lucem emissi an. 1651. Tit. *De Synodo diœcesana*, pag. 539. *Omnes sint vestimentis decentibus induti, videlicet Abbates cappis, Canonici Cathedralis Ecclesie qui intererunt, in Synodo quidem æstivali, superpelliciis, almutiis & biretis, in hiemali verò, cappis laneis hiemalibus: Parochi civitatis Rotomagensis ex veteri Regula & speciali prærogativa, albis, Stolis & manipulis, & alii Parochi superpelliciis & Stolis.*

Ex statutis Synodalibus diœcesis Lexovienfis an. 1651. à Leonorio Matignonio, Episcopo Lexoviensi editis, art. 1.ª *Omnes Parœcis nostris præcipimus ut superpellicem, biretum & Stolam pro more induti, Missæ, Orationi Synodali, & aliis omnibus quæ in Synodo nostra fient aut dicentur, intersint, propositâ adversus singulos delinquentes sex librarum Turonensium mulctâ, hujus urbis Nosocomii pauperibus applicandâ.*

Postremo ex iis quæ observari Neapoli scribit Bartholomæus Gavantus in *Praxi exactissima Synodi diœcesanæ*, part. 1. cap. 13. de habitu Cleri, num. 5. his verbis: *Rectores Parochiarum in Synodo caputium gestant supracottam multis in locis; Neapoli Stolam, ut dignoscantur ab aliis.*

^a Enjoignons à tous nos Cûrés d'assister à la Messé avec leurs surplis, bonnet carré & Etole suivant la coutume, à l'Oraison synodale, & à tout ce qui sera fait & dit en nostre Synode, à peine de six livres d'amende pour chacun des defaillans, applicable aux pauvres de l'Hostel-Dieu de cette ville.

Atque hæc omnia Paræcos universè probant coram Ecclesiæ Pontificibus Stolum in Synodis gestare. Nunc verò idem ab ipsis in diœceseos ac Provinciæ nostræ Synodis fieri demonstramus.

CAPUT XXIV.

Senonensis & Parisiensis provinciæ Paræcos Stolum in Synodis gestare jubent statuta Synodalia diœcesis Parisiensis an. circiter 1208. Aurelianensis, an. 1314. Carnotensis, an. 1489. Parisiensis, an. 1515. Aurelianensis, an. 1516. Parisiensis, an. 1557. Carnotensis an. 1559 Aurelianensis an. 1587. Parisiensis, circa an. 1596. Aurelianensis, an. 1664. ac Illustrissimus Parisiensis Archiepiscopus Franciscus Harlaeus Campo-valonius peculiari mandato, & ordine Cæremoniæ in Synodo Parisiensi observandarum an. 1673.

ID autem facili negotio variis ex Synodis, Synodalibusque Sanctionibus, ac nonnullis Episcopalibus mandatis colligere est.

I. Quidem ex statutis Synodalibus Odonis de Soliaco Parisiensis Episcopi, quem anno 1208. die 13. Julii fato functum, ex ejus Epitaphio constat, quod in Ecclesiæ Parisiensis choro æri insculptum legitur: *Districte præcipitur* (inquit in capitulo 2.) *ut induti albis & Stolis intrent Synodum illam quæ celebra-*

tur tempore Paschali; illam verò quæ fit Septembri, superpelliciis tantùm & Stolis.

II. Ex Statutis Synodalibus diœcesis Parisiensis circa an. 1311. *Omnes absentes qui ad Synodum venire tenentur, & non venerunt in decenti & consueto habitu, videlicet in superpelliciis & Stolis, nisi fuerint excusati legitimè, contumaces reputamus.*

III. Ex codice Præceptorum Synodaliũ Milonis Tallii Episcopi Aurelianensis, an. 1314. *Districte præcipitur Sacerdotibus ut jejuni intrent Synodum (in jejunio enim debet fieri & oratione.) Districte iterum præcipitur Sacerdotibus ut induti albis & Stolis intrent Synodum quæ celebrabitur tempore Paschali: illam verò quæ celebratur Octobri, superpelliceis tantùm & Stolis.*

IV. Ex Præceptis Synodalibus Milonis Illerensis Carnotensis Episcopi an. 1489. Rubrica I. *De preparatione ad Synodum, & quomodo Sacerdotes ad eam debent venire & eam intrare. Presbyteri in Synodo existentes sint rasi & induti albis cum Stolis, exceptis Clericis de choro, qui in vestibus de choro poterunt interesse.* Fuit hic Pontifex jurium suorum tenacissimus, & injuriarum dignitati atque auctoritati suæ illatarũ persequentissimus, uti docent varia Carnotensis Ecclesiæ monumenta. Nec certè Stolatos Synodis interesse Presbyteros tulisset unquam, si suam inde jurisdictionem aliquo pacto putasset imminutam.

Duo autem heic nobis videntur refellenda, quæ in causa Philippi Marii Pisciacensis in Carnotensi Ecclesia Archidiaconi adversus Franciscum Arnulphum Campoburciacensem Priorem & Præjectum Cevallerium Orgevalensem Parœcum, contra Milonis nostri *Statuta seu præcepta Synodalia*, coram Officiali Carnotensi objecta sunt: alterum, non fuisse executioni demandata: alterum autem non exstare illa: Quæ duo perperam asseverantur.

Primò enim, ætatis nostræ homines, de his quæ exeunte quinto-decimo Ecclesiæ sæculo constituta sunt, & lapsu temporum ad nos usque propagata, quomodo ferre possunt testimonium? Unde habent ejusmodi *præcepta* minimè fuisse executioni tradita, minimè fuisse usu recepta? Si quos nacti sunt istius rei Auctores, quare tacent, quare dissimulant, quare non indicant, ut eorum dictis habeatur fides? At hoc inconsultè ab iis jactatum hinc colligitur, quòd multa Præceptis illis consentanea omnino in Episcoporum Carnotensium Milonis Islerensis successorum, Ludovici Guillardii & Caroli Guillardii *Constitutionibus Synodalibus*, ac Nicolai Thuani *Norma piè vivendi præscripta Parochis Carnotensibus*, an. 1575. & *Statutis sacre Synodi Carnotensis*, an. 1587. reperiantur. Exemplum sit illud proposito nostro maximè congruens. Stolatos Synodis interesse Parœcos sancivit Milo: Idipsum quoque Carolus Guillardus statuit in articu-

Io ultimo Statutorum Synodaliū, an. 1559. ut postea referemus.

Secundò, qua confidentia non exstare aiunt ejusmodi *Præcepta Synodalia*? An quia non viderunt, non exstare opinantur? Sed numquid viderunt omnia quæ exstant, homines rerum usu non adeo periti? Illustrissimi Carnotensis Episcopi *καὶ τοῦ λαΐκου* evolvant, si licet, & *Synodaliū* de quibus agitur *Præceptorum* codicem, spero, invenient. Quòd si non vacat, sciant illa an. 1489. Parisiis fuisse edita, eorūque exemplar unum in Bibliotheca Abbatiae B. Mariae Josaphatensis, Ordinis S. Benedicti, prope Carnotum asservari, ex quo exemplari quæ modò recensuimus petita sunt, sicut & integra *De festorum solemnizatione* Rubrica, quam in cap. 23. nostri *De festorum dierum imminutione* Libri an. 1668. Lugduni apud Petrum Guilliminum in vico Belle-corderie, editi, retulimus. Sciant hæc *Statuta* novem Rubricis concludi; hoc esse ipsorum initium: *In nomine & ad decus & honorem Summæ, sanctissimæque Trinitatis divinæ, &c.* hunc esse finem: *Impressa & exarata finiunt feliciter, anno salutis millesimo cccc. octuagesimo nono, die autem quindecima Martii:* Et postmodo qua ratione Carnotensis diœcesis Paræcos Stolum in Synodis nunquam gestasse professi sint, nobis exponant.

V. Ex statutis Synodalibus diœcesis Parisiensis, Stephani Poncherii ex Cancellario

Mediolanensi & Galliarum Pro-Cancellario Parisiensis Episcopi, ac demum Senonensis Archiepiscopi, an. 1515. propositis. Rubrica 1. *In primis statuimus & ordinamus ut accedant & personaliter compareant ad nostram Synodum sanctam bis in anno, Abbates, Decani, Curati & alii Ecclesiarum parochialium Rectores, quarum Ecclesiarum & dignitatum nomina in registris nostris scripta sunt: videlicet Iovis post Dominicam de Misericordia, & Iovis post Lucam. Et veniant jejuni inter septimam & octavam de mane in Ecclesia Parisiensi sponsa nostra, in qua devote & reverenter audiant Missam de S. Spiritu, quæ ad horam octavam celebrabitur in choro, & in navi Antiphonam Ave Regina; & immediate post assistant in aula superiori domus nostræ Episcopalis Parisiensis, Curati cum superliciis & Stolis, veste talari, camaliis aut almutiis. Tum in Rubrica 2. Omnes qui ad hanc Synodum venire tenentur, & non venerint in decenti & honesto habitu, videlicet superliciis & Stolis, nisi sint legitimè excusati, contumaces reputamus.*

VI. Ex statutis Synodalibus diœcesis Aurelianensis, Germani Ganaii primùm Senatoris Parisiensis, postea Episcopi Cadurcensis, ac deinde Aurelianensis Ecclesiæ Pontificis, an. 1516. die 14. Maii, Tit. 1. *Item quod Curati intrent Synodum quæ celebratur tempore æstivali, induti albis & Stolis: illam verò quæ celebratur*

lebratur hiemali tempore in mense Octobri, intrent induti superliciis & Stolis dumtaxat.

VII. Ex Statutis Synodalibus diœcesis Parisiensis Eustachii Bellaii Parisiensis Episcopi, an. 1557. can. 1. *Qui jure huic Synodo interesse tenentur, decenti habitu, superliciis & Stolis, tonsura & barba rasi convenient.*

VIII. Ex statutis Synodalibus per Reverendum in Christo Patrem & Dominum Episcopum Carnotensem editis an. Dom. 1559. die Synodi 25. Novembris, articulo ultimo: *Omnes & singulis Curatis nobis subditis mandamus & injungimus ut in habitu decenti cum superliciis & Stola compareant personaliter coram nobis aut Vicariis nostris generalibus singulis annis in nostra Synodo feria 4. post festum S. Lucae in Ecclesia Carnotensi hora octava de mane, ac dictæ Synodi celebrationi reverenter intersint, &c.* Synodi illius (quæ à Carolo Guillardio Episcopo Carnotensi habita est) statuta typis edita non novi. Eorum tantum exemplar MS. nactus sum in Bibliotheca C. V. Blasii Feronii Doctoris ac Socii Sorbonici & Carnotensis Ecclesiæ Canonici.

IX. Ex statutis Synodalibus Germani Valentis Guellii, Episcopi Aurelianensis an. 1587. Tit. 1. *Statuimus & sub gravi pœna precipimus ut singuli compareant veste honesta & nigro colore induti, coma rasi & barba, tonsura apparente in capitis vertice, superpellicio mundo &*

Stola, qui modeste ac reverenter in omnibus se gerere curent. Et postea : In Synodo quæ die Mercurii post festum Pentecostes celebratur immediate, qui presentes fuerint Ecclesiam ingressuri, alba induti esse debent & Stola. In hyemali verò, suppellicio & Stola.

X. Ex Statutis Synodalibus Eminentissimi Cardinalis Petri Gondij Parisiensis Episcopi, quæ an. 1596. Commentariis illustrata publici juris fecit Johannes Broüetus in Parisiensi Senatu Advocatus & Episcopalis Curia Parisiensis Promotor, stat. i. *Clerici Synodo adesse debent induti suppelliceis, Stolis, tonsura, barbaque rasa, sub pœna excommunicationis.*

XI. Ex Codice Statutorum Synodaliu Alphonfi Delbennei Aurelianensis Episcopi, an. 1664. Tit. i. num. 5. *Statuimus ut die Synodi hora septima matutina, solitis campanæ ictibus evocati omnes in loco constituto conveniant, coma & barba decenti; tonsura in vertice capitis apparente, veste talari & honesta, cum superpelliceo mundo, Stola & bireto Clericali.*

XII. Ex Mandato Francisci Harlæi Campo-valonij Archiepiscopi Parisiensis, *De convocatione Synodi*, dato Parisiis an. 1673. die Junij 16. ^a *Præcipimus vobis, ut die Iovis 6.*

^a Nous vous ordonnons de vous trouver en nostre Palais Archiepiscopal le Jeudy 6. jour du mois de Juillet prochain, à 7

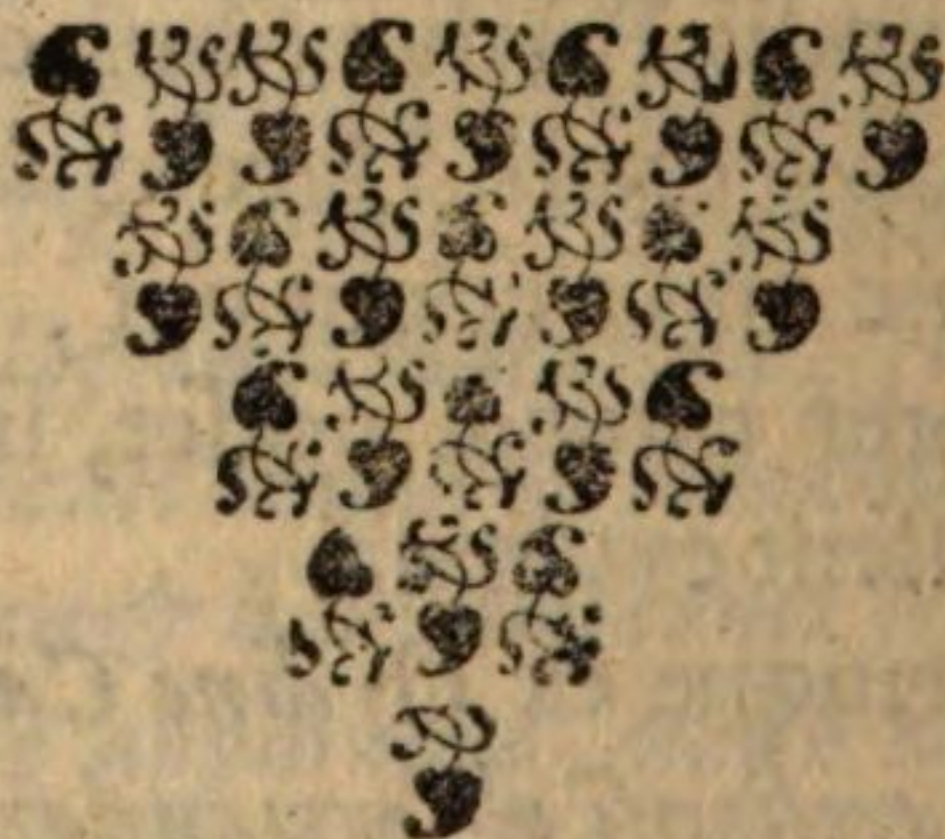
Julij proximè sequenti, hora ipsa septima matutina, in Palatio nostro Archiepiscopali conveniatis, vestes induiti decentes, modestas & hujus actionis sanctitati consentaneas: nimirum Decani, Abbates, Priores, cum iis vestibus quas vulgò gestant in choro, & Parœci cum superpelliceo & bireto; iisdem Parœcis mandantes Stolam rubram induant, ut eo vestitu nos ad Ecclesiam nostram Metropolitanam proficiscentes, Officium, ac consuetas preces ibi facturos, comitentur. Hoc vestitu Parisienses Parœci propemodum omnes celeberrimæ Synodo interfuerunt quam die Jovis 6. Julii anni 1673. præfatus Archiepiscopus Parisiensis Lutetiæ instituit, ut toti ferè Galliarum regno compertum est. Quod quidem tum ipsimet, cum eorum decessores in præcedentibus Synodis Parisiensibus observarunt; & in ea maximè quam Harduinus Perefixeus paucis ab hinc annis celebravit, quemadmodum luculenter ostendi posset, si ejus Synodi Acta typis essent evulgata.

XIII. Denique ex Ordine Cæremoniæ in Synodo Parisiensi observandarum, qui ad

heures précises du matin, vêtus d'habits décents, modestes & conformes à la sainteté de cette action; c'est à sçavoir les Doyens, Abbez, Prieurs, avec les habits qu'ils portent ordinairement au Chœur, & les Curez en surplis & bonnet carré: ordonnant ausdits Curez de prendre l'Estole rouge, pour nous accompagner en cét habit, lorsque nous irons en nostre Eglise Metropolitaine pour y faire l'Office & Prières accoutumées.

calcem statutorum ultimæ Synodi Parisien-
sis modò laudatæ Parisiis editus est eodem
anno 1673. ^a *Die Synodi hora septima ma-
tutina quicumque convocantur , in majori
aula Archiepiscopali sistent se superpelli-
ceis induti Parœci Stola rubra & Canonici
almutia.*

^a Le jour du Synode au matin à 7. heures , tous ceux qui sont
convoquez se trouveront dans la grande Sale de l'Archevesché
en surplis ; les Curez avec l'Estole rouge, & les Chanoines avec
l'aumusse.

CAPUT XXV.

Quæ in capitibus 23. & 24. modò dicta sunt evidenter probant. I. Paræcis licere stolam in Synodis gestare vel coram Cardinalibus, S. A. Legatis, Archiepiscopis & Episcopis. II. hunc esse plerarumque Gallicanæ Ecclesiæ Provinciæ usum, & maxime Parisiensis, cui ab an. 1622. diocesis Carnotensis Suffraganea est. III. Archidiaconos Stolam in Synodis non induere. IV. Paræcorum jurisdictionem coram Archidiaconis visitantibus non extinguere. V. Stolatatos Synodis interesse Paræcos ut Stola tanquam singulari signo ab aliis secernantur. VI. denique Paræcos in Archidiaconorum visitationibus Stola exui ullo jure non posse, cum ea in Synodis ab Ecclesiæ Pontificibus summis non exuantur.

POST recensita duobus supremis capitibus absque ulla propemodum observatione variarum dioceseon Statuta Synodalia, Rituales libros, ac Episcopalia mandata quædam, quibus Paræci Stolam in Synodis gestare præcipiuntur, jam quæ ex iis ad rem nostram confici possunt observemus.

Primum est, alicubi à Presbyteris seu sacerdotibus quibuscumque deferri Stolam in Sy-

nodis coram Pontificibus. Sic enim à Simone & Galone Apostolicis Legatis, à Mauritio Cœnomanensi Episcopo, à Philippo Firmiano Episcopo & S. A. Legato, Odone de Soliaco Parisiensi Pontifice, à Milone Tallio Episcopo Aurelianensi, à Milone Islerensi Carnotensium Præsule, à Jacobo Syllio & Petro Valla Episcopis Sagiensibus, à Roberto Croyio Cameracensi Episcopo, à Raymundo Marthoniensi & Francisco Fayerano, Lemovicensibus Episcopis, à Nicolao Grilliæo Uceticensi Pontifice, & à Gabriele Bellovello Episcopo Nannetensi, decretum legimus. Nisi fortè eorum aliqui *Sacerdotum ac Presbyterorum* nomine Parœcos *κατ' ἐξοχὴν* intelligant, qui ita apud veteres Ecclesiasticarum rerum Scriptores sæpiùs appellantur, quemadmodum antea notavimus. Si vero Presbyteris & Sacerdotibus omnibus universè & absque ullo discrimine, Stolæ usus in Synodis conceditur, Parœcis in Archidiaconorum visitationibus cur non concedetur?

Secundum, non tantùm coram Episcopis Stolam in Synodis gestari à Parœcis, sed etiam (ut ex Galonis & Simonis, Francisci Firmani Episcopi, Antonii Barrei, Caroli Borbonij, Ludovici Lotharingi, Petri Gondij, & utriusque Francisci Harlæi Campo-valonij, constitutionibus constat) coram Cardinalibus, sedis Apostolicæ Legatis, & Archiepiscopis, qui nullam inde dignitati auctoritati

que suæ injuriam irrogari putant. Quod contra fit ab Archidiaconis, quibus vehementer dolet, si quando Parœcos suis in visitationibus Stolatos deprehendant.

Tertium, hunc esse plerarumque Gallicanæ Ecclesiæ provinciarum usum, ut Stolas induiti Synodis se sistant Parœci. Cujus sanè rei fidem faciunt haud dubiam, in *secunda Lugdunensi*, antiquus Rotomagensis Ecclesiæ Ritualis liber, Synodus Bajocensis an. circiter 1300. Synodus provincialis Rotomagensis, an. 1581. Synodus diœcesana Rotomagensis, an. 1631. Liber Synodalis Episcopatus Sagienfis, an. 1532. & 1547. Statuta Synodalia Episcopatus Lexoviensis, an. 1651. & *Parochiale* seu *Sacerdotale* Ecclesiæ Rotomagensis eodem, an. 1651. editum. In *tertia Lugdunensi*, Synodus Turonensis, an. 1537. Cœnomanensis circa an. 1231. liber Synodalis Episcopatus Cœnomanensis an. 1489. & Statuta Synodalia diœcesis Nannetensis, an. 1642. In *quarta Lugdunensi*, Statuta Synodalia Odonis de Soliaco, Stephani Poncherij & Eustachij Bellaii ac Petri Gondij, Parisiensium Episcoporum, *Mandatum* Francisci Harlæi Parisiensis Archiepiscopi, & *Ordo Cæremoniarum in Synodo Parisiensi observandarum*; Constitutiones Synodales Milonis Islerensis & Caroli Guillardii Carnotensium Pontificum, Milonis Tallij; Germani Ganaij, Germani Valentis Guellij, & Alphonsi Delbennei, Aurelia-

nensium Præfulum. In *Secunda Belgica*, Synodus provincialis Remensis an. 1583. Et Synodalia Statuta Caroli Rucyensis Episcopi Sueffionensis. In *tertia Belgica*, Statuta Synodalia Cameracensis diœcesis an. 1550. Acta Concilij provincialis Cameracensis an. 1565. Statuta Synodalia Atrebatensis diœcesis, an. 1569. In *Aquitanica prima*, Ordinationes Raymondi Marthoniensis & Francisci Faye-tani Episcoporum Lemovicensium, Statuta Synodalia Alani Solminiacensis Cardurcorum Episcopi. In *Aquitanica secunda*, Statuta Synodalia Aymerici de Montibus & Simonis de Cramaudo Pictaviensium Episcoporum. Denique In *Narbonensi prima*, sive *secunda Viennensi*, Nicolai Grilliæi Episcopi Uceticensis constitutiones Synodales.

Budensis ac Neapolitanæ proviciarum consuetudines, quibus testimonium præstant Concilium Budense an. 1279. & Bartholomeus Gavantus, heic omitto, ut in unis Galliis hæream, quarum in omnibus provinciis haud difficiliter probare possem Stolatōs Synodis adesse Parœcos, si singularum diœceseon Synodi ac Statuta Synodalia meas ad manus devenissent. Sed his tantum immoror quæ produxi, & quorum non debet esse levis auctoritas. *Universe enim pacis tranquillitas non aliter poterit custodiri, nisi sua Canonibus reverentia intemerata servetur*, quemadmodum ait S. Leo in Epist. 62. ad Maximum Antiochensem

Antiochensem Episcopum, cap. 4.

Quartum, Carnotensis diœcesis Parœcos jam a multis annis Stola in Synodis gestasse, sicut ex Milonis Islerensis & Caroli Guillard Carnotensium Pontificum *præceptis statutisque Synodalibus* evincitur; idque Parisiensis diœcesis mori congruenter, non solum quo tempore Senonensi Metropolitano parebat (ut Odonis de Soliaco, Stephani Poncherij, Eustachij Bellaij & Petri Gondij Synodalia Statuta commonstrant: verum etiam ab anno 1622. quo Lutetia totius Gallicani regni Princeps & caput in Metropolim evasit sub Gregorio XIII. velut in Francisci Harlæi Campo-valonij *Mandato & Ordine Cæremoniæ in Synodo Parisiensi observandarum*, videre licet. Idcirco Carnotensibus in Synodis, si quando haberentur, indui posset Carnotensibus Parœcis Stola, non modo quod veteribus Carnotensis diœceseos constitutionibus ita fanciatur: sed etiam quod ea sit Parisiensis Archiepiscopatus consuetudo, à qua Suffraganeis in Episcopatibus temerè recedendum non videtur.

Quintum, Archidiaconis non præcipi, ut Stola vestiti in Synodis compareant, sed *capis sericis*, secundum Statuta Synodalia Ludovici de Barro Cardinalis & Episcopi Lingonensis, & antiquum Rotomagensis Ecclesiæ Ritualementum. Præterea in *Ordine Cæremoniæ in Parisiensi Synodo observan-*

darum, Canonicis sola assignatur almutia in Synodis ferenda, Archidiacono autem Parisiensi *cappa rubra*.^a Atqui si Stola jurisdictionis argumentum esse profiteantur Archidiaconi, nulla ipsos in Synodis quibus Stolati non interfunt, jurisdictione potiri liquet, Paræcos autem aliqua potiri. Contrà verò si stola jurisdictionis signum non esse concesserint, cur pro ea Paræcis in visitationibus suis detrahenda, tamquam pro aris & focis depugnant?

Sextum, quantumvis Stola jurisdictionem designaret, quid aliud inde colligeretur, nisi inferioris jurisdictionis insigne, cum superioris jurisdictionis nota stare posse, quod in Synodis à Paræcis æquè ac Pontificibus deferatur? Atque ideo Paræcorum jurisdictionem, etsi ejusdem esset cum Archidiaconali ordinis & generis (quod tamen falsum esse antea probavimus) coram visitantibus Archidiaconis non extinguì, cum in Synodis coram Episcopis, Archiepiscopis, Cardinalibus & sedis Apostolicæ Legatis extinguì non credatur.

Septimum, Stolatos adesse Synodis Paræcos pluribus ex causis: sed maximè ut hoc exteriori signo ab aliis secernantur. Quemadmodum enim in Synodis Pontifices Pontificalibus, Abbates Abbatialibus indumentis, &

^a Tous ceux qui sont convoquez se trouveront en surplis, les Curez avec l'Estole rouge, & les Chanoines avec l'aumusse, Monsieur l'Archidiacre de Paris en chappe rouge.

Canonici almutia : sic Parœci Stola internoscuntur. Unde cùm in Archidiaconorum visitationibus Parœci ut plurimum ab aliis , putà à Vicariis suis , ceterisque sibi subiectis Sacerdotibus , distinguere necesse habeant : quo jure , quòve titulo in ejusmodi visitationibus Stola spoliantur , quandoquidem id neque ullo Conciliorum Canone , neque ullo Canonici Juris decreto , neque ulla Episcopali constitutione sancitur ? Archiepiscopus aliquis si Suffraganeos sibi visiteret Episcopos , an eos Pontificalibus vestibus exueret ? Episcopus Cathedralis Ecclesiæ suæ Canonicos visitans , eos si deponere juberet almutiam , quam S. Carolus Borromæus in Concilio provinciali Mediolanensi 5. part. 3. scribit esse *Insigne honoris Canonici* : bone Deus ! quas rixas non moverent ? Quas turbas non excitarent ? In qua rerum confusione non versarentur ? Numquam profectò illam in Episcoporum visitationibus abijcerent , cujus ita non solum amici , sed etiam amatores sunt , ut inter concionandum , vel in externis Ecclesiis , ferant , quamvis almutiam divini verbi præconum vestem esse nemo dixerit umquam , ac ne somniaverit quidem. Cur itaque Parœcis in Archidiaconorum visitationibus signum illud detrahetur , quo illorum notatur dignitas ?

Longè secus Concilium provinciale Aquense an. 1581. sub Alexandro Canigiano Aquensi Archiepiscopo , dum in Tit. *De Parochis*

& animarum Curatoribus, ita statuit: Parochi in urbe, & in oppidis saltem insignioribus constituti, ut à reliquis sacerdotibus animarum curam non gerentibus internoscantur, signum aliquod, quod proprium illorum insigne sit, ab Episcopis in diœcesana Synodo eis præscribendum, ferant cum domo exeunt super exteriorem vestem, & supra superpelliceum cum in Ecclesia sunt, aut processiones, aliasque ejusmodi publicas actiones obeunt. Et in Tit. De Synodo diœcesana, ait: Qui Synodo interesse debent, ne intersint sine superpelliceo integro & mundo. Curati præterea deferant signum illud quod Episcopus eis præscribet, ut supra statutum est, sub duorum aureorum pena, arbitrio Episcopi locis piis applicanda. Longè secus etiam Concilium provinciale Tolosanum an. 1590. sub Francisco Joyosano Cardinali & Archiepiscopo Tolosano, part. 1. cap. 3. num. 13. ubi dicit Paræcos æquum esse ab aliis sacerdotibus, quibus nulla incumbit animarum cura, dignosci; decernitque ut quoties processionibus publicisque aliis actibus intererunt, sacrasve actiones exercebunt, superpelliceo, caputioque (quod proprium illorum insigne est) conspicui ince-
dant.

Sapienter nimirum præcipiunt duo illa provincialia Concilia Paræcos tum in Synodo, cum extra domum, atque etiam in Ecclesia, signo aliquo à reliquis sacerdotibus animarum curam

non gerentibus, distingui. Signū illud in Synodis stolam esse declarant varia variarum Gallicanæ Ecclesiæ diœceseon Statuta Synodalia, Rituales libri, & Episcopalia aliquot Mandata. Declarat & Bartholomæus Gavantus in *Praxi exactissima Synodi diœcesanæ*, part. 1. cap. 13. *de habitu Cleri*, num. 5. ubi stolam Neapoli in Synodis à Rectoribus Ecclesiarum portari testatur, *ut dignoscantur ab aliis*. Stolam in suis visitationibus signum illud esse negant Archidiaconi; Stola fugantur, Stola terrentur, Stola à visitationibus deterrentur, Stola ad iracundiam, ad tumultus, ad seditiones, ad lites incitantur. Nec animadvertunt interea, stolam suis in visitationibus gestari à Parœcis dum queruntur, & seipfos, & Parœcos afficere ignominia. Parœcos quidem, quos suæ dignitatis insigne ac ornamentum singulare volunt abiicere; Seipfos verò, quod non ita à Parœcis stola exutis, quàm stolatis honorentur: & multò gloriosius Archidiaconis sit, stolatos quàm non stolatos Parœcos visitare.

Quare numquam mihi benè perspecta fuit Archidiaconorum hac in re agendi ratio. *Vbi Reges* (inquit Clarissimus Talæus actione forensi in causa Ambianensis Episcopi & Royensis Decani) *a in justitiæ tribunali se-*

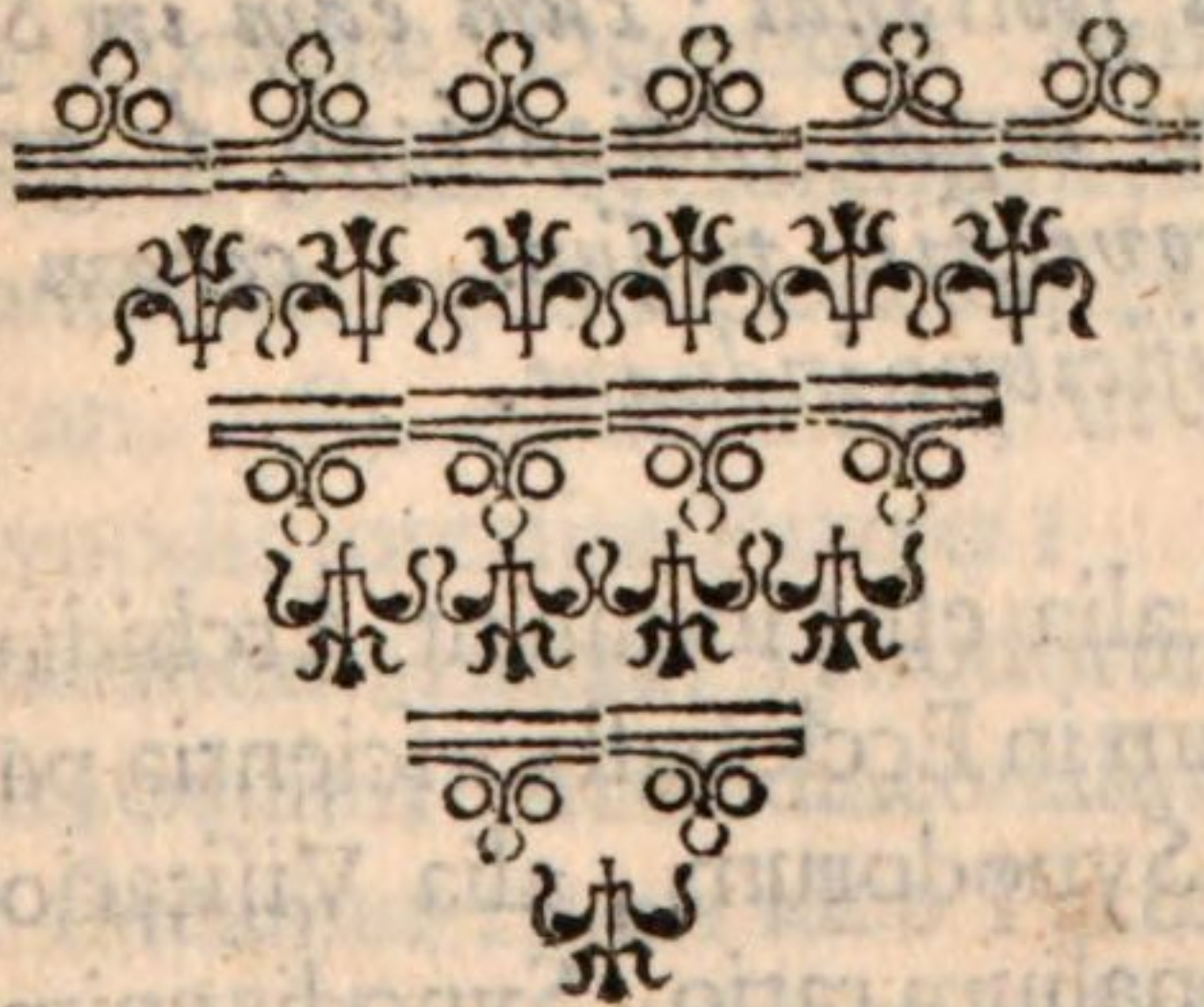
a Lorsque les Roys tiennent leur lit de Justice, les Magistrats se dépouillent-ils des ornemens de leur Magistrature? Lorsque le Prince fait la revue de ses soldats, les soldats ont-ils

dent, an dignitatis suæ insignia Magistratus exuunt? Vbi Princeps lustrat exercitum, an milites balteum, militaris professionis signum discingunt? Sed etsi secus eveniret, ipsos in eo imitari non deberent Archidiaconi: Reges gentium dominantur eorum, vos autem non sic. Liceat mihi hoc in loco S. Johannis Chrysostomi verba ex homilia 26. in cap. II. I. ad Corinth. ad propositum accommodare: Principem (inquit os illud aureum) qui ad Regem accedit, oportet habere signum imperii ac principatus: Τὸ δὲ ἀρχῆς συμβολὸν ἔχει δαῖ. Quando ergo nullus ex Principibus absque zona & lana audebit apparere coram eo qui est redimitus diademate: ita nec tu absque signis imperii & principatus. Effice ut sit tuus principatus & imperium splendidum. Erit autem splendidum, quando eum qui tuo regitur imperio ignominia non affeceris. Et quomodo qui fungitur munere regio, eo apparebit præclarius & magnificentior, quo præclariorem & magnificentiorem suum effecerit Vicarium, τὸν ὑπαρχόν. Sin autem despiciatui habuerit & contumelia affecerit dignitatis illius magnitudinem, suæ quoque gloriæ non parvam amputabit partem. Tu quoque si eum qui post te imperat probro & dedecore affeceris, non levi damno afficies

accoutumé de desceindre leur baudrier, qui est la marque de leur profession militaire. Et quand ils en useroient autrement les Archidiacres ne devroient pas les imiter en ce rencontre: Reges gentium dominantur eorum: vos autem non sic,

honorem tui principatus. Quæ cum ita sint, quid Archidiaconis incommodant Parœci dum ipsis in eorum visitationibus occurrant cum Stola, quæ Parœcialis dignitatis, imperii & principatus (si fas ita loqui) honor est propè singularis, certissimùmque σύμβολο.

Octavum denique, Parœcos, etsi dignitate inferiores essent (quod non concesserim) ab Archidiaconis visitantibus Stola exui ulla ratione non posse; cùm nequidem hanc à Parœcis abiici in Synodis statuunt Ecclesiæ Pontifices, Archidiaconis longè superiores, multisque titulis illustriores.

CAPUT XXVI.

Quod discrimen Synodos inter ac visitationes statuunt Archidiaconi, futile est ac frivolum. In Synodis Paræcos aequè ac Episcopos argui posse & judicari, variis Conciliorum Canonibus ostenditur. Paræci olim habuere sedem in Conciliis, etiam præsentem Romano Pontifice. Idcirco celebrantur Concilia, ut vel firmetur Catholica fides, vel Christianorum mores corrigantur. Licet in Archidiaconorum visitationibus Paræci possint argui judicarique, ubi leviores causæ aguntur, non tamen in iis sunt Stola spoliandi: cum eam in Synodis, in quibus argui judicarique de gravioribus controversiis possunt, coram Ecclesiæ Pontificibus induant.

AT alia est (inquiunt Archidiaconi quidam in Ecclesiastica scientia parum exercitati) Synodorum, alia Visitationum Archidiaconalium ratio. Synodis enim interfunt Paræci, ut Episcopis consilium dent, & cum eo judicent; Archidiaconalibus autem visitationibus, ut arguendi, & judicandi ab Archidiaconis. In illis jurisdictione aliqua gaudent: in his nulla, cum tunc temporis tota eorum jurisdictio ad Archidiaconos transferatur. Ac

proinde licet in Synodis gestandæ Stolæ facultatem habeant, in Archidiaconalibus visitationibus non habent.

Mirum profectò tam futile, tam frivolum, tamque miserabile ratiocinationis genus ab ejusmodi Archidiaconis adduci. Si enim (quemadmodum opinantur, latissimum est Synodos inter & Archidiaconales visitationes discrimen, unde illud, ad Stolæ gestationem quod attinet, in Parisiensi Archiepiscopatu aliisque bene multis, deprehensum non fuit, ubi Parœci & Synodis, & Archidiaconorum visitationibus Stolatos se sistunt? Unde eruditissimus juxta ac perspicacissimus Talæus Stolum idcirco in visitationibus ferendam probat, quia fertur in Synodis? ^a Unde Royensis Ecclesiæ Decanum Ambianensi Episcopo cum Stola occurrentem, id observasse pronunciat quod Concilio provinciali Remensi an. 1583. cautum est, ut nimirum Stolati Synodis intersint Parœci?

Sed quantumvis aliam Synodorum, aliam verò visitationum Archidiaconalium rationem esse fateamur: num ideo Parœci Stola, quam coram Episcopis portant in Synodis, in quibus ab Episcopis argui ac judicari possunt,

^a On peut dire que le Doyen de Roye a observé le Concile de Reims tenu en 1583. Ce Concile provincial, qui doit servir de regle à tous ceux du Diocèse d'Amiens dans les choses douteuses, a expressement ordonné aux Curez d'assister aux Synodes avec leurs Estoles. *Plaidoyer de Monsieur Talon dans la cause de Monsieur l'Evesque d'Amiens contre Monsieur le Doyen de Roye,*

in Archidiaconalibus visitationibus spoliandi sunt, quia in eis arguuntur & judicantur ab Archidiaconis? An non etiam aliquando in Synodis arguuntur & judicantur Parœci, si arguendi sunt & judicandi? Numquid in eo erunt conditione vel deteriores, vel potiores Episcopis? At Episcopos in Synodis argutos judicatósque qui nescit, hospitem se & peregrinum omnino in historia Ecclesiastica profitetur. Quis enim nescit & Marcellinum Romanum Pontificem in Concilio Sinuessano, & Potamium Bracarensem Episcopum in Concilio Toletano 10. Et Macharium Antiochensem Pontificem unâ cum ejus discipulis aliquot, in Concilio generali sexto, & Basilium Ancyranum Præsulem, & Theodorum Cyrum Episcopum Myron, & Theodosium Episcopum Amorii, in Concilio Nicæno 2. & Photium Constantinopolitanum Patriarcham in Concilio Constantinopolitano 8. & Hincmarum Laudunensem in Concilio Duziacenzi 1. & sexcentos alios aliis in Conciliis argutos & judicatos esse, ut Conciliorum acta repræsentant? Nonne idem quoque ex Conciliorum Canonibus patet, præsertimque ex Concilii Arelatensis 2. can. 31. ex Concilii Antiocheni 1. can. 4. 12. 14. 15. 18. 22. & 25. Ex Concilii Sardicensis can. 4. ex Concilii Carthaginensis 4. can. 25. 28. ac 29. & ex Concilii Chalcedonensis can. 9. *Siquis Episcopus* (inquit Concilium Antiochenum can.

15.) *de certis criminibus accusatus condemnatur ab omnibus Episcopis ejusdem provinciae, cunctique consonanter eandem contra eum formam decreti protulerint, hunc apud alios nullomodo judicari, sed firmam concordantium Episcoporum provinciae manere sententiam. Si Clericus (verba sunt Concilii Chalcedonensis in can. 9.) adversus suum vel alium Episcopum, habeat causam, apud audientiam Synodi provinciae ejus conquerratur.*

Quod si secundum veteres Ecclesiae Canones Episcopi in Synodis corripiendi sunt & judicandi: quidni eodem modo cum Paræcis & Presbyteris agatur, quos olim sedem habuisse in Conciliis, vel ipso Romano Pontifice praesente & praesidente, patet ex Conciliis Romanis sub S. Leone, an. 444. sub Hilario, an. 467. sub Gelasio, an. 495. aliisque Pontificibus; Et ex Ordine celebrandi Concilii, desumpto ab Isidoro Mercatore ex 4. Concilio Toletano cap. 4. & Garfiae Loaisæ Hispanicorum Conciliorum editoris diligentia emendato. Probantque luculentissime Johannes Filescus Parisiensis Theologus in libro *de Paræcia, sive de Paræciarum & Paræcorum origine, nec non de missa Paræciali*; cap. 4. ac Petrus Morestellus Doctor Theologus, & Ecclesiae Paræcialis S. Nicolai de Tallia in diœcesi Rotomagensi Rector, 2. part. *Vexilli Prælatorum & Clypei Pastorum*, cap. 10. num. 1.

Et verò Presbyteros in Synodis judicatos nonne aperte ostendunt ista vocabula, è lib. 5. Capitularium Karoli Magni & Ludovici Pij, art. 218. repetita? *Presbyteros criminosos Canonice ad Synodum venientes jubemus juxta decreta Papæ Innocentii cap. 33. in medio collocari. Discussisque objectionibus quæ ipsis Presbyteris impinguntur, si convinci potuerint, à sacerdotali removeantur officio, quia qui sancti non sunt, sancta tractare non possunt, atque alieni efficiantur à ministerio, quod vivendo illicitè polluerunt. Et si convinci non potuerint, secundum antè caputulum consultu Leonis Papæ & multorum Episcoporum statutum cum aliis Presbyteris & fidelibus justisque hominibus satisfaciant Episcopo suo & populo. Id ipsum quoque innuit Martinus Bracarensis Episcopus in cap. Propter, Dist. 18. Propter Ecclesiasticas causas (inquit) & altercationum solutiones, bene placuit per singulas provincias bis in anno Concilium fieri, convocante Metropolitano Episcopo omnes provinciales Episcopos, itaut ad Concilium veniant omnes Presbyteri & Diaconi, vel si qui se lesos existimant, ut in Concilio causa examinata ad justum judicium perducantur. Et si qui manifestè Episcopi, vel Presbyteri, vel Diaconi, inventi fuerint in offensa, secundum rationem excommunicentur, quamdiu communi consensu de his placuerit dare sententiam.*

Atque hoc ita veritati consentaneum esse existimavit Concilium Hispalense 2. an. 619. ut in canone 6. decreverit Presbyteros ac Diaconos de suo gradu ab unis Episcopis pelli non posse, sed à Synodo tantum. *Sexta actione comperimus* (inquit) *Fragitanum Cordubensis Ecclesiae Presbyterum à Pontifice suo injustè olim dejectum & innocentem exilio condemnatum. Quem rursus ordini suo restituentes id denuo adversus presumptionem novam, decrevimus, ut, juxta priscorum Patrum Synodalem sententiam, nullus nostrum sine Concilii examine, deiiciendum quemlibet Presbyterum vel Diaconum audeat. Nam multi sunt qui indiscussos potestate tyrannica, non auctoritate Canonica damnant: & sicut nonnullos gratiae favore sublimant, ita quosdam odio, invidiaque permoti humiliant, & ad levem opinionis auram condemnant, quorum crimen non approbant. Episcopus enim sacerdotibus ac ministris solus honorem dare potest: auferre solus non potest. Si enim hi qui in saeculo à Dominis suis honorem libertatis adepti sunt, in servitutis nexum non revolvuntur, nisi publicè apud Praetores ac Praesides tribunali foro fuerint accusati, quanto magis hi qui divinis altaribus consecrati, honore Ecclesiastico decorantur? Qui profectò nec ab uno damnari, nec uno judicante poterunt honoris sui privilegiis exui: sed presentati Synodali iudicio, quod canon*

de illis praeceperit, definiri. Quæ conformia sunt Concilii Carthaginensis quarti canoni 23. ubi legas: Ut Episcopus nullius causam audiat absque presentia Clericorum suorum: Alioquin irrita erit sententia Episcopi, nisi Clericorum presentia confirmetur.

Nunc si quo fine Concilia celebrentur, discutere lubeat, duplici inter alios celebrata reperiemus; Nempe ut Catholica fides stabilia-
tur, & maximè ut Clericorum, ceterorum-
que fidelium populorum mores emendentur. Probat hoc ex condicto & proposito Cardi-
nalis Bellarminus in lib. 1. *De Conciliis & Ecclesia*, cap. 9. & dilucidè potest variis ex
Conciliis confirmari.

Laodiceho, canon. 40. *Quod non oportet Episcopos qui vocantur ad Synodum negligere sed abire, & docere vel doceri, ad correctionem Ecclesiae & reliquorum.*

Antiocheno 1. an. 341. can. 20. *Propter utilitates Ecclesiasticas & absolutiones earum rerum, quæ dubitationem controversiamque recipiunt, optimè placuit ut per singulas quasque provincias bis in anno Episcoporum Concilia celebrentur. . . . Ipsis autem Conciliis adsint Presbyteri & Diaconi & omnes qui se laesos existimant, & Synodi experiantur examen.*

Carthaginensi 3. an. 397. can. 2. *Similiter placuit ut propter causas Ecclesiasticas, quæ ad perniciem plebis saepe veterascunt, singu.*

lis quibusque annis Concilium convocetur.

Chalcedonensi, an. 451. can. 19. *Pervenit ad aures nostras quòd in provinciis statuta Episcoporum Concilia minimè celebrentur, & quod inde multæ, quæ correctione opus habent, Ecclesiastica res negligantur. Statuit igitur hæc sancta Synodus secundum Patrum regulas bis in anno in unum convenire per singulas provincias Episcopos, ubi singula quot emergerint corrigantur.*

Arvernensi, an. 535. can. 1. *Imprimis placuit ut quoties secundum statuta Patrum, sancta Synodus congregatur, nullus Episcoporum aliquam prius causam suggerere audeat, quàm ea quæ ad emendationem vitæ, ad severitatem regulæ, ad animæ remedia pertinent, finiantur.*

Aurelianensi 3. an. 538. can. 20. *Si quis Clericorum circa se aut distractionem aut tractationem Episcopi sui putat injustam, juxta antiquas constitutiones recurrat ad Synodum.*

Aurelianensi 5. an. 549. can. 23. *His itaque (Deo propitio) constitutis, quod præcipuè in omnibus Patrum Conciliis habetur scriptum, congrua definitione sancimus, ut intra anni circulum unusquisque Metropolitanus Episcopus junctis in unum locum comprovincialibus suis, intra provinciam suam studeat habere Concilium, ut si qua accesserint, caritatis emendentur studio.*

Toletano 4. an. 633. can. 3. *Nulla penè res*

disciplina mores ab Ecclesia Christi depulit, quàm Sacerdotum negligentia, qui contemptis canonibus ad corrigendos Ecclesiasticos mores Synodum facere negligunt. Ob hoc à nobis universaliter definitum est, ut quia juxta antiqua Patrum decreta bis in anno difficultas temporis fieri Concilium non sinit, saltem vel semel à nobis celebretur. Ita tamen ut si causa fidei est, aut qualibet alia Ecclesiae communis generalis totius Hispaniae & Galliciae Synodus convocetur: si verò nec de fide, nec de communi Ecclesiae utilitate tractabitur, speciale erit Concilium uniuscujusque provinciae, ubi Metropolitanus elegerit peragendum.

Legionensi an. 1012. tempore Alphonfi 5. Regis Legionensis, can. 1. In primis censuimus, ut in omnibus Conciliis, quae deinceps celebrabuntur, causae Ecclesiae prius judicentur, judiciumque rectum absque falsitate consequantur.

Lateranensi 4. sub Innocentio III. an. 1215. can. 6. Sicut olim à SS. Patribus noscitur institutum, Metropolitana singulis annis cum suis Suffraganeis provincialia non omittant Concilia celebrare, in quibus de corrigendis excessibus & moribus reformandis, praesertim in Clero, diligentem habeant cum Dei timore tractatum.

Ravennati 2. an. 1311. rubric. 18. Cum decreverint SS. Patres Synodos per singulas civitates

vitates fieri pro reformatione status Ecclesiarum, Ecclesiasticarum & secularium personarum, quod est permaximè necessarium, ut pastores gregis Domini de ipsius gregis pascuis evellant, & ædificent & plantent in eis, hoc considerantes saluberrimum & juri non dissonum, quod in qualibet civitate vel diœcesi, ubi diœcesanus commodius & utilius viderit expedire, semel convocet Synodum & faciat annuatim, hoc presenti Concilio provinciali fieri declaramus, & cathedraticum solvatur.

Et Tridentino Sess. 24. Decreto De Reformatione, cap. 2. Provincialia Concilia, sic ubi omissa sunt, pro moderandis moribus, corrigendis excessibus, controversiis componendis, aliisque ex sacris canonibus permissis renoventur.

His non multùm dissimilia legere est in can. 36. Apostolorum, in cap. 7. Epistolæ 84. S. Leonis ad Anastasium Episcopum Thessalonicensem, in Justiniani Novella 123. De sanctissimis Episcopis & Deo amabilibus & reverendissimis Clericis & Monachis, cap. 10. In Epistola 21. Pelagii Papæ, in lib. 7. Capitularium Karoli Magni & Ludovici Pii art. 91. & 241. atq; in additione 4. ad ejusmodi Capitularia, art. 8. *Vt autem* (inquit Justinianus Imperator) *omnis Ecclesiasticus status & sacre regule diligenter custodiantur*, jubemus unumquemque beatum Archiepiscopum & Patriarcham & Metropolitam, sanctos Epis-

copos ab se constitutos in eadem provincia, semel aut secundo per singulos annos, ad se convocare, & omnes causas subtiliter examinare quas Episcopi aut Clerici, aut Monachi ad invicem habent, easque disponere, & super hoc quidquid extra regulas à quacumque persona delinquitur emendare. Eundem ad sensum loquitur S. Gregorius Magnus in lib. 1. Epist. 1. ad universos Episcopos per Siciliam constitutos in qua scribit: *Illud quoque fieri debere perspeximus, ut semel per annum ad Syracusanam sive Catanensium civitatem universaliter honore, quo dignum est, sicut eidem iussimus, fraternitas vestra conveniat, quatenus quæ ad utilitatem ipsius provincie, Ecclesiarumque pertinent, sive ad necessitatem pauperum oppressorumque sublevandam, sive ad monitionem omnium & correctionem eorum, quorum excessus contigerit demonstrari, congrua cum eodem Petro Subdiacono Sedis nostræ debeatis moderatione disponere.*

Ex quibus omnibus manifestè dignoscitur tum Episcoporum, cum Presbyterorum seu Paræcorum causas fuisse semper in Synodis, non discussas tantummodo, sed etiam iudicatas: ipsosque sive Episcopos, sive Presbyteros ac Paræcos judiciariæ Synodorum potestati numquam non fuisse obnoxios. Atque ideo falsè ab Archidiaconis quibusdam dici, in eo Synodos à Visitationibus suis discriminari,

quòd in his Parœci arguantur judicenturque : in illis non item ; quoniam in utrisque & argui possunt & judicari. Quare cùm argui & judicari possint in Synodis, & tamen in Synodis Stolam induant Parœci: quid impedit quominus eam quoque in Archidiaconalibus Visitationibus induant, etiamsi in illis argui ac judicari ex levioribus controversiis, ab Archidiaconis possint ?

His adde Parœcos ab Archidiaconis visitari non quasi capitalium rerum Judicibus qui in criminosos revera homines, aut de criminibus suspectos inquirunt. Idcirco enim visitant Archidiaconi ut rerum Statum cognoscant, ut benefacta laudent aut confirment, ut malefacta reprehendant aut corrigant pro sua virili. Nam cùm in Visitationibus suis Episcoporum potestatis auctoritatisque quodammodo confortes in levioribus existant : & Episcopi non tanquam civiles Magistratus, sed tanquam Patres, ac Pastores visitent ; suas Patrum instar ac Pastorum Visitationes debent instituere. Quis verò pater filios, quis Pastor greges perlustrans, suis eos, ubi præsertim nihil tale promeriti sunt, ornamentis spoliat ? Cùm ergo *per Stolam* (ut ait Nicolaus I. in Concilio Romano 7. Epist. ad universos Episcopos Galliaë) nihil aliud quàm Sacerdotii declarentur insignia : & Parœci visitantibus Archidiaconis Sacerdotii sui rationem reddere teneantur, quid est cur *Stolam Sacerdotii sui insignia* ab-

jiciant, quibus, nisi contrariè probetur manifestò, digni sunt existimandi?

CAPUT XXVII.

Quæ in Archidiaconorum visitationibus à Paræcis præstanda sunt, non videntur nisi à Stolatis ritè præstari posse. Archidiaconis ad Ecclesiarum fores occurrant Paræci publicæ supplicationis in modum. Sed qui supplicationibus publicis præsumt, Stola gestare convenit. Archidiaconorum visitantium jurisdictio cum externi fori sit tantum, multa agunt à quibus ipsos abstinere par esset. Promotores & Notarios suos superpelliceis cur induant? Germana Archidiaconorum munia breviter enarrantur. Variis ex Conciliis ac Senatus-Consulto Parisiensi tenentur Acta visitationum suarum vel statim ab iis expletis, vel uno ad summum post eas expletas mense apud Episcopos deponere. Archidiaconis visitantibus Crux adoranda, Evangeliorumque liber deosculandus proponitur à Paræcis, quos ideo Solatos esse expedit.

SA N E autem si quæ in Archidiaconorum visitationibus fieri convenit, attenta animi cogitatione perpendamus, immeritò Paræcos ab Archidiaconis Stola spoliari comperietur.

Quæ porro in Archidiaconorum visitationibus fieri convenit?

I. Quidem Parœci unâ cum sibi subjectis, si quos habent, Presbyteris aliisque Clericis, Archidiaconis pro Ecclesiæ foribus, aut in ipso Ecclesiarum limine expectantibus & in genua prolapsis, obviam procedunt eodem ordine, eodémque apparatu, atque ad statas ac solennes supplicationes proficiscuntur. Illa enim honorifica occuratio, quæ vexillis, crucibus, aqua benedicta & thuribulo præeuntibus fit, statæ sollemnisque supplicationis ordini & apparatui parum videtur absimilis. Unde in Pontificali Romano aliisque multis Cæremonialibus libris leguntur *Ordines ad recipiendum processionaliter Prælatum, vel Legatum, Imperatorem, Regem, Principem magnæ potentia, Imperatricem vel Reginam, & Principissam magnæ potentia*; ibique dicitur, *processionem Cleri ex more ordinatam procedere illis obviam*. Quemadmodum Johannes Franciscus de Pavinis I. V. & sacræ Theologiæ Doctor, ac causarum sacri Palatii Apostolici Auditor, in 2. parte *Baculi Pastoralis ad dirigendos in viam pacis pedes visitantium & visitorum*, quæst. 1. ait *Secundum Ordinem qui in Pontificali continetur Prælatum venientem ad visitandum, processionaliter esse recipiendum*. Eodem loquuntur modo quotquot visitationum ritus descripsere.

Quis autem neget ab eo Sacerdote qui

supplicationibus præest, vulgò Stolum portari? Præscribunt hoc Rituales processionalesque libri complures.

Liber Ritualis pro recta Sacramentorum & Sacramentalium administratione ad Parochos diœcesis Perusinae, Vincentii Herculani & Neapolionis Comitoli, Episcoporum Perusinorum jussu editus, recognitus & auctus, an. 1597. Perusii editus, Tit. Ordo processionum, ubi de festo S. Marci; Post conventualem Missam decantatam, & Clero ac populo in Ecclesia Congregatis, Sacerdos supra cottam indutus Stola & pluviali, &c. Idem observandum tradit in tribus diebus Rogationum; In tempore tribulationum; Ad petendam pluviam; Pro serenitate postulanda; Pro gratiarum actione; & in festo SS. Corporis Christi.

Ordinarium sive Cæremonialem Eremitarum S. Augustini Provinciae communitatis Bituricensis, aliàs S. Guillelmi, an. 1631. Parisiis editum ex decreto Capituli provincialis Andegavi celebrati, cap. 20. De processionibus quomodo & quando faciendis, num. 6. *Cùm processionem fient in Conventu post Vesperas primus omnium incedet frater aliquis amictu & superpelliceo indutus ferens Crucem, sequentur ceteri fratres, postea Officiarius cum amictu, superpelliceo, Stola & pluviali convenientis coloris subsequetur.*

Cæremonialem Ecclesiasticum juxta ritum Ecclesiae Romanae ad usum Congregationis

*Gallicanae fratrum Pœnitentium tertii Ordinis S. Francisci, part. 1. Tit. Ritus processio-
num in genere: Si ante meridiem fiat proces-
sio, regulariter post Tertiam fiet, celebrante
alba & Stola coloris officio convenientis para-
to. In omni processione (inquit Rituale Fulien-
tinum lib. 2. cap. 27. num. 3.) quæ fit ante
Missam (quamvis sit de SS. Sacramento &
celebrans illud ferat in manibus) Celebrans sit
indutus amictu, alba, cingulo, Stola transver-
sa in modum crucis ante pectus, & pluviæ
coloris congruentis officio, non autem casula.
Quæ verò fit extra Missam, pro petenda plu-
via, &c. vel tempore Iubilæi, aut alio tempo-
re pro Ecclesiæ necessitatibus, colorem viola-
ceum requirit. Eadem statuit Cæremoniale
Ecclesiasticum ad usum FF. Minorum, 3. part.
cap. 28. num. 1. his vocibus: Si, ex consuetu-
dine, in festis solemnioribus habenda sint sacræ
supplicationes seu processiones hic ritus
servabitur Preparatis à Sacrista omni-
bus necessariis Celebrans indutus alba,
Stola & pluviæ coloris convenientis, & Mi-
nistri sacris suis paramentis sine manipulis. . .
procedet ad Altare: Atque is usus est uni-
versæ propemodum Ecclesiæ, non in urbibus
tantum, sed & in pagis ac vicis receptissimus,
nisi fortè quòd aliqui pluviæ induunt pro
Stola. At Stola pluviæ contractum esse, si-
cut & pluviæ dilatatum esse Stola inferius
in cap. 30. probabimus.*

Visitationum quidem Archidiaconalium supplicationibus Parœci præesse non censentur ubi ad Archidiaconos devenere ; sicque Stola opus non habere amplius, existimaverit fortasse aliquis. Sed cum ea initio fuerint exornati, quid necesse est abjicere præsentibus Archidiaconis ? Nam præterquam quod multi Pontifices, Abbates, Presbyteri Stolati, nihil obstat quominus uni & eidem supplicationi publicæ intersint, ut conficitur ex art. II. *Moniti* nomine Cleri Gallicani an. 1626. editi, & à nobis in cap. 22. recensiti, atque etiam ex supplicatione Magnæ (ut vocant) Confraternitatis, Lutetiæ Parisiorum institutæ ad S. Mariæ Magdalenæ ; Præterquam quod Remensis urbis Parœci generalibus supplicationibus quæ Remis celebrantur, superpelliceis & Stolis exornati adsunt, vel præsentem Remensi Archiepiscopo : & Andegavenensis diocesis Parœci Stolati Stolatos Archidiaconos ubique in visitationibus comitantur, ut cap. 30. inferius ex *Processionali Andegavensi* ostendimus : quo tempore Archidiaconi Parœcialem aliquam Ecclesiam quasi supplicabundi ingrediuntur, si sepulturæ mandandum alicujus Christiani hominis corpus, si sacris Baptismi fontibus abluendus infans, si cui sano conferenda, aut ad infirmum aliquem deferenda Eucharistia, si matrimonium, si sponsalia celebranda, si peragenda benedictiones aliquæ, nonne Stola vestitos etiam inspectantibus Archidia-

chidiaconis, esse oporteret Paræcos qui sacras illas functiones obirent? An coram Archidiaconis sua officia fungendi jure privantur Paræci? Jam falsum illud esse supra demonstravimus. Archidiaconi siquidem eo nomine, etsi jus visitationis & procurationis habeant in subjectas sibi Ecclesias, non habent tamen Sacramenta ministrandi, aliâque Paræcialia munia exercendi: quod eorum jurisdictionis volatica non interioris fori sit, sed exterioris solum, quæ idcirco ad Sacramentorum, paræcialiumve munerum administrationem nullatenus pertinet.

Cur itaque in ipsorum visitationibus eo ornamento Paræci exuentur, quo ab aliis Ecclesiarum suarum Sacerdotibus internoscuntur, quo ipsos in Officio esse innotescit, quodque in publicis omnibus Ecclesiæ orationibus & functionibus gestare debent ex Guillelmo Durando in lib. 3. *Rationalis divinorum Officiorum*, cap. 5. num. 6. Nicolao Thuano Episcopo Carnotensi tum in vernaculo diœcesis suæ Rituali, an. 1580. pag. 109. Cum in *Brevi explicatione Missæ*, pag. 13. qui ideo Stolam *Orarium* appellatam contestantur? Et Gilberto Grimaldo Burdigalensis Ecclesiæ Theologo, in sacræ Liturgiæ parte 1. cap. 6. parag. 5. num. 4. Et *Stola cum utatur Sacerdos in omni Oratione solemnî* (inquit Silvester Prieras in Summa V. *Diaconus*, num. 6.) numquid *solemniurn Orationum* titulo indigi-

tari meritissimè non possunt, *Responsorium* (quod ajunt) *versus* & *oratio* de Patrono seu Titulari Ecclesiæ, quæ in ipso Archidiaconalium visitationum exorsu ab omni Clero decantantur, sicut & illæ publicæ preces, quæ coram sanctissimo Eucharistiæ Sacramento & pro fidelibus defunctis funduntur?

II. Ubi ad Ecclesiarum limina, quo mox dicebamus ordine & apparatu, processerunt Parœci, salutato ibidem Archidiacono, Stola ipsius collo imponunt ad genua, Presbyterorum more, pendentem. At quid visitanti Archidiacono necessaria est Stola, nisi fortè Diaconalis? Archidiaconi enim Diaconorum successores sunt, neque alius in ipsis à sacris canonibus ordo requiritur, quàm Diaconatus? Ad lustrandum (inquires) SS. Sacramenti tabernaculum, Baptisterii fontes, in iisque conclusa chrisimatis & olei Catechumenorum vasa, ac (si adsint) sanctorum Reliquias. Sed numquid hæc omnia Parœcis aperientibus, ostendentibus, Chrisimatis & olei Catechumenorum vasa, sacram pyxidem seu *ciborium*, sacra lintheamina, sacrâsque Reliquias exhibentibus, lustrare possunt? Quid Archidiaconos opus est divinum Christi corpus nuda manu contrectare? Quid apertum ac patens adstanti populo adorandum proponere? Quid Episcoporum instar, solemnem cum eo benedictionem, ter efformata cruce, impertiri, hac formula: *Adjuto-*

rium nostrum &c. Sit nomen Domini &c. ac Benedicat vos &c. Non sunt ista omnia visitantium Archidiaconorum munia. Hæc sibi non ita pridem sumpserunt, ut magis honorarentur ab hominibus, majorémque sibi in Paræcos auctoritatem arrogarent.

Eodem animo Promotores sibi adjungere, quos, sicut & Notarios suos, superpelliceis induunt, & vel ante Paræcos, vel stantibus Paræcis nudo capite, sedere jubent capite operto. Atqui cùm Promotorum Notariorumque opera in exercenda exterioris fori jurisdictione, qua, ubi de causis levioribus agitur, Archidiaconi gaudent in visitationis cursu, solummodo requiratur: quid opus est utrosque sic vestitos Archidiaconis adesse, quæ exterioris fori jurisdictionis non sunt pertractantibus? Sed in eo etiam Episcopos agunt, quibus vulgò in solemnibus ritibus (cujus generis sunt Ecclesiarum visitationes) duo Presbyteri ad necessaria ministranda assistunt. Et Concilium Tridentinum tamen unicum *Archidiaconis, Decanis & aliis inferioribus* Notarium, eumque *de consensu Episcopi* deligendum assignat, in sess. 24. Decret. *De reformatione*, cap. 3. his vocibus: *Archidiaconi autem, Decani, & alii inferiores, in iis Ecclesiis ubi hætenus visitationem exercere legitime consueverunt, debeant quidem ASSUMPTO NOTARIO DE CONSENSU EPISCOPI deinceps per se ipsos*

tantum ibidem visitare. Idem quoque statuit Concilium Provinciale Tolosanum an. 1590. part. 4. cap. 8. num. 20. ut postea referemus. Quod si facerent non ita essent Parœcis oneri eorum plerique, & Episcopis magis obsecundantes, sacrorumque Canonum observantiores se probarent.

Quæ porro sint ipsorum munia, paucis accipe. Ipsorum est tantummodo subjectas sibi Ecclesias visitare; quæ in iis mutari possunt in melius, mutanda suadere; minores controversias cognoscere: majores autem ad Episcopos revocare; ac visitationum suarum Acta in commentarios referre, quos vel statim ab iis expletis, vel uno post mense, iisdem tradant Episcopis, ut variis Conciliis, & supremæ Parisiensis Curiae Decreto præstituitur. Si quid præterea moliantur & attentent, falcem in alienam messem iniiciunt, quemadmodum trito fertur adagio, hoc est in Episcoporum aut Parœcorum jura involant, nec ab iis qui impedire possunt & debent ex officio, videntur ferendi.

Concilia autem & supremæ Parisiensis Curiae Decretum, quæ Archidiaconos faciunt vel statim ab expletis visitationibus, vel uno post mense, earum acta in Episcoporum fide ac manibus deponere, ista meam ad notitiam venerunt.

Concilium Tridentinum sess. 24. in Decreto *de reformatione*, cap. 3. mox laudato:

Cui Episcopo ipsi *Archidiaconi*, vel alii inferiores visitationis factæ infra mensem rationem reddere & depositiones testium ac integra acta ei exhibere teneantur; non obstantibus quacumque consuetudine, etiam immemorabili, atque exceptionibus & privilegiis quibuscumque. Quid ad hæc & cetera omnia contra se pugnancia Concilii Tridentini testimonia dicturi sint *Archidiaconi*, nobis non latet: nimirum illius decreta minime fuisse in Galliis promulgata. Sed hoc quam & à veritate, & ab honestate Ecclesiastica alienum sit, jam antea in cap. 8. demonstravimus.

Concilium Provinciale Remense an. 1564. sub Carolo Cardinali Lotharingo Archiepiscopo Remensi, Statut. 8. *Archidiaconi visitationem suam statuto tempore exequantur diligentissime per seipsos . . . deque ipsa visitatione post mensem Episcopis rationem reddant, & depositiones testium, ac integra omnia acta eis exhibeant.*

Conventus Melodunensis an. 1579. Tit. *De Ecclesiarum visitatione: Archidiaconi visitationis sue rationem scriptis commissam quamprimum Ordinario reddant.*

Concilium Provinciale Rotomagense an. 1581. sub Carolo Cardinali Borbonio & Archiepiscopo Rotomagensi, Tit. *De Episcopis & Capitulis*, num. 27. *Archidiaconi quotannis per se visitent, & diarium sue vi-*

sitationis ad Episcopum referant Et Tit. De Episcoporum officiis, num. 28. ubi modo citata Concilii Tridentini verba sic replicat: Archidiaconi & Decani & alii inferiores, in his Ecclesiis ubi hactenus Visitationem exercere consueverunt, Visitationis à se factæ infra mensem rationem in scriptis reddent Episcopo, & depositiones testium ac integra acta ei exhibere tenebuntur.

Concilium Provinciale Turonense an. 1583. sub Simone Mallæo Archiepiscopo Turonensi in Sessionis apud Andes Tit. *De jurisdictione & visitatione: Archidiaconis annis singulis per se suas Ecclesias visitare districtè præcipimus Ipsi visitatores sciant se intra mensem post peractam visitationem ad rationem omnium quæ in suis visitationibus gesserint, Episcopo reddendam ex antiquis Conciliis obligari, idque scriptis; ut juxta casum exigentiam aut necessitatem per eundem Episcopum iisdem provideatur. Quod si præstare neglexerint, ad id per Episcopos viis juris compellendos esse ordinamus.*

Concilium Provinciale Bituricense an. 1584. sub Reginaldo Belnensi Patriarcha Bituricensi; tit. 33. can. 5. *Archidiaconi & alii inferiores, qui jus visitandi habent, Acta visitationis suæ per scribam idoneum excipiant, eaque intra mensem ad Episcopum perferant.*

Concilium Provinciale Tolosanum an.

1590. sub Francisco Joyofano Cardinali & Tolofano Archiepiscopo, part. 4. cap. 8. num. 20. *Qui jus visitandi habent Archidiaconi aliique inferiores, ii visitationis sue acta per notarium idoneum, de consensu Episcopi assumendum excipiant, & ad Episcopum intra mensem deferant.*

Synodus diœcesana Rotomagensis an. 1631. die 6. Novembris, sub Francisco Harlæo Campo-Valonio, Archiepiscopo Rotomagensi, art. 2. *Præcipitur Archidiaconis ut Ecclesias Parochiales suorum Archidiaconatum personaliter visitent, & visitationis sue diaria, seu processus verbales infra mensem ad Illustrissimum Dominum aut Venerabiles ejus Vicarios generales referant.*

Et Senatus Parisiensis Decretum an. 1619. die Januarii 19. datum inter Cardinalem Retzium Henricum Gondium Episcopum Parisiensem, pro Antonio Furnio Officiali suo litigantem, ac Ludovicum Drusium, Jacobum Garnerium, Claudium Coquelaium eorumque successores Parisiensis Ecclesiæ Archidiaconos; quo prædictis Archidiaconis præcipitur ut *post absolutas visitationes, earum acta in Officialis Parisiensis tablinum referant.*^a

Hoc ipsum Archipresbyteris præcipit Sy-

^a Enjoint ausdits Archidiaques à l'issuë desdites visitations rapporter leurs procez verbaux au Greffe de l'Officialité de Paris, charges & informations, si aucunes ont faites, audit cours des visitations.

nodus Mechliniensis an. 1609. sub Matthia Hovio Archiepiscopo Mechliniensi, Tit. 16. cap. 6. *Tempestivè quoque singuli Archiepresbyteri visitationes suas absolvent & acta earundem nitidè descripta & à se subsignata quotannis ante Kalendas Julii ad Nos vel Vicarium nostrum generalem transmittent.*

III. Statim atque Stola induit Archidiaconus, crucem ipsi porrigit adorandam Paræcus: cui tractando muneri necessaria quoque est Stola. Stolatum enim esse Sacerdotem oportet (exempli gratia) qui ægrotis crucem osculandam præbet dum ipsis *Ūnctionis* extremæ sacramentum ministrat. Ita quippe tradunt in *Ordine ministrandi sacramentum Extremæ-unctionis* Ritualia ferè omnia, sed præfertim Romanum Pauli 5. *Deposito oleo super mensam, superpelliceo stolaque violacea indutus, ægroto crucem piè deosculandam porrigit.* Ebroicense Cardinalis Perro-
nii: *Parochus cum Clerico accepta cotta & stola coloris violacei, sumens in manibus crucem eam ostendit infirmo dicens, Ecce crucem &c. tum demum ipsam infirmo osculandam præbebit.* Carnotense Leonorii Stampensis, & Alec-
tense Nicolai Pavillonii, in quibus idem præscribitur quod Romano. His similia habent Æduense an. 1503. Carnotense Ludovici Guillardii Episcopi Carnotensis; omnium Ecclesiarum Pro-

vinciæ Reimensis, Ludovici Cardinalis Guisiani Remensis Archiepiscopi, anno 1585. Mechliniense Johannis Hauchini & Matthiæ Hovii Archiepiscoporum Mechliniensium, an. 1598. & Carnotensia Nicolai Thuani Carnotensis Episcopi, an. 1580. & 1581.

Stolatum præterea sacerdotem esse convenit qui feria 6. *in Parasceve* crucem ante aliud altare quàm majus defert, ut ibi adoretur à frequentiori populo. Si *multus adest populus* (inquit Bartholomæus Gavantus *Commentariis in Rubricas Missalis Romani*, part. 4. tit. 9. num. 13.) poterit collocari *alia crux à Sacerdote cum stola nigra ante aliud altare : ad quam adorandam accedant tum mares, tum feminae, ne processio nimis differatur & officium sequens.* Gavanto concinit Michael Baldricus in *Manuali sacrarum Cæremoniarum* part. 4. cap. 10. art. 3. num. 19. *Si sit populi concursus magnus, secundum morem locorum, duo Acolythi, unus in parte virorum alter in parte mulierum . . . extendunt tapetia in utroque loco, & desuper collocant pulvinum cum velo, illucque per Sacerdotes cum stolis nigris de collo pendentibus alia crux, vel alia cruces devotè deferuntur, eo modo quo per celebrantem . . . lanceeque collocantur ad pecuniam offerentium recipiendam.* Castaldus lib. 7. Sect. 7. cap. 3. num. 5. Et in num. 30. *Si alie sint cruces expositæ, ut supra, finita adoratione*

à Sacerdotibus prædictis stolis paratis reportantur in Sacristiam quibus omnes genuflectunt. Cæremoniale Fulientinum lib. 4. cap. 13. parag. 3. num. 11. *Pro mulieribus & populo extendatur loco idoneo tapes seu pannus cum pulvino & velo; & illuc alteram crucem deferat Sacrista, vel alius Sacerdos stola nigra super albam, vel superpelliceum aut cucullam paratus, Acolytho præcedente Idipsum fiat si aliæ cruces aliis in locis sint adorandæ ob populi frequentium.* Et Cæremoniale Ecclesiasticum ad usum fratrum Minorum, 3. part. cap. 8. parag. 3. num. 11. *Pro mulieribus & populo extendatur in loco apto tapetium cum cussino & velo, tum aliquis Sacerdos paratus Stola nigra illuc deferet aliam crucem.*

Nisi ergo Stolatus sit Paræcus Archidiacono visitanti crucem in Ecclesiæ limine adorandam dum proponit, quæ ex Ecclesiasticorum rituum præscripto se geret?

IV. Adorata Cruce ab Archidiacono, Paræcus ipsi Evangeliorum librum osculandum offert illis additis: *Hæc sunt verba Sancta*, quemadmodum auctor est Claudius à Cruce Presbyter in *Perfecto Clerico*, part. 4. cap. 2. tit. 11. *de Visitatione Archidiaconi*, num. 3. Qui verò Evangeliorum librum osculandum aliis exhibet, vulgò Stolatus est, ut reipsa Stolatum videmus qui in supplicationibus quas quadragesimali tempore ad

Carnotenses quasdam Ecclesias instituit Capitulum Carnotense, Carnotensibus Decano, aliisque dignitatibus & Canonicis ipsum præbet osculandum, uti jam antea in cap. 21. notavimus.

CAPUT XXVIII.

Archidiaconi SS. Eucharistia tabernaculum lustrantes malunt Ecclesiasticos ritus in hujus Sacramenti expositione ac circumgestatione servandos non servare, quàm Parœcis Stolam permittere. SS. Eucharistia dum educitur è loco in quo vel asservatur, vel quiescit, ut postea detur in manus Pontificum vel Sacerdotum qui eam gestent, aut adorandam fidei populo proponant, id fieri à Stolaris Ministris ipsis assistentibus debere, ex Ritualibus, Missalibusque variarum Ecclesiarum libris ostenditur. Quare immeritò Archidiaconi sacrum ciborium è tabernaculo educentes Stolatos Parœcos sibi suis in visitationibus adesse nolunt.

V. **I**NGRESSI Parœciales Ecclesias Archidiaconi Tabernaculū lustrant in quo sanctissima Eucharistia reservatur, observantque quàm diligenter possunt omnia quæ ad tanti Sacramenti decorem, mundiciem, hono-

rem ac maiestatem attinent. In ea verò lustratione quoniam extrahitur è tabernaculo pyxis sacra recondendo Christi corpori inferviens, publicæque adorationi Divinum illud corpus exponitur, qui ritus nisi à Stolato Sacerdote, aut saltem Diacono, ritè peragi non potest: id muneris soli præstare malunt Archidiaconi, quàm præstandum Parœcis relinquere, propterea quòd illos tunc Stola exornatos esse oporteret. Qua quidem in re servandos tum in Eucharistiæ expositione, (ut loquuntur) & circumgestatione, cum in ipsius visitatione, communes ritus negligunt, ut Parœcos debitis ornamentis spolient. Quando enim Eucharistia palàm & in aperto spectanda, vel in solemnibus supplicationibus circumgestanda objicitur, vel ab uno loco in alium transferenda datur; qui Cæremoniis ejusmodi præsumt Stolatis Pontificibus seu Sacerdotibus, alios quoque Stolatos Sacerdotes seu Diaconos adesse par est, qui augustissimum Sacramentum educant è tabernaculo, vel suspensum demittant, idque officia Ecclesiastica celebrantibus dent in manus, priusquam circumgestent, aut fidei populo proponant adorandum, aut in alium locum transferendum præbeant. Constat illud

Ex Christophoro Marcello Corcyrensi Archiepiscopo in lib. 2. *Rituum Ecclesiasticorum*, cap. 15. ubi de festo Corporis Christi Papa præsentem, hæc ait: *Imponitur collo Pontificis*

mappa sericea, per Cardinalem assistentem : Deinde porrigitur Sacramentum ipsum Pontifici per Diaconum à dextris assistentem Pontifici adhuc genuflexo (& Stolatum, cùm sacro in supplicationis fine celebrando ministrare debeat) qui accepto Sacramento surgit & sine mitra illud portat aliquantulum. Tum in cap. 44. ejusdem libri : Feria 5. in Cœna Domini facta communione per celebrantem de utraque specie, antequam se purificet, reponit reverenter Corpus Domini reservandum in Calicem ultimo paratum, quem Diaconus cum palla, patena, desuper posita, ac velo sericeo cooperit, & in medio altaris collocat reverenter Papa calicem ipsum, cum Sacramento facta reverentia devotè accipit, illumque detecto capite portat sub baldachino cùm Papa fuerit in loco ubi Sacramentum reponi debet, Cardinalis qui celebravit, vel Diaconus à dextris Papæ assistens, illud de manibus Papæ recipit & in locellum reponit. Et in cap. 56. feria 6. in Parasceve, cùm Celebrans pervenerit ad locum, in quo Corpus Domini repositum est, deponit mitram & procedit ante locum & genuflectit; tum Diaconus aperit capsulam, & Cardinalis surgens incensat Sacramentum, & illud in Calice conditum à Diacono devotè accipit & defert ad capellam.

Ex Cæremonialis Episcoporum lib. 2. cap. 23. De Officio & Missa feria 5. in Cœna Do-

mini: Episcopus incensat Sacramentum triplici ductu: tum imponitur super ejus humeros velum & firmatur spinulis: & Diaconus assistens, & non alius, cum debitis reverentiis capit Sacramentum de altari, & illud stans offert Episcopo genuflexo Cum Episcopus erit ante supremum gradum altaris, Diaconus accipit de manu ipsius stantis Sacramentum genuflexus sine osculo manus, quod deponit super altari in loco preparato, cooperiens velo undique Calicem. Item cap. 25. De Officio feriae 6. in Parasceve Episcopo celebrante: Cum Episcopus pervenerit ante fores sacelli ubi est repositum Sacramentum genuflectit tum primus Diaconus assistens accipit SS. Sacramentum de capsula illudque in manibus Episcopi reverenter collocat & statim genuflectit Diaconus Evangelii genuflexus ante gradus altaris, accipit Sacramentum de manu Episcopi stantis, illudque reverenter collocat super altari. Deinde cap. 33. De festo Corporis Christi & processione: Diaconus assistens à dextris accedet ad altare, & cum debitis reverentiis accipiet tabernaculum cum SS. Sacramento de altari & illud in manibus Episcopi genuflexi collocabit Postquam Episcopus pervenerit ad supremum altaris gradum, Diaconus à dextris accipiet de manu ipsius Episcopi stantis SS. Sacramentum, & illud super altare collocabit Diaconus debet in fine proces-

tionis SS. Sacramentum *includere & reponere in tabernaculo ubi solet continuò asseruari.*

Ex Rituali Romano Pauli V. Tit. *De processione in festo SS. Corporis Christi: Peracto sacrificio & processione jam inchoata Sacerdos pluviâli albo indutus ter incensat Sacramentum genuflexus. Deinde Diaconus oblongum ac decens velum circumponit scapulis Sacerdotis, qui parte veli ante pectus pendente utraque manu cooperta ostensorium seu tabernaculum à Diacono sibi porrectum reverenter suscipit, &c.*

Ex Rituali Romano ad usum Alecctensis diœcesis, in *Ordine a supplicationem SS. Sacramenti*^a, ubi eadem ferè, sed fusiùs, præscribuntur quæ modò ex Rituali Romano Pauli V. relata sunt.

Ex Johanne Baptista de Constantio Cosen-tino in Calabria citeriore Archiepiscopo, libro Italico cui titulus, *Monita ad Rectores, Curatos, Presbyteros, & Vicarios*, part. 2. Tit. 2. cap. 4. ubi ritus in supplicatione solemnî festi Corporis Christi exponens, ita scribit: *Thu-*

^a Le Diacre découvrira le Soleil, le dressera & le mettra au milieu des corporaux, & le prenant il le mettra entre les mains du Celebrant . . . Le Diacre ayant reçu à genoux le S. Sacrement des mains du Celebrant, il le posera dessus l'Autel Le Celebrant ayant reçu du Diacre le S. Sacrement, il se levera . . . Le Diacre se mettra à genoux pour recevoir du Celebrant le S. Sacrement, qu'il mettra sur l'Autel . . . Le Diacre mettra le S. Sacrement en un lieu élevé & environné de cierges allumez. . . Si on ne laisse pas le S. Sacrement exposé après l'Office, le Diacre l'enfermera dans le Tabernacle après la Benediction.

rificatione facta: Presbyter celebrans genuflexus tabernaculum portatile accipit de manu stantis Diaconi. Et postea: Ad Ecclesiam reversus Presbyter celebrans, tabernaculum Diacono stans dabit, qui illud genuflexus accipiet.

Ex Manualis sacrarum Cæremoniæ Michaelis Baldrici, part. 4. cap. 16. De festo Corporis Christi, art. 3. num. 9. Diaconus ascendit ad altare tradit ostensorium celebranti, num. 23. Diaconus genuflectit, accipit SS. Sacramentum, illud ponit super corporale, num. 29. Celebrans deponit SS. Sacramentum stans in manus Diaconi genuflexi. . . . & reverenter illud collocat super medium corporalis extensi super altare. Num. 30. Postquam Celebrans dederit SS. Sacramentum Diacono, statim genuflectit, & illo deposito super altare ab eodem Diacono, ibidem stans ponit thus in thuribulum. Num. 37. Diaconus ascendit ad altare, ubi facta genuflexione reponit SS. Sacramentum in majori tabernaculo vel in loco eminenti. Et num. 39. Diaconus postquam reposuerit SS. Sacramentum facta genuflexione descendit ad dexteram Celebrantis. Tum in art. 5. num. 6. Facta processione de more SS. Sacramentum ponitur in loco suo, ministerio Diaconi.

Ex Praxi Cæremoniæ seu sacrarum Romane Ecclesiæ rituum accurata tractatione Andreæ Piscara Castaldi Neapolitani, Congrega-

gregationis Clericorum Regularium Presbyteri, lib. 1. sect. 7. cap. 7. *De officio Diaconi in processionibus SS. Sacramenti*, num. 3. *Paraturus SS. Sacramentum Celebranti* antequam ex altari illud accipiat utroque genu flectit, & postquam Celebranti tradiderit, genuflexus rursus reverenter illud adorat. Num. 5. *Ad locum ubi reponendum est Sacramentum perveniens, tabernaculum à Celebrante accepturus genuflectat* *mox super altare reposito tabernaculo iterum genuflectens Ministrat incensum*. Num. 6. *Si danda est benedictio, accepto Sacramento cum debitis reverentiis, ipsum porrigit celebranti*. Et num. 8. *Sacram Hostiam juxta tabernaculum consuetis reverentiis reponit, clavibusque obsecrat ostiolum*.

Ex Cæremonialis Monastici Congregationis S. Mauri, lib. 4. cap. 14. *De festo Corporis Christi*, parag. 2. num. 13. *Diaconus ascendet ad altare* *tabernaculum gestatorium utraque manu accipiet* *tum ad Celebrantem conversus eidem tradet in manibus*. Num. 21. *Cum Celebrans ad altare pervenerit* *Diaconus* . . . *tabernaculum SS. Sacramenti* *mox ut reverenter acceperit* *illud deponet in medio super altare*. Num. 23. *Celebrans* *recipit SS. Sacramentum de manu Diaconi, sicut initio processionis*, Num. 26. *Celebrans* . . . *ponet tabernaculum in manus Diaconi, genuflexi in suppedaneo* *Diaconus*

surgens SS. Sacramentum collocabit in medio altaris super corporale. Et n. 29. Celebrans deponet SS. Sacramentum super altare ... Diaconus ... SS. Sacramentum in eminentiori loco super altare preparato collocabit. Tum in parag. 3. num. 3. Diaconus ascendet ad altare, tabernaculum majus aperiet, ac tabernaculum ostensorium, cum SS. Sacramento deponet in medio altaris super corporale. Eadem ferme repetuntur vocabula, parag. 4. num. 1. & ritus idem praescribitur, parag. 5. 6. & 7. pluribus in locis.

Ex Cæremonialis Romani ad usum Canonorum Regularium Ordinis S. Augustini, parte 4. cap. 16. num. 7. Diaconus reverenter capit ambabus manibus tabernaculum, illudque stans tradit Celebranti adhuc genuflexo, num. 10. Ad locum preparatum cum accesserit Celebrans, Diaconus genuflexus suscipit tabernaculum & deponit super altare. . . . Diaconus tradit Sacramentum Celebranti, ut supra & continuatur processio. N. 12. Diaconus accipiet de manu ipsius Celebrantis stantis SS. Sacramentum & illud super altare collocabit. Et num. 13. Celebrans iterum deponet SS. Sacramentum super altare, & genuflectet: Diaconus verò facta prius genuflexione reponit illud in locum altiore preparatum.

Ex Cæremonialis Fulientini lib. 4. cap. 20. De festo corporis Christi, parag. 2. num. 5. Diaconus reversus ad dexteram Celebrantis ta-

bernaculum detegit, aperit, & super corporale collocat. Celebrans verò . . . hostiam consecratam reverenter accipit & intra lunulam argenteam collocat, Diacono à dextris tabernaculum tenente Diaconus tabernaculum claudit & in medio super corporale collocat. Num. 6. Deinde Diaconus extracta pyxide sacra . . . recedit ad latus Epistolæ. Num. 11. Diaconus tabernaculum ostensorium accipiens utraque manu . . . convertit se ad Celebrantem & stans . . . tabernaculum collocat in manibus Celebrantis, qui . . . tabernaculum reverenter suscipit. N. 18. Celebrans stans tabernaculum tradit Diacono. N. 19. Tñ Diaconus surgens Sacramentum in medio altaris supposito corporali vel parva palla collocat. Et n. 22. Diaconus ascendit ad altare, genuflectit & Sacramentum reponit in tabernaculo altaris, vel si sit consuetudo ob magnum populi concursum, decenter collocat in altiori loco ad id præparato. Idem ferè præstituitur, parag. 3. seq.

Ex Perfecto Clerico Claudii à Cruce Presbyteri, part. 3. cap. 17. De officio Diaconi. Tit. De processionibus sanctissimi Sacramenti, num. 4. ^a Ostium tabernaculi aperit

^a Il ouvre la porte du Tabernacle, fait une genuflexion, & tire le Tabernacle portatif, qu'il met sur l'Autel ou sous le petit Dais, sur un corporal. Il se relève, fait genuflexion, prend le S. Sacrement & le met entre les mains du Celebrant, à genoux. Estant arrivé à l'Autel ou autre lieu, il reçoit étant à genoux le S. Sacrement, & le met ou sur l'Autel, ou sous le Dais. Le Celebrant ayant mis le S. Sacrement sur l'Autel, le Diacre le remet dans le Tabernacle, fait genuflexion, & ferme la porte avec la clef.

E c ij

Diaconus, genuflectit, & tabernaculum portatile educit, quod super altare aut sub umbella in corporali collocat. Num. 7. Surgit, genuflectit, SS. Sacramentum accipit, quod celebranti genuflexo dat in manus. Num. 10. Vbi ad altare aut alium ad locum venit, genuflexus SS. Sacramentum accipit, illudque aut in altari aut sub umbella collocat. Et num. 15. Postquam celebrans SS. Sacramentum in altari constituit, Diaconus illud in tabernaculum recondit, genuflectit, & tabernaculi portam clave claudit. Tum in cap. 18. De officio Presbyteri assistentis. Tit. De processionibus SS. Sacramenti, num. 7. Genuflexus tabernaculum portatile à Diacono accipit manu sinistra. Num. 12. Cùm ad altare conscendit SS. Sacramentum Diacono dat in manus, quod Diaconus accipit ac postea suum in locum reponit. Et num. 17. Diaconus genuflexus SS. Sacramentum in tabernaculum recondit.

Ex Cæremonialis Ecclesiastici ad usum FF. Minorum, parte 3. cap. 12. De festo SS. Corporis Christi, parag. 2. num. 5. Diaconus ascendet ad altare.... tabernaculum gestatorium utraque manu accipiet... tum ad celebrantem

Le Celebrant reçoit étant à genoux des mains du Diacre, le Soleil ou Tabernacle portatif de la main gauche. Étant monté à l'Autel il remet le S. Sacrement entre les mains du Diacre, le Diacre le reçoit à genoux, puis le remet en son lieu. Le Diacre ayant fait genuflexion renferme le S. Sacrement dans le Tabernacle.

conversus eidem adhuc genuflexo tradet in manibus. Num. 12. Diaconus accipiet utraque manu tabernaculum SS. Sacramenti.... ac illud deponet in medio super altare. Num. 13. Celebrans... recipiet SS. Sacramentum de manu Diaconi, sicut initio processionis. Num. 15. Diaconus.... accipiet de manu ipsius celebrantis stantis SS. Sacramentum, & illud super altare collocabit. Et num. 15. Celebrans deponet SS. Sacramentum super altare & genuflectet, Diaconus verò facta prius genuflexione reponet illud in loco eminentiori super altare preparato.

Ex Cæremonialis Ecclesiastici Fratrum Pœnitentium parte 3. Tit. Festum Corporis Christi cum processione & publica ejusdem expositione: Qui Missam principalem celebrat alteram consecrat hostiam.... càmque aptat in lunula tabernaculi portabilis juvante Diacono qui tabernaculum aperit & postea claudit, velo tegit & in medio corporalis collocat.... Ea statione finita Diaconus tabernaculum cum Sacramento celebranti, ut prius, porrigit.... Cùm pervenerit celebrans ad altare, genuflectit Diaconus, Sacramentum accipit, & super altari supposito Corporali collocat... Diaconus sacramentum in loco eminenti ad totam diem collocat, ut ab accedentibus in Ecclesiam adoretur.

Ex Missali Romano Pij V. Clementis VIII. & Urbani VIII. auctoritate edito, in Rubri-

cis Missæ feriæ 5. in Cœna Domini : *Celebrans accepto Calice cum Sacramento de manu Diaconi stantis..... Cùm autem ventum fuerit ad locum paratum, Diaconus genuflexus à Sacerdote stante accipit Calicem cum Sacramento, & ponit illum primò super altare.... deinde reponit in capsula. Tum in Rubricis Officii feriæ 6. in Parasceve : Diaconus aperit capsulam in qua reconditum est Corpus Domini..... tum extrahens Calicem cum Sacramento de capsula, dat ad manus Sacerdotis.*

Ex Missali Carnotensi Ferdinandi Novavillæi Carnotensis Episcopi jussu, anno 1669. evulgato, in Rubricis Missæ Feriæ 5. in Cœna Domini : *Sacerdos.... Sacramentum.... accipit de manu Diaconi stantis & extremitatibus magni veli rubei... cooperit. Et in Rubricis Officii feriæ 6. in Cœna Domini : Cùm perventum fuerit ad locum Sacramenti.... Diaconus aperit capsulam in qua reconditum est corpus Domini..... tum extrahens Calicem cum Sacramento de capsula, dat ad manus Sacerdotis.*

Easdem propemodum Cæremonias habent feria 5. in Cœna Domini, & feria 6. in Parasceve, memorata superiùs Cæremonialia, Michaelis Baldrici, Monasticum Congregationis S. Mauri, Romanum Canonicoꝝ Regularium Ordinis S. Augustini, Fulientinum, & Ecclesiastica ad usum sive FF. Minorum

sive Pœnitentium. Sed eorum verba brevitas ergo prætermisimus. Facile esset innumera penè alia testimonia ex Cæremonialibus Missalibusque libris aliis producere, quibus evinceretur SS. Eucharistiæ Sacramentum, ex uno in alium locum quando traducitur, ut à Pontificibus seu Sacerdotibus vel circumgestetur postea, vel adorandum fidei populo præbeatur, Stolatos illis sive Presbyteros, sive Diaconos assistere. Verùm quid in re tam perspicua tot argumentationibus opus est? Idem etiam observari in expositione Eucharistiæ, ubi è summo altari suspenso demittitur, tradit Cæremoniale Parisiense à Martino Soneto editum in 3. part. cap. 21. num. 5. & 23. Ac in 4. part. cap. 9. num. 21. Ejus verba retulimus supra in cap. 21. quæ idcirco non videntur heic replicanda.

Huc accedit, quod oppidò facit ad propositum, Episcopis aliisque Ecclesiarum præfectis, SS. Eucharistiæ tabernaculum lustrantibus, Stolatos assistere Parœcos seu Presbyteros, in Ecclesiis Monachalibus, Cathedralibus & Parœcialibus.

De Monachalibus Ecclesiis testatur hoc Cæremoniale Monasticum Congregationis S. Mauri, lib. 4. cap. 15. *De ritibus quotannis in Visitatione SS. Sacramenti faciendis* num. 1. *Cùm singulis annis visitandum est sanctissimum Sacramentum, Sacrista præparabit super credentiam velum oblongum hu-*

meris R. P. Visitatoris imponendum, & in Sacristia disponet Albas pro ipsomet Visitatore & Socio illius & pro Ceroferariis ac Thuriferario: Stolam & pluviale pro ipso Visitatore, & Stolam Diaconalem pro Socio sibi assistente. Tum num. 2. Visitator cum Socio, premissa brevi oratione & lotis manibus in Sacristia, accipiet paramenta, scilicet Albam, Stolam & pluviale album: Socius autem Visitatoris induet se Alba & Stola Diaconali. Et num. 3. Socius Visitatoris ascendet ad altare, aperiet tabernaculum & ad dexteram Visitatoris se recipiet.... Oratione finita Visitator genua flectet, Assistens autem statim ascendet ad altare, genuflectet, sacram pyxidem extrahet è tabernaculo & ponet super corporale..... Visitator surget cum Assistente, qui Assistens accepta pyxide removebit ejus operculum, & cum eodem Visitatore attentè SS. Sacramentum & ejus vas. inspiciet... Assistens recludet pyxidem juxta tabernaculum... & clauso ostio descendet ad dexteram celebrantis.

De Cathedralibus Ecclesiis id ostendit Lucas Antonius Resta, Episcopus Andriensis, & Apostolicus Visitator in *Directorio Visitatorum*, part. 1. cap. 4. De Visitatione SS. Sacramenti in Cathedrali Ecclesia, in quo ait: Accensis in orstitiis ad id prius preparatis, & Archipresbytero, seu alio custodie SS. Sacramenti prefecto superpellicio & Sto-

la induto ibi presente cum ceteris Clericis... Episcopus pluviali ac mitra pretiosis super rochetum cum amictu, cruce pectorali ac Stola indutus... tabernaculum referare imperabit &c.

De Parœcialibus denique Ecclesiis constat illud ex *Perfecto Clerico* Claudii à Cruce Presbyteri, part. 4. cap. 1. tit. 8. de *visitatione SS. Sacramenti*, num. 3. cujus hæc vocabula sunt:
a Episcopus in mediotullo altaris super suppedaneo genuflectit, Parœcus aut qui ei primus assistit, corporale super altari explicat, postea tabernaculum aperit (nisi Episcopus ipse SS. Ciborium è tabernaculo velit extrahere) stolam quoque albam induit & genuflectit: deinde pyxidem sacram educit, genuflectit iterum, & ad dextram Episcopi se recipit. Et num. 5. Benedictione data, sacrum Ciborium in Corporali reponit, quod Ciborium Presbyter assistens postquam genuflexit, tabernaculo infert super corporali, denuo genuflectit, tabernaculum claudit & discedit.

Constat etiam ex 2. parte *Ritualis Romani* ad usum diœcesis Alecensis, Institut. 6. Tit.

a L'Eveque se met à genoux au milieu de l'Autel sur le marche-pied, le Curé ou le premier des assistans estend un corporal sur l'Autel, puis il ouvre le Tabernacle (si l'Evesque ne veut tirer le S. Ciboire du Tabernacle) il prend aussi une Estole blanche & fait genuflexion, puis tire le S. Ciboire & apres fait une autre genuflexion & se retire au costé droit de l'Evesque &c. La benediction estant donnée il remet le S. Ciboire sur le Corporal, l'assistant faisant genuflexion le remet dans le Tabernacle sur le Corporal, fait encore genuflexion, le referme & se retire.

De ordine ad Episcopi visitationem in diœcesis suæ Ecclesiis, n. 39. ubi dicit: ^b Paræcus assumptâ stolâ albâ corporale extendet super altari; ac postea tabernaculum aperiet; Deinde genuflexione facta, in secundo altaris gradu consistet, quo cùm pervenerit, surget Episcopus. Tum num. 43. Interea Paræcus Ciborium claudet, & pyxidem (si quæ sit,) ac postmodo in secundo altaris gradu genuflectet.

Apertiora sunt ista quàm ut aliqua expositione indigeant. Idcirco Paræci stolam in SS. Eucharistiæ tabernaculi visitatione coram Episcopis si gestent, cur in ejusdem visitatione coram Archidiaconis non gestabunt? Si autem in SS. Eucharistiæ tabernaculi visitatione ipsis esse licet stolatis, quare etiam toto alio visitationis tempore non licebit?

^b Le Curé ayant pris une Estole blanche étendra un Corporal sur l'Autel, puis ouvrira le Tabernacle, & ayant fait une genuflexion il se viendra mettre sur le 2. degré de l'Autel, ou estant arrivé l'Evesque se levera. Cependant le Curé refermera le Ciboire & la boëte, s'il y en a, & se viendra ensuite mettre à genoux sur le 2. degré.

CAPUT XXIX.

*Archidiaconi Sanctorum Reliquias, Baptis-
terium, oleique Catechumenorum & sacri
chrismatis vasa ac cœmeterium lustrare
debent in visitationibus suis. At ejusmodi
ritibus stolatos adesse Presbyteros jubent
Missales ac Rituales libri plerique. Confu-
tantur Archidiaconi quidam duplici Stola
in visitationibus opus non esse asseverantes,
altera quam ipsi, altera quam Parœci in-
duant. Alius in Archidiaconis ordo non
exigitur à Diaconatu. Cùm ad Presbyteria-
tum promoventur, eorum honos quodam-
modo minuitur.*

VI. **L**USTRATO SS. Eucharistiæ taberna-
culo, sunt qui sacras Reliquias in-
visant, si quæ in Ecclesiis visitationi obnoxiiis
asserventur. Eas autem quomodo rite & se-
cundùm Ecclesiastica instituta invisent Archi-
diaconi, nisi ostendant, exhibeant, aut etiam
aliquando dent in manus, Parœci sive alii eo-
rum nomine Presbyteri vel Diaconi? Qui
enim Sanctorum reliquias in Ecclesiis expo-
nunt, vel ostentant, vel circumgestant, vel
ab uno loco transferunt ad alium, vel denique
contrectant nuda manu, Stolatos esse par est,
& ita vulgò observari constat, tum apud San-

dionysianum in Francia Monasterium, cū apud alias Ecclesias in quibus frequens visitur sacrarum Reliquiarum multitudo.

Certè quidem de Reliquiis in supplicationibus publicè gestandis illud præfinivit S. Carolus Borromæus in Concilio provinciali Mediolanensi 4. Tit. *De sacris Reliquiis & miraculis & imaginibus*, hunc in modum: *Sacra Reliquia, cū in altari exponuntur, hæc servantur. Primò in illis exponendis processio per Ecclesiam, ubi illæ sunt, ab ejusdem Clero agatur; certo luminum numero adhibito. Rursus idem præstetur cū reconduntur. A sacerdote, qui post Episcopum in illa Ecclesia digniorem sacerdotalem locum obtinet (nisi aliquando Episcopus ipse id munus sibi obeundum censuerit) exponantur & recondantur,isque superpelliceo & Stola, vel pluviiali etiam, pro Reliquiarum Ecclesiæ ratione, indutus sit.*

Johannes Baptista de Constantio Cosentinus Archiepiscopus in *Monitis ad Rectores, Curatos, Presbyteros & Vicarios*, part. 2. Tit. 4. c. 8, scribit: *Reliquias gestari posse in Rogationum supplicationibus, aliisque cum debito honore, hoc est cereis accensis; Et qui eas gestabit Presbyterum pluviiali induendum, vel saltem superpelliceo & Stola. Et Antonius Godellus Venciensis Episcopus in Constitutionibus & Institutionibus Synodilibus,*

Tit. 14. num. 6. statuit ^a ut *Qui Sanctorum Reliquias portat superpelliceo & Stola vestiat*. Quo respicit illa Claudii à Cruce Sacerdotis observatio in *Perfecto Clerico*, part. 3. cap. 1. Tit. De missis aliisque multis ritibus, num. 30. ^b *Qui Sanctorum Reliquias in supplicationibus ferunt Presbyteri, superpelliceis, Stolis, aut pluvialibus induantur.*

De Reliquiarum expositione id quoque præscribitur in Cæremonialis Monastici Congregationis S. Mauri lib. 2. cap. 14. parag. 3. num. 1. *Quoties Reliquiæ sacræ sunt exponenda, Sacrista indutus Stola, si fuerit sacerdos, aperit armarium in quo recluduntur. Et in Cæremonialis Fulientini lib. 2. cap. 26. num. 1. Sacræ Sanctorum Reliquiæ in altari exponantur hoc ritu. Sacrista, si fuerit in ordine sacerdotali, alioquin alius sacerdos superpelliceo vel alba paratus cum Stola desuper, aperto armario in quo Reliquiarum capsule reconduntur..... Reliquias defert ad altare. Num. 3. Cum sacræ Reliquiæ recondenda sunt in armario Sacrista eadem ferè præstabit que supra numero primo. Et num. 4. Quoties alicui privatim ostendenda sunt Sanctorum Reliquiæ..... Sacrista, seu qui eas ostendit, genuflexus aliquantulum oret. Quòd si eas contrectaturus sit, superpelliceo vel alba cum Stola an-*

^a Celuy qui portera les Reliques, sera revestu de surplis & d'Estole.

^b Quand on porte les saintes Reliques en procession, les Prestres sont revestus d'Estoles ou de Chappes.

te induatur. Ac denique in Cæremonialis Ecclesiastici ad usum FF. Minorum, parte 2. cap. 31. paragr. 2. num. 1. *Quoties Reliquiæ sacra sunt exponende Sacrista indutus Stola, si fuerit Sacerdos, aperiet armarium in quo recluduntur ... deferet eas ad altare aliumve locum ad id præparatum.* Num. 3. *Cum recondende erunt, Sacrista eadem præstabit quæ in expositione.* Num. 4. *Si sint valdè insignes Reliquiæ quibus maximus honor deferatur, & potissimum si exponantur in festo Sancti, cujus eæ sunt, Sacristam ut supra præparatum duo ceroferarii præcedent..... Et cùm finita solemnitate erunt recludendæ, idem ritus servabitur.* Ac num. 5. *Quando privatim ostenduntur, prius debet accendi cereus vel duo, & Sacrista vel alius parari ut supra, qui aperto armario, genibus flexis orabit à quantulum quæ quidem observanda sunt potissimum quando sunt contrectandæ.*

Cùm autem Archidiaconis visitantibus privatim ostendantur Sanctorum Reliquiæ à Parœcis, & vix ac ne vix quidem fieri possit ut inter ostendendum non contrectent; unde illis ad id muneris obeundum Stola negatur, quæ in Cæremonialibus libris conceditur?

VII. Post sacrarum Reliquiarum visitationem ad baptisterium descenditur, quò cùm perventum est Archidiaconis baptisimi fontes recludunt Parœci, reserataque Olei Cathemenorum ac sacri Chrismatis vasa ipso-

rum ponunt in conspectu. Sed hoc à Parœcis stolam indutis fieri debere inde manifestò conficitur, quòd alio tempore quàm in Paschatis ac Pentecostes pervigiliis, novum Catechumenorum oleum, novúmque Chrisma, veteribus sublatis, qui infundunt Sacerdotes, Stolatos esse præcipiant Missales Ritualesque Carnotensis Ecclesiæ libri, ubi *De fontium baptismalium benedictionibus* agunt, quæ in Sabbatis Paschæ & Pentecostes usurpantur. *Notandum* (inquit Missale an. 1669.) quòd si oleum & Chrisma novum, idest eo anno in Cœna Domini ab Episcopo consecratum, in tempore haberi non possint ad fœcundationem & sanctificationem fontis, non adhibebitur vetus, sed omittetur infusio & triplex illa forma, Sanctificetur, Infusio, & Commixtio. Et statim atque habita fuerint novum oleum & Chrisma, Sacerdos alba vel superpelliceo & Stola indutus, adhibitis duobus Clericis, altero cum cruce, & altero cum cereo accenso, faciet de ipsis Sanctificationem aquæ fontis, modo quo supra. Idem præscribunt Missale an. 1625. & Rituale an. 1640. Leonorii Stampensis Carnutum Episcopi.

VIII. Ætatis nostræ Archidiaconi plerique Ecclesiarum Parœcialium cœmeteria in visitationibus suis intrare non solent, ut pro fidelibus defunctis ibi quiescentibus preces ad Deum fundant. Hic autem ritus cùm Pontificibus visitantibus in Romano Pontificali

præstituat, ibidemq; visitari dicantur Parœ-
 ciæ *primò ad absolvendas animas defunctorum*: mirum profectò quòd omittatur ab Archidiaconis, nisi fortassè quia tunc stolatum sacerdotem conveniret ipsis assistere. Sic enim testatur in *Baculi Pastoralis* parte 2. quæst. 1. Johannes Franciscus de Pavinis *Juris utriusque & sacre Theologiæ Doctor ac causarum sacri Palatii Apostolici auditor*, his verbis: *Posthæc Pontifex visitans assumpto pluviali nigri coloris exeat in cœmeterium Cruce, aqua benedicta, & Clero precedentibus, cantando Responsorium, Qui Lazarum resuscitasti..... Mox Episcopus Mitra deposita recipiens hyssopum cum aqua benedicta de manu alicujus osculantis manum ejus, dicit, Pater noster, aspergens cœmeterium coram se; & mox tradit hyssopum alicui Sacerdoti superpellicium & stolam habenti; manum ejus osculanti, ut aspergat totum cœmeterium. Ipse autem prosequitur &c.*

Jam verò si in cœmeterii benedictione Presbyter coram Episcopo visitante stolam gestat, quid est cur eam coram Archidiaconis visitantibus & in cœmeterio & in Ecclesia Parœci non gestent?

At cui bono (inquiunt Archidiaconi quidam) duæ illæ Stolæ quas unâ deferent in cœmeterii benedictione, in SS. Eucharistiæ tabernaculi, in sacrarum Reliquiarum, ac fontium baptismalium visitatione, Archidiaconus

& Parœcus ? Sic nos Parœci reponimus. Cui bono multiplices illæ Stolæ quas Sacerdotes & Diaconi Eucharistiam in Missa Cœnæ Dominicæ percipientes gestant ? Cui bono duæ illæ Stolæ quas Episcopus & Archidiaconus in publicè pœnitentium reconciliatione ferunt ? Cui bono tres illæ Stolæ quibus in Abbatibus benedictione Episcopus duoque Assistentes Abbates exornantur ? Cui bono quatuor aut etiam plures illæ Stolæ quas in Ordinatione Presbyteri Episcopus & tres aut plures sacerdotes habent è collo pendentes ? Cui bono viginti illæ Stolæ quas in sacri Chrismatis confectione Episcopus, duodecim Presbyteri & septem Diaconi induunt ? Cui bono ingens illa stolarum multitudo quibus Archipresbyteri, seu Decani rurales & Parœci in Synodis vestiuntur ? Cui bono denique duæ illæ Stolæ quas in plerisque diœcesibus, ut Parisiensi, Rotomagensi, Catalaunensi, Andegavensi & aliis, unâ gestant Archidiaconus seu Pontifex visitans, & visitatus Parœcus ? Huic utique bono fertur ab Episcopis, Parœcis, ceteris Sacerdotibus ac Diaconis Stola, vel ut externo ejusmodi signo fecernantur ab aliis, vel quia aliquo Ecclesiastico munere detinentur, cui obeundo Stola est necessariò adhibenda. Quandoquidem ergo in Archidiaconorum visitationibus Parœci & suum officium tractant, & à sibi subiectis Presbyteris aliqua nota discriminari

opus habent, cui bono à ferenda in hisce visitationibus Stola impediuntur?

Si duplex Archidiaconis Stola displicet, suam Parœcis relinquunt, & suam ipsorum abiiciant. Quod si nolint suam abiicere, Diaconorum instar gestent, quò facilius à Parœcis discernatur, qui eam Presbyterorum instar gestabunt. Diaconi enim ex primaria institutione sunt Archidiaconi, ut jam semel & iterum observavimus, neque alius in illis exigitur ordo quàm Diaconatus, ex cap. *Vt Abbates*, Tit. *De ætate, & qualitate & ordine præficiendorum*, & ex cap. *Cùm in cunctis*, parag. *Inferiora*, Tit. *De electione, & electi potestate*. Unde Petrus Blesensis Bathoniensis Archidiaconus in Epist. 123. ad Richardum Londonensem Episcopum testatur, *Sicut Episcopatui Presbyteratus annexus est, sic & Archidiaconis Diaconatus ordinem quadam consequentia inseparabili conniri. Ea propter* (inquit postea) *Archidiaconum in Presbyterum promoveri, non est honorem eius augeri, sed minui. Licet enim in adeptione potioris gradus possit in quibusdam locum habere coactio, tamen quod quis à superiori statu descendere compellatur, expresso scimus contraire decreto Quomodo ergo destituetur quis à gradu quem Canonicè adeptus est, maxime cùm ex ipsa destitutione decrescat? Nam in Cabilonensi Concilio jure communi sancitum est, ne quod aliquis legitimè obtinuit, nisi*

gravi culpa interveniente, amittat. Heic verò quædam honoris amissio est. Nam, si diligentius attendatur, Archidiaconorum præminencia & depressio simplicium Sacerdotum, quædam degradationis species est in Archidiaconis ista promotio.

Sed seu Stolam in visitationibus suis ferant Archidiaconi Diaconorum instar aut Presbyterorum, seu non ferant omnino, ullo jure impedire non possunt quominus illam Parœci gestent. Nam (uti suprâ annotatum est) si ipso visitationis tempore Parœcialia quædam munia obeunda sunt, an non in conspectu & ante oculos Archidiaconorum illa exercere Parœcorum erit, & quidem Stolatorum, cum sine Stola, ex communi totius Ecclesiæ usu librisque Ritualibus omnibus, non sint ab iis exercenda? Quod si in obeundis hujusmodi muneribus, quæ in Ecclesia Dei magna sunt ac illustria, & quorum plerisque tractandis ex suæ institutionis dignitatisque ratione oppidò inepti sunt Archidiaconi, Parœcos stolam induere necesse est: cur ea spoliabuntur in Archidiaconorum visitationibus, quæ *etiam non Sacerdoti competunt*, sicuti sæpius ex Bartholino Jureconsulto probavimus, & ordinis sunt ut longè inferioris, sic nec ita Ecclesiæ necessarij?

CAPUT XXX.

Multis in locis Parœci Archidiaconorum visitationibus Stolati intersunt, Rotomagenses, Bellismenses & circa Bellissimum commorantes in diœcesi Sagienfi, Catalaunenses, Royensi Decano & Capitulo obnoxij, Andegavenses, & Parisienses. Id ipsum Monachi quidam usurpant in solemnibus Legatorum Apostolicorum, Episcoporum, aliorumque insignium virorum occursationibus, atque etiam in Pontificum visitationibus. Quibus Parisiense Senatusconsultum adversus Episcopum Ambianensem datum nititur rationes quinque, Stola in Episcoporum & Archidiaconorum visitationibus ferenda jus Parœcis omnibus tribuunt. Carnotenses Parœcos, Parisiensem instar, Stolatos Archidiaconorum suorum visitationibus interesse convenit. Romani libri Rituales in Pontificum visitationibus gestandum pluviale præscribentes, idem ferè agunt ac si Stola gestandam præscriberent. Pluviale enim, quod veteris Stola similitudinem præ se fert, Stola dilatata, & Stola Pluviale contractum est.

NE c verò cogitandum est aliquid insolens à Parœcis suscipi dum Stolas in

Archidiaconorum visitationibus induunt. Ut enim hocce loco non replicem Stolatos illos Synodis interesse coram Sedis Apostolicæ Legatis, Cardinalibus, Patriarchis, Primatibus, Metropolitibus & Episcopis; Stolasque in omnibus ferè Ecclesiasticis Officiis & functionibus suis gestare solitos: Ecclesiæ quoque Præsum & Archidiaconorum visitationibus Stola exornatos se sistere, certissimo multarum Gallicanæ Ecclesiæ diœceseon usu receptum videmus.

De Parœcis universè testatur hoc Bartholomæus Gavantus in *Praxi compendiaria visitandæ civitatis & diœcesis ab Episcopo*, parag. 5. Ubi *Indicem* texens *preparandarum à visitandis*, memorat num. 10. *Pluviale & Stolam coloris albi pro Rectore Ecclesiæ*. Quare si ex illius Scriptoris sententia qui Ecclesiasticos ritus habebat in numerato, qui de illis varios tractatus & accuratissimos edidit commentarios, qui denique *sanctæ Romanæ Rituum Congregationis Consultor* fuit, *Rector Ecclesiæ* visitatæ debet coram Episcopo visitante *pluviale & Stolam* gestare, cur Stolam in Archidiaconorum visitationibus ipsi ferre non licebit?

De Parœcis Rotomagensibus id patet tum vulgato Rotomagensis diœcesis more, cum Senatus Rotomagensis Placito, die 13. Januarii an. 1626. lato adversus Adrianum Behotum Rotomagensis Ecclesiæ Archidiaconum

maiores, insanabili contra Parœcos jurisdictioni suæ obnoxios litigandi cacoëthe famosissimum. Ipsa ejusce Placiti vocabula ad paginæ oram refero ^a, quibus liquido intelligitur debere Parœcos Stolum in visitationibus gestare, *Ex sanctis Decretis Conciliorumque Canonibus*, & hanc esse constantissimam Rotomagensis diœcesis consuetudinem.

Huic egregium præstat testimonium Petrus Morestellus Doctor Theologus & Ecclesiæ Parœcialis S. Nicolai *de Tallia* in diœcesi Rotomagensi Pastor, 1. part. *Vexilli Prælatorum & clypei Pastorum*, cap. 9. num. 2. Ubi & multa tradit nostram *de Stola in Archidiaconorum visitationibus gestanda à Parœcis* sententiam confirmantia ^b. *Generalis illa con-*

^a La Cour a donné & donne défaut aux Appellans à l'encontre dudit Behotte Grand-Archidiacre, en présence dudit Berenger son Procureur ; & pour le profit d'iceluy , dit qu'il a esté mal , nullement & abusivement procédé & jugé par ledit Vice-gérant de l'Official de Roüen : bien appelé par les Appellans. A cassé & annullé, cassé & annullé ladite Sentence au Chef dont est appelé ; & faisant droit sur les conclusions tant du Procureur General que des parties , a maintenu & maintient les Curez en la possession & forme accoustumée, de porter l'Etole lors des visites, suivant les saints Decrets & Canons des Conciles : Et fait inhibitions & deffenses audit Grand-Archidiacre & tous autres de les y troubler ; a condamné & condamne ledit inthimé aux dépens envers les Appellans , moderez & taxez à la somme de vingt-livres. *Signé* De bois-l'Evesque.

^b Cette coutume generale jointe à l'autorité de l'Eglise , par l'Ordonnance des Conciles , a obligé tous les Archevesques & Evesques souffrir porter l'Estole en leur présence à toutes occasions. Entre les autres quand feu Monseigneur le Cardinal de Bourbon fit sa Visite generale par tout le Diocese de Roüen, tous les Curez s'y presenterent vestus de surplis & Etoles, suivant l'usage la coutume & la tradition de leurs predecesseurs. En la

suetudo (inquit) Ecclesie auctoritati per decreta Conciliorum accedens, fecit ut Archiepiscopi & Episcopi omnes gestanda Stola facultatem Presbyteris semper concesserint. In primis autem cum Cardinalis Borbonius Rotomagensis Archiepiscopus visitationem suam per universam diocesim Rotomagensem instituit, Parœci omnes ex usu, consuetudine, & decessorum suorum traditione, superpelliceis & Stolis induti adfuerunt. Henrico Magno Rotomagum ingredienti superpelliceis quoque

ville de Roüen lors de l'entrée d'Henry le Grãd, tous les Curez estoient vestus de surplis & Etoles, & en ses funeraïlles les Curez de Paris, j'en suis témoin. En celles de Monsieur de Gondy Evêque de Paris, les Curez vestus de mesme façon marcherent à la gauche des Archevesques & Evêques. Ce qui ne doit estre nouveau, estant cette forme prescrite *In Ordine Romano*, qui a pour auteur Cassander. Finalement à l'entrée de Monseigneur l'Archevesque, ils furent au devant de luy, tous vestus de pareils ornemens, où j'eus l'honneur d'y marcher en mon rang. Ce qui fut fait encore quand après cette année il fit sa visite en personne. En laquelle visite il y a cela de remarquable, que le Curé de S. Eloy de Roüen s'estant alors présenté sans Etole, mondit Seigneur luy fist commandement de la porter, & observer cette coûtume generale de l'Eglise. Si en la presence de Monseigneur, qui est le Chef de nostre corps, nous en sommes honorez: & si en la lumiere du Soleil Episcopal elle reluit, pourquoy la déposer devant ceux qui de droit nous sont inferieurs? Il ne faut oublier l'exemple des Evêques, lesquels par le commandement du Roy ont porté le Rochet, marque d'honneur, en la presence du Cardinal Barberin, Legat de nostre S. Pere, lors qu'il fit son entrée dans Paris l'an 1625. Et Messieurs des Parlemens en la presence de sa Majesté en son lit de Justice, sont vestus de leurs robes de pourpre. Les Officiers Royaux & autres subalternes se presentent au Parlement avec l'habit de Justice. *Guidon des Prelats & Bouclier des Pasteurs*, 1. partie, chap. 9. nomb. 2. par Pierre Morestel, Docteur en Theologie & Pasteur de S. Nicolas de la Taille, au Diocese de Roüen, imprimé à Paris en 1634 chez Jacques Dugast, rue S. Jean de Beauvais à l'Olivier de Robert Estienne.

& Stolis vestiti Paræci omnes occursavere,
 quod & à Paræcis Parisiensibus factum in
 ejusdem Regis funere testor ego. In exequiis
 etiam Illustrissimi Henrici Gondii Parisien-
 sium Episcopi, iisdem vestibus exornati Paræ-
 ci, ad Archiepiscoporum Episcoporumque si-
 nistram processere. Id ne minus insuetum vi-
 deri debet, cum in Ordine Romano, cujus au-
 ctor est Cassander, ita præscribatur. Deni-
 ubi Reverendissimus Archiepiscopus Roto-
 magensis Franciscus Harlæus Campo-vallo-
 nius Rotomagum intravit, obviam ipsi proces-
 sere Rotomagenfes Paræci iisdem ornamentis
 insigniti. Processi & ego meo ordine. Idem
 quoque contigit quando uno post anno coram
 ipse diœcesim suam visitavit. Qua quidem in
 visitatione illud maximè notandum, quòd cum
 Ecclesiæ S. Eligii Rotomagensis Paræcus vi-
 sitanti sine Stola adfuisset, hanc illum induere
 jussit præfatus Archiepiscopus, generalemque
 Ecclesiæ morem observare. Quod si in oculis
 illustrissimi Archiepiscopi, qui corporis nostri
 caput est, Stolam gerimus : Quod si illa in E-
 piscopalis Solis luce emicat : quid in eorum
 conspectu, qui jure nobis inferiores sunt, illam
 exuere necesse est ? Neque heic prætermitten-
 dum videtur Episcoporum exemplum qui, ita
 jubente Christianissimo Rege Ludovico XIII.
 coram Cardinali Francisco Barberino summi
 Pontificis Urbani VIII. Legato Lutetiam Pa-
 risiorum an. 1625. in rante, cum Rochetis, ho-
 noris

noris insignibus presentes se se exhibuere. Supremarum præterea Curiarum Præsides ac Senatores in conspectu Regis iustitiæ tribunal occupantis, vestibus purpureis induuntur. Denique Regii aliquæ medii & inferiores magistratus, judiciali habitu Senatui se sistunt. Eo firmius spectabiliusque est istud Morestelli testimonium, quod de illis detur quæ ipse vidit & quorum pars fuit non ultima. Idem cum ipso testatur Christianus Rotomagensis Advocatus in Actione forensi pro Nicolao Dehorsio S. Petri Honorati apud Rotomagum Rectore, & Renato Dehorsio S. Nicolai ibidem Paræco, adversus Adrianum Behottum, an 1626. apud Nicolaum Courantium Rotomagi edita.

Accedit Conventus inter Magnetium Vulcassini Franciæ in Ecclesia Rotomagensi Archidiaconum, & Johannem Richardum Triellensem Paræcum initus an. 1664. per D. Anguilenguium Rotomagensis Archiepiscopi apud Pontæfianos Vicarium, ea nimirum conditione ut præfato Archidiacono visitanti unam Stolam, Paræcis alteram, aliquis Presbyter gestandam offerret. Hunc conventum, ut eo modo feriendum D. Anguilenguio nominatim mandaverat illustrissimus Rotomagensis, nunc verò Parisiensis Archiepiscopus Franciscus Harlæus, suo postea consensu ratum habuit.

Constat præterea Paræcos Bellismenses,

nonnullósque alios circa Bellissimum in diœcesi
Sagiensi commorantes, Stolas in Archidiacono-
rum suorum visitationibus gestare, quod
mihi ab eorum Parœcorû aliquibus pro com-
perto renunciatum est. Scriptum etiam mihi
est per Senatus Redonensis Decretum à qua-
draginta annis aut circiter prolatum, Parœcis
licere Stolam in Archidiaconorum visitatio-
nibus ferre. Sed illud nondum ad manus meas
devenit. Denique constat Parœcis Catalau-
nensibus ab illustrissimo Felice Vialartio Epif-
copo ac Comite Catalaunensi, Stolam in suis
visitationibus portandi potestatem fuisse im-
pertitam, ex quo præsertim tempore evulga-
tum est Parisiense Senatus-consultum an.
1669. ;. Kalendas Januarias, quo eadem
potestas facta est Decano & Canonicis
Royensibus in Episcopi Ambianensis visita-
tionibus; sicut & Parœcis Decani & Cano-
nicorum Royensium jurisdictioni subiectis,
in eorundem Decani & Canonicorum visita-
tionibus: Atque hoc Senatus-consultum, et-
si Episcopo Ambianensi, Royensibûsque De-
cano, Canonicis ac Parœcis, peculiare esse
videatur, ad omnes tamen intra Parisiensis
Curiae jurisdictionem constitutos Parœcos,
Archidiaconos & Episcopos attinere, hinc
conficitur, quòd universæ & singulæ quibus
innititur rationes, à Cl. V. Dionysio Talæo
enumeratæ, Parœcis omnibus, quotquot
ambitu suo Parisiensis Senatus, inò & Chri-

stiana Respublica, quanta quanta est, complectitur, non minùs quàm Royensibus, convenient.

Quinque autem omnino sunt rationes illæ. Prima, ^a *Stola jurisdictionis signum non est, sed singulare Diaconatus ornamentum, quod idcirco solùm induunt Presbyteri & Episcopi, quia illud, cùm Diaconi facti sunt, recepere.* Secunda, ^b *nullum Concilium est, nulla Canonica constitutio, lex nulla, decretum nullum, nullum Senatus-consultum, quo Stola dicatur jurisdictionis insigne, & quo Decanis ac Paræcis eam in Episcoporum conspectu deponere præcipiatur.* Tertia, ^c *Royensis Decanus coram Episcopo Ambianensi Stolam gestans illud observavit, quod Concilio Provinciali Remensi an. 1583. sancitum est, Paræcos nimirum debere Synodis Stolatos interesse.* Quarta, *Gloriosius est*

^a L'Estole est un simple ornement particulier au Diaconat, lequel n'emporte aucune jurisdiction; Et si le Prestre & l'Evesque la portent, on peut soutenir que ce n'est qu'à cause qu'ils l'ont receuë lorsqu'ils ont esté faits Diacres.

^b Il n'y a pas de Concile ny de constitution canonique qui ordonne à un Doyen de déposer son Estole. Enfin dans une chose qui n'est point décidée par aucun Canon, ny aucune Decretale, ny aucun Reglement, il y a de la precipitation d'avoir excommunié.

^c Le Doyen de Roie a observé le Concile de Reims tenu en 1583. ce Concile Provincial, qui doit servir de regle à tous ceux du diocèse d'Amiens dans les choses douteuses, a expressement ordonné aux Curez d'assister aux Synodes avec leurs Estoles.

^d Il y a plus d'avantage à un Evesque de visiter les Curez & les Doyens revestus des Symboles de leur autorité, que de les en priver.

Episcopo Stolatos Paræcos & Decanos visitare, quàm non Stolatos. Quinta denique, ubi Reges in justitiæ tribunali sedent Magistratus potestatis suæ insignia non abiciunt, ubi Princeps lustrat exercitum, balteum militiæ signum non discingunt milites.

Atqui rationes istas jus ferendæ in Archidiaconorum visitationibus Stolæ Paræcis omnibus tribuere, quid opus est fusiùs probare, cùm id per se satis eniteat?

Nam 1°. Si *Stola jurisdictionis signum non est, sed singulare Diaconatus ornamentum*: immeritò Archidiaconi volunt hanc eò à Paræcis exui, quòd jurisdictionem designet.

II. Si *nullum Concilium est, lex nulla, decretum nullum, nullum Senatus-consultum, quo Stola dicatur jurisdictionis insigne. Et quo Paræcis eam in Episcoporum conspectu deponere præcipiatur*: quo jure Paræcis eam in suo ipsorum conspectu deponere præcipiunt Archidiaconi?

III. Si *Royensis Decanus coram Episcopo Ambianensi Stolam gestans illud observavit, quod Concilio Provinciali Remensi an. 1583. sancitum est, Paræcos nimirum debere Synodis Stolatos interesse*: ubinam gentium Paræcos non invenias, quibus in

* Lorsque les Rois tiennent leur lit de justice, les Magistrats se depouillent-ils des ornemens de leurs Magistratures? Lorsque le Prince fait la revue de ses Soldats, les Soldats ont-ils accoutumé de desceindre leur baudrier, qui est la marque de leur profession militaire.

aliqua Provinciae vel diœceseos suae Synodo mandatum non fuerit Stolas in Synodis gestare? Nobis certè Carnotensibus Parœcis, qui sub Parisiensi Metropoli jam ab anno 1622. vivimus, Synodalia Statuta sunt Episcoporum Parisiensium, Odonis de Soliaco, an. 1208. Stephani Poncherii, an. 1515. Eustachii Bellaii, an. 1557. & Petri Gondii circa an. 1596. exemplum Harduini Pereficeii Archiepiscopi Parisiensis, cujus Synodo Stolati interfuere omnes Parœci Parisienses, ac præterea Francisci Harlæi Campo-Valonii Parisiensis quoque Archiepiscopi *Mandatum* an. 1673. die Junii 16. & *Ordo Cereemoniarum in Synodo Parisiensi observandarum*; nec non & Synodalia Statuta Episcoporum Carnotensium Milonis Islerensis, an. 1489. & Caroli Guillardii, an. 1559. quæ omnia Parœcos jubent Stola exornatos Synodis adesse, atque ideo visitationibus, ut ratiocinatur Talæus.

IV. Si *gloriosius est Episcopo Stolatos Parœcos visitare, quàm non Stolatos*: Nonne idem etiam Archidiaconis est gloriosius?

V. Denique si *ubi Reges in justitiæ tribunali sedent, Magistratus potestatis suæ insignia non abiiciunt*; si *ubi Princeps lustrat exercitum, balteum militiæ signum non discingunt milites*: Quare Parœci in Archidiaconorum visitationibus Stolam, quæ Presbyteri signum est aliquod Ecclesiasticum offi-

cium fungentis, deponent ac discingent?

His igitur quinque rationibus, quasi firmamento, cum fulciatur Parisiense Senatusconsultum, sin minus ad omnes Christianæ Reipublicæ Paræcos pertinet (ut revera pertinere non potest) & illis saltem favet omnino, qui Parisiensis Curiae jurisdictioni obnoxii sunt, cujus profectò ordinis sumus quotquot in Carnotensi diœcesi commoramur.

Non tantùm autem in diœcesanis Synodis, sed etiam in Archiepiscopi Parisiensis, ipsius Vicariorum generalium, atque Officialis & Ecclesiæ Parisiensis Archidiaconorum visitationibus Stolam gestant Parisienses Paræci, nemine reluctante, nemine contradicente. Ubi Parisiacæ urbis Ecclesias ingreditur, humanissimus Parisiensis Archiepiscopus Franciscus Harlæus Campo-valonius, obviam illi procedunt Stolati ejusmodi Ecclesiarum Paræci, & sedenti postea seu Stolato, seu non Stolato, assident Stolati, uti omnibus est compertū. Si quando Paræcos non Stolatos suis in Visitationibus deprehendit V. Cl. Hamelinus Parisiensis Ecclesiæ major Archidiaconus, jubet eos Stolam induere, quemadmodum mihi est non semel ab ipsomet renunciatum. Atque hæc unica ratio apud æquos rerum arbitros satis fuerit ut Carnotensibus Paræcis de ferenda in Archidiaconorum suorum visitationibus Stola, lis nulla intentetur: quandoqui-

dem Parisiensi subsunt Metropoli, ubi ea consuetudo viget, ubi is mos usurpatur, & omnes ejusdem provinciae Ecclesias iisdem ritibus uti convenientissimum, sacrisque Canonibus maximè consentaneum videtur.

Hinc Concilium Veneticum circa an. 465. in can. 15. ait: *Rectum quoque duximus, ut vel intra provinciam nostram sacrorum ordo & psallendi una sit consuetudo; & sicut unam cum Trinitatis confessione fidem tenemus, unam & Officiorum regulam teneamus, ne variata observatione, in aliquo devotio nostra discrepare videatur.*

Hinc Concilium Epaonense an. 517. can. 27. *Ad celebranda divina Officia ordinem quem Metropolitanus tenent Provinciales observare debebunt.*

Hinc Concilium Gerundense an. eodem, can. 1. ut habetur can. *Institutio*, De Consecrat. Dist. 2. *Institutio Missarum*, sicut in *Metropolitana Ecclesia* agitur, ita in Dei nomine in omnibus provinciis, tam ipsius *Misse* ordo, quàm psallendi vel ministrandi consuetudo servetur.

Hinc Concilium Bracarense 2. an. 563. can. 1. *Placuit omnibus communi consensu, ut unus atque idem psallendi ordo in Matutinis, vel Vespertinis officiis teneatur; & non diverse ac privatae neque Monasteriorum consuetudines cum Ecclesiastica regula sint permixtae.* can. 4. *Item placuit ut eodem ordine*

Missæ celebrentur ab omnibus, quem Profuturus quondam hujus Metropolitana Ecclesiæ Episcopus ab ipsa Apostolica Sedis auctoritate suscepit scriptum. Et can. 5. Item placuit ut nullus eum baptizandi ordinem prætermittat, quem & antea tenuit Metropolitana Bracarensis Ecclesiæ, & pro amputanda aliquorum dubietate, prædictus Profuturus Episcopus scriptum sibi & directum à Sede beatissimi Apostoli Petri suscepit.

Hinc Concilium Toletanum 4. an. 633. can. 2. *Placuit ut unus orandi atq; psallendi modus à nobis per omnem Hispaniam atque Galliciam conservetur. Unus modus in Missarum solemnitatibus, unus in Vespertinis Officiis: nec diversa sit ultra in nobis Ecclesiastica consuetudo, quia in una fide continemur & regno.*

Hinc denique Concilium Toletanum 11. an. 674. vel 676. can. 3. *De his qui contra Apostoli voluntatem circumferuntur omni vento doctrinæ; Placuit huic sancto Concilio ut Metropolitana Sedis auctoritate coacti uniuscujusque provincie Pontifices, Rectoresque Ecclesiarum, unum eundemque in psallendo teneant modum, quem in Metropolitana Sede cognoverint institutum: nec aliqua diversitate cujusque Ordinis vel Officii à Metropolitana se patiantur Sede disjungi. Sic enim justum est ut inde unusquisque sumat regulas magisterii, unde honoris consecrationem accepit: ut*

juxta

juxta majorum decreta, Sedes quæ unicuique Sacerdotalis mater est dignitatis, sit Ecclesiastico magistrarationis. Abbatibus sanè indultis Officiis, quæ juxta voluntatem sui Episcopi regulariter illis implenda sunt, cetera officia publica, id est, Vesperam, Matutinum sive Missam aliter quàm in principali Ecclesia celebrare non liceat. Quisquis autem horum decretorum violator exstiterit, sex mensibus communione privatus, apud Metropolitanum sub pœnitentiæ censura permaneat corrigendus: qualiter apud illum & præterita transgressionis culpam lacrymis diluat, & necessariam officiorum doctrinam studiosè addiscat. Sub ista ergo regula discipline, non solum Metropolitanus totius sue provincie Pontifices vel Sacerdotes adstringat, sed etiam ceteri Episcopi subjectos sibi Ecclesiarum Rectores his obtemperare institutionibus cogant.

Quæ etiam ratio fuit cur Dionysius Talæus Royensi Decano, ex instituto provincialis Concilii Remensis an. 1583. quod Paræcos in Synodis Stolatos esse præcipit, Stolam in Episcopi Ambianensis visitationibus ferendam esse collegerit: illudque Concilium provinciale dixerit in dubiis regule loco esse debere omnibus intra Ambianensis diœcesis, (quæ Remensi Suffraganea est, ut Parisiensi

a Ce Concile Provincial qui doit servir de regle à tous ceux du Diocèse d'Amiens, dans les choses douteuses, a expressément ordonné aux Curez d'assister aux Synodes avec leurs Etoles.

Carnotensis) *limites habitantibus*. Adeout si Carnotensem Ecclesiam Parisiensis Ecclesiae Metropolitanae suae mores, saltem in dubiis usurpare conveniat, & in Parisiensis Archiepiscopi, ejus Vicariorum generalium, & Officialis, ac Parisiensis Ecclesiae Archidiaconorum visitationibus, Parisienses Paræci Stolati compareant: quid obstare possit quominus etiam in Archidiaconorum Carnotensium visitationibus Carnotenses Paræci Stolatos se exhibeant?

Non omittendum hoc loco totius Andegavensis diœcesis Paræcos Stolam in Archidiaconorum suorum visitationibus induere, quem admodum compertum est ex libro Andegavi edito an. 1642. cui Titulus, *Processionale Andegavense ad Ecclesiasticæ institutionis normam restitutum, & additis precibus ac rubricis necessariis locupletatum*. Auctoritate Illustrissimi ac Reverendissimi in Christo Patris & Domini D. Claudii de Rueil, Episcopi Andegavensis, cum consensu venerabilis Capituli. In secundæ enim partis hujus libri pagina cXLV. habetur Ordo in visitatione Archidiaconi, ubi legas: *Mandato visitationis debitè publicato, pulsantur campanæ. Paratur pluviale seu cappa decens cum Stola pro Archidiacono, & loco convenienti prope altare aqua cum pelvi & manutergio, thus in navicula ac thuribulum cum candentibus carbonibus, atque insuper corporale super altari*

majori. Archidiacono autem accedente ad Ecclesiam, prodit in ejus occursum Rector Parochialis, STOLA ALTERA DE MORE INDUTUS, alteram manu gerens plicatam praeunte vexillo, cruce, cum cereis & aqua benedicta, & omnibus Presbyteris & Clericis Parochiae, superpelliceo cum bireto quadro indutis, ordine debito cum modestia & silentio, procedentibus usque ad ingressum coemeterii seu vestibuli, ubi non fuerit coemeterium in aditu Ecclesiae constitutum; & ibi salute ab omnibus data sine perturbatione ordinis, idem Rector Stolam quam manibus tenet Archidiacono cum reverentia explicatam offert, statimque ejus collo circumdat, & iterum facit reverentiam. Tum regrediente processione cum in limine Ecclesiae constiterint, idem Rector cappam, ministrante Sacrista, vel uno ex Procuratoribus fabricae, induit Archidiacono: deinde porrigit eidem aspergillum cum aqua benedicta, qua ille seipsum, Rectorem, & Clerum ac populum aspergit: Et statim praetintonante Rectore, incipit Responsorium de sancto Patrono ipsius Ecclesiae, & prosequente Clero responsorium, populo subsequente, processionaliter deducitur usque ad Crucifixum, ubi omnibus ab utraque parte in modum Stationis consistentibus, finito Responso Archidiaconus dicit Versiculum convenientem & Orationem de eodem Sancto, &c. Atque hic visitantibus Archidiaconis occurrandis ritus hodie quoque in Andega-

venfi diœcesi usurpatur.

Stolam quoque in solenni Sedis Apostolicæ Legatorum, Episcoporum & aliorum insignium virorum occurratone à Monachis quibusdam gestari, multa eorum monumenta fidem faciunt. Unum erit instar omnium *Ordinale Fratrum Ordinis Carmelitarum*, cuius in Rubrica 50. quæ est, *De solenni receptione Legatorum, sive Episcoporum, sive secularium personarum*, sic statuitur: *Primò duo Ministri precedant qui deferant aquam benedictam & thuribulum: deinde Cruciferarius cum cruce: postmodum Diaconus cum libro Evangeliorum, & demum Prior cum Stola super cappam & libello ad officium necessario.*

Quòd si Monachos in ejusmodi ritibus *Stolatos* esse expedit: quidni & in Archidiaconorum visitationibus *Paræcos*? Cur *Paræcis* non licebit coram Archidiaconis illud Ecclesiasticum indumentum portare, quod Monachis coram Apostolicis Legatis & Episcopis portare licet? An *Paræci* quos *inferiores* seu *minores Prælatos* plerâque Concilia & Facultas Theologiæ Parisiensis variis in Decretis & Censuris appellant, quique honorificum in Ordine Hierarchico locum occupant, deterioris conditionis erunt Monachis, quos eo nomine Ecclesiastica Hierarchia nec recipit, nec suorum numero accenset. Sed hæc invidiosa diutiùs persequi animus non est.

Denique Stolum in Archiepiscoporum & eorum Vicariorum visitationibus à nonnullarum Monialium Confessariis (ut aiunt) deferri liquidò probatur ex *Ceremoniali Sanctimonialium Prioratus Regii Hospitalis S. Nicolai Pontæfiani, Ordinis S. Augustini*, lib. 2. cap. 8. Tit. *Ordo servandus in visitatione Illustrissimi Archiepiscopi Rotomagensis aut ejus Vicariorum*, ubi legitur : *a Visitatori Ecclesiam mox ingressuro occurrent eo ordine Sacerdotes. Confessarius, alba, amictu, Stola & pluviâli indutus, ejusque fratres superpelliceo processionaliter è Sacristia exhibunt. Præcedet illos Crucem portans Clericus, cui hinc & inde aderunt duo Acolythi candelabra cum cercis ardentibus tenentes, &c. Dum Responsorium cantabitur, lento gradu accedet processio ad majus altare, quo cum Visitor pervenerit, in loco parato subsistet, Confessarius autem in altaris suppedaneo. Oratione ac*

a Quand le Visiteur sera proche d'entrer à l'Eglise, les Prestres l'iront recevoir en cet ordre. Le Confesseur estant revestu d'aube, d'amict, d'Estole & de chappe, & ses Confreres de surplis, sortiront processionnellement de la Sacristie, precedez d'un Clerc portant la Croix, & à costé de luy deux Acolythes tenans les chandeliers avec des cierges allumez, &c. Pendant le Respond la Procession s'avancera pausément vers le grand Autel, où estant parvenuë, le Visiteur se mettra au siege preparé, & le Confesseur sur une marche de l'autel. Apres les Versets & l'Oraison, les Chantres eleveront l'Antienne *O Christi pietas*, durant laquelle le Sacristain presentera l'Estole & la chappe au Visiteur. Pendant que le Chœur chante, un des Chappellains otera la chappe du Pere Confesseur, & fera allumer les Cierges; & l'Oraison achevée, le Confesseur tirera du Tabernacle le S. Ciboire, qu'il posera dessus un corporau qui sera étendu sur l'Autel,

versu finitis Antiphonam O Christi pietas intonabunt cantores, & visitatori stolam & pluviale offeret Sacrista. Interim dum chorus cantabit, unus è Capellanis pluviale P. Confessario auferet, & cereos accendi imperabit, completaque oratione Confessarius sanctum Ciborium è tabernaculo extrahet, quod super Corporale explicato in altari collocabit &c. Ad ea jam venio quæ mihi possunt Romanis ex libris Ritualibus opponi.

Nimirum Romani libri Rituales, & qui ad eorum instar conscripti sunt, Parœcis aliisque Ecclesiarum præfectis Stolam in Episcoporum visitationibus, atque in *Receptionibus Prælatorum, Regum, Principum ac Principissarum*, ferendam non assignant, sed *cappam*, seu, ut vulgò vocant, *pluviale*. Ita enim legitur in Rituali Romano Pauli 5. Tit. *De visitatione Ecclesiæ parochialis per Episcopum facienda*; In Pontificali Romano Clementis VIII. & Urbani VIII. tum in *Ordine ad visitandas Parochias*; cum in *Ordinibus ad recipiendum processionaliter Prælatum vel Legatum, Imperatorem, Regem, Principem magnæ potentiæ, Imperatricem vel Reginam, & Principissam magnæ potentiæ*; In Ritualis Romani ad usum Alecænsis diœcesis part. 2. Instit. 6. In Manualis sacrarum Cæremoniarum à Michaële Baldrico evulgati, part. 2. cap. 19. In Cæremonialis Monastici Congregationis S. Mauri, libro 4. cap. 4. In Cære-

monialis Romani ad usum Canonorum Regularium Ordinis S. Augustini part. 3. cap. 12. Et in Cæremonialis Ecclesiastici ad usum Fratrum Minorum, part. 1. cap. 18.

Verùm ista sententiæ nostræ nihil officiunt. Si enim res tota diligenter expendatur, antiqua Stola, qua etiam nunc Græci Sacerdotes & Pontifices utuntur, maximam præ se ferebat *pluvialis* seu *cappæ* similitudinem, quam cappam Honorius Augustodunensis Presbyter in opere cui titulus, *Gemma animæ* sive *De antiquo ritu missarum, de horis Canonicis & totius anni solemnitatibus*, lib. 1. cap. 227. ait *pro tunica hyacinthina Legis mutuata videri, in supremo habere caputium, usque ad pedes pertingere, & in ante apertam manere*. Adeout dum pluviale in Episcoporum visitationibus, aliisque ejusmodi celebribus occasionibus præscribitur, idem fere sit ac si gestanda vetus Stola decerneretur, cum hæc ab illo vel parum, vel nihil discreparet. Unde quam Theodoretus in lib. 2. Eccles. Histor. cap. 27. narrat Machario Episcopo Hierosolymitano datam fuisse à Constantino Magno *Stolam*, (*σολήν*) eam ipsam Nicolaus Thuanus Episcopus Carnotensis in *Brevi Collectione & Explicatione Missæ*, fol. 11. ^a & Gilbertus Grimaldus in *Liturgiæ sacræ* part. 1.

^a L'Histoire Ecclesiastique remarque que le Grand Constantin donna une tres-précieuse *Chappe* à Machaire Patriarche de Jerusalem, pour servir en son église à l'usage des Baptesmes.

cap. 6. parag. 5. ^b num. 3. vocant *cappam*, quod nempè *Stola* vetus *cappa* nostræ similis foret. *Stola* autem vetus, an nova, in Cæremoniis id genus portanda præstituatur, quid refert? Portanda enim est, quæcumque tandem illa sit.

Quòd verò ad talos usque protensa fuerit vetus *Stola*, declarat è Græcis Scriptoribus S. Germanus Constantinopolitanus Patriarcha in *Theoria rerum Ecclesiasticarum*, his verbis: *Stola sacerdotalis est ad exemplū talaris Aaron, idest vestimentum quod sacerdotale est indumentum, ad pedes usque honorabilissimum.* E Latinis autem Guillelmus Durandus Mimatensis Pontifex in lib. 3. *Rationalis divinorum Officiorum*, cap. 5. idem testatur. *Antiquitus* (inquit) *Stola erat vestis candida pertingens usque ad vestigia..... Sed postquam alba cœpit portari, mutata est in torquem.* Adstipulantur Adrianus Turnebus in lib. 29. *Adversariorum*, cap. 31. Lazarus Baïsius lib. *De re vestiaria* cap. 17. Octavius Ferrarius lib. 3. de re eadem cap. 17. ac Ludovicus Richeomus è Societate Jesu Presbyter in tomo 2. *de Missa*, lib. 4. cap. 26. ubi *Stolam nostram veteris Stola seu togæ extremitatem tantum esse* conicit. ^a

^b Je pense que ce mot d'Etole en ce lieu-là de Theodoret, n'est pas pris pour cette forme d'Etole dont nous parlons, mais pour une chappe ou autre grand vestement.

^a Je prens ma conjecture de l'Etole, qui est le quatrième habillement du Sacrificateur, qui n'est autre chose que les extrémités de devant de l'ancienne Etole & robe longue qu'elle

Sed etsi talaris fuerit antiqua *Stola*, à *casula* tamen seu *planeta* diversam fuisse liquet. Olim namque *casula* omnino rotunda erat, sive ut verbis utar Ruperti in lib. 1. *de divinis officiis*, cap. 2. & Gabrielis Biel, Lect. 11. in Canonem Missæ litera *F* *integra & undique clausa*; totum hominem à collo ad pedes ambibat, vnde dicta per diminutionem à *casa* (inquit S. Isidorus in lib. 19. *Originum*, cap. 24.) quòd totum hominem tegat, quasi minor *casa*; Et ad immittendum caput supernè patebat in medio, ut ipsam in brachia revolvere ac complicare necesse haberet Sacerdos, quo liberiùs sacris operaretur. Sic indutos Pontifices & Sacerdotes (eruditissimi Cardinalis Bona in lib. 1. *Rerum Liturgicarum*, cap. 24. num. 8. verba sunt) in priscis Ecclesiarum parietibus cernimus: sùntque etiam hodie

represente. Car si l'on coupe une bande de demy pan sur le devant d'une robe longue au collet rabattu, on aura la forme de nos Estoles. De mesme si on coupe l'extrémité d'une manche large, telle qu'estoit celle des tuniques, on aura le *Manipule* qui la represente. Or l'on a fait ce racourcissement tant de la tunique, que de l'Estole, afin de ne multiplier tant d'habits, les mettant tous entiers, & pouvant suffire d'en mettre les extrémités pour marques à représenter les mystères. L'Estole donc (du mot Grec *εσλα* & en Latin quelquefois *Orarium*, *Oraire*, venant du mot Latin *Orare*, prier, parce qu'elle estoit des Prestres & Orateurs de l'Eglise) estoit anciennement une robe longue, plus propre des femmes parmy les Payens, que des hommes: toutefois robe d'honneur à tous, & entre toutes les Nations, quoy que diverse en étoffe. Les Roys en usoient, comme on voit en Xenophon. Ils la donnoient aussi pour prix de vertu... de tout cet habit Sacerdotal on n'en a que la bande, que le Sacrificateur met au col en façon de cornette, & que les Prestres portoient anciennement toujours, mesme en prêchant, ou administrant les Sacremens.

Græcorum casula ejusdem formæ. Latini verò ad vitandum incommodum ex amplitudine & protensione totum corpus cum brachiis circumcludente proveniens, eas paulatim à lateribus scindere & decurrare cœperunt, donec ad formam, qua hodie utimur, redactæ sunt. Testatur Morinus lib. de sacris ordinationibus part. 2. in Notis ad Græcorum Ordinationes, antiquæ formæ casulas, ducentos circiter annos præ se ferentes, in multis Ecclesiis asservari. Unam istius figuræ mihi sæpiùs videre contigit in Ecclesia B. Mariæ Carnotensis: quam nescio cur ejus Ecclesiæ Canonici quidam, antiquitatis sacræ non ita studiosi, velint inter rejectanea amandare.

Pluviale verò, quamvis totum ambiat hominem, quemadmodum & vetus casula, antè tamen apertum est, nostrisque togis seu palliis talaribus haud multùm absimile. Ita ut *ex antiqua Stola seu toga si laciniam ante secueris, qua hodie utimur Stola facies*, inquit in citato mox loco Richeomus. Quo fit ut hodierna *Stola* nihil aliud sit quàm *pluviale contractum*, *pluviale verò Stola dilatata*.

Cùm itaque Parœcis aliisque Ecclesiarum Rectoribus per Romanorum rituum Scriptores liceat in Pontificum visitationibus atque in solemnibus Imperatorum, Regum & Principum occurstationibus *pluviale* ferre, quod *dilatata Stola* est: cur iisdem nefas fuerit in Archidiaconorum visitationibus gestare *Sto-*

lam, quæ contractum est *pluviale*? Cur Romano more viventibus *Stola* vetus in hujusmodi cæremoniis relinquetur: nobis autem patrios ritus servantibus nova *Stola* auferetur?

CAPUT XXXI.

Stola secundum Ecclesiasticos Scriptores *μυσικὸς* significat, I. Ecclesiam. II. Iugum Christi. III. Ejus obedientiam ac servitutem. IV. Evangelii obedientiam. V. Castitatem. VI. Exhortationem ad divinam legem. VII. virtutum ornamentum. VIII. Christi *χαεγκλῆγε*. IX. Immortalitatem. X. Innocentiam. XI. Arma Sacerdotis ac Diaconi. XII. mansuetudinem, humilitatem, patientiam, perseverantiam, prudentiam & temperantiam. XIII. Ligaturam Christi ad columnam. XIV. Ejus Crucem. XV. denique potestatem dispensandi sacramenta. Unde conficitur non mediocri injuria affici ab Archidiaconis *Paræcos*, *Stolam* in eorum visitationibus gestare dum prohibentur.

PARŒCIS asserto hætenus ex *Stola* secundum se considerata, illius gestandæ in Archidiaconorum visitationibus jure, superest nunc ut ex variis ejus significationibus,

quas Ecclesiastici Scriptores passim afferunt, idem vindicemus.

I. Itaque Stola Christi, quam Sacerdotalis exhibet, significari Ecclesiam Origenes ita tradit Homilia ultima in Genesim: *Stola Christi, quae lavatur in vino, ejus intelligitur Ecclesia, quam ipse mundavit sibi sanguine suo non habentem maculam aut rugam.* Non enim (inquit Apostolus) argento vel auro redempti estis, sed pretioso sanguine unigeniti à Deo. *In hujus enim sanguinis vino, idest lavacro regenerationis, à Christo lavatur Ecclesia. Consepelimur enim ei per baptismum in mortem: & in sanguine ipsius, id est in morte ipsius, baptizamur.* Quid ergo causæ fuerit Archidiaconis cur Stola Paræcos exuant, cum maximè (ut in visitationibus evenit) curationis & administrationis Ecclesiæ, Ecclesiasticarumque rerum rationem sint ipsis reddituri?

II. Stola suave Christi jugum innui declarant Ecclesiastici Scriptores; Albinus Alcuinus in lib. *De divinis officiis*, Tit. *Quid significant vestimenta*, his vocibus: *Orarium, id est Stola dicitur, eo quod Oratoribus, idest Predicatoribus concedatur. Admonet illum qui illo induitur, ut memor sit sub jugo Christi, quod leve & suave est, esse se constitutum.*

Amalarius Fortunatus Trevirensis Episcopus in lib. 2. *De Ecclesiasticis officiis* cap. 20.

Per Stolam designatur onus leve ac suave de quo Dominus dicit: Tollite jugum meum super vos, jugum enim meum suave est & onus meum leve.

Stephanus Eduensis Episcopus in Tractatu *De sacramento altaris*, cap. 10. *Qui Stolam humeris supponit, sciat jugum Domini esse suave & onus ejus leve, quod se portaturum promisit.*

Ivo Carnotensis Episcopus in Sermone *De significationibus indumentorum sacerdotalium: Stola, quæ alio nomine Orarium vocatur tamquam jugum bobus arantibus vel triturantibus collo juxta humeros superponitur, ut illud Evangelicum ab eis impleatur: Tollite jugum meum super vos &c.*

Rupertus Abbas Tuitiensis in lib. 1. *De divinis Officiis*, cap. 21. *Cum Sacerdos Stolam accipit, meminisse debet & scire, quia grande jugum, licet suave, grande licet leve, super se tollit.*

Hugo Victorinus in Speculo de mysteriis Ecclesie, cap. 6. *Zona autem nunc omnes utuntur Sacerdotes & Stola, ut illud impleant Evangelicum: Tollite jugum meum &c.*

Petrus Lombardus Parisiensis Episcopus in lib. 4. Sententiarum dist. 24. lit. H. *Episcopus ponit eis orarium, idest Stolam super humerum laevum, ut per hoc intelligant se accepisse jugum Domini suave, quo ad sinistram perti-*

nentia divino timori subiiciant.

Johannes Saresberienſis, Epifcopus Carnotenſis in Vita MS. S. Thomæ Cantuarienſis Archiepiſcopi : *Stolam, jugum Chriſti ſuave, circa collum diebus ac noctibus habebat.*

Innocentius III. Romanus Pontifex in lib. I. *De officio Miſſæ & Sacramento altaris cap. 42. Stolam quæ alio nomine vocatur Orarium ſuper collum ſibi ſacerdos imponit, ut jugum Domini ſe ſuſcepiffe ſignificet.*

Honorius Auguſtodunenſis Preſbyter in *Gemma animæ*, cap. 204. *Quaſi ergo Sacerdos ad jugum Chriſti loris ligatur, dum collum eius Stola circumdatur.*

Guillelmus Durandus Mimatensis Epifcopus in lib. 3. *Rationalis divin. Offic. cap. 5. num. 1. Sacerdos Orarium, ſive Stolam quæ leve Domini jugum ſignificat, 23. Diſt. Eccleſiaſtica; ſive quæ eſt jugum præceptorum Domini ſuper collum ſibi imponit, ut jugum Domini ſe ſuſcepiffe demonſtret.*

Gabriel Biel in Canonem Miſſæ ſect. 12. littera F. *Stola ſuper collum imponitur, ut jugum Domini Sacerdos ſuſcepiffe demonſtretur.*

Dominicus Sotus Karolo 5. Imperatori à ſacris Confeſſionibus, in lib. 4. *Sententiarum*, diſt. 13. quæſt. 2. art. 4. *Stola, quæ & Orarium dicitur, vinculum tertium repræſentat quo Chriſtus crucem bajulans fuit collo*

ligatus. In moribus verò nostris obedientiam & jugum Domini cui collum, quasi loro ligati, submittimus, ad portandum Crucem Domini, ejus vestigia sequuti.

Et Michael Suffraganeus Moguntinus in *Canonis Missæ paraprastica expositione: Stola nos admonet ut jugo Domini libenter cervicem supponamus.*

Eodem sensu intelligendum est Romanum Clementis VIII. & Urbani VIII. Pontificale in Tit. *De ordinatione Presbyteri*; dum Pontificem tradit Stolam Ordinando cuilibet imponere, his additis: *Accipe jugum Domini, jugum enim ejus suave est & onus ejus leve.* Et Missale Laudunense apud Antonium Bellottum Laudunensis Ecclesiæ Decanum in *Notis & Observationibus ad ritus Ecclesiæ Laudunensis rediuvos*, ubi Sacerdos sacra factururus hæc verba profert quando Stolam induit: *Jugum Christi in corde meo sit mihi suave & onus ejus leve.*

Unde igitur Archidiaconi in visitationibus suis Paræcos nolunt Christi jugo se subjectos demonstrare, quod non Paræcis tantummodo, sed & Christianis populis omnibus tollendum Christus Matth. cap. ii. præcepit?

III. Stola obedientiam ac servitutem Christi denotat apud Stephanum Eduensem Episcopum in libr. *de Sacramento altaris*, cap. 10. *Stola circumdata collo ad interiora descendens, significat obedientiam filij Dei & m-*

gum servitutis quod pro salute hominum portavit, obedivit Patri usque ad mortem crucis, & subjecit se servituti. Quæ enim major servitus ea qua opprobria, irrisiones & flagella sustinuit?

Apud Rupertum in lib. 1. de divinis officiis, cap. 21. Stola obedientiam significat filii Dei, & servitutem quam Dominus omnium propter seculorum salutem subiit.

Apud Innocentium III. in lib. 1. De officio Missæ & Sacramento altaris, cap. 26. Stola obedientiam & servitutem significat, quam Dominus omnium propter servorum salutem subiit.

Apud Guillelmum Durandum in lib. 3. Rational. divin. offic. cap. 5. num. 7. Porro secundum quod capiti convenit Stola, obedientiam & servitutem significat, quam Dominus omnium propter suorum salutem subiit.

Apud Gabrielem Biel Lect. 11. in Canonem Missæ, lit. e: Stola obedientiam & servitutem significat, quam propter servorum salutem omnium Dominus subiit. Et Lect. 12. lit. f. Stola formam crucis in pectore sua cancellatione prætendit, ut summæ obedientiæ exemplum quod in cruce Dominus prætulit, factus obediens patri usque ad mortem, mortem autem crucis, semper in corde teneat.

Apud Michaëlem Suffraganeum Moguntinum in Canonis Missæ paraphrastica expositione: Stola quæ à collo pendens in pectore
crucis

crucis imaginem effigiat, voluntariam Christi obedientiam insinuat, qua pro salute nostra Patri obedire voluit usque ad mortem, mortem autem crucis.

Et apud Franciscum Titelmanum ex Ordine FF. Minorum Theologum in *Expositionis mysterii Missæ*, cap. 5. Stola obedientiam significat filii Dei & servitutem, quam propter salutem mundi voluntariè sustinuit.

Aliquam ergo videntur Archidiaconi Christo omnium Domino injuriam irrogare, ubi Paræcos vetant suis in visitationibus obedientiam ac servitutem ejus profiteri.

IV. Stola Evangelii Obedientiam exhibet ex Hugone Victorino in lib. 1. *De caeremoniis, Sacramentis, Officiis & observationibus Ecclesiasticis*, cap. 48. Per Stolam Evangelii obedientia significatur; Ex Honorio Augustodunensi in *Gemma animæ*, lib. 1. cap. 204. Deinde circumdat collum suum Stola, per quam obedientia Evangelii intelligitur. Evangelium quippe est suave Domini jugum, obedientia verò lorum. Ex Guillelmo Durando num. 6. Per Stolam, qua nunc utimur, obedientiam accipimus Evangelii crucifixi. Et ex Eminentissimi Cardinalis Bona tractatu Ascetico *De sacrificio Missæ* cap. 5. parag. 2. Stola collo superposita, & in modum crucis per medium pectoris ducta demonstrat sacerdotem teneri se Deo unire & quodammodo colligare, suamque crucem Dei causa patien-

ter ferre, divina legi cum omni obedientia se subiicere, ejusque jugum alacriter portare, ac semper memorem esse mandatorum Dei ad faciendum ea. Qua igitur ratione Archidiaconi Parœcos eo ornamento spoliare volunt in visitationibus suis, quo se Christi Evangelium amplexari, eique ultro submitti ostendunt?

V. Stola castitatis signum est ex art. 169. lib. 6. Capitularium Karoli Magni & Ludovici Pii: *Vt Sacerdotes Stolas portent propter signum castitatis, sicut decretum est; & ex Honorii Augustodunensis Gemma anima, lib. 1. cap. 180. Diaconis ordinandis Episcopus Stolam dat, ut se lege Dei constrictos cognoscant, ac se castitati in servitio Dei omnimodis subdant.* Cur itaque Parœcos nolunt suis in visitationibus Archidiaconi castitatem præ se ferre?

VI. Stola Christianam plebem ad divinæ legis meditationem impellit Rabano Mauro Archiepiscopo Moguntino teste in lib. 1. *De institutione Clericorum*, cap. 19. *Bene oratoribus Christi Orarium habere convenit, quia cum indumentum eorum officio proprio concinat, & ipsi sedulo ad verbi ministerium cohortentur, & plebs ipsis commissa indicium salutare conspiciens, ad meditationem Legis concurrere ferventiùs admonetur.* Quare igitur Archidiaconis dolet si eorum in visitationibus Parœci fideles populos ad divinæ Legis

contemplationem inducant, quæ virum beatum efficit, ex Psal. i. *Beatus vir qui in lege Domini meditabitur die ac nocte?*

VII. Stola virtutum ornamentum designat, cap. *Ecclesiastica*, Dist. 23. *Ecclesiastica & antiqua institutione præfixum novimus, ut omnis sacerdos, cum ordinatur, orario utroque humero ambiatur: scilicet ut qui imperturbatus præcipitur consistere inter prospera & adversa, virtutum semper ornamento utroque circumseptus appareat humero.* An ergo æquum est Paræcos Archidiaconorum visitationibus, quasi virtute omni destitutos interesse?

VIII. Stola signum Domini exprimit, ut patet ex formula *degradationis* (quod aiunt) Presbyteri, quam in Romano Pontificali legimus: *Signum Domini per hanc Stolam turpiter abjecisti, &c.* Ut quid ergo Paræcis non licebit coram Archidiaconis visitantibus Dominico signo illustrari?

IX. Stola immortalitatem notari demonstrant illa Sacerdotis Stolam induentis vocabula, quæ in omnibus propemodum Missalibus libris reperiuntur: *Redde mihi Domine Stolam immortalitatis, quam perdidi in prævaricatione primi parentis &c.* Cur itaque immortalitati restitutos se non probabunt in Archidiaconorum visitationibus Paræci?

X. Stola innocentiae indicium est apud Guillelmum Durandum, num. 2. à quibus-

dam Pontificibus cùm Sacerdos in ordinatione Stolam accipit, additur: Stola innocentiae induat te Dominus: quod stolam respicit primitivam, quæ fuit innocentiae significativa. Unde igitur nefas fuerit Parœcis suam in Archidiaconorum visitationibus innocentiam patefacere?

XI. *Cùm Sacerdos Stola collum circumdat* (inquit Johannes Belethus Parisiensis Theologus in *Brevi expositione divinorum officiorum*, cap. 32.) *quasi hastam contra renitentem vibrat. Stola circumdat collum* (ait Nicolaus de Ploie Decretorum Doctor & Ecclesiæ Posnaniensis Capellanus in *Tractatu de expositione Missæ*, Tit. 1.) *quasi hastam contra hostem vibrat. Quare ergo prohibentur Parœci in Archidiaconorum visitationibus paratos sese ostendere ad Christiani nominis hostes quoscunque iustitiæ armis à dextris & à sinistris, ut loquitur Apostolus 2. Cor. cap. 6. debellandos?*

XII. *Stola* (inquit Innocentius III. in lib. 1. *De Officiis Missæ & Sacramento altaris*, cap. 42.) *significat patientiam de qua scriptum est, Patientia vobis necessaria est ut reportetis promissiones: Et iterum: In patientia vestra possidebitis animas vestras. Quæ verba Guillelmus Durandus replicat in num. 2. ubi ait præterea: Stola usque ad genua, quæ curvantur, protenditur, ut nos mites corde & humiles insinuet. Et num. 3. sub-*

jungit : *Longitudo Stolæ perseverantiam significat : Duo brachia Stolæ dependentia significant prudentiam & temperantiam.* Similia habent in laudatis superius locis Ivo Carnotensis Episcopus , Gabriel Biel , & Nicolaus de Ploüe. Quid itaque Paræcos non sustinent in suis visitationibus Archidiaconi , mansuetudinis , humilitatis , patientiæ , perseverantiæ , prudentiæ & temperantiæ , quæ virtutes divino eorum muneri ita necessariae sunt , præbere argumenta ?

XIII. *Stola* (eorundem Durandi & de Ploüe verba sunt) *signat ligaturam qua Iesus ligatus fuit ad columnam ;* ac proinde Christi dolores ac mortem ipsam nobis quodammodo repræsentat. Unde igitur Archidiaconis grave est Paræcos in eorum visitationibus videri quasi columnæ Christi affixos , ejusque dolorum ac mortis quamdam similitudinem referre ?

XIV. *Stola imposita collo* (ait Gabriel Biel Lect. II. in Canonem Missæ lit. c. *significare poterit crucis patibulum Christi humeris impositum , & ad locum Calvarie bajulatum.* Unde Cardinalis Bona in modò laudati Tractatus Ascetici *De sacrificio Missæ* cap. 5. paragr. 2. ait , *Stolâ* significari *funes collo Christi injectos , sive crucis patibulum humeris ejus impositum & in quo pro nobis pependit.* Cui verò convenientissimum justissimumque non videbitur ut Paræci in Archi-

diaconorum visitationibus demonstrent se *Christi crucem humeris impositam ad locum Calvariae bajulare*, in qua cruce suam omnem gloriam reponit Apostolus dum ait Galat. 6. cap. *Mihi absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi?*

X V. Denique ex Guillelmo Parisiensi seu potius alio Scriptore paulò recentiori, in lib. *de 7. Sacramentis* cap. 8. & S. Thoma in *Supplementi* quæst. 40. art. 7. *Sacerdoti in utroque humero ponitur Stola, ut ostendatur quòd ei plena potestas dispensandi Sacramenta datur, non ut ministro alterius: & ideo Stola descendit usque ad inferiora.* Cùm ergo Parœcis in Archidiaconorum visitationibus non auferatur *plena potestas dispensandi Sacramenta*, Stolam quæ in eis est hujusce potestatis indicium, non debent abiicere.

Quocumque igitur modo Stolam accipiamus, hanc in Archidiaconorum visitationibus gestandam Parœcis, prolatae hactenus à nobis rationes luculenter evincunt. Poterant illæ multò pluribus Ecclesiasticorum Scriptorum testimoniis confirmari, sed quæ dedimus nisi satis sint, quid in ea materia satis esse valeat, non plenè intelligo. Utcumque res habeat tam æquos & sapientes Archidiaconos reor, ut cùm suam nullo vendibili, tolerabili-ve rationum momento causam innixam videant, tandem aliquando manus dent, stolæque suis in visitationibus ferendæ facultatem

Parœcis ultro impertiant. Hoc eos etiam atque etiam rogo, ut sic de lana caprina (quemadmodum proverbio dicitur) non rixantes, quæ suarum partium sunt, strenuè ac impigrè exequantur; vanos & indebitos honores non ambiant; pecuniæ non inhiant; Parœcos injuriis non afficiant; Ecclesiis non incommodent visitatis; potestatis suæ cancellos non prætergrediantur, quæ à quibusdam nostrorum temporum Archidiaconi facta, graviter dolemus. Eorum denique memores illos semper volo quæ Concilium Tridentinum in Sess. 24. Decreto *de reformatione* cap. 3. Sancivit: *Visitationum omnium præcipuum esse debere scopum, sanam, orthodoxamque doctrinam expulsis hæresibus inducere; bonos mores tueri; pravos corrigere; populum cohortationibus & admonitionibus ad religionem, pacem, innocentiamque accendere, cetera prout locus, tempus, & occasio feret, ex visitantium prudentia ad fidelium fructum constituere.*

FINIS.

Archidiaconi graviora, quæ eorū auctoritate emendari non poterunt, ad Ordinariū referent. Operam autem dabunt ut ea, quæ in visitatione per Episcopum statuta ac præcepta sunt, perficiantur, ac de iis quæ vel observata, vel neglecta & omiſſa fuerint, cauſisque ac excuſationibus hominum pervicacium, ſtatutis non obedientium, Episcopum certiore faciant. In ſumma cū Archidiaconi oculi ſint Episcopī, juxta antiquos ac recentē editos canones conſtitutioneſque, ita ſummū munus ac officiū obeant, ut fidelē hac in re tam ſancta tamque neceſſaria cū Eccleſia, tum Episcopō operam ſuam comprobent; ac viſitationis ſuæ rationē ſcriptis commiſſam quamprimum Ordinario reddant Cavendum hac tempeſtate ut viſitatio fiat onus intolerabile & offenſio detur Evangelio: ſed viſitatores viſitandos tractent ut filios, ac pro ſua decentia comitatu ac victu mediocri ſint contenti: & ſi Paræcia ſint tenues, benignè & gratis viſitentur.

Archiepiſcopi, Episcopī, Abbates, Decani, Archidiaconi, & alii ſtatus Eccleſiaſtici in Conventu Melodunenſi nomine totius Eccleſiæ Gallicanæ coacti an. 1579. Tit. *De Eccleſiarum viſitatione.*

TYP O G R A P H V S

Lectori.

PRÆSENS Disceptatio si satis perfecta non sit, causa est quia injussu Autoris publicatur. Nam cum ille eam mihi manuscriptam dedisset, cum scheda D. Pirot Doctoris Sorbonici ad habendum Regis privilegium ut imprimeretur, paulò post mutato consilio præcepit mihi ut non imprimerem usque ad novum ordinem. Interea eo inscio Privilegium obtinui. Et cum multi eam à me peterent, typis edidi, sperans id non graviter laturum Autorem. Ceterum quia in multis manuscripti locis erant lituræ ac multa non nitidè scripta, aliqua mutare, addere ac detrachere coactus est impressionis corrector, sed tamen ita ut sensus integer remanserit. Porro duo dicta sunt mihi nuper. Unum D. Archiepiscopum Senonensem Parœcis suæ Diœcesis in suis visitationibus Stolum gestare permittere à quibusdam annis. Secundum, post Senatus-Consultum Parisiense contra D. Episcopum Ambianensem datum, de Stola portanda inter se disputasse Ambianensem Archidiaconum & Parœcum Monstroliensem. Motâ autem lite coram Senatu Parisien-

si , Archidiaconi Ambianensis Advocatus
 cūm dixisset D. D. Regiis Advocatis in judi-
 ciaria exedra sedentibus , quibus communi-
 cabat, non solitos esse Ambianenses Parœcos
 Stolam in Archidiaconi visitationibus ferre,
 ita respondisse D. Talonium : *Res judicata.*
 Quod in causa fuit cur Ambianensis Archi-
 diaconus Royensi placito acquieverit, & non
 prohibuerit Parœcum Monstroliensem por-
 tare Stolam. Denique quia in hoc libro fit
 mentio Synodi Caroli Guillard Carnotensis
 Episcopi, cujus etiam illustre fragmentum re-
 fertur , optarunt viri rerum Ecclesiasticarum
 amantissimi , ut integram typis manda-
 rem. Eam ergo quam vir doctus ex membra-
 nis V. Cl. Blasii le Feron Socii Sorbonici &
 Canonici Carnotensis eruit, mihi que beni-
 gnè communicavit, quia nondum edita est, ne
 pereat, tibi benevole Lector, exhibeo ; maxi-
 mē cūm sua mole minimē tibi onerosa sit fu-
 tura.

STATUTA SYNODALIA

*R. in Christo Patris, CAROLI GUILLARD,
Episcopi Carnotensis, anno Domini 1559.
die Synodi 25. Novemb.*

IN nostræ Synodi Congregatione debitus honor humilisque & devotus ingressus observandi sunt, absque strepitu, conclamationibus, tumultu, deambulatione in Ecclesia: nec liceat exire ante perfectam Synodum. Et super hac re Decani Rurales vigilant, & quos transgressores invenerint, adhibitis testibus Officiali nostro referant puniendos.

Suspendimus à Divinis Officiis & deinde excommunicabimus Decanos Rurales atque Curatos qui celaverint & retinuerint denarios nobis ad causam nostræ dignitatis Episcopalis debitos pro jure circadarum aliisque Episcopalibus, nisi infra mensem post hanc nostram Synodum eos tradiderint & solverint receptoribus nostris.

Quoniam ratio de grege Pastoribus Ecclesiarum Parochialium commissio reddenda erit in extremi Judicii examine, his injungimus districtè quatinus suos Parochianos sincero affectu verbisque salutaribus admoneant, ut

firmi in fide Catholica maneant & stabiles, ac errantes ad gremium sanctæ matris Ecclesiæ revertantur.

Curam animarum habentes Religionem Christianam ad sanguinem usque tueri debent & tenentur, nec non curare ut eorum Parochiani ab omni labe hæreseos sint immunes; hi enim qui labanti fidei pessumque euntibus animabus non pro viribus succurrunt, vel sicut desides aut conniventes aut blandientes, vel nutantes aut (quod absit) erroribus hærentes, iram Dei non effugient & contra ipsos graviter viâ juris & justitiæ procedetur.

Inhibemus prædictis Rectoribus Ecclesiarum ne dum pronum faciunt aliquid incauté aut stultè proferant, neque notent aliquem nominatim vel iudiciis, & descriptionibus nominationi æquipolentibus, aut scandalisent, sed utantur modestis discretisque verbis per quæ auditores à malo retrahantur, & boni meliores fiant.

Hisque injungimus ut diligenter inquirent si in ipsorum Parochiis sint quædam personæ de hæresi suspectæ, & à communi fidelium conversatione, vita, & moribus dissidentes, ut adversus culpabiles informationem fideliter confectam, ad Nos vel Officialem nostrum transmittere habeant, quatenus super hoc negotio provideri & remedio opportuno valeat.

Denuncient quoque per singulos dies Dominicos in pronis suis excommunicatos omnes hæreticos eorumque sequaces, jurisdictionis etiam Ecclesiasticæ ac libertatis & immunitatis Ecclesiæ infractores & violatores, nec non decimas sibi non debitas usurpantes, ac illarum prædatores.

Prohibemus memoratis Curatis ipsorumque Vicariis & aliis Sacerdotibus sub pœna suspensionis ab Officio, admittere ac recipere in sacro Baptismi fonte nomina paganorum & infidelium vel alia turpia & ludibriosa per patrilos & matrilas infantibus imposita vel imponenda in contemptum Dei & Sanctorum ac Ecclesiæ ludibrium vel irrisionem.

Sæpe contingit quod aliqui juris ignari clam aut publicè incestuosas contrahant nuptias in gradu ab Ecclesia prohibito. Quocirca Rectores Parochialium Ecclesiarum denuncient & declarent in suis pronis Matrimonia esse prohibita & illicita inter parentes vel affines usque ad quartum consanguinitatis aut affinitatis gradum inclusivè, sine dispensatione legitima.

Mandamus & præcipimus dictis Curatis & eorum Vicariis sub mulcta arbitraria, quod de receptione litterarum quærimonialium in forma malefactorum, à Curia nostra emanatarum per eos receptione facta papyrum seu Registrum faciant & habeant, in qua vel

quo summarie ac secundum ordinem temporis contineantur nomen & cognomen impetrantis, cum adnotatione anni & diei hujusmodi acceptionis, ut si super ea oriatur quaestio ut saepe accidit, ad praedictum Registrum haber recursus possit.

Volumus quoque & ordinamus quod in supradicto Registro brevis fiat descriptio de domesticis capitibus, secundum vulgi appellationem *Chefs de ménage*, dictis, qui singulis diebus Dominicis ac festivis Missam Parochialem in suis Ecclesiis audiunt, vel deficiunt, & si frequenter nec ne.

Annuntient Curati suis Parrochianis gravissimum esse peccatum mortale consulere Divinos & maleficos & his credere, nec non ad infirmitatum curationes & pro revelatione furtorum fortilegis & superstitoribus atque consilio Sorceriarum uti.

Inhibemus sub poena excommunicationis immundicias & sordes projici, ac corria, pelles, ac lanas animalium intra Coemeteria, & lingium extendi & siccari, & ordinamus hujusmodi Statutum in praeiis Parochialibus publicani.

Omnibus & singulis Curatis nobis subditis mandamus & injungimus ut in habitu decenti cum superliciis & Stolis compareant personaliter coram nobis aut Vicariis nostris generalibus, singulis annis in nostra Synodo feria quarta post festum sancti Lucae, in Ecclesia

Carnotensi hora octava de mane: ac dictæ Synodi celebrationi reverenter intersint nec non ea quæ ibidem legentur, agentur, præcipientur, & ordinabuntur, diligenter & attentè percipiant, audiant, & intelligant, & hoc prædictis Curatis & eorum cuilibet per hanc Constitutionem absque alia evocatione intimamus & insinuamus sub pœna suspensionis & aliis pœnis Canonicis.

Nec excusabuntur dicti Curati à cætero sub pretextu comparendi infra mensem.

INDEX

CAPITULORUM.

CAPUT I.

CONCERTATIO de Stola in Archidiaconorum Visitationibus ferenda à Parœcis, cùm jam ferè ab annis quinque in gratiam Parœcorum dirempta sit Senatus-consulto Parisiensi, mirum sanè cur ab Archidiaconis quibusdam Parisiensi Senatui subiectis non ita pridem fuerit instaurata. Quam illi Archidiaconi possessionem opponunt, pacificam non esse ostenditur. pag. 1.

CAP. II. Quam Archidiaconi proferunt consuetudinem, nullo numero habuit Parisiensis Senatus, frustra longævam illam tradunt, & eo nomine in causa sue patrocinium opponunt, cùm neque pacifica sit neque rationabilis, sed corruptela potiùs & abusus, ideòque penitus abroganda. 9

CAP. III. Eandem præterea consuetudinem rationabilem non esse ostenditur, neque legi-

I N D E X

timè præscriptam, atque idcirco antiquan-
dam. Quod quidem minùs mirum videri
debet Archidiaconis, cùm multa eorum di-
gnitati accesserint contra receptum morem,
multa præter usum veterem sint detracta. 19

C A P. IV. Archidiaconi quidam eorum que
Officiales nonnullas conjugiales controver-
sias & criminosas ex consuetudine cognos-
cunt. Sed utroque ipsis est pluribus Con-
ciliis ac Senatus-consultis interdictum. 27

C A P. V. Nonnulli Archidiaconi & eorum
Officiales majora disceptant negotia, cùm
tamen hoc ipsis Canonico iure illiùsque in-
terpretibus, Santonensi & Exoniensi Syno-
dis, Illustrissimi Carnutum Episcopi Sta-
tuto, & Senatus Parisiensis decreto prohi-
bitum fuerit, sintque dumtaxat iudices pe-
danei, quorum est de levioribus tantummodo
judicare. Cùm neque conjugiales, neque
criminosas, neque majores causas judicare
possint Archidiaconi, opus non habent Of-
ficialibus. 35

C A P. VI. Carnotenses Archidiaconi, ad
Officiales causarumque conjugialium, cri-
minosarum & graviorum civilium cogni-
tionem quod attinet, Convento quodam
cum Episcopo Carnotensi inito, ac duplici
Magni Concili decreto se tuentur. Verùm
id firmamenti non multum habere virium
evincitur. Conventum enim illud Simonie
labe conspurcatum esse ostenditur. 48

CAPITULORUM.

CAP. VII. Idem Conventum ex alio capite Simoniacum videtur, multisque Conciliorum canonibus, ac Pontificum Romanorum Decretis contrarium. 60

CAP. VIII. Eidem convento multiplicem abusum esse probatur; atque ideo quibus confirmatur magni Consilii decreta duo subreptitia esse. Tridentini Concilii auctoritas adversus Archidiaconos Carnotenses vindicatur. 69

CAP. IX. Archidiaconi quidam Archipresbyteros seu Decanos rurales soli instituunt & abdicant soli; sed hoc ipsis nisi ex Episcoporum consensu non licet, sine quorum præterea auctoritate nihil eos agere oportet. Carnotenses Archidiaconi sacerdotiorum quorundam proventus jure caduci seu deportus, percipiunt, nulla æquitatis specie. 80

CAP. X. Synodos, seu potius supplicationes solennes, diebus festis indicunt per consuetudinem Archidiaconi quidam, ac præ cæteris Carnotensis Archidiaconus major. Vnde duo maxima consequuntur incommoda. 88

CAP. XI. Archidiaconi Paræcos ex consuetudine suis in Visitationibus stare jubent aperto capite, operto capite sedentes ipsi. Sed consuetudinem illam variis Conciliis adversam esse probatur, & in Sacerdotalem ordinem injuriosam. Vnde orta apud

INDEX

*Latinos Archidiaconorum in Presbyteros
jurisdictio, quæ apud Græcos nulla est.* 95

CAP. XII. *Archidiaconi quidam subjec-
tas sibi Parœcias visitare consueverunt,
nulla adventus sui admonitione prævia.
Quod & contra Visitationum finem præci-
puum, & contra Conciliorum decreta, &
contra Auctorum qui de Visitationibus
scripsere sententiam esse demonstratur.* 109

CAP. XIII. *Nonnulli Archidiaconi Ec-
clesias sibi subiectas, aliis lustrandas com-
mittere solent, qui & procurationem exi-
gunt: cùm eas per se ipsi visitare tenean-
tur, nec nisi per se visitantibus debeatur
procuratio, ut variis est Conciliis statutum.
Solis Episcopis Ecclesias per alios visitare
concessum.* 119

CAP. XIV. *Ita sordidi & desides sunt Ar-
chidiaconi quidam, ut equo insidentes ad
visitandas Ecclesias non descendant, & ta-
men procurationem efflagitent. Quamvis
Ecclesias non perlustrent, exigunt procura-
tionem, quæ unius Visitationis titulo pensi-
tatur. Plures uno die Ecclesias invisunt,
pluresque procurationes accipiunt, cùm
unam uno die Ecclesiam invisere, unam-
que proinde procurationem accipere de-
beant.* 129

CAP. XV. *Stola unde dicta? Pro veste quavis
accipitur. Propriè tamen muliebrem in-
nuit. Hec pro veste Ecclesiastica tantùm*

CAPITULORUM.

usurpatur. Quo tempore gestari cœperit in Ecclesia? Cur hoc illi nomen inditum? Vocatur aliquando palla linoſtima: aliquando orarium & orarius. Quid ſignificet orarium, tum apud profanos, cùm apud ſacros Scriptores? Vnde originem habeat ſive Græcam, ſive Latinam? Stola etiam dicta Græcis ἐπιτραχήλιον, hoc eſt cervicale ſeu collarium. ἐπιτραχήλιον unis Presbyteris, ὠράριον verò Presbyteris juxta atque diaconis convenit. 146

CAP. XVI. Bifariam accipitur Iuriſdictio, propriè & minùs propriè. Vtraque quid ſignificet? Alia iuriſdictio interni, alia externi fori. Quodnam utriuſque munus? Neque propriè, neque minùs propriè ſumptæ iuriſdictionis ſignum eſt Stola. Archidiaconis eo nomine nulla eſt interni externivè fori iuriſdictio. Eccleſiarum viſitandarum juſ ad externam iuriſdictionem attinet, quæ etiam à non Sacerdote poteſt exerceri. Archidiaconis nulla competit iuriſdictio interior. Nec exterioris, nec interioris iuriſdictionis inſigne eſt Stola. Turpis Archidiaconorum error de Stola. Paræcorum iuriſdictio cùm ad viſitantes Archidiaconos non transferatur, ne, ne poteſt, neque debet Stola in Archidiaconorum viſitationibus à Paræcis exui. 159

CAP. XVII. Stola ſacerdotis & Diaconi cuſq; uſbibe Eccleſiaſticum aliquod munus

obvenientis, ornatus est ac insigne. A quibusdam Episcopis omni tempore gestabatur olim. Ea utitur Romanus Pontifex etiam extra sacramenta. Cum ea Pontifices, Sacerdotes & Diaconi scelpiuntur. In sacramentorum administratione & publicis orationibus semper ferenda est. Vnde ad Archidiaconorum nutum non potest Paræcis auferri, nisi per infamiam. 169

CAP. XVIII. Stola exuuntur Presbyteri & Diaconi cum ob scelus exautorantur. In signum admissi criminis detracta olim S. Genebaldio primo Laudunensium Episcopo, Machario Antiocheno Patriarchæ, & Rothado Sueffionensi Episcopo. Quare Paræcis nisi per summam ignominiam auferri non potest in Archidiaconorum Visitationibus. 185

CAP. XIX. Inquiritur causa propter quam Paræcos tantopere despiciunt Archidiaconi, nec invenitur nisi injusta. Paræci dicti olim Presbyteri Cardinales, sunt Minores, seu inferiores Prælati. Archidiaconi Episcoporum ministri appellantur; Paræci verò Episcoporum Adjutores, fratres, Compresbyteri & cooperatores. Vnde Paræcorum Ordo Archidiaconali illustrior. Archidiaconi primis septem Diaconis succedunt; Paræci verò 72. Christi Discipulorum locum occupant. Archidiaconorum auctoritas mobilis & volatica,

CAPITULORUM.

Paræcorum firma & constans. Quare Paræci non ita sunt ab Archidiaconis contemnendi, ut Stola in ipsorum visitationibus exuantur.

195

CAP. XX. *Quamvis Stola jurisdictionis signum diceretur, non ideo tamen esset à Paræcis in Archidiaconorum visitationibus deponenda. Nam neque deponitur à Presbyteris sacramenta aut sacramentalia exhibentibus, coram Romano Pontifice, Cardinalibus, Patriarchis, Primatibus, Metropolitibus ac Episcopis; neque à Diaconis dum iisdem Pontificibus ministrant in sollemni sacro. Stolati sacerdotes, si sacra non faciant Eucharistiam à quibuscumque Presbyteris, etiam Ecclesiarum Præfæctis, accipere debent semper, maxime verò in communione generali feria quintæ in Cæna Domini, & in morbis quibus laborant. Non ergo dolendum Archidiaconis si Paræci eorum visitationibus Stolati intersint.*

217

CAP. XXI. *Minores Presbyteri coram maioribus Stolam gestant, ut Cardinales atque etiam Monachi coram Romano Pontifice, & alii sacerdotes coram Ecclesiarum quibus addicti sunt Patriarchis, Primatibus, Metropolitibus, Episcopis, aliisque Præpositis; Quod pluribus exemplis demonstratur. Quare nihil est cur eam in Archidiaconorum visitationibus non ferant Paræci.*

230

INDEX

CAP. XXII. Coram Patriarchis, Primatibus, Metropolitibus, & Episcopis Stolatibus cum sint variis in Ceremoniis Archidiaconi, Presbyteri, & Diaconi etiam: quominus coram Archidiaconis visitantibus Stolati quoque sint Parœci, nihil vetat. 249

CAP. XXIII. Decanis Ruralibus, qui Parœci sunt, Stolam ferre in Synodis præcipiunt Statuta Synodalia diœcesis Remensis, circa an. 1328. Lingonensis, an. 1404. Meldensis, an. 1493. Senonensis, an. 1524. Cameracensis, an. 1550. Carnotensis, an eodem, & Senonensis, an. 1554. Idem Parœcis permittunt Constitutiones Synodales Simonis & Galonis, A. S. Legatorum, circiter an. 1215. Diœcesis Cœnomanensis, an. 1231. Rotomagensis, an. incerto. Budensis an. 1279. Bajocensis, circa an. 1300. Pictaviensis, an. 1367. & 1387. Cœnomanensis an. 1489. Sagiensis, an. 1532. Turonensis, an. 1537. Sagiensis, an. 1547. Cameracensis, an. 1550. Sueffionensis, an. 1561. Acta Concilii Provincialis Cameracensis, an. 1565. Statuta Synodalia diœcesis Atrebatensis circa an. 1569. Rotomagensis, an. 1581. Remensis, an. 1583. Lemovicensis, an. 1619. Vercetensis, an. 1635. Nannetensis, an. 1642. Rotomagensis, & Lexoviensis, an. 1651. Idipsum quoque Neapolitanis Parœcis conceditur. 260

CAPITULORUM.

CAP. XXIV. *Senonensis & Parisiensis provincia Paræcos Stolam in Synodis gestare jubent statuta Synodalia diœcesis Parisiensis an. circiter 1208. Aurelianensis, an. 1314. Carnotensis, an. 1489. Parisiensis, an. 1515. Aurelianensis, an. 1516. Parisiensis, an. 1557. Carnotensis, an. 1559. Aurelianensis an. 1587. Parisiensis, circa an. 1596. Aurelianensis, an. 1664. ac Illustrissimus Parisiensis Archiepiscopus Franciscus Harleus Campo-valonius peculiari mandato, & ordine Cæremoniarum in Synodo Parisiensi observandarum an. 1673.* 276

CAP. XXV. *Quæ in capitibus 23. & 24. modò dicta sunt evidenter probant. I. Paræcis licere stolam in Synodis gestare vel coram Cardinalibus, S. A. Legatis, Archiepiscopis & Episcopis. II hunc esse plerarumque Gallicana Ecclesia Provinciarum usum, & maxime Parisiensis, cui ab an. 1622. diœcesis Carnotensis Suffraganea est. III. Archidiaconos Stolam in Synodis non induere. IV. Paræcorum jurisdictionem coram Archidiaconis visitantibus non extinguere. V. Stolatos Synodis interesse Paræcos ut Stola tanquam singulari signo ab aliis secernantur. VI. denique Paræcos in Archidiaconorum visitationibus Stola exui ullo jure non posse, cum ea in Synodis ab Ecclesia Pontificibus summis non exuantur.* CAP.

I N D E X

CAP. XXVI. Quod discrimen Synodos inter ac visitationes statuunt Archidiaconi, futile est ac frivolum. In Synodis Paræcos aequè ac Episcopos argui posse & judicari, variis Conciliorum Canonibus ostenditur. Paræci olim habuere sedem in Conciliis, etiam presente Romano Pontifice. Idcirco celebrantur Concilia, ut vel firmetur Catholica fides, vel Christianorum mores corrigantur. Licet in Archidiaconorum visitationibus Paræci possint argui judicarique, ubi leviores causæ aguntur, non tamen in iis sunt Stola spoliandi: cum eam in Synodis, in quibus argui judicarique de gravioribus controversiis possunt, coram Ecclesiæ Pontificibus induant. 296

CAP. XXVII. Quæ in Archidiaconorum visitationibus à Paræcis præstanda sunt, non videntur nisi à Stolatis ritè præstari posse. Archidiaconis ad Ecclesiarum fores occurrant Paræci publicæ supplicationis in modum. Sed qui supplicationibus publicis præsumt, Stolam gestare convenit. Archidiaconorum visitantium jurisdictio cum externi fori sit tantum, multa agunt à quibus ipsos abstinere par esset. Promotores & Notarios suos superpelliceis cur induant? Germana Archidiaconorum munia breviter enarrantur. Variis ex Conciliis ac Senatus-Consulto Parisiensi tenentur Acta visitationum suarum vel statim ab iis expletis,

CAPITULUM.

vel uno ad summum post eas expletas mense apud Episcopos deponere. Archidiaconis visitantibus Crux adoranda, Evangeliorumque liber deosculandus proponitur à Parœcis, quos ideo Stolatos esse expedit. 308

CAP. XXVIII. Archidiaconi SS. Eucharistia tabernaculum lustrantes malunt Ecclesiasticos ritus in hujus Sacramenti expositione ac circumgestatione servandos non servare, quàm Parœcis Stolam permittere. SS. Eucharistia dum educitur è loco in quo vel aservatur, vel quiescit, ut postea detur in manus Pontificum vel Sacerdotum qui eam gestent, aut adorandam fidei populo proponant, id fieri à Stolatis Ministris ipsis assistentibus debere, ex Ritualibus, Missalibusque variarum Ecclesiarum libris ostenditur. Quare immeritò Archidiaconi sacrum ciborium è tabernaculo educentes Stolatos Parœcos sibi suis in visitationibus adesse nolunt. 323

CAP. XXIX. Archidiaconi SS. Reliquias, Baptisterium, oleique Catechumenorum & sacri chris-matis vasa ac cœmeterium lustrare debent in visitationibus suis. At ejusmodi ritibus stolatos adesse Presbyteros jubent Missales ac Rituales libri plerique. Confutantur Archidiaconi quidam duplici Stola in visitationibus opus non esse asseverantes, altera quam ipsi, altera quam Parœci induant. Alius in Archidiaconis

ordo non exigitur à Diaconatu. Cum ad Presbyteratum promoventur, eorum honos quodammodo minuitur. 339

CAP. XXX. Multis in locis Parœci Archidiaconorum visitationibus Stolati inter-
sunt, Rotomagenses, Bellismenses & circa
Bellissimum commorantes in diœcesi Sagien-
si, Catalaunenses, Royensi Decano & Ca-
pitulo obnoxij, Andegavenses, & Parisi-
enses. Id ipsum Monachi quidam usurpant
in solemnibus Legatorum Apostolicorum,
Episcoporum, aliorumq; insignium virorum
occursationibus, atque etiam in Pontificum
visitationibus. Quibus Parisiense Senatus-
consultum adversus Episcopum Ambia-
nensem datum nititur rationes quinque,
Stolæ in Episcoporum & Archidiaconorum
visitationibus ferenda jus Parœcis omnibus
tribuunt. Carnotenses Parœcos, Parisien-
sium instar, Stolatos Archidiaconorum
suorum visitationibus interesse convenit.
Romani libri Rituales in Pontificum visi-
tationibus gestandum pluviale præscriben-
tes, idem ferè agunt ac si Stolam gestan-
dam præscriberent. Pluviale enim, quod
veteris Stolæ similitudinem præ se fert,
Stola dilatata, & Stola Pluviale contra-
ctum est 348

CAP. XXXI. Stola secundum Ecclesiasticos
Scriptores *μυσικὸς* significat, I. Ecclesiam.
II. Iugum Christi. III. Ejus obedientiam

CAPITULORUM.

ac servitutem. IV. Evangelii obedientiam.
V. Castitatem. VI. Exhortationem ad di-
vinam legem. VII. virtutum ornamentum.
VIII. Christi $\chi\alpha\rho\alpha\kappa\tau\eta\varsigma$. IX. Immorta-
litem. X. Innocentiam. XI. Arma Sacer-
dotis ac Diaconi. XII. Mansuetudinem,
humilitatem, patientiam, perseverantiam,
prudentiam & temperantiam. XIII. Li-
gaturam Christi ad columnam. XIV. Ejus
Crucem. XV. denique potestatem dispen-
sandi sacramenta. Vnde conficitur non
mediocri injuria affici ab Archidiaconis
Paræcos, Stolum in eorum visitationibus
gestare dum prohibentur.

371

Errata sic corrige.

P Ag. 3 lin. 7. ex ea, leg. de ea. Pag. 42. li. 9. pedacil, le. pedarli. Pag. 48. li. 22. dele ac. li. 27. Paggium, leg. Poggium. Pag. 58. li. 31. instrumētis le. instruentis. Pag. 59. li. 2. part 1. le part. 2. Pag. 60. li. 22. aliqui, le. aliquid. Pag. 67. li. 7. conscriptum & exhibitum, leg. conscripto & exhibito. Pag. 71. li. 14. dele causa. Pag. 83. li. 9. fieri, le. ferri. Pag. 87 li. 20. merentes, le. nubentes. Pag. 103. li. 30. vigilans, le. vigilano. Pag. 107. li. 12. Metropolis, le. Metropolitris. Pag. 110. lig 29. quorum (interest, le. quorum interest (interest. Pag. 117. lin. 13. auderent, le. audirent. Pag. 121. li. 9. mandatorium, le. mandatorum. Pag. 124. li. 20 Poorefa, le. Poore Sarum. Pag. 129 li. 12. imperitē, le. impurē. Pag. 139. li. 30. que le. que die. Pag. 140. li. 28. in, le. in Concilio. Pag. 163 li. 2. & 3. consentandum, le. consentaneum. Pag. 166. li. 2. dele collata. Pag. 176. li. 15. humi, le. humo. Pag. 189. lin. 13. & 14. Pontificii, le. Pontifici. Pag. 197. li. 13. post principales, adde appellatos. Pag. 216. li. 27. possint, le. non possint. Pag. 219. li. 1. Pontifice, le. Pontifici. Pag. 233. li. 2. Sequebantur, le. sequebatur. Pag. 24. li. 26. transpositi, le. præpositi. Pag. 241. li. 21. Venetiis, le. Romæ. Pag. 265 li. 4. Ecclesiæ, le. Rectoris Ecclesiæ. Pag. 261 li. 18. Triensi, le. Trecensi. Pag. 269. li. 3. Chenetus, le. Chenutus. Pag. 286. li. 15. ἐξοχὸν, le. ἐξοχόν. Pag. 291. li. 30. 1581. le. 1585. Pag. 307. li. 3. ex, le. de. Pag. 358. li. 6, & 7. le. at. Pag. 363. li. 30. & 31. occursandis, le. occurrandi.

THE
JOURNAL
OF
THE
AMERICAN
MUSEUM
OF
NATURAL
HISTORY
NEW YORK
1881

THE
JOURNAL
OF
THE
AMERICAN
MUSEUM
OF
NATURAL
HISTORY
NEW YORK
1881

C. XIV. 6. C₇₂

